

« جۇڭگو سەرخىل ژۇرناللار سېپى » دىكى نەشرىي ئەپكار
 « شىنجاڭ ژۇرنال مۇكاپاتى » غا ئېرىشكەن نەشرىي ئەپكار

入选《中国期刊方阵》的刊物
 荣获《新疆期刊奖》的刊物

• XINJIANG CULTURE • СИХУЙЯНСКАЯ КУЛЬТУРА • ШИНЖИОУ • 新疆文化 • 2017.3

2017.3

شىنجاڭ مەدەنىيىتى

ISSN 1008-6498

9 771008 649003

0.5

新疆文化

جوڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭدىكى ئەزالىرىنىڭ باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر سۆھبەت يىغىنىدا قىلغان مۇھىم سۆزىنى ئۆگىنىش، ئىزچىللاشتۇرۇش كۆرسىدىن كۆرۈنۈشلەر

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى يولداش تىەن ۋېن مۇھىم سۆز قىلماقتا

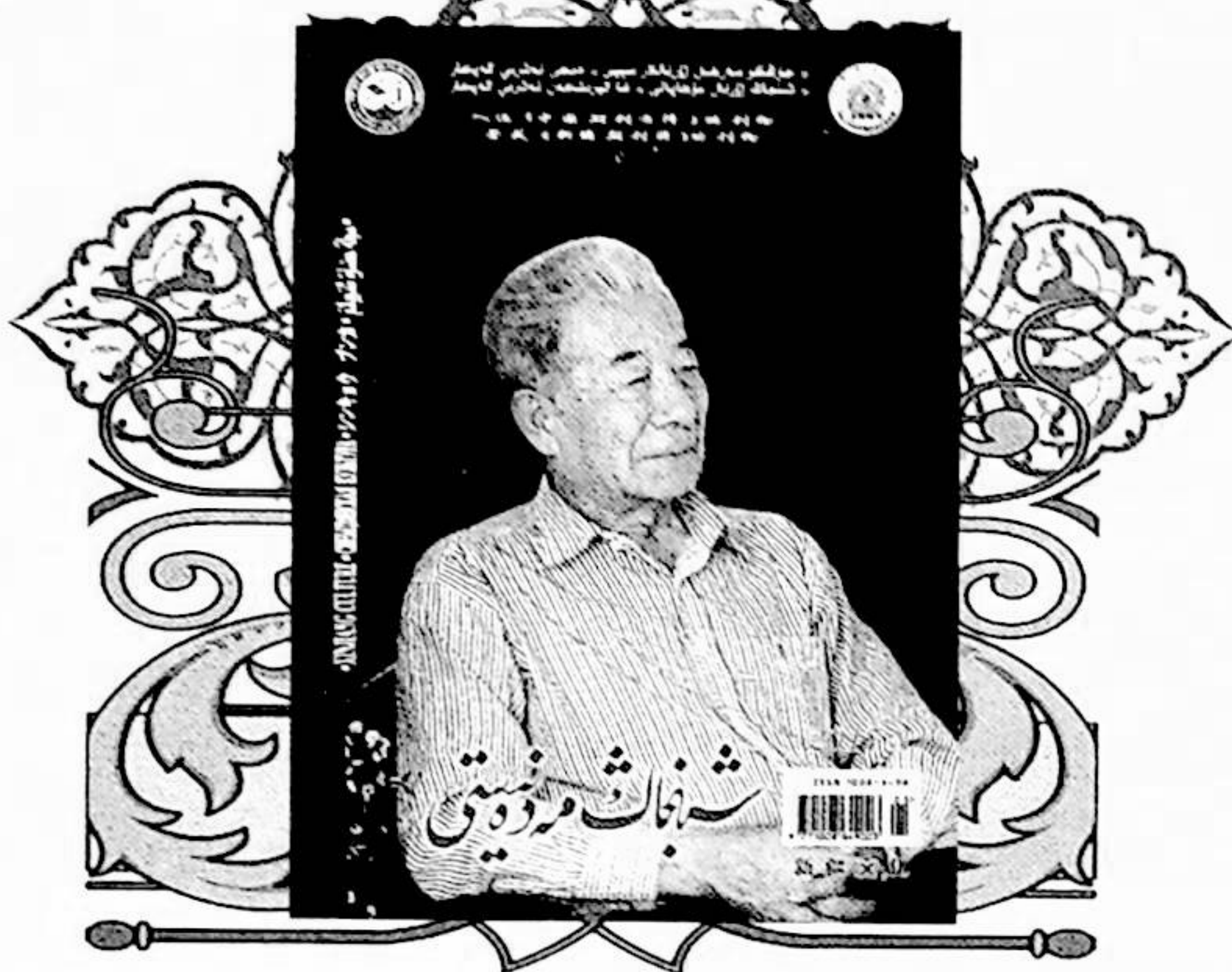

يىغىن مەيدانىدىن كۆرۈنۈش

مۇزاكىرە يىغىنىدىن كۆرۈنۈش

تەھرىر ھەيئەت مۇدىرى: مۇختار مەخسۇت (ش ئۇ ئار مەدەنىيەت نازارىتىنىڭ سابىق نازىرى)

تەھرىرات باشلىقى،
دائىمىي مۇئاۋىن باش مۇھەررىر:
بەگمەت يۈسۈپ (ئالىي مۇھەررىر)

شوتارىمىز: خەلقچىللىق، ئىلمىيلىك، ئاممىبايلىق، ئوقۇشچانلىق

2017.3

(ئومۇمىي 345 - سان)

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى باشقۇردۇ
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سەنئەت تەتقىقات ئورنى چىقىردۇ
ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك نۇقتىلىق ئۈنۈپرسال ئەدەبىي ژۇرنال

ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكتىن ئىبارەت باش نىشاننى زىچ چۆرىدەپ،
مەدەنىيىتى يۈكسەلگەن شىنجاڭ قۇرۇپ چىقايلى!

بۇ ساندا

دادىل ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئېنىق پوزىتسىيە بىلدۈرۈش

باش نىشان بايرىقىنى جەۋلان قىلدۇرۇپ، ھەر قايسى مىللەتلەرنىڭ ئورتاق مەنئىيە ماكانىنى قوغدايلى ..... مۇختار مەخسۇت (3)
مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى چىن دىلىمىزدىن قوغدايلى، يۇرت - ماكانىمىزنى سادىقلىق بىلەن ئورتاق قوغدايلى ..... دىلشات پەرھات (5)
ئىدىئولوگىيە ساھەسىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداش مۇھىم مەسئۇلىيىتىم ..... بەگمەت يۈسۈپ (7)

«بىر بەلباغ، بىر يول»

«بىر بەلباغ، بىر يول» پۇرسىتىنى چىڭ تۇتۇپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرەيلى ..... ئەكبەر غۇلام (9)

ئىزدىنىش ئىچىدە ئىلگىرىلەش

باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشى شۇنچە مۇھىم ..... تۇرسۇنمۇھەممەد توختى (13)

تەرجىمە كۆزىنىكى

«تىلماچلار چايخانىسى»دىكى پاراڭلار ..... مۇسا ئەخمەت، شەمسۇر تۇرغۇن زىلتار (ت) (29)

سەھرادىكى ھېكايىلەر

كۆز مۇنچاق ئاسىدىغان قىز ..... (ھېكايە) ..... ئابدۇراخمان ئەزىز ئوغلى (42)
سۈزۈك ئېقىن ..... (ھېكايە) ..... تۇرغۇن مەجىت (51)

سەنئەت تەتقىقاتى

مىللىي ئۇسلۇبتا ناخشا ئېيتىش ۋە ئۇنى ياۋروپا ئۇسلۇبى بىلەن ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈش ھەققىدە ..... ئايەتگۈل نىياز (61)
شىنجاڭ دېھقانلار رەسىمىنىڭ بەدىئىي ئالاھىدىلىكى توغرىسىدا ..... ئەسقەر تۇردى (63)
راۋابىنىڭ ئۇيغۇر چالغۇلىرى ئىچىدىكى ئورنى ..... ئۆمەر سېيىت نىياز (66)

مەدەنىيەت مەشئەلچىلىرى

«قومۇل ئون ئىككى مۇقامى»نىڭ تېكىستلىرى ۋە ئېلى ئىسمائىل ... بەگمەت يۈسۈپ (68)

تەپەككۈر كۆزى

تەپەككۈر مېۋىلىرى ..... ئابلەت روزى (76)

مەدەنىيەت - سەنئەت خەۋەرلىرى

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭدىكى ئەزالىرىنىڭ باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر سۆھبەت يىغىنىدا قىلغان مۇھىم سۆزىنى ئۆگىنىش، ئىزچىللاشتۇرۇش كۇرسى ئۈرۈمچىدە ئېچىلدى ..... (78)

شىنجاڭ مەدەنىيىتى

(66-يىل نەشرى)

قوش ئايلىق ئۇنىۋېرسال
ئەدەبىي ژۇرنال

بۇ ساننىڭ تەكلىپلىك

مەسئۇل مۇھەررىرى ۋە

تېخنىداكتورى:

ئايگۈل ئەمەت

(كاندىدات ئالىي مۇھەررىر)

ژۇرنالىمىزنىڭ قانۇن مەسئۇلى:

ئابدۇرېشىت مەجىت ئاقيار

(ئادۋوكات)

باش نىشان بايرىقىنى جەۋلان قىلدۇرۇپ ، ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ

ئورتاق مەنىۋى ماكاننى قوغدايلى

نىيىتىنى پەيدىنپەي چىرىتىپ ، شىنجاڭنىڭ بىر پۈتۈن كۆپ مەنبەلىك مەدەنىيەت ئەندىزىسىنى پارچىلاپ ، ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنى تونۇش كىرىزىسىنى قەستەن پەيدا قىلىپ ، ئۇيغۇر ئاممىنىڭ يادرو لۇق قىممەت قارىشىنى ئۆزگەرتىپ ، دۆلەت خەۋپسىزلىكى ۋە ئىجتىمائىي مۇقىملىققا بۇزغۇنچىلىق قىلىش مەقسىتىگە يەتمەكچى بولدى . بىز مەدەنىيەت سېپىدىكى ئاز سانلىق مىللەتتىن بولغان پارتىيەلىك كادىر بولۇش سۈپىتىمىز بىلەن ئاڭلىق ھالدا سالاھىيىتىمىزنى بىلدۈرۈپ ، كۆز قارىشىمىزنى ئىپادىلەپ ، بۆلگۈنچى كۈچلەرگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىشىمىز كېرەك .

بىرىنچى ، باشتىن - ئاخىر سەگەك سىياسىي كالا ۋە يۈكسەك سىياسىي مەسئۇلىيەتنى ساقلاپ ، ئىدىيە - ۋى ، سىياسىي ئاساسنى پۇختىلاپ ، ئىدىيەۋى - سىياسىي مۇداپىئە لىنىيەسىنى مۇستەھكەملىشىمىز ؛ ۋە تەننىڭ بىر - لىكى ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قەتئىي تەۋرەنمەي قوغداپ ، پارتىيەگە مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ ، پارتىيە - نىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ، پارتىيەگە ئەگىشىپ مېڭىشىمىز ؛ «ئۈچ خىل كۈچ» نىڭ ئەكسىيەتچىل ماھىيىتىنى چوڭقۇر ئېچىپ تاشلاپ ، شىنجاڭنىڭ سىياسىي ئومۇمىيەت - تىنىڭ مۇقىملىقىغا كاپالەتلىك قىلىشىمىز كېرەك .

ئوبۇلقاسم مەتتۇرسۇن يازغان «ئۇيغۇر قېرىنداشلارغا خىتاب» تا پارتىيە ۋە دۆلەتكە بولغان چەكسىز قىزغىن مۇھەببەت ۋە مىننەتدارلىق ھېسسىياتى ئىپادىلەنگەن بولۇپ ، «ئۈچ خىل كۈچ» گە قارشى كۈرەش قىلىش جەڭگىۋار ساداسى ياڭرىتىلغان . ئۇزاقتىن بۇيان پارتىيەنىڭ تەربىيەسىدە يېتىلگەن پارتىيەلىك ئۇيغۇر رەھبىرىي كادىر بولۇش سۈپىتىم بىلەن ئاپتونوم رايون - مىزدىكى ھەر مىللەت مەدەنىيەت خىزمەتچىلىرى بىلەن بىرلىكتە باش نىشان بايرىقىنى جەۋلان قىلدۇرۇپ ، مەيداننى مۇستەھكەملەپ ، مەسئۇلىيەتنى دادىل زىم - مەمگە ئېلىپ ، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىپ ، شىنجاڭنىڭ ئىجتىمائىي مۇقىملىقى ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكىنى ، مىللەتلەرنىڭ ئورتاق مەنىۋى ماكاننى قەتئىي قوغداش مەسئۇلىيىتىم ۋە مەجبۇرىيىتىم بار .

دىنىي ئەسەبىي كۈچلەر دىننى دەستەك قىلىپ ، دىن ئەقىدىلىرىنى بۇرمىلاپ چۈشەندۈرۈش ئارقىلىق ئۇيغۇر ئاممىنىڭ ئۆرپ - ئادىتى ۋە تۇرمۇش ئۇسۇلىنى ئۆزگەرتىپ ، ئۇيغۇرلارنىڭ مۇنەۋۋەر ئەنئەنىۋى مەدە -

دادىل ئوتتۇرىغا چىقىپ ، ئېنىق پوزىتسىيە بىلدۈرۈش

ئۈچىنچى، بىر پۈتۈن كۆپ مەنبەلىك جۇڭخۇا مەدەنىيىتى قارشى قارشى مۇستەھكەم تۇرغۇزۇپ، مەدەنىيەت شەكلى ئارقىلىق ھەر مىللەت ئاممىنى «بەشىنى تونۇش»، «ئۈچ ئايرىلا ماسلىق» ئىدىيەسىنى كۈچەيدى. تىش، «شىنجاڭنىڭ ئۈچ تارىخى» نى چۈشىنىشكە يېتەكلىشىمىز ۋە تەربىيەلىشىمىز؛ مىللەتلەرنىڭ ئالاقىلىشىشى، ئالماشتۇرۇشى، ئارىلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈپ ۋە جۇڭخۇا مىللىتى ئورتاق گەۋدىسى ئېتىبارغا كەلتۈرۈپ، خەلقنىڭ مەدەنىيەت ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشنى مەڭگۈلۈك مەسئۇلىيەت ۋە بۇرچ قىلىشىمىز؛ مەدەنىيەتنىڭ كۈچى ئارقىلىق دىنىي ئەسەبىي ئىدىيەنىڭ سىڭىپ كىرىشى ۋە ھۇجۇمنى بىتچىت قىلىپ، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنى تىنچ، خاتىرجەم، بەختلىك تۇرمۇشقا ئېرىشتۈرۈش، ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي دىنىي ئەمەلىيەت باش نىشانغا يېتىش ئۈچۈن تېڭىشلىق تۆھپە قوشۇشىمىز كېرەك.

ئىككىنچى، ئىدىئولوگىيە ساھەسىدىكى بۆلگۈنچىلىككە قارشى كۈرەش قىلىش مەسئۇلىيىتىمىزنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن دادىل زىمىمىزگە ئېلىپ، ھەر خىل خاتا ئىدىيەنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىماستىقىمىز؛ تارىخىمىزنىڭ ئىچكى ئېغىنلىق تەسىرىنى قوبۇل قىلماي، ئالدىدا بىر خىل، كەينىدە بىر خىل بولىدىغان، كۆرۈنۈشتە بويىسۇنغان بولۇپ، ئاستىرتىن خىلاپلىق قىلىدىغان «ئىككى يۈزلىمچى» لەرنى ماھىرىلىق بىلەن پەرقلىنىدۇرۇشىمىز؛ «مەن بىلەن مۇناسىۋەتسىز» دەپ كارى بولمايدىغان «ياخشىچاق بولۇش» ئىدىيەسىنى قەتئىي يېڭىپ، «بىر كۆزنى قىسۇالدىغان» پاسسىپ ئىستىلىنى قەتئىي تۈگەتتىشىمىز؛ مۇجەھەل تونۇشتىن ساقلىنىپ، ھەق-ناھەقنى دادىل پەرقلىنىدۇرۇپ، خاتا ئىدىيەگە قارشى دادىل ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئېنىق پوزىتسىيە بىلدۈرۈپ، بۆلگۈنچىلىككە قارشى كۈرەشتە ئاڭلىق باشلامچى بولۇشىمىز كېرەك.

(بېشى 62-بەتتە)

مىللىي ئۇسلۇب بىلەن ياۋروپا ئۇسلۇبىنى بىرلەشتۈرۈپ ئاۋاز مەشىقى قىلىش ۋە ناخشا ئېيتىشتا تۆۋەندىكى پىرىنسىپلارغا ئېتىبار بېرىش تەلەپ قىلىندۇ:

1. پۈتكۈل تاۋۇش دائىرىسىدە ئاھاڭ توغرا، رەڭدار، رىتمىلىق، قۇلاققا ياقىدىغان بولۇشى كېرەك.
2. ناخشا ئېيتقاندىكى شەكىل بىلەن نەپەس ئېلىش يەڭگىل بولۇشى كېرەك.
3. تاۋۇشلارنىڭ قانۇنىيىتىگە دىققەت قىلىپ، قاتتىق تاۋۇش بىلەن ياكى يۇمشاق تاۋۇش بىلەن باشلىنىشىغا ئوخشاشلا مەسئۇلىيەت بىلەن مۇئامىلە قىلىش كېرەك.
4. ئۆزىگە، ئۆزىنىڭ ئاۋاز تۈسىگە ماس كېلىدىغان ناخشىنى تاللاش كېرەك.
5. ناخشىدىكى ھېسسىيات ئېنىق بولۇشى، سۆزلەرنىڭ ئىپادىلىنىشى توغرا بولۇشى كېرەك.
6. ئاۋاز مەشىقى قىلىشتا توغرا ۋە ئىلمىي ئۇسلۇب

بىلەن مەشىق قىلىش كېرەك.

7. يۇقىرى تۆۋەن تاۋۇشلارنىڭ مەزمۇن ساپلىقىمۇ كېپىللىك قىلىش كېرەك.

8. ئاۋاز سەنئىتىنى ئۆگىنىشتە نەزەرىيە بىلەن ئەمەلىيەتنى تەڭ ئۆگىنىش، ئورگانىك بىرلەشتۈرۈش كېرەك.

ناخشا ئېيتىشتىكى ئىلمىي قانۇنىيەتلەرگە رىئايە قىلىش ياخشى ناخشىچى بولۇشتىكى مۇھىم پىرىنسىپتۇر. ياخشى ناخشىچى بولۇش داڭلىق ناخشىچى بولۇشنىڭ ئالدىنقى شەرتىدۇر، داڭلىق ناخشىچىلار ناخشا سەنئىتى غەزىنىمىزدىكى قىممەتلىك بايلىقتۇر، مۇشۇنداق بايلىققا كۆپلەپ ئىگە بولغاندىلا خەلقىمىزنىڭ زامانغا لايىق سەنئەت ئېھتىياجىنى قاندۇرغىلى ۋە دۇنياۋى سەنئەتكارلار قاتارىدىن ئورۇن ئېلىپ ئىنسانىيەتنىڭ سەنئەت تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرگىلى بولىدۇ. مانا بۇ نۆۋەتتىكى ئۇيغۇر ناخشىچىلىرىمىزنىڭ ئورتاق ئارزۇسى.

ئاپتور: قومۇل ۋىلايەتلىك ناخشا-ئۇسسۇل ئۆمىكىدە

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى چىن دىلىمىزدىن قوغدايلى، يۇرت - ماكانىمىزنى سادىقلىق بىلەن ئورتاق قوغدايلى

ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى سەنئەت باشقارمىسىنىڭ تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلغۇچىسى،
شىنجاڭ سەنئەت تەتقىقاتخانىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، تەتقىقاتچى دىلشات پەرھات

تەپ تارتماستىن «غازات يولىدا شېھت بولغانلار جەننەتكە كىرىدۇ» دېگەن سەپسەتنى ھە دەپ تەرغىب قىلىپ، دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى ئاممىنى زەھەرلەپ، ئالداپ ۋە قۇترىتىپ، قەبىھ ئۇسۇلدا ئاتالمىش «غازات» قىلىپ، زوراۋانلىق، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق جەمئىيەتنى قالايمىقانلاشتۇرۇپ، شىنجاڭنىڭ ئىجتىمائىي مۇقىملىقى ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكىگە زور زىيان سالدى. بىز مىللىي بۆلگۈنچىلىككە، دىنىي ئەسەبىيلىككە، زوراۋانلىققا ۋە تېررورلۇققا قەتئىي قارشى تۇرۇشىمىز، «ئۈچ خىل كۈچ» نىڭ رەزىل غەرىزىنى پاش قىلىشىمىز، «ئۈچ خىل كۈچ» كە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىشىمىز كېرەك. «ئۈچ خىل كۈچ» جۇڭخۇا مىللىتى چوڭ ئائىلىسىنىڭ ئورتاق دۈشمىنى. بىز مىللىي بۆلگۈنچى كۈچكە، دىنىي ئەسەبىي كۈچكە، زوراۋانلىق، تېررورلۇق كۈچلىرىگە قاتتىق نەپرەتلىنىمىز، ئۇلۇغ ۋەتەننى، تىنچلىقنى، ئىتتىپاقلىقنى، خاتىرجەم، بەختىيار تۇرمۇشنى سۆيىمىز.

ئاپتونوم رايونىمىزدا تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، مۇقىملىقنى قوغداش كۈرىشىمىزنىڭ

مەن ئۈرۈمچىدە تۇغۇلغان، مېنىڭ نەزەرىمدە شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت قېرىنداشلار خۇددى بىر ئائىلە كىشىلىرىگە ئوخشاش، شىنجاڭنىڭ ھەممىلا يېرىدە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا ئائىت ئىش - ئىزلار ناھايىتى كۆپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىش - ئىزلار كىشىنى تولمۇ تەسەرلەندۈرىدۇ ھەم تولمۇ قىممەتلىك. مەن يەسلىدىن تارتىپ دۆلەت تىلىدا تەربىيە ئالغان. مېنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىمنى پارتىيەنىڭ تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈشىدىن، خەنزۇ ئوقۇتقۇچىلارنىڭ كۆڭۈل قويۇپ تەربىيەلىشىدىن ئايرىپ قارىغىلى بولمايدۇ. مەن ھەر قېتىم ئوقۇتقۇچىلىرىمنى ئەسلىگىنىدە ئىختىيارسىز تەسەرلىنىمەن، ھاياجانلىنىمەن، ئۇلاردىن مىننەتدار بولىمەن. مېنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىم مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ رېئال كارتىنىسىدۇر.

يېقىنقى بىر قانچە يىلدىن بۇيان، چېگرا ئىچى - سىرتىدىكى «ئۈچ خىل كۈچ» ۋەتەننى پارچىلاشتەك رەزىل مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن «مىللەت»، «دىن» بايرىقىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، مىللىي بۆلگۈنچىلىك پەيدا قىلىپ، مىللىي ئۆچمەنلىككە قۇترىتىپ، مىللەتلەر ئارىسىغا سوغۇقچىلىق سېلىپ،

يۈزلىمچى» لەر چىقسا، ئىدىئولوگىيە ساھەسىنى قالايمىقانلاشتۇرۇپ، مۇقىملىق خىزمىتىدە تېخىمۇ ئېغىر زىيان پەيدا قىلىدۇ؛ ئەگەر سىياسىي - قانۇن قوشۇنىدىن «ئىككى يۈزلىمچى» لەر چىقسا، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، مۇقىملىقنى قوغداشنىڭ ھەرىكەت كۈچى، جەڭگىۋارلىقى زور دەرىجىدە ئاجىزلاپ، جىنايەتچىلەر قانات ئاستىغا ئېلىنىپ، ئادىللىق ۋە ھەققانىيلىق ئەۋج ئالمايدۇ؛ ئەگەر ئاساسىي قاتلام كادىرلىرى ئارىسىدىن «ئىككى يۈزلىمچى» لەر چىقسا، ئاممىنى يېتەكلىگىلى، ئاممىنى ئىناقلىقنى ئىلگىرى سۈرۈشكە، مۇقىملىقنى قوغداشقا باشلىغىلى بولمايدۇ، «ئاساسىي قاتلامنى كۈچەيتىش، ئاساسىي پۇختىلاش» مۇقۇرۇق گەپكە ئايلىنىپ قالىدۇ، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، مۇقىملىقنى قوغداشنىڭ زور كۈچىنى مۇجەسسەملەش تېخىمۇ تەسلىشىدۇ.

بىز پارتىيەلىك ئۇيغۇر كادىرلار پارتىيەگە سادىق، پاك بولۇشىمىز، مەسئۇلىيەتنى دادىل زىممىمىزگە ئالالايدىغان زېرەك، سەمىمىي ئادەملەردىن بولۇشىمىز كېرەك. شىنجاڭنىڭ ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكىنى قوغداش خىزمىتىنىڭ ۋەزىپىسى ئېغىر، مۇساپە ئۇزاق، بىز ھەر مىللەت قېرىنداشلار ئاراننىڭ دانىسىدەك زىچ ئۇيۇشۇشىمىز، «ئۈچ خىل كۈچ»، «ئىككى يۈزلىمچى» لەرگە قارشى باتۇرلۇق بىلەن كۈرەش قىلىشىمىز، «ئۈچ خىل كۈچ» ۋە «ئىككى يۈزلىمچى» لەرنى قەتئىي تولۇق يوقىتىشىمىز، بىر جۈپ ئەمگەكچان قوللىمىزغا تايىنىپ شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلق ئۈچۈن تېخىمۇ بەختىيار كېلەچەك يارىتىشىمىز كېرەك.

چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ، بىر ئوچۇم «ئىككى يۈزلىمچى» لەر ئۆزىنى ئاشكارىلاشقا باشلىدى، «ئۈچ خىل كۈچ» كە قارشى تۇرۇش كۈرىشىدىكى چوڭ ھەق - چوڭ ناھەق مەسلىسىدە ئۇلارنىڭ پوزىتسىيەسى مۇجەمل، تىلى بىلەن دىلى بىردەك ئەمەس، ئۇلار ھەتتا «ئۈچ خىل كۈچ» بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ، بىر قازاندا قاينايدۇ، ئۇلار ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكنى قوغداش جەريانىدىكى زوراۋان - تېررورچىلاردىنمۇ خەتەرلىك، زەھەرلىك ھەم زىيىنى تېخىمۇ چوڭ، تېخىمۇ ئۇزاققىچە بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغانلاردۇر. سادىق، پاك، مەسئۇلىيەتنى دادىل زىممىسىگە ئالالايدىغان پارتىيەلىك كادىرلار قوشۇنى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، مۇقىملىقنى قوغداش كۈرىشىدە غەلبە قىلىشنىڭ كۈچلۈك كاپالىتى. «ئۈچ خىل كۈچ» كە قارشى تۇرۇش كەسكىن كۈرىشىدە پارتىيەلىك كادىرلار سەپنىڭ ئالدىدا مېڭىپ، باشلامچى بولۇشىمىز كېرەك. ئەگەر پارتىيەلىك كادىرلار ئارىسىدىن تىلى بىلەن دىلى بىردەك ئەمەسلەر، «ئىككى يۈزلىمچى» لەر، زوراۋانلىق، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنى پىلانلىغۇچى «قارا قول» لار چىقىپ قالسا، ئۇلارنىڭ ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىككە سالدىغان زىيىنىنى مۆلچەرلىگىلى بولمايدۇ. ئەگەر رەھبىرىي كادىرلار ئارىسىدىن «ئىككى يۈزلىمچى» لەر چىقسا، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، مۇقىملىقنى قوغداشتىكى تۈرلۈك تەدبىرنى دەل جايدا ئەمەلىيلەشتۈرگىلى، كەم - كوتسىز ئىجرا قىلغىلى بولمايدۇ، ھەتتا ئىش تەتۈرگە يېنىش خەۋپى كۆرۈلىدۇ؛ ئەگەر مەدەنىيەت قوشۇنىدىن «ئىككى

بۇ ساندىكى ئەسەرلەرنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر: ئىمىن ئەخمىدى، ئابلەت

نۇردۇن.

ئىدىئولوگىيە ساھەسىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداش مۇھىم مەسئۇلىيىتىم

ئىچىدىكى سەرسانلىقتىن باش كۆتۈرەلگەن ئەمەس. مەن يېڭى دەۋردە تۇغۇلغان، بەش يۈلتۈزلۈك قىزىل بايراق ئاستىدا باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىدىن ئالى مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىغىچە بولغان ئىلىم ئۆگىنىش جەريانىدا خاتىرجەم ئۆسۈپ يېتىلگەن. نەۋقىران چاغلىرىم پارتىيەنىڭ ئاخبارات - نەشرىياتچىلىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىش داۋامىدا ۋايىغا يەتكەن. ھەق - ناھەق قارىشىم ئايدىن ئايدا قارىنى پەرق ئېتىش ئىقتىدارىم يۇقىرى، چۈنكى بۇ پاراسەتنى ماڭا ئىناق، خاتىرجەم خىزمەت شارائىتى ئاتا قىلغان.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان چېگرا ئىچى - سىرتىدىكى «ئۈچ خىل كۈچ» ھەدەپ قۇتراپ، زوراۋانلىق، تېررورلۇق، ئەسەبىيلىك ۋە قەلەرنى تۇغدۇرۇپ، خەلقنىڭ ئىدىيەسىنى بۇرمىلاشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ. گۈزەل شىنجاڭنىڭ كۆك ئاسمان، ئاپپاق بۇلۇتلۇق مۇھىتىدا قارا تۇمان پەيدا قىلماقچى بولۇۋاتىدۇ. بۇ بىر ئوچۇم قارا نىيەتلەر شۇنى ئۇنتۇپ قالغانكى، ئىلغار مەدەنىيەت ئارقىلىق قوراللانغان خەلقىمىزنىڭ ئاڭ سەۋىيەسى ئاللىبۇرۇن ئۆستى، ھەرگىزمۇ ئۇلارنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشمەيدۇ.

مەن شىنجاڭدا ياشاۋاتقان، شىنجاڭنىڭ مەدەنىيەت تەشۋىقات خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچى ئۇيغۇر زىيالىيسى بولۇش سۈپىتىم بىلەن شىنجاڭنىڭ ئىجتىمائىي مۇقىملىقىنى قەتئىي قوغداش ۋەزىپەم بار.

ئۇزاق يىل زۇرنالچىلىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىش داۋامىدا شۇنى دائىم ئېسىمدە چىڭ تۇتۇمكى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىكىدىلا سوتسىيالىستىك يېڭى جۇڭگونىڭ مىللەتلەر مۇناسىۋىتى توغرا ھەل قىلىنىپ، مىللەتلەر ئىناق ئائىلىسىنى بەرپا قىلغىلى بولىدۇ. مىللەتلەرنىڭ ئىناق ئائىلىسىدىلا يېڭى دەۋرگە ماسلاشقان ئورتاق تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرگىلى بولىدۇ. ھەر مىللەت خەلقى ئورتاق تەرەققىي قىلغاندىلا زامانىۋى، مەدەنىي تۇرمۇشقا ئېرىشكىلى بولىدۇ. بۇ ھەر مىللەت خەلقىنىڭ چىن يۈرىكىدىن ئارزۇ قىلىدىغان «جۇڭگو ئارزۇسى». «جۇڭگو ئارزۇسى» ئەمەلگە ئاشقاندىلا كۈچلۈك، گۈللەنگەن دۆلىتىمىزنىڭ ئىللىق قوينىدا خاتىرجەم، بەختلىك ياشىغىلى بولىدۇ. تارىخقا نەزەر سالساق، ھەرقانداق مىللەت بۆلۈنۈش، پارچىلىنىشتىن پايدىغا ئېرىشكەن ئەمەس، بەلكى پاسسىپلىق ئىچىدىكى خارلىق، ئىناقسىزلىق

كۆڭۈللۈك ۋە گۈزەللىكنى مەدھىيەلەپ، «ئىككى يۈزلىمچىلىك»، رەزىللىك، پەسكەشلىك ۋە ساختىلىقلارنى ئېچىپ تاشلاپ، گۈزەل كېلەچەكنىڭ يورۇق يولىنى كۆرسىتىپ بېرىشكە زېھنىنى سەرپ قىلمەن.

بىرىنچىدىن، يولداش شى جىنپىڭ يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزى كومىتېتى ئەتراپىغا زىچ ئۇيۇشۇپ، جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغاندىن بۇيان شىنجاڭدا قولغا كەلگەن يېڭى نەتىجە، ئۆزگىرىشلەرنى تونۇپ يېتىپ، قەدىرلەپ ۋە تەشۋىق قىلىپ يېڭى دەۋرنىڭ ياخشىلىقىغا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرىمەن.

ئىككىنچىدىن، سىياسىي سەزگۈرلۈكۈمنى تېخىمۇ ئاشۇرۇپ، خاتا تەشۋىقات، خاتا ئىدىيەنىڭ زۇرنال يۈزىدە سادىر بولۇشىغا قەتئىي يول قويمىمەن.

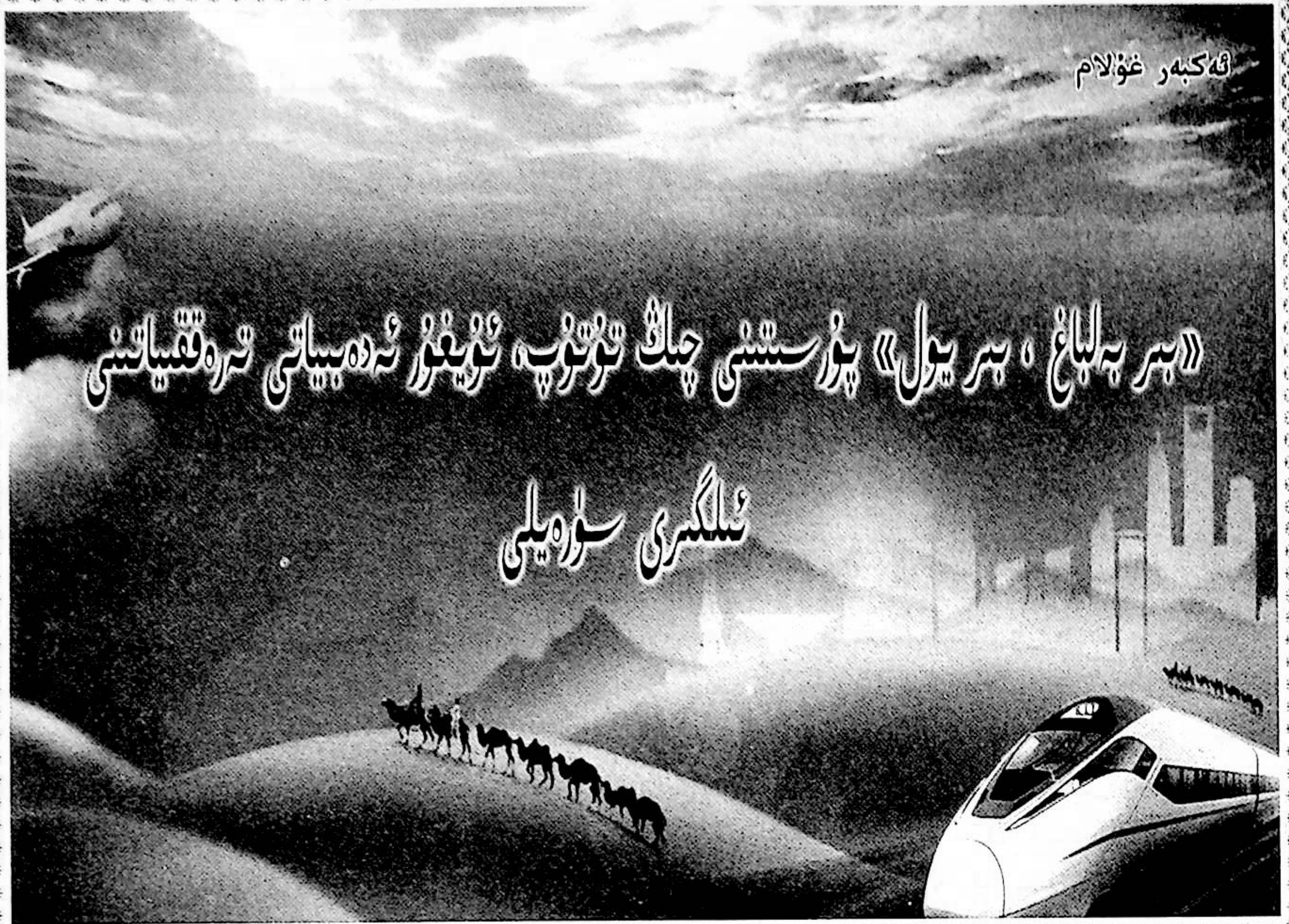
ئۈچىنچىدىن، مىللەتلەر ئىتتىپاقى، جەمئىيەت مۇقىم بولۇشتەك ئەۋزەل شارائىتىنى قەدىرلەپ، «ئىتتىپاقلىق - بەخت، بۆلگۈنچىلىك - ئاپەت» ئىكەنلىكىنى كەڭ تەشۋىق قىلىپ، خەلقنى ياخشى بىر تەشۋىقات قورالى بىلەن تەمىنلەشكە تىرىشمەن. تۆتىنچىدىن، ھەر دائىم ھوشيار بولۇپ، يالغان ئۇچۇر، يالغان تەشۋىقاتنىڭ سىڭىپ كىرىشى، ئەسەبىي ئىدىيەنىڭ يامرىشىغا قەتئىي قارشى تۇرىمەن. مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى بۇزىدىغان، مىللەتلەر - دىن سىياسىتىگە ھۇجۇم قىلىدىغان ئۇچۇرلارغا قارىتا دەل ۋاقتىدا تەنقىد قىلىدىغان، پاش قىلىدىغان ئەسەرلەرنى ئۇيۇشتۇرۇپ، توغرا جامائەت پىكىرىنى ھازىرلايمەن.

قىسقىسى، «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىنى پارتىيەنىڭ شان - شەرىپىنى مەدھىيەلەيدىغان، دەۋرنىڭ ئەۋزەللىكىنى تەشۋىق قىلىدىغان، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ناخشىسىنى ياغرىتىدىغان، گۈزەل كېلەچەكنىڭ پارلاق يولىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئاۋانگارت سەھنىگە ئايلاندۇرۇشقا تىرىشمەن.

ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تۈرلۈك ئىشلىرىمىزنى ئىلگىرى سۈرۈشتىكى ئەڭ چوڭ سىياسىي ۋەزىپىمىز، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ كۆز قارىچۇقىنى قوغدىغاندەك مۇھىم قوغداش نىشانىمىز. شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقى ئانارنىڭ دانىسىدەك زىچ ئۇيۇشۇپ، پارتىيەنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، باش نىشاننىڭ تەلپىگە بويسۇنۇشنى، ئىشنى ئۆزىدىن، كىچىك ئىشلاردىن باشلاشنى ھەرىكەت قىلىنمەسكە ئايلاندۇرۇپ بولدى. مانا مۇشۇنداق شارائىتتا دۈشمەن كۈچلەر بارغانسېرى يېتىم قىلىۋاتىدۇ. دەرۋەقە، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقى باش شۇجى شى جىنپىڭ يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزى كومىتېتىنىڭ ئەتراپىغا زىچ ئۇيۇشۇپ، باش نىشان ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان، باش نىشاننى ئەمەلىيەتتە كۆرسىتىدىغان ئۇلۇغ مۇساپىلىك كۈچلۈك قوشۇنغا ئايلاندى.

ھازىر ئىدىئولوگىيە ساھەسىدىكى كۈرەش ئىنتايىن كەسكىن، ۋەزىيەت جىددىي، پارتىيەنىڭ مەدەنىيەت تەشۋىقات خىزمەتچىسى بولۇش سۈپىتىم بىلەن مەسئۇلىيىتىمنىڭ ئېغىر، بۇرچۇمنىڭ شەرەپلىك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماقتىمەن. باش مۇھەررىرلىكىمدە چىقۇۋاتقان «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىنى خەلقنى توغرا ئىدىيە بىلەن تەربىيەلەيدىغان، خەلقنى توغرا يولغا يېتەكلەيدىغان، ۋەتەننىڭ بىرلىكى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى تەشەببۇس قىلىدىغان، تەشۋىق قىلىدىغان ئاۋانگارت بازىغا ئايلاندۇرۇش بىلەن بىللە، مەدەنىيەت - سەنئەت ئىشلىرىنى پارتىيە ۋە خەلق خاتىرجەم بولىدىغان تەرەققىيات - تەشۋىقات سەھنىسىگە ئايلاندۇرىمەن. پاسسىپ ئىدىيە، ئەسەبىي ئىدىيەنىڭ ئىلغار مەدەنىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا توسقۇن بولۇشىغا ھەرگىز پۇرسەت بەرمەيمەن. ژۇرنالنىڭ رەڭگارەڭ سەھىپىلىرى ۋە سەھىپىلەردە ئەكس ئەتكەن نادىر مەزمۇنلار ئارقىلىق دەۋر مېلودىيەسىنى ياغرىتىپ، سەھمىيلىك، ئىناقلىق، ئاق

«بىر بەلباغ، بىر يول» پۇرسىتى چىڭ تۇتۇپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تەرەققىياتىنى

ئىلگىرى سۈرۈش

سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىيات خىزمىتىنى ناھايىتى مۇھىم ئورۇنغا قويۇپ، زور كۈچ بىلەن قوللاپ، كۆپ خىل يوللار، كۆپ خىل تەدبىرلەر ئارقىلىق ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈپ كەلمەكتە.

بولۇپمۇ ئالتە خىل يېزىقتا نەشر قىلىنىۋاتقان ژۇرنال «مىللەتلەر ئەدەبىياتى»غا 56 مىللەت يازغۇچىلىرى، تەرجىمانلىرىنىڭ ئەقىل - پاراسىتى ۋە يۈرەك قېنى، شۇنىڭدەك «مىللەتلەر ئەدەبىياتى»دىكى نەچچە ئەۋلاد كىشىلەرنىڭ ئاز سانلىق مىللەتلەر مەدەنىيەت ئىشلىرىغا ئۆزىنى بېغىشلاش روھى مۇجەسسەملەنگەن. يۈكسىلىۋاتقان گۈزەل جۇڭگو، يۈكسىلىۋاتقان «بىر بەلباغ، بىر يول» ئىستراتېگىيەسى كۆپ مەنبەلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتىنى تېخىمۇ كۆپ غەمخورلۇققا ۋە ياردەمگە ئېرىشتۈرمەكتە.

ئۇيغۇر يازغۇچىلار، تەرجىمانلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، يەر شارلىشىش دولقۇنىدا قانداق قىلىپ

ئۇيغۇرلار ساددا، ئاق كۆڭۈل، ئەمگەكچان، تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيىدىغان، ئۇزاق تارىخقا، پارلاق مەدەنىيەتكە ئىگە مىللەت. بولۇپمۇ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەدەبىياتى قەدىرلەيدىغان، شېئىرنى قىزغىن سۆيىدىغان روھى ھەممىگە ئايان. ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش يولغا قويۇلغاندىن كېيىنكى بىر نەچچە يىلدىن بۇيان ئۇيغۇر ئەدەبىياتى ياكى باشقا مىللەتلەرنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتىدە كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەر قولغا كەلتۈرۈلدى. دۆلىتىمىزدە «بىر بەلباغ، بىر يول» ئىستراتېگىيەسىنىڭ يولغا قويۇلۇشى ئارقىسىدا، مىللەتلەر ئەدەبىياتى ئىشلىرىنى يەنىمۇ گۈللەندۈرۈش ھەممە ئادەم ئەھمىيەت بېرىشكە ئەرزىيدىغان زور ئىش بولۇپ قالدى. ئۇزاق يىللاردىن بۇيان جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى ئاز

«بىر بەلباغ، بىر يول»

ئۆزۈمنىڭمۇ ئاز - تولا ئەمەلىي تەجرىبىلىرىم بار. يېقىندا ئاتاقلىق شائىر تېيىچان ئېلىپنىڭ مەن خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغان «تۈگمەس ناخشا» ناملىق شېئىرلار توپلىمى جۇڭگو يازغۇچىلار نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى.

تېيىچان ئېلىپنىڭ ۋەتەن تۇپرىقىنى ئۆز جېنىدىنمۇ ئەزىز كۆرگەن كۈچلۈك ۋەتەنپەرۋەرلىك ھېسسىياتىغا ئىگە شائىر. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ئاممىباب، گۈزەل، چىن، چۈشنىشلىك بولۇپ، شېئىرلىرىدا ۋەتەنگە بولغان ئوتلۇق سۆيگۈسى، ئۆز مىللىتىنىڭ مەدەنىيىتىگە بولغان سۆيۈنۈشى ۋە چىنلىق، ياخشىلىق، گۈزەللىككە بولغان ئىنتىلىشى ئىپادىلەنگەن. نۆۋەتتە بىزنىڭ يازغۇچى، شائىر، تەرجىمانلىرىمىز چوقۇم باشلامچىلىق بىلەن بايرىقى روشەن ھالدا ۋەتەنگە بولغان قىزغىن مۇھەببىتى ۋە ساداقىتىنى ئىپادىلەپ، ھەر مىللەت خەلقىنى توغرا بولغان دۆلەت قارشى، مىللەت قارشى، دىن قارشى، تارىخ - مەدەنىيەت قارشى تۇرغۇزۇشقا يېتەكلەپ، ۋەتەنگە بولغان قىزغىن مۇھەببىتى ۋە ساداقىتىنى ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە ئەبەدىي ئەمىنلىكنى قوغداش جەريانىغا سىڭدۈرۈشى كېرەك. بەزىلەر شېئىرنى تەرجىمە قىلماق بەك تەس، ھەتتا تەرجىمە قىلغىلى بولمايدۇ، دەپ قارايدۇ. ھەقىقەتەن شۇنداق، شېئىردا بەزى مىسرالارنى تەرجىمە قىلغىلى بولمايدۇ. تەرجىمە جەريانىدا ئىمكانقەدەر تەرجىمىنى تەرجىمە قىلىنغان تىلدىكى ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئوقۇش ئادىتىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇش كېرەك. ھەر بىر مىللەتنىڭ شېئىرلىرىدا نۇرغۇن مۇقىمسىز ئامىللار ۋە كۆپ خىل مەنىلەر بولىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ھەر بىر ئادەمنىڭ شېئىرنى چۈشىنىشى ئوخشاش بولمايدۇ. بولۇپمۇ ئۇيغۇر تىلىدىكى ئىماگ، تەمسىل، سىمۋوللارنى ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئادىتى بويىچە چۈشىنىپ، ئاندىن ئوقۇرمەنلەر چۈشىنەلەيدىغان ھالەتتە تەرجىمە قىلىش كېرەك. مەن تەرجىمە جەريانىدا ئامال بار ئەسلىي

مىللىتىنىڭ ئىجابىي ئەنئەنىۋى مەدەنىيىتىدە چىڭ تۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا ۋارىسلىق قىلىش داۋامىدا يېڭىلىق يارىتىش، قانداق قىلىپ كۆپ خىل مىللىي مەدەنىيەتنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى مۇھاكىمە قىلىش ناھايىتى زۆرۈر.

ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئۇزاق تارىخى ۋە شانلىق نەتىجىلىرى ھەققىدە كۆپ سۆزلىمەي تۇرايلى. ھازىر بىز تېخىمۇ بەكرەك كۆڭۈل بۆلىدىغان مەسىلە ئۆزىمىزدە قانداق يېتەرسىزلىكلەرنىڭ ساقلىنىۋاتقانلىقى، قېرىنداش مىللەتلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا قايسى تەرەپلەردە پەرقلەرنىڭ بارلىقى ئۈستىدە ئەستايىدىل ئويلىنىشتىن ئىبارەت. مەسىلەن: مەملىكىتىمىزنىڭ ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىي ئىجادىيىتى بويىچە «تۇلپار مۇكاپاتى» دىن باشقا، مەملىكەت خاراكتېرلىك مۇكاپاتلارغا ناھايىتى ئاز ئېرىشتۇق. ھازىرمۇ پۈتۈن مەملىكەتكە تونۇلغان باشلامچى يازغۇچىلىرىمىز بەك ئاز. بەزىلەر ھازىر ئۇيغۇرلاردىنمۇ ئۇلۇغ يازغۇچىلار ۋە ئەسەرلەر بار، پەقەت ياخشى تەرجىمانلارلا كەمچىل، دېيىشى مۇمكىن. مېنىڭچە مانا مۇشۇنداق ئېھتىماللىق ھەقىقەتەن مەۋجۇت، شۇنداقلا تېخىمۇ كۆپ مۇنەۋۋەر تەرجىمانلارنىڭ ئۇيغۇر تىلىدىكى نادىر ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلىشىغا ھەقىقەتەن موھتاج بولۇۋاتىمىز. بىراق بۇ خىل قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويغۇچىلارنىڭ بەزىلىرى مىللىتىنىڭ ئەسەرلىرىنىلا ئەڭ ياخشى دەپ بىلىپ، دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەرلەرنى ۋە باشقا مىللەتلەرنىڭ نادىر ئەسەرلىرىنى ئانچە ئوقۇپ كەتمەيدىغانلاردۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئالدى بىلەن كەمتەرلىك بىلەن ئۆگىنىپ، ئۆزىمىزنىڭ ئىجادىيەت سەۋىيەمىزنى ئۈزۈكسىز ئۆستۈرۈشىمىز، شۇنىڭ بىلەن بىللە تەرجىمە سۈپىتىنى ئۆستۈرۈشىمىز كېرەك، شۇنداق قىلغاندىلا ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى يېڭى گۈللىنىش دەۋرىگە ئېلىپ بارالايمىز. ئەدەبىي تەرجىمە مەسىلىسىگە كەلسەك،

ئەسەرنىڭ جەۋھىرىنى ساقلاپ قېلىپ، ئەسەرنى ھەم ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئوقۇش ئادىتىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ ھەم باشقا مىللەت ئوقۇرمەنلىرىنىڭمۇ ئوقۇش ئادىتىگە ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ ياكى يېقىنلاشتۇرۇپ.

يېرىم ئەسىر ئىلگىرى، بىزنىڭ پېشقەدەم تەرجىمانلىرىمىز «ئۈچ پادىشاھلىق ھەققىدە قىسسە»، «قىزىل راۋاقتىكى چۈش»، «لياۋجەي رىۋايەتلىرى» قاتارلىق كىلاسسىك ئەسەرلەرنى ۋە لۇشۈن، باجىن قاتارلىق يازغۇچىلارنىڭ ئەسەرلىرىنى ئۇيغۇر تىلىغا تەرجىمە قىلغانىدى. تەرجىمە قىلغاندىمۇ ناھايىتى پاساھەتلىك، راۋان، تەبىئىي تەرجىمە قىلغان بولۇپ، ئوقۇغانىمىز كىشىنى جەلپ قىلىدۇ ۋە ھۇزۇرلاندۇرىدۇ. تۈركىيەلىكلەر «قىزىل راۋاقتىكى چۈش» رومانىنى ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىگە ئاساسەنلا تەرجىمە قىلغانىدى. بىز پېشقەدەم ئەدەبىي تەرجىمانلىرىمىزدىن پەخىرلىنىمىز. شۇنىڭ بىلەن بىللە، ھازىر ئۇيغۇرلارنىڭمۇ ئانا تىلىمىزدا يېزىلغان نۇرغۇن نادىر ئەسەرلىرىمىز بار. بىز تەخىرىمىزلىك ئۇيغۇمىز بىلەن بۇ ئەسەرلەرنى خەنزۇ تىلى قاتارلىق تىللارغا تەرجىمە قىلىپ، مىللەتلەر ۋە كىشىلەر ئارىسىدىكى ئىناق ئالماشتۇرۇشنى تېخىمۇ ئىلگىرى سۈرۈشىمىز كېرەك.

بىزنىڭ ئۇيغۇر تىلىدىكى ئەسەرلەرنى خەنزۇ تىلىغا تەرجىمە قىلىدىغان تەرجىمانلىرىمىز يەنە خەنزۇ تىلى سەۋىيەسىنى ئۆستۈرۈشكە، ئەدەبىي تەربىيەلىنىش جەھەتتىمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشكە توغرا كېلىۋاتىدۇ. چۈنكى، تەرجىمە پۈتۈن زېھىن، ھېسسىيات بىلەن كىرىشىشنى تەلەپ قىلىدىغان خىزمەت. ئەگەر قايناق ھېسسىيات بىلەن تەرجىمىگە كىرىشىمىگەندە، ئەسلى ئەسەرنىڭ مەنىسى تەرجىمە قىلىنغان بىلەن، پىكىر ۋە مەزمۇنى چولتا بولۇپ قېلىپ، جەلپكارلىقى سۇسلاپ كېتىدۇ. بىزنىڭ يازغۇچى، تەرجىمانلىرىمىز يەنە نەزەر دائىرىسىنى

يەنىمۇ كېڭەيتىشى، كۆڭلى - كۆكسىنى يەنىمۇ كەڭ تۇتۇشى كېرەك. ئەدەبىي تەرجىمە جەريانىدا چوقۇم ئەسلى ئەسەرنى پىششىق ئوقۇشى كېرەك. ئەگەر ئەسلى ئەسەرنى چۈشىنىش يېتەرلىك بولمىسا تەرجىمىدە مەسىلە كۆرۈلۈشى مۇمكىن. پوزىتسىيەدە كەسكىن، ئەستايىدىل، مەسئۇلىيەتچان بولۇپ، ئەسلى ئەسەر بىلەن تەرجىمە ئەسەرنى تەكرار سېلىشتۇرۇپ تۈزىتىشى كېرەك، ئەسلى ئەسەردىكى ئۇچۇرلارنى قوشۇشقا ياكى قىسقارتىۋېتىشكە بولمايدۇ.

ئەدەبىي تەرجىمە بىر خىل مۇرەككەپ قۇرۇلۇش. بەزى ۋاقىتلاردا تەرجىمان تەشەببۇسكارلىق بىلەن جانلىق ئىش كۆرۈشكە، ئوخشىمايدىغان مەدەنىيەت ئارقا كۆرۈنۈشىگە ئاساسەن ئەسلى ئەسەرنى زۆرۈر تەڭشەشكە توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل تەڭشەش تەرجىمانغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ھەم ئۇنىڭ سۇبېكتىپچانلىقىنىڭ نامايان قىلىنىشى، شۇنداقلا تەرجىمىگە بولغان مەسئۇلىيىتىنىڭ قارار تېپىشىدۇر. مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، ئۇ ئەسلى ئەسەرنىڭ ئاپتورى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان روھىي دىيالوگتۇر.

بۈگۈنكى دەۋردە ئوقۇرمەنلەر تەرجىمە ئەسەرلەرنىڭ سۈپىتىگە تېخىمۇ يۇقىرى تەلەپ قويماقتا. شۇڭا، مەن ھازىرقى تەرجىمانلارنىڭ بۇرچى تەرجىمە ئەسەرلەر ئارقىلىق ئەسلى ئەسەردە زادى نېمە يېزىلغانلىقىنى ئوقۇرمەنلەرگە ئۇقتۇرۇشلا بولۇپ قالماستىن (ئادەتتە ئازراق ئەدەبىي خۇرۇچى بار ئوقۇرمەنلەر ئوخشىمايدىغان يوللار بىلەن ئەسلى ئەسەرنىڭ مەزمۇنىدىن خەۋەردار بولىدۇ)، بەلكى ئەڭ زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، ئەدەبىي ئەسەرلەرنىڭ بەدئىي ئالاھىدىلىكىنى مۇمكىنقەدەر مۇكەممەل ھالەتتە ئوقۇرمەنلەر ئالدىدا نامايان قىلىش دەپ قارايمەن. بۇنىڭغا نىسبەتەن ئەدەبىي تەرجىمانلار كۆز قارىشىنى ئۆزگەرتىپ، ئەدەبىي تەرجىمىسىنى ئېنىق

ئوبزورچىلارنىڭمۇ تەرجىمانلارغا ۋە تەرجىمە ئەسەرلەرگە كەڭ قورساق بولۇشنى ئۈمىد قىلىمىز. تەرجىمە ئەسەرلەردە كۆرۈلگەن مەسىلىلەرنى ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدىگەن ھالدا كۆرسىتىپ بەرسەكلا كۇپايە، ھەممىنى ئىنكار قىلماسلىق كېرەك، ئۇنداق بولمايدىكەن، تەرجىمانلارنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشى تەسىرگە ئۇچرايدۇ.

شىنجاڭ قەدىمكى يىپەك يولىدىكى ئەڭ ئاۋات، ئەڭ قايناق جايلارنىڭ بىرى. 11 - ئەسىردە ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا «قۇتادغۇبىلىك» ۋە «دىۋانۇلۇغەتت تۈرك» قاتارلىق دۇنياۋى شۆھرەتكە ئىگە ئۆلمەس ئەسەرلەر دۇنياغا كەلگەن. بۈگۈنكى كۈندە بىز «بىر بەلباغ، بىر يول» ئىستراتېگىيەسىنى پۇرسەت دەپ بىلىپ، رېئاللىققا دادىل يۈزلىنىپ، پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، روھىمىزنى ئۇرغۇتۇپ، باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ «يولدا ئۆزىگە ئىشىنىش، نەزەرىيەدە ئۆزىگە ئىشىنىش، تۈزۈمدە ئۆزىگە ئىشىنىش، مەدەنىيەتتە ئۆزىگە ئىشىنىش» تەلىپىنى ئېسىمىزدە چىڭ تۇتۇپ، يىپىڭى قىياپەت بىلەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ شانلىق يېڭى دەۋرىنى كۈتۈۋالايلى.

(خەنزۇچە «مىللەتلەر ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىدىن نەمەت نىياز تەرجىمە قىلغان)
(تەرجىمان: قومۇل تۆمۈريول ۋوگزال ئىشلىرى ئۇچاستىكىسىدا)

تونۇپ، تەرجىمە ئەسەرلەرنى ئەستايىدىل تۈزىتىپ، تەرجىمە سۈپىتىگە ئەھمىيەت بېرىشى كېرەك.

بىز يەنە ئەدەبىي تەرجىمىگە بولغان پوزىتسىيەمىزنى توغرىلىشىمىز كېرەك. ھازىر تەرجىمە ساھەسىدە قۇرۇلۇشنى ھۆددىگە بەرگەندەك، بىر پارچە ئەسەرنى پارچىلاپ بىر قانچە كىشىگە تەرجىمە قىلىشقا بېرىدىغان ئەھۋاللار بار. بىر قىسىم تەرجىمانلار نەشرىياتتىن ياكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىن تەرجىمە قىلىشقا ئېھتىياجلىق كىتابلارنى ئالىدۇ - دە، دېيىشكەن ۋاقىتتا تەرجىمىنى پۈتتۈرۈشكە كۆزى يەتمەسە، ئۇنى ئەدەبىي تەرجىمە ھەۋەسكارلىرىغا بېرىپ، ئارىدىن پايدا ئېلىپ، ئۇنى بىر خىل پايدا ئېلىش دەستىكى قىلىۋالدى. مەسىلەن: نەشرىيات ياكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىن بىر ئەسەرنىڭ 1000 خېتىگە 200 يۈەندىن قەلەم ھەققى ئالدى دەيلى، بۇنىڭ 100 يۈەنلا تەرجىمانغا بېرىلىدۇ. تەرجىمىدە ھەمكارلىقمۇ زۆرۈر. مەسىلەن: باش مۇھەررىر بىلەن تەرجىماننىڭ ھەمكارلىشىشى دېگەندەك. بىراق ئۇ نوقۇل بىر خىل سودىغا ئايلاندۇرۇپ قويۇلسا، خۇددى ھۆددىگە بېرىلگەن قۇرۇلۇشقا ئوخشاپ قالىدۇ. نوقۇل قەلەم ھەققىدىن پايدا ئېلىش كۆزلەنسە، تەرجىمانلارنىڭ ئاكتىپلىقىغا ۋە تەرجىمىنىڭ سۈپىتىگە مەلۇم دەرىجىدە تەسىر يېتىدۇ.

بىز تەرجىمانلارغا ناھايىتى يۇقىرى تەلەپ قويمىز، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئوقۇرمەنلەر ۋە

بۇ ساننىڭ ئەسەرلىرى «شىنجاڭ گېزىتى» باسما ئىشلىرى مەركىزى ئۇيغۇرچە كومپيۇتېر بۆلۈمىدە تىزىلدى؛ بۇ ساننىڭ تەكلىپلىك تەھرىرى: ئايگۈل ئەمەت؛ كور-رېكتورى: رەنا ئەمەت؛ مۇقاۋا ۋە قىستۇرما سۈرەتلەرنى ئىشلىگۈچى: مەريەمگۈل ئىددى-رىس (تەكلىپلىك)، بەتچىك: ئىسھاقجان ئىبراھىم قاراتېكىن (تەكلىپلىك).

باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشى شۇنچە مۇھىمۇ؟

نېمىلەرنى دېيىشى، مەن توغرىسىدا باش قاتۇرۇشنىڭ ئۆزىلا بىر كۈلكىلىك ئىش» دەپ قارىشىدۇ. دېمەك، ئۇلار تۇرمۇشنى باشقىلارنىڭ كۆزى بىلەن ئەمەس، ئۆزىنىڭ كۆزى بىلەن كۆرىنىدۇ، ئۆزى قانداق ئويلىغان بولسا شۇ بويىچە ئىش كۆرىدۇ، باشقىلارنى دوراپ ياكى باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشىدىن ئەنسىرەپ قارا قويۇق ئېقىمغا ئەگەشمەيدۇ، خاتا دەپ قارىغان ئىشلار ئۈچۈن ۋاقىت ۋە زېھنىنى ئىسراپ قىلىپ يۈرمەيدۇ، شەخسىي تۇرمۇشى سىرتقى تەسىرلەرنىڭ كاشىلىسىدىن خالىي بولغاچقا ئارام كۈنلىرىنى ئۆزى خالىغان ئىشلار بىلەن ئۆتكۈزىدۇ.

«بىز»نى مەركەز قىلىدىغان قىممەت سىستېمىسىمۇ كولىكتىپنى تەشكىل قىلغۇچى شەخسلەرنىڭ ئاڭ ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش،

بەزى مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچىلارنىڭ قىممەت سىستېمىسى «مەن»نى يەنى شەخسنىڭ تەرەققىياتىنى مەركەز قىلغاچقا، ئۇلار باشقىلارنىڭ ئۆزىگە نىسبەتەن قانداق قارىشى ۋە قانداق باھالارنى بېرىشىگە ئانچە ئېتىبار بىلەن قاراپ كەتمەيدۇ. بىرەر ئىش قىلماقچى بولسا «باشقىلار نېمە دەر» دېگەننى خىيالغا كەلتۈرمەي، ئۆزى توغرا دەپ قارىغان ئىشنى قىلىۋېرىدۇ. ئۇلار «تۇرمۇش مېنىڭ تۇرمۇشۇم، مېنىڭ ئۆز تۇرمۇشۇمنى قانداق ئۆتكۈزۈشۈم پۈتۈنلەي ئۆزۈمنىڭ شەخسىي ئىشى. ئۇنىڭ باشقىلار بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق. شۇنداق بولغانىكەن باشقىلارنىڭ مەن توغرىسىدا

ئىزدىنىش ئىچىدە ئىلگىرىلەش

تارلىق قىلىپ «ماڭمۇ يوق ساڭمۇ يوق» بولۇش تەرەپداردا بولمىز، بىر - بىرىمىزدىن قىزغىنىشىپ كۆز ئالدىمىزدىكى مەنپەئەتنى ئۈچىنچى بىرىگە تارتقۇزۇپ قويىمىز. قىسمەنلىرىمىز بىرەر يېقىن يورنىقىمىزنىڭ خىزمەتتىكى تىرىشچانلىقىنى، نەتىجىلىرىنى كۆرۈپ تۇرساقمۇ قەستەن كۆرمەسلىككە سېلىۋالمايمىز، سايلاش - سايلىنىش ئىشلىرىدا بېلىتىمىزنى ئادەتتىكى بىرىگە تاشلايمىز. سورۇنلاردا «مەن ئىچكەندىكىن سەنمۇ ئىچىشىڭ كېرەك، مەن قىلغاننى سەنمۇ قىلىشىڭ كېرەك» دەپ ئىچمىگەنلەرنى زورلاپ تۇرۇۋالمايمىز. جامائەت سورۇنلىرىدىن ئۆزىنى تارتىپ تۇرمۇشتا خاس يول تۇتقانلارنى، ئادەمگەرچىلىكى سۇس دەپ قاراپ چەتكە قېقىش، ئېتىراپ قىلماسلىق ھەتتا بابلاش پوزىتسىيەسىدە بولۇشىمىز.

ئەسلىسىم، ھاياتنىڭ ئەڭ گۈزەل پەسلى بولغان ياشلىق دەۋرىم ئويۇن - تاماشا بىلەن ھوسۇلسىزلا ئۆتۈپ كېتىپتۇ. بىز بىر توپ دوستلار بىكار بولساقلا يېزا بازىرىنىڭ دوقمۇشقا يىغىلىپ قۇرۇق پاراڭ سېلىش، كورت ۋە بورت ئويناش دېگەندەك ئىشلار بىلەن ۋاقىت ئۆتكۈزەتتۇق، ھەر كۈنى دېگۈدەك سورۇنلىرىمىز قۇرۇلۇپ تۇراتتى، بۇ خىل سورۇنلار پەقەت ناخشا - ساز، كۈلكە - چاقچاق، قىممىتى يوق پاراڭلار ئارقىلىق كۆڭۈل خۇشى قىلىشنى مەقسەت قىلاتتى. سورۇنلىرىمىزدا ئاڭنى ئاچىدىغان، ئىلمىي مەسىلىلەر ھەققىدە پىكىر ئالماشتۇرىدىغان مەزمۇنلار يوق بولۇپ، سورۇننىڭ ئىلمىيلىكى ۋە سۈپىتىدىن سۆز ئاچقىلى بولمايتتى. ھاراق ئىچىش باش تېپما قىلىنغاچقا بەزىدە غوۋغالارنىڭ ئاخىرى جېدەل - ماجىرا بىلەن ئاخىرلىشاتتى. ئۇ چاغلاردا كىشىلەرنىڭ ئىقتىسادىي ئېڭى ئانچە ئويغانمىغان بولغاچقا ئىگىلىك تىكلەش دېگەندەك ئىشلار ھېچكىمنىڭ خىيالىغا كىرىپ چىقمايتتى. قىزىق يېرى، دوستلار بىلەن بىللە يىغىلىشىمىزغا سەۋەب بولغۇدەك بىرەر ئىشىمىز

تەشەببۇسكارلىقنى قوزغاش، كولىپكتىۋىزىملىق روھىنى كۈچەيتىش ئارقىلىق «بىز»دىن ئىبارەت ئىجتىمائىي توپنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈشنى مەقسەت قىلدۇ. كولىپكتىۋىزىملىق تەرەققىي قىلىشى شەخسلەرنىڭ تەرەققىياتى ۋە تىرىشچانلىقىنى شەرت قىلدۇ، كولىپكتىۋىزىملىق قىلسا شەخسلەرمۇ ئوخشاشلا تەرەققىيات مېۋىلىرىدىن بەھرىمەن بولىدۇ. ئەمما ئۆرپ - ئادەت، تۈرلۈك مەرىكە مۇراسىم ۋە ئاددىي كىشىلىك مۇناسىۋەتلىرىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلغان جامائەتچىلىك ئېڭى «بىز»نى مەركەز قىلغان كولىپكتىۋىزىملىق ئاڭدىن پەرقلىنىدۇ. كولىپكتىۋىزىملىق ئاڭ ئومۇمەن تەرەققىياتنى چىقىش قىلدۇ، جامائەتچىلىك ئېڭى بولسا باردى - كەلدى قىلىش دېگەنگە ئوخشاش كىشىلىك تۇرمۇش مۇناسىۋەتلىرى ۋە جامائەتچىلىك ئىشلىرىغا ئېتىبار بىلەن قارايدۇ.

دەرۋەقە بىزنىڭ جامائەتچىلىك قارىشىمىز زىيادە كۈچلۈك بولغاچقا، مەرىكە - مۇراسىم، تۈرلۈك ناملاردىكى يىغىلىش شۇنداقلا باردى - كەلدى ئىشلىرىغا زىيادە ئېتىبار بىلەن قارايمىز، سورۇندارچىلىقىمىز ئارقىلىق ئورنىمىز ۋە نوپۇزىمىزنى تىكلەمەكچى بولۇشىمىز. ئۆزىمىزنىڭ پىكىر قاراشلىرى ئەقىلگە مۇۋاپىق بولسىمۇ ئۇنى يەنىلا ئومۇمىيلىك قارىشىغا بويسۇندۇرىمىز، باشقىلارنى دورايمىز، شۇنىڭ بىلەن خاسلىقىمىز «باشقىلار نېمە دەپ قالار»نىڭ تۈگىمىدە يانچىلىشقا باشلايدۇ. بىزدە ھەممە ئوخشاش بولۇشتەك تەڭلىك ۋە تەقدىرداشلىق ئىدىيەسى كۈچلۈك بولغاچقا بىراۋلارنىڭ ئۆزىمىزگە ئوخشىماي قېلىشىنى، ئۆزىمىزدىن ئىلگىرىلەپ كېتىشىنى ئانچە خالاپ كەتمەيمىز، تېشىمىزدا چاندۇرمىغىنىمىز بىلەن كۆڭلىمىزدە «مەن ئېرىشەلمىگەنگە سەنمۇ ئېرىشەلمەسلىكىڭ كېرەك» دەپ ئويلايمىز. بىرەر مەنپەئەتلىك ئىشلاردا ياكى شان - شەرەپنى تالىشىپ قالغاندا بەزىدە ئىچىمىز

بولمىسىمۇ، ھەر كۈنى توپلىشىپ كۈن ئۆتكۈزۈش بىزگە نىسبەتەن ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەن ئىش ئىدى. قانداقتۇر بىر خىل كۈچ بىزنىڭ مەقسەتسىزلا بىر يەرگە يىغىلىشىمىزغا تۈرتكە بولاتتى. بىز خۇددى ھەر كۈنى ئىشقا بېرىپ كېلىدىغان خىزمەتچىدەك، بىكار بولساقلا (بەزىدە ئىشلىرىمىزنى تاشلاپ قويۇپ) يۆلىنىشىمىزنى يىغىلىدىغان ئورۇنغا قاراپ توغرىلايتتۇق. ئارىمىزدىن بىرەرسى كەلمىگۈدەك بولسا سەۋەبىنى سۈرۈشتۈرۈپ كېتىدىغانلار كۆپ ئىدى. يىغىلىش ۋە سورۇنلارغا كېلەلمىگەنلەر ئالاھىدە سەۋەبى بولمىسا تەنقىد ۋە ئەيىبلەشلەرگە ئۇچرايتتى.

مەن كىتاب ئوقۇشقا قىزىقىدىغان بولغاچقا بۇنداق يىغىلىشلارنى ئانچە ياقىتۇرۇپ كەتمەيتتىم، بىراق يىغىلىشقا بارمىسام ئۇلارنىڭ ئەيىبلەشلىرى ۋە چەتكە قېقىشىدىن ئەنسىرەپ يەنىلا كۆپ ۋاقىتلىرىمنى قۇربان قىلىشىمغا توغرا كېلەتتى. شۇنداقتمۇ ۋاقىتنىڭ ئىچىدىن ۋاقىت چىقىرىپ كىتاب ۋە ژۇرناللارنى ئوقۇۋالاتتىم، باھانە - سەۋەب كۆرسىتىپ بەزى يىغىلىشلارغا بارمايتتىم ياكى كېچىكىپ باراتتىم. بۇنداق چاغلاردا ئۇلارغا «كىتاب ئوقۇپ كېچىكىپ قالدىم» دېيىش مەسخىرە ۋە زامانلىققا قالدۇغان ئىش بولغاچقا، چويلىدا توختىغىدەك بىرەر باھانە كۆرسىتىشىمگە توغرا كېلەتتى. مەن كىچىكىمدىن ئۆگىنىشتە تىرىشچان بولغاچقا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقۇغان كىتابلىرىم كاللامنى خېلى ئېچىپ قويغاچقا، دوستلار بىلەن دوقمۇشتا قۇرۇق پاراڭلارغا دوست تارتىشىپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ۋاقىتمۇ ئىچىم ئېچىشەتتى، تىت - تىتلىق كەيپىياتدا بولاتتىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە كورت - بورت دېگەندەك نەرسىلەرنى ئويناشقا پەقەت قىزىقمايتتىم. شۇنداقتمۇ ئەتراپىمنى ئوراپ تۇرغان ئومۇمىي ئىجتىمائىي ئېكولوگىيە شۇنداق بولغاچقا يەنى توپلىشىپ ياشاش ئېڭى يوشۇرۇن ئېڭىمىزغا ئۆتۈپ كەتكەن بولغاچقا، بۇ خىل چۈشكۈن

تۇرمۇشتىن قۇتۇلۇپ چىقىشقا جۈرئەت قىلالمايتتىم. بىزدە كەلگۈسىگە نىسبەتەن بىرەر چوڭراق نىشان ۋە پىلان بولمىغاچقا كۆپ ۋاقىتىمىزنى ئەنە شۇنداق تايىنى يوق كولىپكىتىپ تۇرمۇشقا سەرپ قىلىۋەتكەندۇق. ھازىر ئويلاپ كۆرسەم، شۇ چاغلاردا بىزدە ئۆز - ئۆزىگە ئىشىنىش ئېڭى تولىمۇ ئاجىز ئىكەن، باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى دەپ ئۆزىمىز توغرا دەپ قارىغان يولدا مېڭىشقا جۈرئەت قىلالمايتتۇق، ھاياتىمىزنىڭ چۇلۇقۇرنى باشقىلارنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپتۇق. ۋاقىت قىممىتىنى كۆرسىتىشكە باشلىغانىمىز ئاشۇ چاغلاردىكى بەھۇدە ئۆتۈپ كەتكەن ۋاقىتلىرىمغا ئېچىنىپ قالمىمەن. يورغا يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن مانا بىز ھازىر ئوتتۇرا ياشتىن ھالقىغان، چاچلىرىمىز ئاقارغان چوڭ ئادەملەرگە ئايلىنىدۇق، تۇرمۇشىمىزدا كۆپ ئۆزگىرىشلەر بولدى. بولۇپمۇ تۇرمۇش رىتىمىنىڭ تېزلىشىشىگە ئەگىشىپ ئەينى ۋاقىتتىكى دوستلار بىلەن بەزىدە ئايلاپ ھەتتا يىلاپ ئۇچرىشالمايدىغان بولدۇق. تۇرمۇش، خىزمەت ۋە جەمئىيەتنىڭ زىمىمىزگە يۈكلىگەن يۈكى ئاشقانلىقى، يەلكىمىزنى تۈرلۈك مەسئۇلىيەتلەر باسقانىمىز ھەممىمىز ئۆز ھەلەكچىلىكىمىز بىلەن بولۇشۇپ كەتتۇق. بۈگۈنكى كۈندە كىشىلەرنىڭ ئاڭ ۋە ساپاسىدا خېلى كۆپ ئۆسۈشلەر بولدى. ئەدناسى ھازىر كىتاب ئوقۇۋاتقىنىمىزنى، ئۆگىنىۋاتقان ۋە ئىزدىنىۋاتقانلىقىمىزنى ئاشكارا تىلغا ئالالايدىغان ھەتتا تەشۋىق قىلالايدىغان بولدۇق. گەرچە كىشىلەرنىڭ ئېڭى ئىلغارلىشىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما بىز يەنىلا باشقىلارنىڭ باھاسى ئىچىدە ياشاش خاھىشىدىن يەنىلا قۇتۇلۇپ كېتەلمىدۇق.

ئويلاپ كۆرۈڭ، ئىمتىھاندا مەلۇم بىر سوئالنى توغرا ئىشلىگىنىڭىزگە ئىشەنچ قىلالماي باشقىلارنىڭكىنى كۆچۈرۈپ قويۇپ، شۇ تۈپەيلى ئىمتىھاندىن ئۆتەلمىدىڭىز. دوستلىرىڭىز بىرەر

يىغىلىشقا چاقىرىغاندا، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى دەپ قوللىنىدىكى شۇنچە زۆرۈر ئىشلارنى تاشلاپ باردىڭىز. بۈگۈنكى مەرىكىگە بېرىشقا قەتئىي رايىڭىز بولمىسۇ، ئالايتەن باغاق يازغاچقا يۈز كېلەلمەي ۋاقىتنىڭ ئىچىدىن ۋاقىت چىقىرىپ يەنىلا باردىڭىز. بىراۋنىڭ تويىغا بىرەر 100 يۈەن ئادەمگە رىجىلىك قىلىشنى ئويلىغان بولسىڭىزمۇ، ئاز پۇلنى باشقىلارنىڭ ئالدىدا قويۇشتىن نومۇس قىلىپ ئامالسىز نەچچە 100 يۈەن قويۇشقا مەجبۇر بولىدىڭىز. ئەمەلىيەتتە سىزنىڭ ئۇنداق كۆپ ئادەملەرنى چاقىرىپ مەرىكە قىلىڭىز بولمىسۇ، ئۇنى چاقىرىسام، بۇنى چاقىرىسام رەنجىپ قالارمۇ، ئاز چاقىرىسام باشقىلار نېمە دەپ قالار دەپ يەنىلا بىر توقاي ئادەملەرگە باغاق يازدىڭىز. ئۆزىڭىزگە يارىشا ئاددىي - ساددا، ئازادە تۇرمۇش كەچۈرۈش ئويىدا بولغان بولسىڭىزمۇ، باشقىلارنىڭ سۆز - چۆچىكى، مەنستەمەسلىكى، كۆزگە ئىلماسلىقىدىن ئەنسىرەپ يوتقانغا بېقىپ پۇت سوزۇشنى بىلمەي، باشقىلارنى دوراپ مودا بولۇۋاتقان كىيىملەرنى، قەرز قىلىپ بولسىمۇ ماشىنا ۋە ئۆي دېگەندەك نەرسىلەرنى سېتىۋالماقچى بولىدىڭىز. ئۆزىڭىزنى چاغلىماي ئۇلار بىلەن بەسلىشىپ ئاخىرى زورۇقشقا بەرداشلىق بېرەلمەي ماغدۇرىڭىزدىن كەتتىڭىز. قىلىۋاتقان بەزى ئىشلار كاللىڭىزدىن پەقەتلا ئۆتمىسىمۇ، خاتا ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرسىڭىزمۇ باشقىلارنىڭ «نېمە دەپ قالار» لىرىدىن ئەنسىرەپ ئېقىمغا ئەگىشىشكە مەجبۇر بولىدىڭىز. شۇ تۈپەيلى نۇرغۇن قىممەتلىك ۋاقىتلىرىڭىز ئىسراپ بولۇپ كەتتى، ئىقتىسادىي جەھەتتىن كۆپ زىيانلارنى تارتتىڭىز، قىلىشقا تېگىشلىك نۇرغۇن ئىشلارنىڭ سۇغا چىلاشتى، ئۆزىڭىزنى تەرەققىي قىلدۇرىدىغان ئىشلارغا ئېشىنالمىي قالدىڭىز، ئائىلىڭىزگە دېيەرلىك كۆڭۈل بۆلەلمىدىڭىز، قارىماققا تېشىڭىزدا ھېيت ئوينىغاندەك قىلىڭىز بىلەن ئىچىڭىزدە روزا

تۇتۇپ يۈردىڭىز، ئەمەلىيەتتە تېشىڭىز پۈتۈن، ئىچىڭىز تۈتۈن. قىسقىسى، سىز ئاشۇ خىل تۇرمۇش ئىچىدە ئۆزىڭىزنىڭ دۇنياسى، ھەقىقىي ئۆزىڭىزدىن يىراقلاپ كەتتىڭىز!

بىر ئادەمنىڭ ئۆمرى تولىمۇ چەكلىك. ئۇخلاش، خىزمەت قىلىش، قىلمىسا بولمايدىغان كۈندىلىك تۇرمۇشتىكى زۆرۈر ئىشلارغا سەرپ بولىدىغان ۋاقىتلارنى چىقىرىۋەتكەندە، ئۆزىگە تېگىل ۋاقىتلىرى چاغلىقلا قالدۇ. ئېشىپ قالغان ئاشۇ قىممەتلىك ۋاقىتنى چىڭ تۇتالغان، ئۇنى ئەھمىيەتلىك ئىشلارغا سەرپ قىلالغان، ۋاقىتتىن يۇقىرى ئۈنۈمدە پايدىلىنغان ئادەملا ھاياتىنىڭ قىممىتىنى ئاشۇرالايدۇ. ئەمما سىز ئارام كۈنلىرىڭىز ۋە بوش ۋاقىتلىرىڭىزنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى باشقىلارغا تارتقۇزۇپ قويسىڭىز، ھېچقانداق قىممەت ياراتمايدىغان ئىشلارغا سەرپ قىلىسىڭىز، ئالاھىدىلىكىڭىزنى جارى قىلدۇرىدىغان، ئۆزىڭىزنى كۈچەيتىدىغان ئىشلارنى قىلمىسىڭىز، پىلاننىڭ داۋاملىق باشقىلارنىڭ دەخلى - تەرۇزىغا ئۇچراپ تۇرسا، بۇ ھاياتىڭىزدا تىلغا ئالغۇدەك بىرەر ئۇتۇققا ئېرىشەلىشىڭىز مۇمكىنمۇ؟

بىزدە قانداقلا بىر ئىش قىلساق باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشىنى زىيادە چوڭ بىلىدىغان، باشقىلارنىڭ ئىدىيەسى، باشقىلارنىڭ خاھىشى، باشقىلارنىڭ تۇرمۇشى ئىچىدە ياشايدىغان قۇلچىلىق ئىدىيەسى؛ بىر ئىشنىڭ توغرا - خاتاسىنى ئەقلىي تەپەككۈرنىڭ تاسقىشىدىن ئۆتكۈزۈپ باقمايلا قارىغۇلارچە ئېقىمغا ئەگىشىدىغان مەھكۇم خاراكتېر زىيادە ئېغىر. مانا بۇ سانسىزلىغان كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشتا ئالغا ئىلگىرىلىشىگە، خىزمەتتە نەتىجە قازىنىشىغا، ئۆزىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشىغا، ئارزۇ - ئارمانلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشىغا توسالغۇ بولۇۋاتقان ئەڭ ئەشەددىي روھىي كىشەن بولسا كېرەك. ئەگەر بىر ئادەم ئۆزىنى ئۈزلۈكسىز يېڭىلاپ تۇرۇش، بىرەر ئىشتا نەتىجە قازىنىش نىيىتىگە كەلگەن بولسا،

ئۇنداقتا ئالدى بىلەن ئاشۇ مەنىۋى كىشىنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇشى كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن خەقنىڭ سىزگە قانداق قارايدىغانلىقى، قانداق باھالارنى بېرىۋاتقانلىقى، نېمە دەيدىغانلىقىنى كالىڭىزدىن چىقىرىۋېتىپ دىققەت ئېتىبارىڭىزنى ئۆزىڭىزگە قارىتىشقا جۈرئەت قىلىشىڭىزغا؛ ئىدىيەرىڭىزنى، تەپەككۈر شەكلىڭىزنى يېڭىلاش ئارقىلىق «ئادەت تۈرمىسى»دىن قۇتۇلۇپ چىقىشىڭىزغا، يەنى، ئىقتىدارىڭىزنى تۇنجۇ قۇتۇرىدىغان ناچار ئۆرپ - ئادەتلەرگە جەڭ ئېلان قىلىشتەك ئىسيانكار روھقا ئىگە بولۇشىڭىزغا؛ ھەممە كىشى كۆنۈپ كەتكەن جەمئىيەت چەمبىرىكىدىن ھالقىۋالىشىڭىزغا؛ ئۆز ئىدىيەڭىزنىڭ غوجايىنىغا ئايلىنىشتەك مۇستەقىل خاراكتېرگە، توغرا دەپ قارىغىنىنى ئەمەلىيەتتە ئىپادە قىلالايدىغان شىجائەتكە ئىگە بولۇشىڭىزغا توغرا كېلىدۇ. ئەنگىلىيەلىك پەيلاسوپ يوهان مىل «باشقىلارغا ئوخشىمايدىغان ئادەملەرنىڭ ئاز بولۇشى بۇ دەۋرنىڭ ئەڭ چوڭ كىرىزىسىدۇر» دېسە؛ قايسى بىر دانىشمەن: «نادانلىقمۇ قورقۇنچلۇق، لېكىن ھەممىدىن بەك قورقۇنچلۇقى بىلىم ئىگىلىرىنىڭ ئەقىدىسىز قېلىشى، ئۆزى توغرا دەپ قارىغان ئىشلارنىمۇ قىلماسلىقى» دېگەن. ئەقىل رىقابىتى كۈچىيىپ بېرىۋاتقان، تۈرلۈك خىرىسلىق قىستاپ كېلىۋاتقان مۇشۇنداق بىر دەۋردە، كالىمىزنى قاتتىق بىر سىلىكۋېتىپ بۇ مەسىلە ئۈستىدە چوڭقۇرراق ئويلىنىپ كۆرمىسەك بولمايدۇ.

كىشىلەرنىڭ ئۆزىگە خاس يول تۇتۇشقا جۈرئەت قىلالماسلىقى، ئۆز ئىدىيەسىگە مۇخالىپ ئىشلارنى قىلىشى، قارىغۇلارچە ئېقىمغا ئەگىشىشنىڭ ئوبىيېكتىپ ۋە سۇبىيېكتىپ سەۋەبلىرى كۆپ تەرەپلەرگە چېتىلىشى مۇمكىن. تۆۋەندە مۇھىم دەپ قارىغان بىر قانچە سەۋەب ئۈستىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتمەن.

مۇستەقىل قاراشنىڭ يېتىلمەسلىكى: ئەگەر سىز

ھاراق تۈپەيلىدىن سالامەتلىكىڭىزدە مەسىلە كۆرۈلىشىگە باشلىغانلىقىنى، كۆپ ئىچىپ قويغانلىقىڭىز تۈپەيلى نەچچە قېتىم ئوبرازىڭىزغا تەسىر يېتىدىغان نومۇسلۇق ئىشلارنى قىلىپ قويغانلىقىڭىزنى، يەنە شۇ ھاراق تۈپەيلى مەستچىلىكتە خۇددىڭىزنى يوقىتىپ نەچچە قېتىم ھاياتىڭىزنىڭ قىل ئۈستىدە قالغانلىقىنى، نۇرغۇن ۋاقتىڭىزنىڭ ئىسراپ بولۇپ كەتكەنلىكىنى، تۇرمۇشتا ئىلگىرى باقمىغانلىقىڭىزنى، زەئىپلىك، چۈشكۈنلۈك پاتىقىغا پېتىپ كېتىۋاتقانلىقىڭىزنى ئويلاپ، ئۆزىڭىزگە «مەن نېمە ئۈچۈن ئۆز جېنىمغا ئۆزۈم ئىكەن سالىمەن؟ قىممىتىمنى چۆكىرىدىغان ئىشلارنى قىلىمەن؟ ھاراققا ئۈلپەتداش دوستلىرىم ئاغرىپ قالغاندا دەردىمنى تەڭ تارتىشىپ بېرەلمەمدۇ؟ نېمە ئۈچۈن بۇنداق چۈشكۈن تۇرمۇشنى ئۆزگەرتىپ كۆرمەيمەن؟» دېگەندەك سوئاللارنى قويۇپ، ھاراق تاشلاش نىيىتىگە كەلگەن بولسىڭىز ۋە بۇ خىل نىيەت ئىرادىم كۈچىڭىزنى پەيدا قىلغان بولسا، ھەرىكىتىڭىزد ئىپادىسىنى كۆرسەتمەي قالمايدۇ. چۈنكى، بىز بىر ئىشقا قانداق قاراشتا بولساق پوزىتسىيەرىمىزمۇ شۇ خىل قاراشقا مايىللىشىدۇ. يەنى بىزنىڭ بىر ئىشقا قارىتا مۇئەييەنلەشتۈرۈش ياكى ئىنكار قىلىش پوزىتسىيەسىدە بولۇشىمىزنى شۇ ئىشقا نىسبەتەن قارىشىمىز بەلگىلەيدۇ. ئىدىيە قاراش بىزنىڭ بارلىق ھەرىكەتلىرىمىزگە بۇيرۇق چۈشۈرىدىغان باش قوماندان. ئەگەر كالىمىزدا بىر ئىشنى قىلىشنى قارار تاپقان بولسىڭىز، ئۇ سىزنى دەرھال ھەرىكەتكە ئۆتۈشكە ئۈندەيدۇ. قىلماسلىقىنى قارار تاپقان بولسىڭىز شۇ ھامان شۇ ئىشقا قارىتا پاسسىپ ئىنكاس شەكىللىنىدۇ. بۇنىڭدىن ئىدىيە قاراشنىڭ رېئاللىقىمىزنى پەيدا قىلىدىغان يادرو لۇق ئامىل ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. خاتا قاراش خاتا ھەرىكەتلەرنىڭ كېلىپ چىقىشىغا سەۋەب بولىدىغان بولغاچقا، ئاغدا خاتا قاراشلارنىڭ شەكىللىنىپ

قېلىشى ئىنتايىن خەتەرلىك ئەھۋال ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر سىز بىر خىل خاتا ئىدىيە ۋە قاراشنى توغرا دەپ قاراپ ئېڭىڭىزدا مۇقىملاشتۇرۇۋالسىڭىز، مەسىلىلەرنىڭ توغرا خاتالىقىغا شۇ خىل قاراشنى ئۆلچەم قىلىپ ھۆكۈم چىقىرىسىز دە، خاتا ئىشنى قىلىشقا باشلايسىز. شۇڭا ئالدى بىلەن ئىدىيە ۋە قاراشنى ئۆزگەرتىمەي ۋە ئىلغارلاشتۇرماي تۇرۇپ ھەرىكەتنى توغرا يۆلىنىشكە بۇرغىلى بولمايدۇ. بۇ مەنىدىن ئالغاندا بىزنىڭ خاتالىقلارنى سادىر قىلىشىمىزغا، ناچار ئادەتلەرنى ئۆزگەرتەلمەسلىكىمىزگە، كونا مۇقامغا ناخشا توۋلىشىمىزغا، دورامچىلىق قىلىشىمىزغا، ياشاش ئۇسۇلىنى ئۆزگەرتىپ كۆرۈشكە ۋە باشقىلارغا ئوخشىمايدىغان يول تۇتۇپ بېقىشقا جۈرئەت قىلالماسلىقىمىزغا سەۋەب بولۇۋاتقان ئاساسلىق ئامىل ئىدىيە قارىشىمىزدىكى مەسىلە ۋە نۇقسانلاردۇر. ئۇنداقتا ئىدىيە قاراشنى ئۆزگەرتىش نېمە ئۈچۈن شۇ قەدەر تەس؟

چۈنكى، ئىدىيە قاراش بىردەملىك ياكى قىسقا مەزگىللىك تەسىرنىڭ مەھسۇلى ئەمەس، ئۇ ئۇزاق يىللىق تۇرمۇش ئەمەلىيىتى ۋە تەربىيەلىنىش جەريانىدا شەكىللىنىدۇ، يەنە كېلىپ ئادەت خاراكتېرىنى ئالغان بولىدۇ. ئىدىيە قاراشنىڭ ئىلغار ياكى پائىس بولۇشىنى تەربىيەلىنىش ئەھۋالى بىلەن بىلىشنىڭ دەرىجىسى بەلگىلەيدۇ. مۇستەقىل قاراشنىڭ يېتىلمەسلىكى ئاساسلىق سەۋەب — سەۋىيە - ساپانىڭ تۆۋەنلىكى، نەزەر - دائىرىنىڭ تارلىقى، ئەقىدىنىڭ سۇسلىقى، بىلىشنىڭ تار دائىرىدە چەكلىنىپ قالغانلىقىدىن بولىدۇ. چۈنكى، بىر ئادەم قانچە بىلىملىك، سەۋىيەلىك بولسا مەسىلىلەرگە شۇنچە ئەتراپلىق قارىيالايدۇ، تەپەككۈرىمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر بولۇپ، بىر مەسىلنى كۆپ تەرەپتىن ئەتراپلىق تەھلىل قىلىپ توغرا ھۆكۈمگە ئېرىشەلەيدۇ. بۇنداق ئادەملەر ئەقىل بىلەن ئىش كۆرۈشنى بىلىدۇ، توغرا - خاتانى

پەرقلىنىدۇرۇش ئىقتىدارى يۇقىرى بولغاچقا ئىمكان قەدەر خاتا ئىشلاردىن ئۆزىنى قاچۇرىدۇ. ئۆرپ - ئادەتلەردىكى چاكىنىلىشىنى، نامراتلىق ۋە چېكىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان قالاق ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلەرنى، يوقىلاڭ پەتۋالارنى، ئازاب ۋە كۈلپەتلەرنى بىلىمىزلىك ۋە نادانلىق كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بىلىم - ساپاسى تۆۋەن، نەزەر - دائىرىسى تار ئادەم مەسىلىنى خۇددى قۇدۇقتىكى پاقىدەك ئاددىي ۋە يۈزە ئويلايدۇ، بۇرنىنىڭ ئۇچىنىلا كۆرىدۇ. كۆپىنى كۆرگەن، كۆپىنى بىلىدىغان، تەجرىبە ساۋاقلرى مول ئادەم ئېڭىزدە تۇرۇپ يىراققا نەزەر سېلىشنى بىلىدۇ. باشقىلارنىڭ قانداق ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقانلىقىنى، دۇنيادا قانداق يېڭىلىق ۋە ئۆزگىرىشلەرنىڭ بولۇۋاتقانلىقىنى، رىقابەتنىڭ نۆۋەتتىكى ئەھۋالىنى، قانداق ئىشلارنىڭ كەينىگە قانداق خەتەرلەرنىڭ يوشۇرۇنغانلىقىنى بىلگەچكە، ھوشيار ۋە سەگەك ھالەتتە ياشايدۇ، نېمىنى قىلىش، نېمىنى قىلماسلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ.

بىلىش — ئىنساننىڭ قۇدرەتلىك مەنىۋى قورالى. ئادەم تۇغۇلغاندا ياۋايى ھالەتتە تۇغۇلىدۇ، ئۇ ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا مەخسۇس تەربىيەلەنگەچكە تىل ۋە تەپەككۈرغا ئىگە مەدەنىيەتلىك ئادەمگە ئايلىنىدۇ. ناۋادا بىر ئادەمنىڭ تەربىيەلىنىشى ياخشى بولمىسا، ئىجتىمائىي ئەمەلىيەت بىلەن ئانچە ئۇچراشمىسا بىلىشىمۇ تار دائىرىدە چەكلىنىپ قالىدۇ. بىلىش قانچە چەكلىمىگە ئۇچرىغانسېرى ياۋايىلىق خۇسۇسىيەت شۇنچە قۇتراشقا باشلايدۇ، ئەقىل - پاراستىمۇ تۆۋەن دەرىجىدە بولىدۇ. ئادەملەرنىڭ ئاڭسىز، نادانلارچە ھەرىكەتلىرىنى دەل بىلىشتىكى تۆۋەنلىك كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. يۇقىرىقىلاردىن شۇنداق يەكۈن چىقىرىشقا بولىدۇكى، مۇستەقىل قاراشنىڭ يېتىلمەسلىكى ئاساسلىق سۈببىيكتىپ سەۋەبلەر ئاڭنىڭ تۆۋەنلىكى، مەنىۋى جەھەتتىكى نامراتلىق ۋە ئاڭسىزلىقتىن

ئىبارەت دەپ قاراشقا بولىدۇ. بۇنداق ئادەملەر قىلىۋاتقىنىنىڭ خاتالىقىنى بىلگەن تەقدىردىمۇ ئۆزىنى تۇنجۇقتۇرىدىغان ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلەر قاينىمىدىن قۇتۇلۇپ چىقىشقا مادارى يەتمەيدۇ. ئاددىي قىلىپ ئېيتقاندا، بىر دوكتورنىڭ ئىدىيە قارشى 20 يىلدىن ئارتۇق سىستېمىلىق تەربىيەلىنىشىنىڭ نەتىجىسى ھېسابلىنىدۇ. بىر ساۋاتسىز ئادەمنى نەچچە كۈن ۋە نەچچە ئايدا ئاشۇ دوكتوردەك ئىدىيە قاراشقا ئىگە قىلىش ئەسلا مۇمكىن بولمايدىغان ئىش. ئىدىيە قاراش ئۇزاق مەزگىللىك تەربىيەلىنىشنىڭ مەھسۇلى بولغاچقا يەنى ھەر بىر ئادەمنىڭ ساپاسىغا قارىتا بولىدىغان بولغاچقا، ئۇنى ئۆزگەرتىش ئاسانغا توختمايدۇ. ساپا قانچە يۇقىرى بولغانسېرى بىر ئادەمنىڭ مۇستەقىل قارىشىمۇ شۇنچە كۈچىيىپ بارىدۇ.

غايىسىزلىق ۋە ئەقىدىنىڭ بولماسلىقى: ئەگەر سىز قەتئىي ھاراق تاشلاش نىيىتىگە كەلگەن بولسىڭىزمۇ، لېكىن دوست - بۇرادەرلىرىڭىزنىڭ قاتتىق سالا - سۈلھىلىرىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ياكى يۈزلۈك كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى دەپ رومكىنى قوللىغۇزغا ئالغان بولسىڭىز، بۇ سىزدە ئەقىدىنىڭ ئاجىزلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. نەچچە يىللاردىن بۇيان مەرىكىلەرنى ئاددىي ئۆتكۈزۈش، ھەشەمەتچىلىك، ئىسراپچىلىق قىلماسلىق، پەرزەنت تەربىيەسىگە كۆڭۈل بۆلۈش، كىتاب ئوقۇشقا يۈزلىنىش دېگەنگە ئوخشاش ئاكتىۋال تەشەببۇسلار كۈچىيىپ بېرىۋاتقان بولسىمۇ، كۆپ ساندىكى كىشىلەر بۇ خىل تەشەببۇسلارنى قوللاش تەرەپدارىدا بولسىمۇ، لېكىن بەزىلەرنىڭ ھەرىكىتىدە ئىپادە قىلالماستىكى نىيەتنىڭ ئەقىدە دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلمىگەنلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ. مەسىلىنى توغرا تونۇغان بىلەن ھەرىكەتتە ئىپادە قىلىنمىسا ھېچقانداق رولى ۋە ئەھمىيىتى بولمايدۇ. ئەقىدە سۇس ئادەملەرنىڭ پەقەت تۇرقى ئادەم بولۇپ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىدىغان ماشىنا ئادەمگە ئوخشايدۇ، بۇنداق

ئادەملەرنىڭ مەيدانى بولمايلا قالماي، ئىرادىسىز كېلىدۇ، خىيالىپەرەس، ئىرادىسىز ئادەملەرنىڭ قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ.

ئاددىي ئادەملەر بىلەن دانا ئادەملەرنىڭ پەرقى ئەقىل - پاراستى ۋە تەپەككۈر شەكلىنىڭ ئوخشاشماسلىقىدا ئىپادىلىنىپ قالماستىن، تېخىمۇ مۇھىمى ئەقىدىسىگە سادىق بولۇش بولالماستىكىدا كۆرۈلىدۇ. ئەقىدىسىنىڭ تايىنى يوق كىشىلەر قۇرۇق خىيالىنى كۆپ قىلغىنى بىلەن ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئۆتمەيدۇ. ھۇرۇن بولۇپ بىر ئىشنى باشلاپ قويۇپ باش پەللىدىلا بەل قويۇۋېتىدۇ. دىققەت ئېتىبارى تۇرمۇشتىكى ئۇششاق - چۈششەك ئىشلارغا مەركەزلىشىپ قېلىپ، قىممىتى يوق ئىشلارغا ۋاقىت ۋە زېھنىنى سەرپ قىلىۋېتىدۇ. «باشقىلار سىمان بولۇش» نى ھەممىدىن چوڭ بىلىدۇ. ئەلقاتارى ياشاشنى تۇرمۇش پىرىنسىپى قىلىۋالغاچقا ئۆزىگە خاس يول تۇتۇشنى، باشقىلار ماڭغان يولدىن گۇمانلىنىپ بېقىشنى زىنھار خىيالغا كەلتۈرمەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن «قائىدە - ئادەت» نىڭ قۇلغا ئايلىنىپ خۇددى تۈكلۈك چىپار قۇرتتەك، جۇۋاز كالىسىدەك بىر نۇقتا ئەتراپىدا پىرقىراۋېرىدۇ، مېڭىپ - مېڭىپ قىردىن ئاشالمايدۇ. قاراش ئەقىدە دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلگەندىلا كۈچىنى كۆرسىتىشكە باشلايدۇ، رەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى چىرايلىقچە رەت قىلالايدىغان، خاتا دەپ قارىغان ئىشلارنى قىلمايدىغان ھالەت شۇندىلا شەكىللىنىدۇ. ئەقىدە ئادەمگە كۈچ - قۇدرەت ئاتا قىلىدىغان، قىيىنچىلىقلارنى يېڭىشىمىزگە تۈرتكە بولىدىغان روھىي كۈچ بولۇپ، ئۆز ئەقىدىسىگە سادىق ئادەملەر باشقىلارنىڭ قانداق قارىشىغا ئېرەڭشىپ كەتمەيدۇ، نىشانى بويىچە ئالغا ئىلگىرىلەيدۇ. ئەقىدىنى ھاياتنىڭ مىزانى قىلىپ ياشاۋاتقانلارنىڭ ئىنتىلىپ تۇرىدىغان بىرەر تۇرمۇش غايىسى بولىدۇ. شۇڭا ئۇلار ئادەتتىكى ئادەم سەھەردىكى تاتلىق ئۇيقۇنىڭ

ئېقىمغا قارىغۇلارچە ئەگەشكۈچىلەر ئەمەس، ئۆزىگە خاس يول تۇتقۇچىلار ۋە ئۆزىگە خاس يول ئاچقۇچىلاردۇر. نىشانى بار ۋە شۇ نىشانى ئۈچۈن ئەقىدە قىلغۇچىلاردۇر.

ئادەت: ئادەتنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى سەل چاغلانغا بولمايدۇ. ياخشى ئادەتلەر ئادەمنى مۇۋەپپەقىيەت مەنزىللىرىگە باشلىسا، ناچار ئادەتلەر مەغلۇبىيەتكە يۈزلەندۈرىدۇ. تەكشۈرۈشلەردىن مەلۇم بولۇشىچە، كىشىلەرنىڭ كۈندىلىك پائالىيەتنىڭ %90 ى ئادەت ئېنىرتىسىدە كېلىدىكەن. بۇنىڭدىن بىزنىڭ قىلىپ يۈرۈۋاتقان ئىش - ھەرىكەتلەرنىڭ مۇتلەق كۆپى ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەن ئىشلارنىڭ تەكرارلىنىشىدۇر.

باستىر ۋارىيېن: «مىجەز - خاراكتېر ئەمەلىيەتتە ئادەتنىڭ يىغىندىسىدۇر، ئادەت خاراكتېرلىك ئىپادىگىزدۇر» دېگەن. ئادەت بىر ئادەمنىڭ سائەت نەچچىدە ئورنىدىن تۇرۇشى، ناشتىلىقنى قانداق قىلىشى دېگەندەك ئىش - ھەرىكەتلەردە ئىپادىلىنىپلا قالماي، خىزمەت، كىشىلىك مۇناسىۋەت، پىكىر قىلىش ئۇسۇلى دېگەندەك تۈرمۈشنىڭ ھەممە تەرەپلەردە، روھىي ئامىللاردا ئىپادىسىنى تاپىدۇ. قائىدە - يوسۇن، ئۆرپ - ئادەتلەرمۇ ئىجتىمائىي ئادەت جۈملىسىگە كىرىدۇ، بۇ خىل ئادەتلەر جەمئىيەتنىڭ پۈتكۈل قۇرۇلمىسىغا تەسىر كۆرسىتەلەيدۇ. پاسسىپ ئىجتىمائىي مۇھىتتا بولۇپمۇ بالىلار، ياشلار ناچار ئادەتلەرنى ئاسانلا ئۆزلىرىگە يۇقتۇرۇۋالىدۇ. دە، كېيىنكى كۈنلەردە شۇ خىل ناچار ئادەتلەرنىڭ قۇربانلىرىغا ئايلىنىپ كېتىدۇ. ئاكتىپ، ھاياتىي كۈچكە تولغان ئىجتىمائىي مۇھىت بالىلارنىڭ ساغلام تۇرمۇش ئادەتلىرىنى يېتىلدۈرۈشىدە ئاكتىپ رول ئوينايدۇ. ئادەت يېتىلدۈرۈشتە تەربىيەنىڭ ھەل قىلغۇچ رولىنى ئەستىن چىقىرىشقا بولمايدۇ.

بىز ئادەتنى ئۆزگەرتىشنىڭ تەسلىكىنى بىلىمىز،

پەيزىنى سۈرۈۋاتقاندا، غايىلىك ئادەم ئاللىقاچان ئورنىدىن تۇرۇپ بىر كۈنلۈك ئىشلىرىنى باشلاپ بولغان بولىدۇ. ئادەتنىڭ ئادەم يانپاشلاپ يېتىپ كىنو كۆرۈۋاتقاندا، كورت ئويناۋاتقاندا، قۇرۇق پاراك سېلىۋاتقاندا، سورۇنلاردا ئىچىۋاتقاندا، ئۇ چاي، بۇ مەرىكىنىڭ كوچىسىدا سوڭۇلداپ يۈرۈۋاتقاندا... ئەقىدىلىك ئادەم ئۆگىنىۋاتقان، ئىزدىنىۋاتقان، پىكىر ۋە تەپەككۈر قىلىۋاتقان، بېرىلىپ ئىشلەۋاتقان، پۇل تېپىۋاتقان، ئىجاد قىلىۋاتقان، ئىگىلىك تىكلەۋاتقان، ئۆزىدىن ھالقىش يولىدا تىرىشچانلىق كۆرسىتىۋاتقان بولىدۇ. قىسقىسى، بىرى پاتقاققا يېتىۋاتقان، بىرى مەنزىلى تامام كېتىۋاتقان بولىدۇ.

ئادەمنى ئالغا ئىنتىلدۇرۇپ ھەم روھىي كۈچنى ئۇرغۇتۇپ تۇرىدىغان بىرەر تۇرمۇش غايىسى ۋە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئىستىكىنىڭ بولماسلىقىمۇ ئۆزلۈك خاراكتېرنىڭ رولىنى ئاجزلاشتۇرىدۇ. جاھاندا قانچىلىغان كىشىلەرنىڭ ئۆز قىممىتىنى تونۇماي ئاددىي ئادەملەردىن بولۇپ قېلىشىنى نىشانسىزلىق، ئۆزىنى تونۇماسلىق كەلتۈرۈپ چىقارغان. بىر قەدەر يۈكسەك نىشانى بولمىغان، ئۆزىنى ئۆزگەرتىش نىيىتىگە كەلمىگەن ئادەمدە ۋاقىتنى، ھاياتنى قەدىرلەش ئېڭى بولمايدۇ، ئۇنداقلاردا كۈن ئۆتكۈزۈشنى مەقسەت قىلىپ ياشايدىغان پاسسىپ پوزىتسىيە شەكىللىنىپ قالىدۇ. نىشان ئۈچۈن تىرىشىۋاتقانلار ۋاقىتنىڭ ئىچىدىن ۋاقىت چىقىرىپ ھەر كۈنى ئۆزىنى يېڭىلاپ تۇرىدۇ، ماھىيەتلىك ئىشلارغا دىققىتىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، تۇتۇقسىز ئىشلارغا ۋاقىت ئىسراپ قىلىپ يۈرمەيدۇ. سىزلىق ياكى ئورمانلىقتا بىراۋلار قەدەم ئىزىنى قالدۇرغان يولنىڭ بىخەتەر يول بولۇشى ناتايىن. كىشىلەر قىسلىشىپ مېڭىۋاتقان يولنىڭمۇ خەتەرگە بىر نېمە دېگىلى بولمايدۇ. ئېسىڭىزدە بولسۇنكى، دۇنيادا نەتىجە قازىنىۋاتقانلار ھەرگىز

بىر ئىشنى باشقىچە ئۇسۇلدا قىلىشنى ئويلىغان بولساقمۇ، بىلىپ - بىلمەي ئادەت خاراكتېرلىك ھەرىكىتىمىزنى تەكرارلاپ قالغۇدەك. ئەمدىلەتن شەكىللەنگەن ئادەتنى ئۆزگەرتىش قىيىنغا توختىمىغىنى بىلەن، كونسىراپ كەتكەن ئادەتنى ئۆزگەرتىش بەسى مۇشكۈل ئىش. چۈنكى، ئادەت شەكىللەنگىنىگە قانچە ئۇزاق ۋاقىت بولغانسېرى يوشۇرۇن ئېڭىمىزغا شۇنچە چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ كەتكەن بولىدۇ. ئىلگىرىكى سەرگۈزەشتىلىرىمىز، جۈملىدىن ئادەتكە ئايلانغان ئىشلارنىڭ خاتىرىسى يوشۇرۇن ئېڭىمىزنىڭ ئامبىرىدا ساقلىنىدۇ، بولۇپمۇ ئاشكارا ئاڭ سەزگۈرلۈكىنى يوقاتقان ياكى ئۇيقۇ ھالىتىگە ئۆتكەن ھامان ئادەتكە ئايلانغان يوشۇرۇن ئاڭ دەرھال ھەرىكەتكە ئۆتىدۇ. بۇ مەنىدىن ئالغاندا يوشۇرۇن ئاڭنى ئادەتنىڭ مەنبەسى ياكى ئادەت دەپ قاراشقىمۇ بولىدۇ. يوشۇرۇن ئاڭنى ئۆزگەرتىمەي تۇرۇپ ئادەتنى ئۆزگەرتىش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. («بىلىم - كۈچ» ژۇرنىلىنىڭ 2016 - يىلى 4 - سانغا بېرىلگەن «يوشۇرۇن ئاڭ ۋە يوشۇرۇن ئىقتىدار» ناملىق ماقالىدە بۇ ھەقتە تەپسىلىي توختالغان بولغاچقا، يوشۇرۇن ئاڭنىڭ نېمىلىكى ھەققىدە تەپسىلىي توختالمىدىم) بىز ئاڭ ۋە قاراشلىرىمىزنى، تەپەككۈر ئادىتىمىزنى ئۆزگەرتىپ يېڭىچە ئىدىيە شەكىللەندۈرۈش، شۇ ئاساستا چاكانا قىممەت قاراشلىرىمىزنى ئۆزگەرتىش؛ يوشۇرۇن ئاڭ بىلەن مەقسەتلىك ئالاقىنى كۈچەيتىپ زۆرۈر ئۆزگەرتىشلەرنى ئېلىپ بېرىش، يوشۇرۇن ئاڭنىڭ ھەرىكەت تەرتىپىنى يېڭىلاش، يېڭى ئەندىزە بويىچە مەشقلەندۈرۈش ئېلىپ بېرىش ئارقىلىق يوشۇرۇن ئاڭنىڭ يېڭى بىر يۈرۈش ھەرىكەت تەرتىپىنى شەكىللەندۈرۈش ئارقىلىق يەنى يوشۇرۇن ئاڭنى ئۆزگەرتىش ئارقىلىق ئىلگىرىكى ئادىتىمىزنى ئۆزگەرتەلەيمىز. بۇنداق قىلىش ئىرادىسى ئاجىز ئادەملەرنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ.

ئادەتنى ئۆزگەرتىش ئاسان بولمىغاچقا ئەجدادلارنىڭ بىر قىسىم ئۆرپ - ئادەتلىرى ئەسردىن - ئەسىرگە داۋاملىشىدۇ. كىيىن كىيىمى ئارقىلىق ئابىرۇينى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە ئۇرۇنىدىغان، كىيىنىشىگە قاراپ مۇئامىلە قىلىدىغان، يېگەن - ئىچكەننىڭ گېپى تولا بولىدىغان، مەرىكىنى ھەشەمەتلىك ئۆتكۈزۈشنى ئابىرۇي ھېسابلايدىغان ھەم قانچە پۇل چۈشكەنلىكى بىلەن ئابىرۇينى پەش قىلىشقا ئۇرۇنىدىغان، جامائەتچىلىك ئىشلىرىغا قاتنىشىش ئەھۋالىغا قاراپ بىر ئادەمنىڭ قىممىتىگە باھا بېرىدىغان بۇنداق نادانلاشقان كىشىلەر توپى ئىچىدە ياشاش ئىلىم ئىگىلىرى ۋە ئىزدەنگۈچىلەر ئۈچۈن تولمۇ ئازابلىق بىر ئىش. چۈنكى، نادانلىق بىلەن ئىلغارلىق كېلىشتۈرگىلى بولمايدىغان دۈشمەنلەردىن بولۇپ بىر - بىرىنى چەتكە قاقىدۇ. ئىلغارلىق دەۋرنىڭ ئاساسىي مېلودىيەسىگە ئايلانغان جەمئىيەتتە زىيالىيلارنىڭ ئورنى تۆردە بولسا، نادانلىق ئەۋج ئالغان جەمئىيەتتە ئىلىم ئىگىلىرىنىڭ ئورنى پەگادا بولىدۇ. ئۆزىدىن چىققان ئىختىساس ئىگىلىرىنىڭ قەدرىنى قىلماسلىق، جامائەتچىلىك قارىشىنى ئۆلچەم قىلىپ ئۇلارنى ئادەمگەرچىلىكى بىلمەيدۇ، «جامائەتچىلىكى يوق» دېگەندەك تۇتامغا چىقمايدىغان ئىشلار بىلەن ئەيىبلەش، غەيۋەت شىكايىتىنى قىلىش، پىتنە - پاسات تارقىتىش، قارا چاپلاش؛ ئىلغار ئىدىيەلەرنى چەتكە قېقىش، تەرەققىياتنىڭ يۆنىلىشىگە قارشى ھەرىكەتلەرنى قىلىش شۇ ئىجتىمائىي توپنىڭ مەنئىي كىرىزىسقا ئېغىر دەرىجىدە پاتقانلىقىنى، مەنئىي كېسىلىنىڭ ئېغىرلاپ كەتكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. بىرەر پارچە كىتاب، بىرەر كەشپىيات، بىرەر يېڭىلىقنى ۋۇجۇدقا چىقىرىش ئۈچۈن پۈتۈن دىققىتىنى شۇ ئىشقا قارىتىشقا، نەچچە يىللاپ، نەچچە ئون يىللاپ باش چۆكۈرۈپ جاپالىق ئىزدىنىشكە

قالدۇرىدىغان، ۋاقتى ئۆتكەن ناچار ئۆرپ - ئادەتلەر خۇددى چىن تۆمۈر باتۇر قىسسەسىدىكى مەختۇمسۇلانىڭ قېنىنى ئىچكەن جادۇگەر ئالۋاستىغا ئوخشايدۇ. ئۇ ئىدىيەدىن ئىبارەت «قان»نى شوراپ ئادەمنى مەنئى جەھەتتىن ھالسىرىتىدۇ. مەيلى قانداق سەۋەب بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە مەنسۇپ تۇرمۇشى باشقىلارنىڭ كونتروللۇقىغا ئۆتۈپ كەتكەندە، جامائەتچىلىك قارىشىنى زىيادە چوڭ بىلىش بەدىلىگە ئۆزىگە ئىشىنىش ئېڭىنى يوقىتىپ قويغاندا، ئىجادىيەت ئىقتىدارىدىن مەھرۇم قالىدۇ. نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۆز ۋۇجۇدىغا يوشۇرۇنغان بايلىقلاردىن پايدىلىنىشنى بىلمەي، تۆت كۈنلۈك جاھاننىڭ راھىتىنى سۈرمەيلا ئۇ دۇنياغا سەپەر قىلىشلىرى ئەقىل ئىگىلىرىنى ئويلىاندۇرماي قالىدۇ. ئۆزىنى سۆيۈشنى، ئۆزىنى قەدىرلەشنى بىلمىگەن ئادەم باشقىلارنى سۆيۈشنى ۋە قەدىرلەشنى بىلمەيدۇ، ئۆزىنىڭ ھاياتىغا مەسئۇل بولالمىغان ئادەم قەدىر - قىممەتسىز ياشاشقا مەجبۇر بولىدۇ.

بۈگۈنكى كۈندە، كالىسى سەگەك بىر قىسىم ئىرادىلىكلەر ئىدىيەۋى چۈشەنكەنلىك ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، ئۆزىگە خاس يول تۇتۇپ ھەرقايسى ساھەلەردە كىشىنى ھاياجانغا سالىدىغان ئاجايىپ كاتتا نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرمەكتە. ئۇلارنىڭ بۇ خىل روھى كىشىلەرگە ئۈمىد ۋە ئىشەنچ ئاتا قىلىدىغان تولىمۇ قىممەتلىك روھ ھېسابلىنىدۇ. بىز بۇ خىل روھتىن قۇۋۋەت ئېلىپ ئۆز تەبىئىيىتىمىزدىكى ئاجىزلىقلارغا ئۈنۈملۈك جەڭ ئېلان قىلىشنى بىلسەكلا، ھالقىشنى ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يېتەلەيمىز. ئۆزىنى ئۆزگەرتىش ئۇ قەدەر يەڭگىلى بولمايدىغان كۈچمۇ ئەمەس، يىغىشتۇرۇپ ئېيتقاندا، ئۇ يەنىلا ئۆزىڭىزگە باغلىق. ئەمما، سىز بىر سەۋىيەلىك، ساپالىق ئادەم تۇرۇپ نادانلار توپى شەكىللەندۈرگەن كىشىلىك

توغرا كېلىدىغان تۇرسا، ئۇلارنىڭ جامائەتچىلىك ئىشلىرىغا ئارىلىشىشىغا نەدىمۇ كۆپ ۋاقتى بولسۇن؟ ئاشۇنچىلىك قۇربان بېرىش روھى بولمىغان ئادەم نەتىجە قازىنىشتىن سۆز ئاچمىسىمۇ بولىدۇ. ياپونىيەلىك مەشھۇر پېداگوگ فۇكۇزاۋا يۇكۇچى: «بىر دۆلەت قەد كۆتۈرىمەن دەيدىكەن، چوقۇم بىرىنچىدىن، روھ، ئىككىنچىدىن، سىياسىي تۈزۈم، ئۈچىنچىدىن، ئەسۋاب - ئۈسكۈنە قاتارلىق ئۈچ جەھەتنى ئۆزگەرتىشى كېرەك. بۇ ئۈچىنچىلىك ئىچىدە «روھنى ئۆزگەرتىش» ھەممىدىن مۇھىم. روھ كىرىزىسى ھەل قىلىنماي تۇرۇپ، بىر دۆلەت ماددىي قاتلامنى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئارقىلىق ھەرگىز باش كۆتۈرۈپ چىقالمايدۇ» دەيدۇ (تىيەن گوباۋ، «مائارىپنىڭ ھەقىقىي ئەھمىيىتى»، شىنجاڭ مەدەنىيىتى 2016 - يىلى 6 - سان. ئىمىنجان تۇرسۇن تەرجىمىسى).

بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە خاس يول تۇتالماسلىقىنىڭ، توغرا دەپ قارىغىنىنى قىلالماسلىقىنىڭ يۇقىرىقىدەك سەۋەبلەردىن باشقا، جەمئىيەتنىڭ قۇرۇلمىسى ۋە تۈزۈلمىسى بىلەنمۇ زىچ مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. بەزى ئىشلارنى پەقەت ئېغىزنىڭ چاقىرىقىغا تايىنىپلا تۈزۈڭىلى بولمايدۇ، چۈنكى، بەزى ئادەملەرنىڭ ئىدىيەسى قاتمالمىش كەتكەچكە مىڭ كاپىشىغان بىلەنمۇ پىت چاققاندا تەسىر قىلمايدۇ. بۇنداق ئادەملەرنى ئۆز مەيلىگە قويۇۋېتىشكە توغرا كېلىدۇ، ئۇلار مۇسكەندە، يارنىڭ لېۋىگە كېلىپ قالغاندا ئاندىن ھوشنى تېپىشى مۇمكىن، بىراق بۇ چاغدا ئاللىقاچان كېچىككەن بولىدۇ. بەزى ئىشلارنى ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى ۋە تەلپى قىستىغاندا، كىشىلەرنىڭ ئېڭى يۇقىرى كۆتۈرۈلگەندە ئۆزلۈكىدىن ئوڭشىلىدۇ. يەنە بەزى ئىشلار چەكلەش تۈسىنى ئالغان بۇيرۇق ۋە تۈزۈم، ھوقۇقنىڭ كۈچ كۆرسىتىشى بىلەن ئوڭشىلىدۇ. كىشىنى تەرەققىياتتىن مەھرۇم

مۇناسىۋەتلەر قاينىمىدىن چىقىپ كېتەلمىسىڭىز، ئۇلارنى توغرا يۆلىنىشكە يېتەكلىيەلمىگەن تەقدىردىمۇ، ئۆزىڭىزگە خاس يول تۇتالمىسىڭىز، ئېشەكنىڭ قۇيرۇقىغا باغلانغان تۆگىدەك ئۇلارنىڭ كەينىدىن ئەگەشىسىڭىز، بۇ سىزنىڭ مەغلۇبىيىتىڭىز، پاجىئەلىك قىسمەتلەرگە يۈزلەنگەنلىكىڭىزنىڭ بېشارىتىدۇر. ئويلاپ كۆرۈڭ، سىز تۇرمۇشىڭىزنى ئۆزىڭىز يارىتىسىز، باشقىلار سىزنىڭ ئاش-نېنىڭىزنى بەرمەيدۇ، قىيىنچىلىققا يولۇققاندا، بېشىڭىزغا كۈن چۈشكەندە ئاشۇ سورۇنداڭلىرىڭىز ئىچىدە دەردىڭىزگە دەرمان بولىدىغانلىرى زادى قانچىلىك؟ سىز بېرىشنى خالىمىغان يەرلەرگە بارمىسىڭىز، خاتا دەپ قارىغان ئىشلارنى قىلمىسىڭىز باشقىلار سىزنى نېمە قىلالايدۇ؟ مېنىڭچە سىز پەقەت ئۆزىڭىزگە ئۆزىڭىز تاقاق سېلىۋالغان، ئاشۇ تاقاقتىن قۇتۇلسىڭىزلا يېڭى بىر دۇنيا كۆز ئالدىڭىزدا نامايەن بولىدۇ. سىز بىر پاكىتنى بېلىشىڭىز كېرەككى، تەرەققىياتنى چىقىش قىلمىغان جامائەتچىلىك ئېڭىنىڭ ھۇلى ئاجىز بولۇپ، ھەقىقىي ئىچكى ئۇيىشىش كۈچىگە ئىگە بولمايدۇ، مەنپەئەت توقنىشىلىرىغا يولۇققاندا ئاسانلا چەك - چېكىدىن بۆسۈلپ كېتىدۇ. ئۆزىنى تەرەققىي قىلدۇرمىغان ئادەم ھامان ئاجىزلار توپىغا مەنسۇپ بولىدۇ. ئاجىزلار پەقەت غەيۋەت - شىكايەت قىلىش ئارقىلىقلا نارازىلىق ۋە قورساق كۆپىكىنى چىقىرىشقا ئادەتلەنگەن، چوڭ ئىشلار قولىدىن كېلىشى ناتايىن. ئەگەر سىز ئۆزىڭىزگە خاس يول تۇتۇپ ئۆزىڭىزنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ كۈچلۈكلەر قاتارىغا ئۆتسىڭىز، غەيۋىتىڭىزنى قىلىشىدىغان ئاجىزلار سىزنى بىردىنلا ماختايدىغان بولۇشۇپ كېتىدۇ. ئەگەر سىز ئۇلارغا ئازراق نەپ يەتكۈزسىڭىز، يامان ئىشلارنى قىلغان تەقدىرىڭىزدىمۇ ئاغزى - ئاغزىغا تەگمەي ياخشى گېپىڭىزنى قىلىشىدۇ. موھتاجلىق ئىچىدە ياشاۋاتقانلارنىڭ تەبىئىتى ئەنە شۇنداق ئاجىز

بولۇپ ئۇلاردا مەيدان دېگەن نەرسە بولمايدۇ، كىمىدىن ئازراق نەپ تەگسە شۇنىڭ گېپىنى قىلىدۇ. ئاجىز ئىكەنسىز كۈچلۈكلەرنىڭ ئالدىدا «لەببەي» دەپ قول باغلاپ تۇرۇشىڭىزغا توغرا كېلىدۇ. سىز قۇرۇق گەپ بىلەن باشقىلارنى ئۆزگەرتەلمەيسىز، ئەمەلىي ھەرىكىتىڭىز ئارقىلىقلا باشقىلاردىن ئۇزاپ كېتەلسىڭىز، ئۇلارنىڭ دىققىتىنى ئۆزىڭىزگە قارىتالايسىز. سىزنىڭ ئۆيىڭىزدە كۈندە شورپا قاينىسا، ئەتراپىڭىزدىكى زاغرا يەۋاتقانلارنىڭ شورپا ئىچكىسى كەلمەي قالارمۇ؟ بۇ جاھاندا شورپا ئىچىشتىن زاغرا غاجلاشنى ياخشى كۆرىدىغان كىم بار؟! دېمەك، ياخشى تۇرمۇشقا ھەممە ئادەم ئىنتىلىدۇ، نامرات ناچار تۇرمۇشتىن ھەممە ئادەمنىڭ قۇتۇلغۇسى كېلىدۇ. سىز ئۆزىڭىزنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن ۋاز كېچىشنى بىلىسىڭىز، دەسلەپتە كىشىلەرنىڭ ئەيىبلەشلىرىگە ئۇچرىغىنىڭىز بىلەن، ئاخىرقى ھېسابتا ماختىلىدىغان ئوبىيىكتقا ئايلىنىپ قالسىز. شۇنىڭ بىلەن سىزگە ئەگىشىدىغانلار بىردىن، ئىككىدىن ئاۋۇشقا باشلاپ تەدرىجىي ھالدا ياخشى ئىجتىمائىي كەيپىيات باش كۆتۈرۈشكە باشلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن پاسسىپ ھالەتتە ياشىغۇچىلار ئامالسىز ئارقىڭىزدىن ئەگىشىشكە مەجبۇر بولىدۇ. ياخشى بىر ئېقىم ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزىنى ئۆزگەرتىشىدىن شەكىللىنىدۇ. نەتىجە قازىنىۋاتقانلارنىڭ روھىنى قىممەتلىك روھ دېيىشىمىزدىكى سەۋەبمۇ شۇ ۋەجدىندۇر.

مۇستەقىل مەيدانى بولمىغان، باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشىگە زىيادە ئېتىبار بىلەن قارايدىغانلار باشقىلارنىڭ شەخسىي تۇرمۇشىغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلىرىنى بىلىشكە، تىگىتلاشقا ئادەتلىنىپ كەتكەن بولۇپ، باشقىلار ھەققىدىكى ھېكايىلەرنى ئاڭلاشقا شۇ قەدەر خۇشتار. شۇڭا تۆت ئادەم بىر يەرگە يىغىلسا پاراڭنىڭ تېمىسى كۆپىنچە باشقىلار ھەققىدە بولىدۇ، بۇنداق پاراڭلارغا غەيۋەت - شىكايەت

يانداسقان بولىدۇ. كوچىدا بىرەر تونۇشى ئۇچراپ قالسا «نەگە باردىڭ، نەدىن كېلىۋاتسەن، نېمە ئىشلارنى قىلىۋاتسەن، پالانچىنىڭ ئىشىنى ئوقۇتۇڭمۇ؟» دېگەندەك قارشى تەرەپنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ شەخسىي تۇرمۇشىغا ئائىت ئۇچۇرلىرىنى ئۇچۇر - بۇجۇرگىچە سوراپ بىلىۋېلىشنى ئادەتكە ئايلاندۇرغان بولىدۇ. باشقىلار ھەققىدىكى ئۇچۇرلارغا ئېرىشىش قانداقتۇر مەزكۇر كىشىگە كۆڭۈل بۆلۈش ۋە كۆيۈنۈشنى ئاساسىي مەقسەت قىلماستىن، بەلكى باشقىلارنىڭ تۇرمۇشى، باشقىلارنىڭ مەغلۇبىيىتى ئارقىلىق ئۆزىگە تەسەللى ئىزدەشنى ياكى جامائەتچىلىك ئېڭىنى كۈچەيتىشنى مەقسەت قىلىدۇ. بۇ خىلدىكى كىشىلەرنىڭ ئۆزىگە نىسبەتەن ئىشەنچسى ئاجىز بولغاچقا، يەنە كېلىپ باشقىلارنىڭ ئۆزىگە قانداق باھالارنى بېرىشىگە زىيادە ئېتىبار بىلەن قارىغاچقا، ئېنىقنى ئېيتقاندا، كىشىلەرنىڭ ياخشى باھاسىنى ھەر ۋاقىت تاما قىلىپ تۇرغاچقا ياخشىچاق بولۇش، ئورۇنسىز ماختاش، باشقىلارنىڭ رايىغا بېقىپ ئىش كۆرۈش خاھىشى بىرقەدەر كۈچلۈك بولىدۇ. بۇ خىل خاراكتېردىكى ئادەملەرنىڭ دىلى بىلەن تىلى بىردەك بولمايدۇ، ياسالما گەپلەرنى كۆپ قىلىدۇ، ئېغىزىدىن چىقۇۋاتقانلىرىنىڭ ھەقىقىي يۈرىكىدىكى گەپ ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ قىلغىلى بولمايدۇ. كۆڭلىدىكى گەپنى ئېيتماستىن، ئالدىدا بىر خىل كەينىدە بىر خىل گەپ قىلىش، ھېلى ماختىغان ئادەمنى باشقىلار ئەيىبلەسە مەيدانىنى ئۆزگەرتىپ ئۇلارغا قېتىلىپ كېتىش، يۇمىلاق تاۋۇزدەك كىم كۈچلۈك كەلسە شۇ تەرەپكە ئېغىش بۇنىڭ ئىپادىلىرىدۇر.

بىز يالغان تەكۈللۈپ سۆزلەرنى دائىم دېگۈدەك ئىشلىتىپ تۇرىمىز، مىسالى، سىز سەپەر جەريانىدا تونۇشۇپ قالغان سەپەرداشلىرىڭىز بىلەن پاراڭلىشىش جەريانىدا خېلى چىقىشىپ قالغان بولىشىڭىز، مەنزىلىڭىزگە بالدۇر كېلىپ ئۇلار بىلەن

خوشلاشماقچى بولغاندا: «ئۆيىگە بېرىپ بىرەر كۈن ھاردۇق ئېلىپ قايتماستىن» دېگەندەك تەكەللۈپ گەپلەرنى قىلىسىز. ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئۆيىڭىزگە بارمايدىغانلىقى، سىزنىڭمۇ ئۇلارنى ئۆيىگە ئاپىرىش مەقسىتىڭىزنىڭ يوقلىقى ئۆزىڭىزگە ئايان. بۇنداق ياسالما گەپنى قىلغاندىن «سەپەرڭلارغا ئاق يول تەلەيمەن» دېگەندەك گەپلەرنى قىلساق سەمىمىي گەپ قىلغان بولىمىز. گەرچە ئۆيىدە مېھمان كۈتكۈدەك ھەپسىلىڭىز بولمىسىمۇ، كۆرۈشمىگىلى خېلى ۋاقىتلار بولغان بىرەر يېقىنىڭىزنى ئۇچراتقىنىڭىزدا «ۋاقىتڭلار چىققاندا بالىلارنى ئېلىپ ئۆيىگە كەلمىسەڭ رەنجىمەن جۇمۇ» دېگەندەك تەكلىپ ۋە تەكەللۈپ سۆزلىرىنى قىلىپ كېتىسىز. ئەمەلىيەتتە بۇ گەپلەرنىڭ رەسمىيەت يۈزىسىدىن دېيىلىۋاتقان گەپلەر ئىكەنلىكى ھەر ئىككى تەرەپنىڭ كۆڭلىگە ئايان. تېلېفوندا قارشى تەرەپكە «مانا كېلەيلا دەپ قالدۇم» دەيسىز، ئەمەلىيەتتە ئۆيىدە جابدۇنۇۋاتقان بولىسىز. گەرچە دەرس ئاڭلاش جەريانىدا دەرس ئۆتكۈچىنىڭ بىر مۇنچە نۇقسانلىرىنى بايقىغان بولسىڭىزمۇ، باشقىلارغا يامان كۆرۈنۈپ قالماسلىق ئۈچۈن ئارتۇقچىلىق تەرەپلىرىنى سۆزلەپ كەمچىلىكىنى تىلغا ئالغىڭىز كەلمەيدۇ. يىغىنلاردا بىرى خاتا پىكىر قىلىۋاتقان بولسىمۇ ئىككى ئېغىز ئادىل پىكىرىڭىزنى قىلماي سۈكۈت قىلىپ تۇرۇۋالسىز. بۇنىڭغا ئوخشاش سەمىمىي بولماسلىق، كۆڭلىدە نېمىنى ئويلىغان بولسا شۇنى دېمەسلىك، ئەسلىي ماھىيەتتىن چەتنەپ كېتىش روھى ئاجىزلىقنىڭ بەلگىسى بولۇپ، دىل بىلەن تىلنىڭ ئارىلىقى بۇنداق يىراقلاپ كەتكەندە شەكىلۈزلىق، ئىككى يۈزلىمچىلىك قىلمىشلىرى ئىشەنچ ئېلىپ، ئاددىي بىر مەسىلىنى مۇرەككەپلەشتۈرۈۋېتىدۇ. بىز كىنولاردىمۇ نەق گەپنى دەۋەتمەي كۆرۈرمەنلەرنىڭ ئىچىنى سىقىۋېتىدىغان كۆرۈنۈشلەرنى كۆپ ئۇچرىتىمىز.

مەسىلە ئېنىق، توغرا ئوتتۇرىغا قويۇلسا ھەل قىلىشۇ ئاسان بولىدۇ، ياسالما گەپ، ياسالما ھەرىكەتلەر تەرەققىياتنى ئېغىر دەرىجىدە چەكلىمىگە ئۇچرىتىدۇ. چىن كۆڭۈلدىكىنى ئاشكارىلىماسلىق مۇرەككەپ روھىي ھالەت ۋە پىسخىك توسالغۇلارنى پەيدا قىلىپلا قالماي، كىشىلەرنى بىر - بىرىگە گۇمان بىلەن قارايدىغان، «ئاغزىدا كۈلكە چاقچاق، قويندا پالتا - پىچاق» دېگەندەك خەتەرلىك ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرۈپ قويدۇ.

مەرىكىلەرگە ھەرگىز قۇرۇق قول بارمايسىز، ئاپارغان پۇل ۋە ماللىرىڭىزنى ھەرگىز كۆڭلىڭىزدىن بىراقلا ساقىت قىلىۋەتمەيسىز، چۈنكى «كۆڭۈل» قىلىشتىكى مەقسىتىڭىز سىز مەرىكە قىلغاندا ئۇلارنىڭمۇ ئاپارغىنىڭىزنى ئەكىلىشى ئۈچۈندۇر. بېرىش - كېلىشلەردىكى «كۆڭۈل» قىلىش ئىشلىرى بولسۇن، بىراۋلارنى مېھمان قىلىش، يوقلاش، بىرلىرىنىڭ ئىشلىرىنى قىلىشىپ بېرىش دېگەنگە ئوخشاش ئىشلار بولسۇن، ئىشقىلىپ باشقىلارغا ئۆتكۈزگەنلىرىڭىزنىڭ ئىنچىكە ھېساب كىتابىنى كۆڭلىڭىزگە پۈكۈپ قويغان ياكى دەپتىرىڭىزگە خاتىرىلەپ ماڭغان بولسىز. ئىقتىسادىي مۇئامىلىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلغان بۇ خىل ئادەمگەرچىلىكنىڭ قائىدىسى مۇنداق: سىز ئاپىرىسىز ئۇمۇ تەڭ قىممەتتە ئەكىلىدۇ، سىز بارىسىز ئۇ كېلىدۇ، بۇ خىل بېرىش - كېلىش ئۈزلۈكسىز تەكرارلىنىدۇ، كېڭىيىپ بارىدۇ. مۇنداقچە ئېيتقاندا، بۇ قەرز بېرىش ۋە قەرز قايتۇرۇش مۇناسىۋىتىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. بۇنىڭ ئۈچۈن بىر مۇنچە ئۆمرىڭىزنى خەجلەيسىز. ئايرىم ئەھۋاللاردا ئاشخانلاردا بىراۋلارنىڭ تاماق پۇللىرىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن تۆلۈۋېتىسىز، بۇنى كىشىلەر يامان ئىش دەپ قارىمايدۇ، بۇنداق ئىشلار نەزەرىمىزدە سېخىلىق ھېسابلىنىدۇ، قارشى تەرەپمۇ ئابروۋىنى قىلغانلىقىڭىزدىن تەسەرلەنمەي

قالمايدۇ. مەيلى سىز پۇلنى چىن كۆڭلىڭىزدىن چىقىرىڭ ياكى چىقارماڭ، بۇ خىل كۆڭۈلنىڭ كەينىگە مەلۇم مۇددەتتا يوشۇرۇنغان بولىدۇ. ھېچ بولمىغاندا بۇ ئارقىلىق مېھماندوستلۇقىڭىزنى، سېخىلىقىڭىزنى نامايان قىلماقچى بولىسىز. مەسىلىنى ئەقىل نۇقتىسىدىن ئويلاپ كۆرسەك، باشقىلارنىڭ تاماق پۇلنى ھېچ سەۋەبسىزلا تۆلەپ قويۇش ئەقىلگە سىغمايدىغان ئىش. چۈنكى، پۇل ئەجر ئەمگەكنىڭ قىممىتىگە ۋەكىللىك قىلىدۇ، ئۆزىنىڭ ھالال ئەمگىكى بەدىلىگە كەلگەن ئاش - نان قەندەك تېتىيدۇ، بەدەنگە ياخشى سىڭىدۇ. ئەگەر سىز باشقىلار يېگەن تاماقنىڭ پۇلنى تۆلۈۋەتسىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ ھەم قارشى تەرەپنىڭ ئەمگىكىگە ھۆرمەت قىلمىغان بولىسىز، ھېچ بولمىغاندا قارشى تەرەپنى ئادەمگەرچىلىككە قەرزدار قىلىپ قويسىز، بىر خىل بېسىم تۇيغۇسى پەيدا قىلىپ قويسىز. باشقىلارنىڭ ئۆز ئەمگەك مېۋىسىدىن ھۇزۇرلىنىشقا توسالغۇ بولۇش كۆڭۈلدە شەك پەيدا قىلماي قالمايدۇ. يەنە كېلىپ بۇنداق قىلىشنىڭ ھېچقانداق سەۋەب نەتىجە مۇناسىۋىتى يوق. تاماق يېيشكە پۇلى يوقلارنىڭ پۇلنى تۆلىشى ياخشى ئىش قىلغان بولسىز. ھېساب - كىتاب دۇرۇس بولغاندا كۆڭۈل يورۇق ۋە ئازادە بولىدۇ، كىشىلىك مۇناسىۋەتنىڭ ھۆلىنى تېخىمۇ چىڭىتقىلى بولىدۇ. بىر ئىشنى قىلىپ بولۇپ مەننەت قىلىسىڭىز، تېشىڭىزدا ئاكتىپ بولۇپ ئىچىڭىزدە نارازى بولسىڭىز كىشىلىك مۇناسىۋەتتە مەسىلە كۆرۈلمەي قالمايدۇ. يۇقىرىقىلارغا ئوخشاش دىلى بىلەن تىلى بىردەك بولماسلىقىمۇ ياسالما جامائەتچىلىك قارشىنىڭ مەھسۇلىدۇر. سۇلايمان قەييۇم «پەلسەپىنىڭ ئىككى شېخى» «تەپەككۈر» ژۇرنىلى، 2015 - يىلى 3 - سان) ناملىق ماقالىسىدە، توماس ئىسىملىك بىر ئوتتۇرا ئاسىياشۇناس گېرماننىڭ 2005 - يىلى شىنجاڭ پىداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى بىر قېتىملىق

نۇتقىدا تولمۇ قىزىقارلىق قىلىپ: «بىر ئۇيغۇر دوستۇمنىڭ ئۆيىدە مېھماندارچىلىقتا بولدۇم. كەچتە «قونۇپ قېلىڭ» دېدى، ماقۇل دەپ قونۇپ قاپتىمەن. كېيىن بىلسەم بۇ مۇنداقلا دەپ قويغان تەكەللۇپ گەپكەن. ئۇيغۇرلارنىڭ بەزى ئادەتلىرىنى چۈشەنمەك راستلا تەسكەن. بىزدە قوندۇرغۇسى بولمىسا ئوچۇقلا قونۇپ قال دېمەيمىز، مېھماننىڭ رايغا باقمىز، ھەرگىز زورلىمايمىز» دېگەنلىكىنى تىلغا ئالدىمۇ. «مەن»نى زىيادە مەركەز قىلىۋېلىش ھېسسىياتىنى قۇرغاقلاشتۇرۇپ، كىشىلەر ئارىسىدىكى مېھىر - مۇھەببەتنى سۇسلاشتۇرۇشى؛ جامائەتچىلىك ئېڭىنىڭ زىيادە كۈچلۈك بولۇشى ئادەمنى ئەقىل - پاراسەتتىن ياتلاشتۇرۇشى مۇمكىن. شۇڭا كاللىنى ئىشلىتىپ توغرىسىنى قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

ياشاش جەريانى ھايات بىلەن ئۆلۈمنىڭ تىرىكشىشىدۇر، ياشاش - قىيىنچىلىقلار بىلەن كۈرەش قىلىش جەريانىدۇر. ئەگەر سىز قىيىنچىلىقلارغا ئاكتىپ پوزىتسىيەدە يۈزلەنسەڭىز ھايات سىزگە كۈلۈپ باقىدۇ، قىيىنچىلىقتىن ئۆزىڭىزنى قاچۇرۇش پوزىتسىيەسىدە بولسىڭىز قىسمەتلىرىڭىز تېخىمۇ كۈچىيىپ كېتىدۇ. كىشىلەر ئارىسىدىكى رىقابەت يېڭىش ۋە يېڭىلىش بىلەن نەتىجىلىنىدۇ. ئالدى بىلەن ئۆزىنى يېڭەلمىگەن، ئۆزىدىن غالىب كېلەلمىگەن ئادەم باشقىلارنى يېڭەلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئالايلى، ئەتىگەندە چىنىقىش پىلانىنى يولغا قويماقچى بولغان بولسىڭىزمۇ، سەھەرنىڭ تاتلىق ئۇيقۇسىدىن كېچەلمەي ئىشنى باشلاپ قويۇپ ھەپتە داۋاملاشتۇرمايلا بولدى قىلىدىڭىز. مەنئۇيىتىڭىزنى بېيىتىش، كېرەكلىك بىلىملەرگە ئېرىشىش ئۈچۈن كىتابخانىدىن بىر نەچچە پارچە كىتاب سېتىۋالغان بولسىڭىزمۇ، ئەمما ھۇرۇنلۇقىڭىز تۈپەيلى ۋاقتىنى كېيىنگە تارتىپ ھازىرغىچە كىتابنى قوللىنىشقا ئېلىپ

باقىدىڭىز. بىرەر تىل ئۆگىنىش ئويى خېلىدىن بېرى كاللىڭىزدا شەكىللەنگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۆگىنىشنى باشلاپ بولالمىدىڭىز ياكى باشلىغان بولسىڭىزمۇ ھەر كۈنى پىلانىڭىزنى ئورۇنداشقا كاپالەتلىك قىلالىدىڭىز ۋە ياكى ئازراق ئۆگىنىپ قويۇپ توختىتىپ قويدىڭىز. بىرەر ھۈنەر ياكى كەسىپنى ئىگىلەش ئۈچۈن ئىشنى باشلاپ قويۇپ يېرىم يولدا بەل قويۇۋەتتىڭىز. باردى - كەلدى ئىشلىرىنى قىسقارتىپ دىققىتىڭىزنى ئۆزىڭىزنىڭ ئىشلىرىغا كۆپرەك قاراتماقچى بولىدىڭىز - يۇ، لېكىن ئۇنداق قىلالىدىڭىز. زەھەرلىك ئىچىملىك ۋە چېكىملىكلەردىن قول ئۈزۈش ئىرادىسىگە كەلگەن بولسىڭىزمۇ، ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئۆتمىدىڭىز. قىسقىسى، سىز نۇرغۇن ئىشلارنى كۆڭلىڭىزدە قىلىشنى ئويلىغان بولسىڭىزمۇ لېكىن ئىرادىسىزلىكىڭىز تۈپەيلى ئەرزىمەس باھانە - سەۋەبلەر بىلەن ئۆزىڭىزنى ئۆزىڭىز ئالداپ بىرەر ئىشنىمۇ ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدىڭىز. مانا بۇلار ئۆزىڭىزنى يېڭەلمەسلىكنىڭ ئىپادىلىرى ھېسابلىنىدۇ. ئامېرىكىلىق نېفىت ماگناتى پائول گېتتى بىر كۈنى سەپەر ئۈستىدە بىر مېھمانسارايغا قونۇپ قالىدۇ. ئۇ تاڭ سەھەردە ئويغىنىپ كېتىپ، بىر تال تاماكا چەككۈسى كېلىدۇ. تاماكىسى تۈگەپ كەتكەچكە تىت - تىت بولۇشقا باشلايدۇ. بىراق بۇ كېچىدە تاماكا ئەكىلىش ئۈچۈن كىيىملىرىنى كىيىپ، نەچچە كېلومېتىر يىراقلىقتىكى پويىز ئىستانسىسىغا بېرىشقا توغرا كېلەتتى. تاماكا بولمىغانسىرى ئۇنىڭ تاماكا خۇمارى كۈچىيىپ كېتىدۇ. ئۇ ئاخىر تاماكا ئەكىلىشكە جابدۇنۇۋېتىپ توساتتىن توختاپ ئۆز - ئۆزىگە: «مەن نېمە قىلىۋاتىمەن؟ ساپاسى شۇنچىلىك يۇقىرى بىر ئادەم، تېخى ناھايىتى مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بىر سودىگەر، باشقىلارغا بۇيرۇق چۈشۈرەلەيدىغان ئەقىلگە ئىگە بىر ئادەمنىڭ يېرىم كېچىدە، قاتتىق يامغۇردا خېلى ئۇزۇن يولنى مېڭىشى، پەقەت بىر تال تاماكا ئېلىش

ئۈچۈنمۇ؟ بۇ قانداق ئادەت؟ بۇ ئادەتنىڭ تەسىرى ئادەمنى چۆچۈتكۈدەك شۇنچە زورمۇ؟» دەپ سوئال قويدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قەتئىي نىيەتكە كېلىپ قۇرۇق تاماكا قېپىنى پوملاپ ئەخلەت چېلىكىگە تاشلايدۇ. خۇددى بىر نەرسىدىن قۇتۇلغاندەك، ھەتتا غەلبە قىلغاندەك ھېسسىيات بىلەن نەچچە مىنۇتتىن كېيىنلا ئۇيقۇغا كېتىپ قالىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ پەقەت تاماكنى ئېغىزىغا ئېلىپ باقمايدۇ. تاماكا چېكىشكە ئادەتلەنگەنلەرنىڭ تاماكا تاشلىشى كاتتا بىر ئىش. چۈنكى، ئىرادىسى بۆلەكچە كۈچلۈك كىشىلەرلا تاماكا تاشلاش مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ. پائول گېتتى يۇقىرى ساپالىق كىشى بولغاچقا ئەقلى نۇقتىدىن ئۆزىگە سوئال قويۇپ، ئۆز تەبىئىتىدىكى بۇ خىل ئاجىزلىققا قارىتا قاراشنى ئۆزگەرتىش ئۇسۇلى ئارقىلىق ئۆزىنى يېڭەلگەن. بۇنىڭدىن ئاڭلىق ئادەملەرنىڭ ئۆزىنى يېڭىش ئىقتىدارىنىڭ يۇقىرى بولىدىغانلىقىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

ئۆزىنى يېڭىش دېگەنلىك تەبىئىتىدىكى ئاجىزلىقلارغا جەڭ ئېلان قىلىش دېمەكتۇر. ناچار ئادەتلەر ئىزىنى ئۆزگەرتىش، خاراكتېر ئالاھىدىلىك جەھەتلەردىكى نۇقسانلارنى تۈزىتىپ ساغلام خاراكتېر يېتىلدۈرۈش، ئىرادىڭىز ئاجىز بولسا ئۇنى كۈچەيتىش، ھۇرۇنلۇق ۋە سۆرەلمىلىكىڭىزنى ئىشچان، چاققانلىققا ئۆزگەرتىش، بىلىمىڭىز كەمچىل بولسا ئۇنى تولۇقلاش، يوشۇرۇن ئىقتىدارىڭىزنى نامايان قىلىش يوللىرى ئۈستىدە ئىزدىنىش، مۇستەقىل خاراكتېر يېتىلدۈرۈش... ئۆزىنى يېڭىشنىڭ ئىپادىلىرى ھېسابلىنىدۇ. ئۆزىنى يېڭەلگەن ئادەم ھەقىقىي غالبىلاردىن بولۇپ باشقىلارغىمۇ تەسىر كۆرسىتەلەيدۇ، ۋۇجۇدىغا يوشۇرۇنغان كۈچ - قۇدرەتنى نامايان قىلالايدۇ، مۇۋەپپەقىيەتنىڭ پەلەمپەيلىرىدە بالداقمۇ بالداق يۇقىرى ئۆرلىيەلەيدۇ. ئۆزىنى يېڭەلمىگەن ئادەم بىر مەغلۇبىيەتچى بولۇش سۈپىتى بىلەن ھاياتنىڭ

يۈزە قاتلاملىرىدا ئۆزىنى - ئۆزى ئالداپ، باشقىلارنىڭ چىرايى، باشقىلارنىڭ ئېغىزىغا قاراپ ياشاپ ھاياتىنى نەتىجىسىز ئۆتكۈزۈۋېتىدۇ.

بەزىلەر: «بۈگۈنكى كۈندە ئاجرىشىش نىسبىتىنىڭ ئېشىپ بېرىشى سانسىزلىغان بالىلارنى بەختسىزلىك پاتقىقىغا پاتۇرۇپلا قالماي، جەمئىيەتكە نىسبەتەن يوشۇرۇن خەۋپنى كۈچەيتىمەكتە، بالىلارنى ياخشى تەربىيەلىمەسلىك كەلگۈسىنى نابۇت قىلغانلىق بىلەن باراۋەر» دېگەنگە ئوخشاش دەپدەپىلىك گەپلەرنى قىلىشىدۇ. يۇ، ئەمەلىيەتتە ئۆزلىرى ئائىلىسىگە، پەرزەنتلىرىگە ھەقىقىي مەسئۇل بولۇشنى بىلمەيدۇ، ھەتتا كىچىك ئىشلار تۈپەيلى ئائىلىسىنى ۋەيران قىلىشىدۇ. ئايرىم ساندىكى ئوقۇتقۇچىلار مائارىپنىڭ رولى، ئەھمىيىتى، تەخرىسزلىكى ھەققىدە ئاغزى - ئاغزىغا تەگمەي سۆزلىشىدۇ. يۇ، بىرەر قېتىم بولسىمۇ پېشانىسىدىن تەر چىققۇدەك دەرس سۆزلەپ باقمايدۇ. بەزىلەر ئاتا - ئانىنىڭ ھايات ۋاقتىدا قەدەر - قىممىتىنى قىلىۋالمىسا، كېيىن ئاچچىق يۇتۇپ قالىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەز ئېيتىشىدۇ. يۇ، ئەمەلىيەتتە ئۆزلىرى شۇنداق قىلىپ بولالمايدۇ. يەنە بەزىلەر بىلىمىزلىكىنىڭ قىسمەتلىرى، ئۆگىنىشنىڭ تەخرىسزلىكى ھەققىدە مەدداھلىق قىلىشنى بىلەن ئەمەلىيەتتە ئۆزى ئۆگەنمەيدۇ. بەزىلەر ۋاقتىنىڭ بەھۋەدە ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىدىن ھەسرەت يۇتىشىدۇ. يۇ، ۋاقتىنى قەدىرلەشنى بىلمەيدۇ. ئېغىزىدا دېگەن بىلەن ھەرىكەتتە ئىپادە قىلىنمىسا ھەرقانداق بىر ئىشتىن ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشكىلى بولمايدۇ. ھازىرقى دەۋر مەدداھلىق قىلىدىغان دەۋر ئەمەس، كىشىلەرگە بىر ئىشلارنى «ئەسلىدە مۇنداق قىلغان بولسا، ئۇنداق قىلغان بولسا بولاتتى» دەپ زىغىرلاپ چۈشەندۈرۈپ كېتىشىڭمۇ ھاجىتى يوق. پەقەت ئۆزىڭىز توغرا دەپ قارىغان ئىشلارنى باش چۆكۈرۈپ قىلىشىڭىزلا، ئەمەلىي ھەرىكەتتىڭىز ئارقىلىق ئۆزىڭىزنى نامايەن قىلىشنى بىلىشىڭىزلا

ھالقىيالىماي ئىقتىدار ۋە تالانتىنى جارى قىلدۇرالمىدى. ئەمەلىيەتتە سىناپ كۆرسىتىشى، ئۇرۇنۇپ باقسىڭىز بەزى ئىشلارنىڭ سىز ئويلىغاندەك ئۇنچە مۇرەككەپ ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىسىز. بىز ئۆزىمىزنى توغرا تونۇمىساق، ئۆزىمىزنىڭ ئىقتىدارىنى چۈشەنمەسەك ۋە ئۇنى جارى قىلدۇرۇشنى بىلمەسەك بۇ ھاياتتا تارتىدىغان زىيانلىرىمىز ھەسسىلەپ ئارتىپ كېتىدۇ. بىزگە نىسبەتەن مۇھىم بولغىنى باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشى ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە باشقىلارنىڭ باھاسى ئىچىدە ياشاش قىممىتىڭىزنى بىر پۇغغا ئەرزىمەس قىلىپ قويدۇ، مۇھىمى ئۆزىڭىزنىڭ ساغلام دۇنياسىنى بەرپا قىلىشتۇر.

2017 - يىلى 2 - ئاينىڭ 10 - كۈنى

ئاپتور: قورغاس ناھىيەلىك تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە

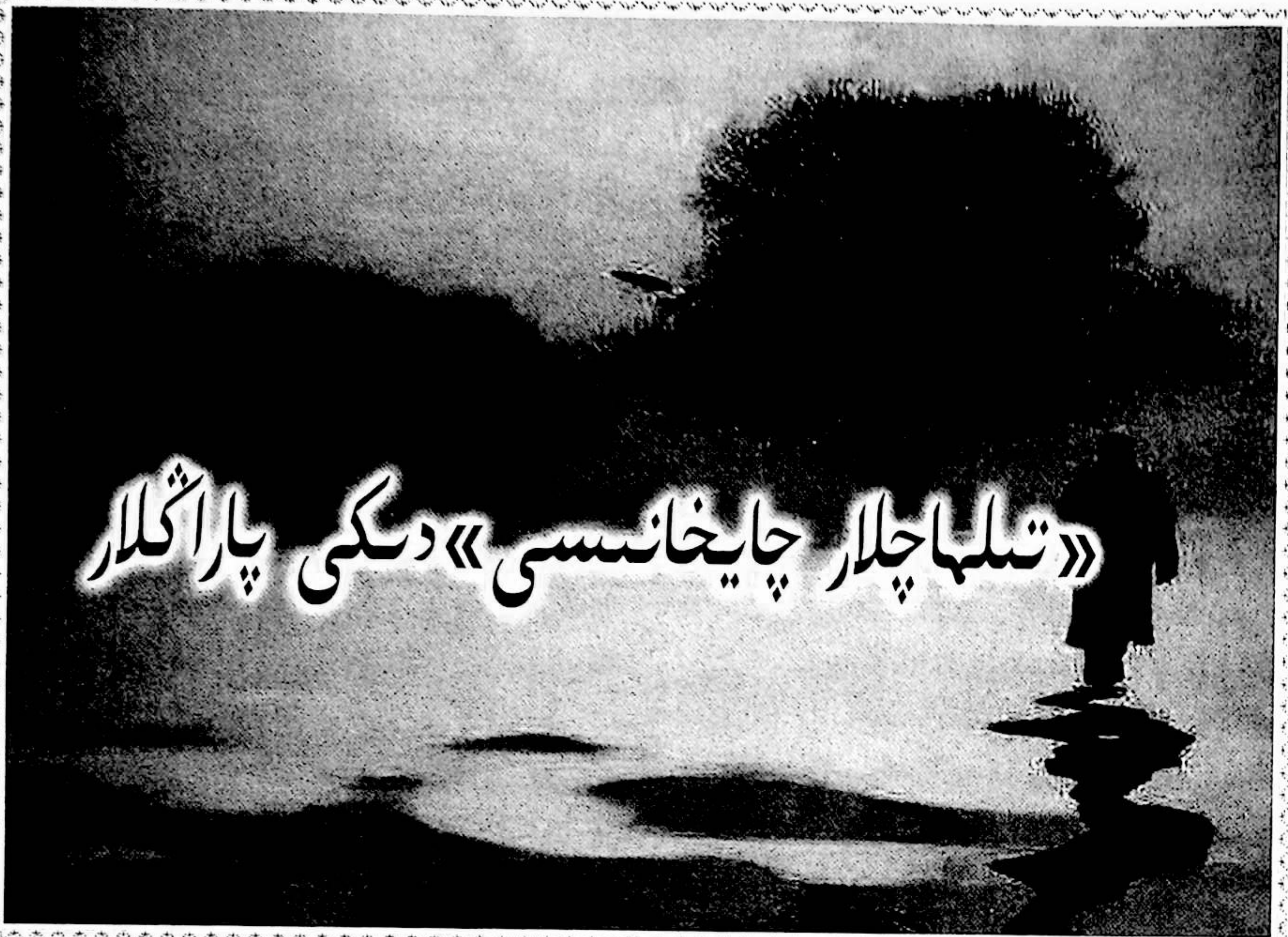
جانلىق تەربىيە ئۇنىڭدىن ئارتۇق بولمايدۇ. بەزىدە توغرا دەپ قارىغان ئىشلارنى ئەمەلدە كۆرسىتەلمەسلىكىڭىز ئويىڭىزنى سەۋەبلىرى بولىدۇ. لېكىن ئىرادىلىك، ئەقىل - پاراسەتلىك ئادەملەرگە نىسبەتەن بۇ جاھاندا مۇمكىن بولمايدىغان ئىشلار بولمايدۇ. ئەگەر ئەينەكنىڭ بىر يۈزىگە كۈمۈش يالىتىپ قويۇلسا ئۆزىڭىزنىلا كۆرۈپ سىرتقى دۇنيانى كۆرەلمەيسىز. شۇنىڭغا ئوخشاش، ئەل قاتارى ياشايدىغان ئادەتتىكىچە تۇرمۇشقا، تەكرار ھاياتقا كۆنۈپ قالىسىڭىز، بۇ خىل ئادەت كۈمۈشنىڭ رولىنى ئۆتەپ قالىدۇ. دە، ئىدىيە قاراشلىرىڭىز ئاشۇ خىل تۇرمۇش رامكىسى ئىچىدە تۇنجۇقۇشقا باشلايدۇ. خۇددى شۇنچە ئىشلارنى تەۋرىتىشكە قادىر سۇن ۋۇكۇڭ تاڭ سىڭنىڭ چەمبىرىكىدىن چىقالمىغىنىدەك، سانسىزلىغان كىشىلەر ئۆزلىرى پەيدا قىلىۋالغان روھىي توسۇقنىڭ چەكلىمىسىدىن

جىددىي ئاگاھلاندۇرۇش

«شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان ھەرقانداق ئەسەرنىڭ قايتا نەشر قىلىش ھوقۇقى پەقەت ژۇرنال تەھرىراتىغا خاس. ھەرقانداق ئورۇن ۋە شەخسنىڭ ھەرقانداق شەكىلدە (ئاۋازلىق ئەسەر ئىشلەش، تورغا چىقىرىش، توپلام تۈزۈش ۋە باشقىلار) تەھرىراتىمىزنىڭ رۇخسەتسىز قايتا نەشر قىلىشىغا بولمايدۇ. ئەگەر شۇنداق ئەھۋال بايقالسا قانۇنىي جاۋابكارلىقى سۈرۈشتۈرۈلىدۇ. ژۇرنال تەھرىراتىمىز «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» دە ئېلان قىلىنغان ئەسەرلەرنىڭ ئاپتورلۇق ھوقۇقى ۋە قايتا نەشر قىلىنىش ھوقۇقىنى قانۇنغا تايىنىپ قوغدايدۇ. بۇ جەھەتتىكى قانۇنسىز قىلمىشلارنى پاش قىلغۇ-چىلارغا تەھرىراتىمىز ماددىي ۋە مەنئىي جەھەتتىن رەھمەت ئېيتىدۇ.

«شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلى تەھرىراتى

«تېلېھاجلار چايخانىسى» دىكى پاراڭلار

ئاخبارات مۇخبىرلىرىنىڭ ئەخلاق ئاساسى چېكى — تارىخنى ھەقىقىي خاتىرىلەش

خەۋەرلەر پەقەت بىر دۆۋە يالغان، قۇرۇق نەرسە بولسا، ئۇنداقتا تارىخىي قىممىتى جەھەتتىن ھۆكۈم قىلغاندا ساختا تارىخ بولىدۇ، مەيلى سەن ئەينى چاغدا قانچىلىك ۋاقىت ۋە زېھنىڭنى سەرپ قىلغىنىڭدىن قەتئىينەزەر، نەتىجە مۇقەررەر نۆل بولىدۇ.

ئەپسۇسكى، بۇ پېشقەدەم ئەپەندىنىڭ يىغىسى بىر ئاز كېچىكىپ قالغان.

2

جۇڭگودىكى ئەڭ ئۇلۇغ مۇخبىر كىم؟ بۇنىڭدىن 2000 يىل ئىلگىرىكى خەن سۇلالىسى دەۋرىدىكى سىما چيەن.

توغرا، ئۇ بىر تارىخشۇناس، ئۇنىڭ «تارىخنامە» دېگەن ئەسىرى ئىنسانىيەت ئەدەبىياتى ۋە تارىخشۇناسلىق جەھەتتە ئېشىپ كېتىش قىيىن بولغان يۇقىرى پەللە. ئۇ نېرسى خۇاڭدىن

چوڭ گېزىتتە خىزمەت قىلغان بىر مۇخبىر پېنسىيەگە چىققاندىن كېيىن، ئۆزى يازغان خەۋەرلەرنى رەتلەپ توپلام چىقارماقچى بولغان چاغدا، بىردىنلا بىر ئۆمۈر يازغىنى بىلەن تاللاشقا ئەرزىگۈدەك، قىممىتى بار بېرە پارچە خەۋەرنىڭمۇ يوقلىقىنى بايقاپ ھۆجرەپ يىغلاپ كېتىپتۇ.

ئۇ نېمە ئۈچۈن يىغلىغان؟ چۈنكى، ئۇ مۇخبىر بولۇپ تۇرۇپ تارىخنى ھەقىقىي خاتىرىلىمىگەن. ئۇنىڭ بىر ئۆمۈر ئىشلىگەن كەسپىنىڭ قىممىتى ئەمەلىيەتتە نۆلگە تەڭ بولغان.

خەۋەر دېگەن نېمە؟ خەۋەر دېگەن ئەتىكى تارىخ. تارىخنىڭ ئەڭ مۇھىم يېرى نېمە؟ ئەڭ مۇھىم يېرى چىنلىق! ئەگەر بىز ھازىر يازغان

تەرجىمە كۆزىنىكى

بولۇپ، نېمىنى تاللاش قىممەت قارىشىنىڭ بىۋاسىتە ئىپادىلىنىشىدىن ئىبارەت. ئاخبارات خادىمىنىڭ ئاساسىي چېكى ئىشلارنى ھەقىقىي خاتىرىلەپ، ھەقىقىي ئەھۋالنى ئىزدەشتىن ئىبارەت.

خەۋەر ھەقىقىي بولغاندىلا ئاندىن جانلىق بولىدۇ. مەيلى قانداق سەۋەب، قانداق باھانە بولۇشىدىن، شۇنداقلا مۇددىئانىڭ يۈكسەك بولۇش - بولماسلىقىدىن قەتئىينەزەر، بۇ ئاساسىي چەككىن بۆسۈپ ئۆتۈپ كېتىشكە بولمايدۇ.

ئەينى يىللىرى بىر مويەردىن نەچچە 100 مىڭ جىڭ ئاشلىق ئالغانلىق توغرىسىدا يېزىلغان خەۋەرلەر باش بەتكە بېسىلغان بولۇشى، ئۇرۇش، چېقىش، بۇلاش، ئىسيان كۆتۈرۈش يوللۇق دېگەن مەزمۇندا يېزىلغان ئوچىرىكلار مۇكاپاتقا ئېرىشكەن بولۇشى مۇمكىن، لېكىن بۇ ئۇلارنىڭ يالغان، ساختا، ناچارلىقىدەك پاكىتنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ، گەرچە ئۇلار ئەينى چاغدا بىر مەھەل كۆرەڭلىگەن بولسىمۇ، ئاخىرى چوقۇم ئاخبارات تارىخىدىكى كۈلكە ئوبىيېكتىگە ئايلىنىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن.

بىز دۇنيانى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتەلمەيمىز. لېكىن بىز شاۋقۇن كۆتۈرۈشكە قاتناشمىساق، ئەگەشمىسەك، شۇنداقلا سۈكۈت قىلساق بولىدۇ. چۈنكى، بىز ئۆزىمىزنىڭ ئاساسىي چېكىمىزنى چىڭ ساقلىشىمىز لازىم.

4

ئەينى يىلى «قىزىل راۋاقتىكى چۈش» تىكى جياۋ دامۇ جيا قەسىرىنى ئىككى تاش شىردىن باشقا، ئىت - مۈشۈكلەرمۇ تازا ئەمەس دەپ تىللىغان. ئادەم تىللاشمۇ بىر خىل سۆيگۈ - مۇھەببەت، ھېچبولمىغاندا ھەمىشە مەدھىيە شېئىرى ۋە قەسەدە ئوقۇيدىغان غالىچىلارغا قارىغاندا جىگەرلىك. لېكىن ئادەم تىللاش بىلەن يېڭى دۇنيا ياراتقىلى بولمايدۇ. بەزى مۇلاھىزىچىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، لۇشۇننىڭ ھېچقانداق ۋاي دېگۈچىلىكى يوق ئىكەن، ئاقىلانە

تارتىپ، بېرىسى خەنئۇدى دەۋرىگىچە بولغان 3000 نەچچە يىللىق شەرق مەدەنىيەت تارىخىنى يازغان، لېكىن ئەڭ ياخشى، ئەڭ ئېسىل يازغىنى يەنىلا ئۇ ئۆزى ياشىغان خەنئۇدى دەۋرى بولۇپ، ئۇ يامان ئىشلارنى يوشۇرماي، كۆپتۈرۈپ يالغاندىن مەدھىلىمەي، تارىخىنى بىۋاسىتە، ھەقىقىي خاتىرىلىگەن. چۈنكى، ئۇ شەرق مەدەنىيىتىنىڭ ئالدىنقى 3000 نەچچە يىللىق تارىخىنى مۇكەممەل ساقلىنىش ۋە تارقىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى. ئۇنىڭ ئەينى چاغدا قىلغان ئىشى لايىقەتلىك مۇخبىرنىڭ قىلغان ئىشىدىن ئىبارەت.

«تارىخىي خاتىرىلەر» نى ئوقۇسا، ئۇنىڭدىن بىر خىل قەھرىمانلىق جاسارىتى چىقىپ تۇرىدۇ. چۈنكى، سىما چيەن چىنلىقنىڭ ئۆزى كۈچ ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن. ئۇ «تارىخىي خاتىرىلەر» نى يېزىشنى باشلىغان كۈنىلا، يېزىۋاتقانلىرى ھەقىقىي بولغانلىقى ئۈچۈن چوقۇم كېيىنكى دەۋرلەرگە تارقىلىدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشەنگەن.

3

مۇخبىر ئەمەلدارلار ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى پۇقرالار ئۈچۈن يازىدۇ. نېمە ئۈچۈن پۇقرالار دەۋرىدىكى بەزى چوڭ گېزىتلەر مۇخبىرنىڭ پۇقرالىق روھى بۇنىڭدىن 2000 يىل ئىلگىرىكى مۇستەبىت پادىشاھلىق دەۋرىدە ياشىغان سىماچيەننىڭ پۇقرالىق روھىغا يەتمەيدۇ؟ بۇ ئاساسلىقى ھەرقايسىسىنىڭ تاللىشىنىڭ تاللىشىدىن شۇنداق بولغان.

ئادەم ئۈچۈن تاللاشنىڭ بولماسلىقى ئازابلىق. لېكىن تاللاش كۆپ بولۇپ، قانداق قىلىشنى بىلەلمەسلىكمۇ ئازابلىق. بەلكى ئېيتىدىغان يەر بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ خىل ئازاب ئالدىنقىسىغا قارىغاندا تېخىمۇ قاتتىق بولىدۇ. بۇ ئەركىن بەدەل. دۇنيا مول مەزمۇنلۇق، ھەر خىل شەكىلدە

پىكىرىمۇ يوق ئىكەن. لېكىن مەن شۇنى ئەسلىتىپ قويايىكى، گەرچە لۇشۇننىڭ ھېچقانداق ۋاي دېگۈچىلىكى يوق بولسىمۇ، لېكىن زامانىمىزدىكى جۇڭگودا ئىدىيەنىڭ چوڭقۇرلۇقى ۋە كەڭلىكى جەھەتتە تېخى ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان ئادەم يوق، مىللىيەتنىڭ چىنلىقىنى ئېچىپ بېرىش جەھەتتە كۆپچىلىك يەنىلا ئۇنىڭ ئىزىدىن ھېڭىۋاتقانلىقتىن بىز يەنىلا ئۇنى ئۆزىمىزنىڭ مەنئى ئۇستازى، دەپ ھۆرمەتلىشىمىز كېرەك.

بىزنىڭ بۇ دەۋرىمىزدە ئەقىللىكلەر ناھايىتى كۆپ. ھەر خىل مۇنبەرلەرگە قارايدىغان بولساق يۇقىرى ماھارەتلىكلەر يىغىلغان بولۇپ، ھەممىسى ئىنتايىن دانا بولسىمۇ، لېكىن ئادەم تىللايدىغانلار جىقراق، قائىدە سۆزلەيدىغانلار ئاز، بۇزىدىغانلار جىقراق، قۇرىدىغانلار ئاز، ئاچچىقىنى چىقىرىدىغانلار جىقراق، تەكلىپ بېرىدىغانلار ئازراق.

يېڭى دۇنيا قۇرۇش تىنچلىققا، ئاقىلانلىققا ۋە بىلىمگە ئېھتىياجلىق، ھەقىقىي پۇقرالار ھەرىكىتىگە تېخىمۇ ئېھتىياجلىق.

ئاخبارات خىزمەتچىلىرى ئاكتىپ ھەرىكەت قىلغۇچىلاردىن بولۇپ، ئىدىيەۋىلىككە ئىگە ئاخباراتلارنى تارقىتىپ، جەمئىيەت تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە پائال تۈرتكە بولۇشى كېرەك.

5

زاماندا خاتا تۇغۇلۇپ قالغان بىرەر ئادەم يوق. ئىختىساسلىقلار كۆمۈلۈپ قالغان بىرەر زامان يوق. بۇ دۇنيا ئۈچۈن كۆرۈنەرلىك تۆھپە قوشقان ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ئاتا - ئانىسى ئۆزىگە ئاتا قىلغان زاماندا تۇغۇلغان، ئۇلارنىڭ زامان - ماكاندىن ھالقىپ ئۆتۈپ كېتىدىغان ئىقتىدارى يوق.

ئېلىمىزنىڭ جۇڭگولۇق ئاخبارات خادىملىرىدىن ۋاڭ تاۋ، لياڭ چىچياۋ، شاۋ پياۋپىڭ، جاڭ جىلۇەن، ۋاڭ يۈنشىڭدىن تارتىپ، فەن چاڭجياڭ،

مۇچىڭلارغىچە، چەت ئەللىك ئاخبارات خادىملىرى پۇلس، لىنكىن سىدىفىنس، لىپمان، روسنتاردىن تارتىپ، فاراچى، ئاۋپۇرالارغىچە ھەممىسى غايىلىك، ئىستېداتلىق بولغانلىقى، شۇنىڭ بىلەن بىللە تىرىشىپ كۈرەش قىلغانلىقى ئۈچۈن بۇ دۇنيا ئاخبارات تارىخىدا شانلىق نام قالدۇرغان. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىرەر سەمۇ مەن بىر ياخشى زاماندا تۇغۇلۇپتىمەن دەپ ياكى مەن بىر ياخشى بولمىغان زاماندا تۇغۇلۇپتىمەن دەپ قارىمىغان. بەلكى ئۇلار ئۆزلىرى تۇرغان شۇ كۆڭۈلدىكىدەك بولمىغان زاماندا تېخىمۇ ئادىل ۋە ھەقىقەتنى كۆڭۈلدىكىدەك دۇنيا بەرپا قىلىش يولىدا ھارماي - تالماي تىرىشقانلىقى ئۈچۈن ئارقا - ئارقىدىن شانلىق نەتىجىلەرنى ياراتقان.

لېكىن ئۇلارنىڭ غايە ئۈچۈن ئىنتىلىش روھى ۋە ئەركىنلىكى، ئادىللىقى، ھەقىقەتنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن پاكىتنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلىشكە توختىماي ئىنتىلىشتىكى جاسارىتىدىن ئىبارەت بۇ مىراس زامان - ماكاندىن ھالقىپ ئۆتۈپ، كېيىنكىلەرگە قالدۇرۇلدى.

قۇتسىز كۈندە تۇغۇلۇپ قاپتىمەن دەپ زارلىنىدىغانلار قورقۇنچاق بولۇپ، ئۆزىگە يۈزلىنىشكە جۈرئەت قىلالمايدۇ. ئۇلار بىرىنچىدىن، زامانغا ئەركىنلەيدۇ، ئىككىنچىدىن، ئۆزىنىڭ بىئەدەپلىك ھەرىكىتى ئۈچۈن باھانە ئىزدەيدۇ.

بۇ ئىنتېرنېت تورى دەۋرىدە، پەقەت ئىستېداتى بارمۇ - يوق دېگەن مەسىلىسىلا ۋە تىرىشقانمۇ، كۈرەش قىلغانمۇ دېگەن مەسىلىسىلا مەۋجۇتتىكى، تالانت تونۇشىغا ئېرىشەلمىدى دەيدىغان كونا باھانىلەر زادىلا مەۋجۇت ئەمەس.

6

پەيلاسوپ كانتنىڭ: «ئىككى خىل نەرسە بار، مېنىڭ ئۇلار توغرىسىدىكى ئويلىنىشىم قانچىكى چوڭقۇر ۋە ئۇز بولغانسېرى، ئۇلارنىڭ مېنىڭ

ئىستانسىسىنىڭ «ھەر ھەپتىلىك سۈپەت تەكشۈرۈش دوكلاتى» پروگراممىسىنىڭ شوئارى: ئاخبارات ئومۇمەن گۇماننى ئوتتۇرىغا قويۇشتىن باشلىنىدۇ. نېمە ئۈچۈن گۇمان ئوتتۇرىغا قويۇلدى؟ نېمە ئۈچۈن سۈرۈشتۈرۈلدى؟ «نېمە ئۈچۈن سەتچىلىكلەر ئاشكارىلىنىدۇ؟» چۈنكى، بارلىق نازارەت قىلىشتىن ئايرىلغان ھوقۇق ۋە بايلىققا ئىگە بولغۇچىلار ئۆزىنىڭ نامۇۋاپىق مەنپەئىتى ئۈچۈن ھەقىقىي ئەھۋالنى يوشۇرىدىغان تەبىئىي ئىقتىدارغا ئىگە بولىدۇ. پەقەت ۋەقەلىكنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالى ئايدىڭلاشقاندىلا، ئاندىن جەمئىيەتنىڭ ئادىللىقى ۋە ھەققانىيلىقىنى ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدۇ. مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، مۇخبىرلار جەمئىيەتنىڭ دوختۇرى ھېسابلىنىدۇ.

جاۋ زۇڭمياۋ ئىمزالىقىدىكى بۇ يازما ئەسلىدە «تارىخ مۇنبىرى» نىڭ 2011 - يىلى 29 - ئۆكتەبىردىكى سانغا بېسىلغان، «فېلىپپىنلار ئايلىق ژۇرنىلى» 2012 - يىلى 1 - ساننىڭ كېيىنكى يېرىم ئايلىق سانىدىن مۇسا ئىخەت تەرجىمىسى

قەلبىدە ئۇيغاتقان ھەيران قېلىش ۋە ھېيىقىش كۈندىن - كۈنگە يېڭىچە ئۆزگىرىپ، ئۈزلۈكسىز كۆپىيىپ تۇرىدۇ، بۇ مېنىڭ بېشىم ئۈستىدىكى يۇلتۇزلۇق ئاسمان ۋە قەلبىمدىكى ئەخلاق قانۇنىيىتىدىن ئىبارەت» دېگەن مەشھۇر سۆزى بار. مېنىڭ قارىشىمچە، ئادەمگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئەڭ ئاساسىي ۋە ئەڭ يۇقىرى ئەخلاق قانۇنىيىتى ياخشىلىققا يۈزلىنىش. مۇخبىرلىقتىن ئىبارەت بۇ كەسىپتىكى ئەڭ ئاساسىي ۋە ئەڭ يۇقىرى ئەخلاق قانۇنىيىتى چىنلىققا ئىنتىلىش.

شۇنىڭ ئۈچۈن، مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ «قىزىق نۇقتا ھەققىدە سۆھبەت» پروگراممىسىنىڭ شوئارى: پاكىت بىلەن سۆزلەش. شۇنىڭ ئۈچۈن، مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ «ئاخبارات تەكشۈرۈش» پروگراممىسىنىڭ نىشانى ۋەقەلىكنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالنى سۈرۈشتۈرۈش. شۇنىڭ ئۈچۈن، مەركىزىي تېلېۋىزىيە

ئۆزى دېگەننى قىلىش، ئۆزى ئىشەنگەننى سۆزلەش

پارتىيە ئەزالىرى ئادا قىلىشقا تېگىشلىك مەجبۇرىيەت، دەپ ئېنىق بەلگىلەنگەن. مەيلى ھەرقانداق ۋاقىتتا بولسۇن، پارتىيە ۋە دۆلەتنىڭ ئىشلىرى كەڭ پارتىيەلىك كادىرلارنىڭ پارتىيەگە سادىق بولۇشى ۋە ئۆز زىمىنىگە ئېلىشىدىن ئايرىلمايدۇ. پارتىيەلىك كادىرلار سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك، ۋىجدانى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇپ، باشلامچىلىق بىلەن ئۈلگە كۆرسەتكەندىلا، تېخىمۇ قايىل قىلىش كۈچىگە ئىگە بولۇپ، خەلق ئاممىسىنى تېخىمۇ ياخشى يېتەكلەپ، كۈچنى مۇجەسسەملەپ ئىسلاھات ۋە تەرەققىياتنى بىرلىكتە ئىلگىرى سۈرەلەيدۇ.

ھېلىقى «ئۆزى ئىشەنمەيدىغاننى سۆزلەيدىغان،

سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇش، ئىچى بىلەن تېشى بىردەك بولۇش، ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويۇش، راستچىل بولۇش پارتىيەلىك كادىرلار ھازىرلاشقا تېگىشلىك پەزىلەت. ئەگەر ئالدىدا بىر خىل، كەينىدە يەنە بىر خىل بولسا، كۆرۈنۈشتە ئىتائەت قىلغان بولۇپ، ئاستىرتىن خىلاپلىق قىلسا، ئىچى بىلەن تېشى بىردەك بولمىسا، ئىنسانىي پەزىلەت ۋە ئەمەلدارلىق ئەخلاقى جەھەتتە چاتاق چىققانلىق بولۇپلا قالماي، تېخىمۇ ئېغىرى پارتىيەگە ساداقەتسىزلىك قىلغانلىق، پارتىيە ئىنتىزامى ۋە دۆلەت قانۇنىنى كۆزگە ئىلمىغانلىق بولىدۇ. پارتىيە نىزامنامىسىدە: «پارتىيەگە سەمىمىي، سادىق بولۇش، سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇش»

پارتىيەنىڭ پارتىيەلىك كادىرلارغا قويغان تەلپىنى نىقاب قىلىۋېلىپ، پارتىيە ئىنتىزامى ۋە دۆلەت قانۇنىنى كۆزگە ئىلماي، ھاكىمىيەت ئىشى بىلەن شۇغۇللىنىشنىڭ مۇھىم مەزمۇنىدىن ئېغىر ھالدا چەتنەپ، پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتنىڭ خەلق ئاممىسىنىڭ قەلبىدىكى ئوبرازغا زىيان يەتكۈزىدۇ.

«ئىككى يۈزلىمىچى» خىيانەتچى ئەمەلدارلارنىڭ ھەممىسى ئېغىزى بىلەن «ئويۇن ئويناش»نى ياخشى كۆرىدۇ، ئېغىزىدا مەردانە سۆزلەرنى قىلىپ، ئۆزىنى ئۆزى ماختايدۇ، چىرىكلىك توغرىسىدا سۆزلىگەندە قاتتىق نەپرەتلىنىدۇ، زاماننىڭ ئىللەتلەرنى سۆككەندە ھەققانىي ۋە كۈچلۈك سۆزلەرنى قىلىپ، چوڭ سۈپەت ھەيۋەتلىك ئولتۇرىدۇ، ھودۇقمايدۇ، چىرايىنى ئۆزگەرتىدۇ، ناخشا ئېيتقاندىمۇ چىرايلىق سۆزلەيدۇ. ئوچۇقتىن - ئوچۇق پۇلنى جېنىدەك ياخشى كۆرىدىغان، ئىنتايىن ئاچ كۆز بولسىمۇ، ئىقتىسادچىل، ئاددىي - ساددا، پاك قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ؛ ئوچۇقتىن - ئوچۇق شەھۋەتپەرەس، بۇزۇق ئەبلەخ تۇرۇپمۇ، ئالىجاناب، سالاپەتلىك ئادەم قىياپىتىگە كىرىۋالىدۇ؛ ئوچۇقتىن - ئوچۇق ئۇستىلىق بىلەن قاتتىق - سوقتى قىلىدىغان، ئارىدىن نەپ ئالىدىغان تۇرۇپمۇ، ئادىل، شەخسىيەتسىز، پاك - دىيانەتلىك قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ. مۇنداق سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك ئەمەس «ئىككى يۈزلىمىچى» خىيانەتچى ئەمەلدارلارنىڭ سۆزىگىلا قارىماي، تېخىمۇ مۇھىم ھەرىكىتىگە قاراش، پارتىيە ئىنتىزامى، دۆلەت قانۇنى ئالدىدا، شۇنداقلا ئاممىنىڭ نازارىتى ئاستىدا، ئۇلارنىڭ ئەسلى قىياپىتىنى ئاشكارىلاش كېرەك.

«ئۆزى ئىشەنگەننى سۆزلەش» پارتىيەلىك كادىرلارنىڭ ئىنسانىي پەزىلەت ۋە ئەمەلدارلىق ئەخلاقىغا قارىتىلغان ئەڭ ئەقەللىي تەلپ، ئىچى

ئۆزى سۆزلىمىگەننى قىلىدىغان» سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك ئەمەس «ئىككى يۈزلىمىچى» خىيانەتچى ئەمەلدارلارغا قاراپ باقايلى: خېنەن ئۆلكىسى سەنمىنىشيا شەھەرلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياك شۇپىڭ 1 - كۈنى يىغىندا دۆلەتنى ئىدارە قىلىشتا خەلقنى ئاساس قىلىش ۋە چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش توغرىسىدا ھەدەپ سۆزلەپ، 2 - كۈنىلا تەشكىل تەرەپتىن تەكشۈرۈلگەن؛ شەندۇڭ ئۆلكىسى جىنەن شەھەرلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ۋاڭ مىن «ئىنتىزامغا بويسۇنۇش، قائىدىگە رىئايە قىلىش»نى ھەمىشە ئاغزىدىن چۈشۈرمەي، يۈرگەن بىلەن ئارقىسىدىن لالما ئىتتەك ھەر يەردە دوقۇرۇپ يۈرۈپ، بۇزۇق ئادەملەرنى پاناھقا ئېلىپ ۋە يامان ئىشلارغا يانتاياق بولۇپ، قانۇن - ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلغانلىقتىن، ئاخىرى سۇيقەستى ۋە جىنايىتى ئاشكارىلانغان.

بۇ «ئىككى يۈزلىمىچى» خىيانەتچى ئەمەلدارلار ئادىل - خالىس، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش دېگەن ۋىۋىسكىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، ئۆزىنى ئادىل، گېلى ساق، قولى پاك ئەمەلدار قىلىپ كۆرسىتىپ، خەلقنىڭ ھالىغا يېتىدىغان، ئاممىنىڭ دەردىگە دەردمەن بولىدىغان خەلقپەرۋەر ئوبراز يارىتىدۇ. ئۇلار يىغىندا، ئاممىنىڭ ئالدىدا ھەدەپ پارتىيەۋىلىك، پارتىيە ئىنتىزامى ۋە قانۇن - قائىدە توغرىسىدا سۆزلەيدۇ، لېكىن ئاستىرتىن پارتىيەۋىلىك ۋە ئەخلاق پىرىنسىپىغا قىلچە ئەمەل قىلماي، پارتىيە ۋە خەلققە يۈز كېلەلمەيدىغان ئىشلارنى، قانۇن - ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلىدىغان شۇملۇقلارنى قىلىدۇ. ئۆزىمۇ ئىشەنمەيدىغان سۆزلەرنى قىلىدۇ، ئۆزى سۆزلىمىگەن ئىشلارنى قىلىدۇ، مۇنداق پارتىيەلىك كادىرلار «ئىككى يۈزلىمىچى» بولۇپ، ئۆزلىرىنىڭ سۆز - ھەرىكىتىدە ئەينى چاغدىكى جاراڭلىق قەسىمى ۋە غايە ئىنتىلىشىدىن ۋاز كەچكەن بولۇپ،

قىلمايدۇ». «ئىككى يۈزلىمچى» خىيانەتچى ئەمەلدارلارنىڭ ئادىمىيلىك تەبىئىتى بۆلۈنۈپ، روھىي ھالىتى چىگىشلىشىپ كەتكەن بولۇپ، سۆز-ھەرىكەتلىرىنىڭ ھەممىسى ھوقۇق تونغا ئورنىتىلىپ ئويۇن ئويناشتىن ئىبارەت. ئۇلار ھوقۇقنى شەخسىي مەنپەئەتنى كۆزلەپ، نەپسىنى قاندۇرۇشنىڭ قورالى قىلىۋېلىپ، سەھنىدە بىر خىل، سەھنىدىن چۈشكەندە يەنە بىر خىل بولۇۋالدى. كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئادەم، كەينىدە جىن بولۇپ، سۆزى بىلەن ھەرىكىتى پۈتۈنلەي قارىمۇقارشى. ئۇلار ساختىلىق قىلىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ ئىچكى قاراڭغۇ ۋە ئىپلاس تەرىپىنى يوشۇردى. لېكىن مەنپەئەت تاللىغاندا بولسا، بىر پەشۋاغىمۇ ئەرزىمەيدىغان تەرىپىنى ئاشكارىلاپ قويدى.

«ئۆزى ئىشەنگەننى سۆزلەش، ئۆزى سۆزلىگەننى قىلىش» تاغايە-ئېتىقاد «باش ۋېكىلىۋچاتېل» نى ياخشى باشقۇرۇپ، پارتىيەگە سادىق بولۇشتىكى سىياسىي پەزىلىتىنى تاۋلاپ، پارتىيەگە قارىتا «ئىككى يۈزلىمچى» بولماي، «ئىككى يۈزلىمچىلىك» قىلماي، ھوقۇقنى پارتىيە ۋە خەلق بەرگەنلىكىنى باشتىن-ئاخىرغىچە ئېسىدە چىڭ تۇتۇپ، «ئۈچتە قاتتىق، ئۈچتە ئەمەلىي بولۇش» تەلپىنى ھەر ۋاقىت ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، ئەسلىي قىياپىتى بويىچە ئادەم بولۇش، ئۆز رولى بويىچە ئىش قىلىش، پارتىيەگە سادىق، ئىچى بىلەن تېشى بىردەك، سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك ياخشى كادىر بولۇش كېرەك.

چېن جۇن ئىمزالىقىدىكى بۇ يازما ئەسلىدە «جۇڭگو ئىتتىزام تەكشۈرۈش، مەمۇرىي تەپتىش گېزىتى» نىڭ 2015-يىلى 29-ئىيۇلدىكى سانىغا بېسىلغان، «فېلىپپىنلار ئايلىق ژۇرنىلى» نىڭ 2015-يىللىق 10-ئايلىق كېيىنكى يېرىم ئايلىق سانىدىن مۇسا ئەخمەت تەرجىمىسى

بىلەن تېشى بىردەك بولۇشنىڭ ھەقىقىي ئەكس ئەتتۈرۈلۈشى، شۇنداقلا غايە ۋە ئېتىقادتا چىڭ تۇرغانلىق. ئەگەر قۇرۇق گەپ ساتسا، تەكەللۇپ سۆزلەرنى قىلسا، يالغان سۆزلىسە، ئاغزىغا كەلگەننى دەۋەرسە، تىلى تۈزۈك، دىلى بۇزۇق بولسا، ھەتتا ئۆزىمۇ ئىشەنمەيدىغان سۆزلەرنى قىلسا، مۇنداق رەھبىرىي كادىرلار قول ئاستىدىكىلەرنى قانداقمۇ تەربىيەلسۇن، ھوقۇقنى قانداقمۇ ھەقىقىي تۈردە خەلق ئۈچۈن ئىشلىتەلسۇن؟

ھەقىقىي پاك - دىيانەتلىكلەر ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويدۇ، ئىچى بىلەن تېشى بىردەك بولدى، لېكىن «ئىككى يۈزلىمچى» پارىخور ئەمەلدارلار مەيلى قانداق يېقىملىق ۋە تەسەرلىك سۆزلىسۇن، مەيلى قانداق ئۇستاتلىق بىلەن نىقابلانسۇن، ئۇلارنىڭ ساختا - نومۇسسزلىقى ۋە تويماس - ئاچ كۆزلۈكى ئاخىرى ئۆزلىرىنىڭ تۈلكە قۇيرۇقىنى ئاشكارىلايدۇ.

«ئۆزى دېگەننى قىلىش» بىر خىل مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىش بولۇپلا قالماي، تېخىمۇ مۇھىمى ئىلىم - پەن بىلىملىرىنى ھەقىقىي ئۆگىنىپ، ھەقىقىي تۈردە ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈشنىڭ ۋە ئۇنىڭ بىردەك بولۇشنىڭ ئىپادىسى. بۇ پارتىيەلىك كادىرلاردىن سۆزى ئىشەنچلىك، ھەرىكىتى كەسكىن بولۇشى، ئۆز ئەمەلىيىتىدە كۆرسىتىشى، سۆزى بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولۇپ دېگەن سۆزنى ئىشقا ئاشۇرۇشى، باشقىلارنىڭ قىلىشىنى تەلەپ قىلغان ئىشلارنى ئالدى بىلەن ئۆزى ياخشى قىلىشىنى تەلەپ قىلىدۇ، ئۆزى قىلغاننى سۆزلەش، ئۆزى سۆزلىگەننى قىلىش، ئۆزىنىڭ كۆز قارىشىنى ئىپادىلەش ھەمدە سۆزلەپ كىشىلەرنى ئىشەندۈرۈش، قىلغان ئىشى ئارقىلىق قايىل قىلىش، ھەرىكىتى ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىنى قوزغاش كېرەك. «ئۆزى ئىشەنمىگەننى سۆزلىسە» تەبىئىيىكى «ئۆزى سۆزلىگەننى

تىلماچ: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ نازارىتى پېشقەدەم كادىرلار باشقارمىسىدا

ئىشەنچ — قاناتتۇر

يىگىت سوقراتنىڭ تېزىرەك تەلىم بېرىشىگە تەقەززا بولسىمۇ، ئەمما سوقراتنىڭ بەخىرامان ھالىتىگە قاراپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە سىرتقا چىقىشقا مەجبۇر بولىدۇ.

ئۇلار بىر باغنىڭ يېنىغا كېلىدۇ، باغدا نۇرغۇن مېۋىلىك دەرەخلەر بار ئىدى. مېۋىلىك دەرەخلەردە بىر مۇنچە كىچىك قۇش ئوزۇق ئىزدەپ شاخنى شاخقا قونۇپ يۈرەتتى. سوقرات يىگىتكە قۇشلارنى كۆرسىتىپ ئۇنىڭدىن: «شاخنى شاخقا قونۇپ يۈرگەن ئاۋۇ قۇشلارنى كۆردىڭىزمۇ؟ ئۇلار قونغان شاخلارنىڭ بەزىلىرى مۇستەھكەم، بەزىلىرى بولسا قۇرۇپ قالغان دەڭە، ئەگەر قۇرۇپ قالغان شاخ سۇنۇپ كەتسە، ئۇ شاخنى قۇشقاچ سۇنغان شاخ بىلەن بىللە يەرگە چۈشۈپ كېتەمدۇ؟» دەپ سورىدى.

«ئۇنداق بولمايدۇ، قۇشقاچنىڭ قاننى تۇرسا، شاخ سۇنسا ئۇچۇپ كېتىدۇ. دە» دېدى يىگىت ئويلىنىپلا. سوقرات بېشىنى لىڭشىتىپ تۇرۇپ دېدى: «توغرا ئېيتتىڭىز، دەرەخ شېخىدىكى قۇشقاچ ئەزەلدىن شاخنىڭ سۇنۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرمەيدۇ، چۈنكى، ئۇ دەرەخنىڭ شېخىغا ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ قاننىغا ئىشىنىدۇ. ئوخشاشلا...» سوقرات ئۇلاپلا دېدى «مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچى ئەزەلدىن ئوڭۇشسىزلىق ۋە مەغلۇبىيەتتىن قورقمايدۇ، ئۇلارنىڭ نەزەردە ئوڭۇشسىزلىق ۋە مەغلۇبىيەت ئاشۇ قۇرۇپ قالغان شاخلارغا ئوخشايدۇ، پەقەت قەلبىدە مۇستەھكەم ئىشەنچ بولسا قۇشقا ئوخشاش لىككىدە ئۇچۇپ كېتەلەيدۇ. قۇش شاخنىڭ بىخەتەر ئەمەسلىكىنى، پەقەت كۈرەش قىلىشىڭلار ئۆزىڭلەر بىخەتەرلىك تۇيغۇسى ئېلىپ كېلىدىغىنىنى بىلىدۇ. ئادەم مۇ ئوخشاش».

بىر يىگىت ھەمىشە جەمئىيەتتە بىرەر ئىش تەۋرىتىپ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنى ئويلايدىكەنۇ، ئەمما بىر ئىش قىلىشتىن بۇرۇن ئىشنىڭ باش - ئاخىرىنى بەك ئويلىنىپ، زىيان تارتىپ دەسمايىنى قايتۇرۇۋالالماستىن ۋايىم يەپ ئۇ ئىشنى قىلىشتىن يالتىيدىكەن. ئۇ بىللە ئويىناپ چوڭ بولغان دوستلىرىنىڭ ئارقا - ئارقىدىن مۇۋەپپەقىيەت قازانغانلىرىنى كۆرۈپ تېخىمۇ جىددىيلىشىپ كېتىدۇ. دە، سوقراتتىن تەلىم ئىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ قېشىغا باردى.

ئۇ سوقراتقا: «ھۆرمەتلىك ئۇستاز، بەزىلەر مېنى ھەمكارلىشىپ سودا قىلىشقا تەكلىپ قىلدى، سودا مەيدانى دېمەك جەڭ مەيدانى دېمەك، سەللا ئىھتىيات قىلمىسا دەسمايىدىن قۇرۇق قالدۇغان گەپ، شۇڭا ئۇيان ئويلىنىپ، بۇيان ئويلىنىپ ئۇنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلدىم. بەزىلەر ماڭا ئاشپەزلىك ئۆگىنىشىمنى تەۋسىيە قىلدى، لېكىن مەن ياخشى ئۆگىنەلمەي قېلىپ ۋاقتىمنى ئىسراپ قىلىۋېتىشتىن ئەنسىردىم. يېقىندا مەن يۇرتۇمدىكىلەرنى پەخىرلەندۈرىدىغان بىر ئىشنى قىلىشنى يەنى دۇنيانى ئايلىنىپ چىقىشنى ئويلىغانىم، لېكىن يېرىم يولدا مەغلۇپ بولۇپ كۈلكىگە قالماي دەپ ئۇ ئىشتىن ۋاز كەچتىم... ھازىرغىچە ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالماي، بەكلا ئازابلىنىپ كېتىۋاتىمەن، كاللام زىددىيەتكە تولۇپ كەتتى، زادى قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى ھېچ بىلمەيدىم، ماڭا بىر يول كۆرسەتكەن بولسا، سىلدىن تولمۇ مەننەتدار بولغان بولاتتىم» دەيدۇ.

يىگىتنىڭ دەرد - خاپىلىقلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، سوقرات كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ: «مەن سىرتقا چىقاي دەپ تۇراتتىم، يېنىمغا كەلگەنكىنەنسىز، بىللە چىقىپ ئايلىنىپ كىرەيلى» دەيدۇ.

شاخنىڭ سۇنۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرمەيدۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچىنىڭ قەلبىدىمۇ دەل ئىشەنچتىن ئىبارەت بىر جۈپ قانات بولغان بولىدۇ.

جياڭ دۇڭشۈ ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «تەپەككۈر ۋە پاراسەت» ژۇرنىلىنىڭ 2014-يىلى 4-ئايلىق ئالدىنقى سانىدىن شەمسۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

سوقراتنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ يىگىتنىڭ كۆز ئالدى پاللىدە يورۇپ كەتكەندەك بولىدۇ. ئۇ سوقراتقا چوڭقۇر بىر تەزىم قىلغاندىن كېيىن بۇرۇلۇپ چوڭ - چوڭ قەدەملەر بىلەن يولغا راۋان بولىدۇ.

شۇنداق، قۇشقاچ ئەزەلدىن قونۇپ تۇرغان

ئەگەر ئۇچمەن دېسىڭىز...

دائىم مۇۋەپپەقىيەت قازانغان كىشىلەر بىلەن بىللە يۈرسىڭىز مۇۋەپپەقىيەت قازىنىسىز؛ دائىم شاد-خۇرام كىشىلەر بىلەن بىللە يۈرسىڭىز خۇشاللىقتىن بەھرىلىنىسىز؛ دائىم سەمىمىي كىشىلەر بىلەن بىللە يۈرسىڭىز لەۋزىدە تۇرۇشنى ئۆگىنىسىز؛ دائىم بەختلىك كىشىلەر بىلەن بىللە يۈرسىڭىز بەختنى ھېس قىلالايدىغان بولىسىز؛ دائىم ئۈمىدۋار كىشىلەر بىلەن بىللە يۈرسىڭىز قىيىنچىلىققا باش ئەگمەسلىكىنى ئۆگىنىسىز؛ خۇددى تولىستوي ئېيتقاندا: «بۈركۈت بىلەن بىللە يۈرسە توخۇمۇ ئۇچۇشنى ئۆگىنىدۇ، توخۇ بىلەن بىللە يۈرسە بۈركۈتمۇ ئۇچۇشنى ئۈنۈپ قالىدۇ».

جۇۋېن ياك ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «تەپەككۈر ۋە پاراسەت» ژۇرنىلىنىڭ 2011-يىللىق 24-سانىدىن شەمسۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

فرانسىيەلىك ئالىم خىنكىس مۇنداق بىر تەجرىبە ئىشلىگەن: ئۆيدە بېقىلىدىغان بىر توپ غاز ۋە ئاق قۇ تۇخۇملىرىنى سۈنئىي ئۇسۇلدا بىرلا ۋاقىتتا ئايرىم - ئايرىم باستۇرۇپ چۈجە چىقىرىدۇ، چۈجىلەر تۇخۇمدىن چىقىشقا باشلىغاندا ئۇ بىر دانە غاز چۈجىسىنى ئاق قۇ چۈجىلىرىنىڭ ئارىسىغا، يەنە بىر دانە ئاق قۇ چۈجىسىنى غاز چۈجىلىرىنىڭ ئارىسىغا قوشۇۋېتىدۇ. يېرىم يىلدىن كېيىنكى نەتىجە كىشىلەرنى تاڭ قالدۇرىدۇ: ئاق قۇلار توپىدىكى ئۆي غېزى گەرچە ئاق قۇلارغا ئوخشاش كۆكتە پەرۋاز قىلالەمسۇ، لېكىن نەچچە يۈز مېتىر يەرگە بىمالال ئۇچالايدۇ. ھالبۇكى ئۆي غازلىرى بىلەن بىللە ياشىغان ئاق قۇ يەردىن بىرەر مېتىر ئېگىزلىكىگەمۇ كۆتۈرۈلەلمەيدۇ. بۇنىڭدىن مۇھىت ئامبىلىنىڭ نەقەدەر مۇھىملىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ.

قەلبىمىز قاغىراپ كەتمەسۇن

پاراسىتىمىنى ئۇنىڭغا قالدۇرۇپ كەتسەم بولاتتى، دېگەننى ئارمان قىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنچىكە كۆزىتىش ۋە تاللاش ئارقىلىق ئاخىرى تۆت نەپەر شاگىرتىنى بېكىتىپتۇ. بۇ تۆتەيلەننىڭ ئادەتتىكى ئىپادىسى ئىنتايىن ياخشى، بىر - بىرىدىن قېلىشىمغۇدەك بولغاچقا، ئۇستاز دەماللىققا بىرىنى تاللىيالمىدى ئاخىرى ئۇلارنى سىناپ سىناقتىن

لىك يىن ئۇستاز ئىنتايىن ئابرويلۇق، بىلىملىك بولۇپ، ھەر كۈنى نۇرغۇن كىشى ئۇنى زىيارەت قىلغىلى نە - نەلەردىن كېلىدىكەن، ئۇنىڭ تەربىيەلىگەن شاگىرتىمۇ ناھايىتى كۆپ ئىكەن. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن لىك يىن ئۇستاز ياشىنىپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھايات ۋاقتىمدا بىر مۇنەۋۋەر شاگىرتىنى تاللاپ ئۆزۈمنىڭ ئەقىل -

بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئويلاپ بۇ يەرگە بۇغداي تېرىدىم، دەرۋەقە بۇ ئۇسۇل كارغا كەلدى، ئىككى يىل ئىچىدىلا بۇ يەر بۇغدايلىققا ئايلاندى» دەپتۇ. ئۇستاز كۈلۈمسىرىگىنچە بېشىنى لىگىشتىپتۇ، «ئوت - چۆپ ئۈندۈرمەسلىكنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى - بۇغداي تىرىش، ئادەممۇ ئوخشاش، رەزىل ئوي، بەتئىيەتلەردىن خالىي بولمەن دېسەك، چوقۇم گۈزەل ئىدىيەلەر بىلەن قەلبىمىزنى تازىلاپ تۇرۇشىمىز كېرەك».

ھازىر ئەتراپىمىزدا نۇرغۇن كىشىلەر ھاراق، تاماكاغا، زەھەرگە، شەھۋانىي نەرسىلەرگە خۇمار، سەۋەب: ئۇلاردا ئەقىدە - ئېتىقاد يوق، ئەخلاق قارشى يىمىرىلگەن، ئالىجاناب غايە تۇرماق ئەڭ ئەقەللىي ئادەتتىكىچە غايىسىمۇ يوق، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قەلبى قۇپقۇرۇق، شۇنچىلىك غېرىب، مەنئىيىتى قاغىرىغانلىقتىن شور - چىم باسقان تاشلاندىق يەرگە ئايلىنىپ قالغان، ئۆزلىرى ئىنسانىيلىقتىن ياتلاشقان قوۋم سۈپىتىدە مەنسىز، چىرىك ھاياتىنى داۋام ئەتمەكتە.

ئېھتىمال بەزىلەر «غايە» دېگەن سۆزنى تولمۇ مەۋھۇم نەرسە دەپ چۈشىنىشى مۇمكىن، لېكىن ئۇنى كونكرېتلاشتۇرساق، غايىگە نىشان قوغلىشىش دەپ، نىشان قوغلىشىشقا مەسئۇلىيەت دەپ، مەسئۇلىيەتكە ھەر كۈنلۈك ئىشنى ياخشى قىلىش دەپ ئېنىقلىما بەرسەك خاتالاشقان بولمايمىز. ھەر كۈنى بىر ئىشنى ياخشى قىلساق، قەلب ئېتىزىمىزغا بىر تال بۇغداي ئۇرۇقى چاچقانغا باراۋەر، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قەلبىمىزگە چېچىلغان ساناقسىز بۇغداي ئۇرۇقلىرى ئەسلىدىكى ياۋا ئوت - چۆپلەرنىڭ ئورنىنى ئىگىلەپ، ئالتۇن باشاقلار بىلەن تولغان مۇنبەت ئېكىنزارلىققا ئايلانماسمۇ؟!

ئۆتكەننى تاللاشنى قارار قىپتۇ. ئۇستاز بۇ تۆت شاگىرتىنى ئەگەشتۈرۈپ كەڭرى كەتكەن دالىغا چىقىپتۇ. ئۇ شاگىرتلىرىغا كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «بۇ كۆز يەتكۈسىز ئوت - چۆپ بېسىپ كەتكەن بوز يەرلەرنى كۆردۈڭلارمۇ؟ سىلەرگە بىر پارچىدىن يەرنى بۆلۈپ بېرىمەن، ئۈچ يىل ئىچىدە ئۆزۈڭلار ئامال قىلىپ بۇ يەرلەردىكى ئوت - چۆپلەرنى تەلتۈكۈس يوقىتىپ، ياۋا ئوت ئۈنمەيدىغان مۇنبەت يەر قىلىپ ئۆزگەرتىپ چىقىڭلار» دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن تۆت شاگىرت ئۆزلىرى توغرا دەپ قارىغان ئۇسۇل بىلەن ئوت - چۆپلەرنى يوقىتىشقا باشلاپتۇ. ھەش - پەش دېگۈچە ئۈچ يىل مۆھلەت توشۇپ، لىڭ يىن ئۇستاز تەكشۈرۈشكە كەپتۇ، قارىسا باشاقلرى تولغان، ساپىرىق بىر پارچە بۇغداي ئېتىزى ئالاھىدە كۆزگە تاشلىنىپ تۇرغان، قالغان ئىككى پارچە يەرنى بولسا بۇرۇنقىدەكلا ياۋا ئوت - چۆپ بېسىپ تۇرغان، شۇنىڭ بىلەن ئۇستاز شاگىرتلىرىدىن: «سىلەر ئوت - چۆپ يوقىتىشتا قانداق ئۇسۇللارنى قوللاندىڭلار؟» دەپ سوراپتۇ. بىرىنچى شاگىرتى: «مەن ھەركۈنى جاپاغا چىداپ ئوت - چۆپلەرنى ئوتىدىم، بىراق، 1-يىلى ياۋا ئوت - چۆپلەرنى ئوتاپ تۈگەتسەم، 2-يىلى يەنە ئۈنۈپ چىقتى، زادىلا يوقىتالمىدىم!» دەپتۇ. ئىككىنچى شاگىرتى: «مەن ھەر يىلى ياۋا ئوت - چۆپلەرنى كۆيدۈردۈم، بۇ يىلى پاك - پاكىز كۆيدۈرۈپ تۈگەتسەم كېيىنكى يىلى يەنە ئۈنۈپ چىقتى، ئامالسىز قالدىم» دەپتۇ. ئۈچىنچى شاگىرتى: «مەن ئېتىزنى چوڭقۇر كولاپ تېگىدىكى پاكىز توپىنى ئېتىز يۈزىگە چىقاردىم، لېكىن بۇ توپىدىنمۇ ئوت - چۆپ ئۈنۈۋەردى» دەپتۇ. تۆتىنچى شاگىرت: «دەسلەپتە مەنمۇ ئۇلار قوللانغان ئۇسۇلنى سىناپ بېقىپ ھەممىسىدە مەغلۇپ بولدۇم، ئاخىرى بۇ چۆپلۈككە زىرائەت تېرىش ئارقىلىق ئوت - چۆپنى ئۈنۈملۈك يوقىتىشقا

ۋاڭ لىمىن ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «چەت ئەل ساغلاملىق تەرمىلىرى» ناملىق ژۇرنىلىنىڭ 2011 - يىللىق 6 - ئايلىق ئالدىنقى سانىدىن شەمسىنۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

كۆڭۈلدىكى بۆرە

ۋەكىللىك قىلىدۇ. يالغۇز مېنىڭ كۆڭلۈمدىلا ئەمەس، سىلەرنىڭ كۆڭلۈڭلاردا، ھەتتا ئالەمدىكى ھەممە ئادەمنىڭ كۆڭلىدىمۇ ھەمىشە قاتتىق ئېلىشىپ تۇرىدىغان ئىككى بۆرە بولىدۇ.» بالىلار بوۋاينىڭ ئاغزىغا تەلپۈرۈپ ئولتۇراتتى، توساتتىن بىر بالا سورىدى: «ئېيتىڭە بوۋا، بۇ ئىككى بۆرنىڭ زادى قايسىسى يېڭىدۇ؟»

«سەن كۆڭلۈڭدە قايسى بۆرنى باقساڭ شۇ يېڭىدۇ» دېدى بوۋاي جاۋابەن.

دېڭ دى ئىمزالىقىدىكى بۇ يازما «كىلاسسىك فېلىتوئىلار» ژۇرنىلىنىڭ 2017-يىللىق 1-ئايلىق سانىدىن شەمىننۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

مەلۇم بىر ئىندىيان قەبىلىسى، بىر نەچچە بالا بوۋىسىنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭدىن ھېكايە ئېيتىپ بېرىشنى ئۆتۈنۈپ چۈۋۈرلىشۋاتاتتى.

«مېنىڭ كۆڭلۈمدە ئىككى بۆرە بار، بۇ ئىككى بۆرە ھەمىشە بىر - بىرى بىلەن قاتتىق ئېلىشىدۇ» دەپ ھېكايىسىنى باشلىدى بوۋاي. «بۇ بۆرنىڭ بىرى ھەسەتخورلۇق، قورقۇنچ، ئۆچمەنلىك، ئاچ كۆزلۈك، ھاكاۋۇرلۇق، ئاداۋەت، شەخسىيەتچىلىك، ئۆزىنى كەمىستىش، ئالدامچىلىق، جىنايەتكە ۋەكىللىك قىلىدۇ؛ يەنە بىر بۆرە رەھىمدىللىك، خۇشاللىق، تىنچلىق، تەڭ بەھرىمەن بولۇش، ھېسداشلىق، دوستلۇق، مەردلىك، ئۆزىگە ئىشىنىش، ئۆزىنى كۈچەيتىش، سەھمىيلىك، ھەققانىيەتكە

كېمىنى سۇنىڭ چوڭقۇر جايىغا قويۇپ بېرىش

كەتتى. 26 ياشقا كىرگەن يىلى، ئۇ ئاز-تولا پۇل غەملەپ، كىچىكرەك بانكىدىن بىرنى ئېچىۋالدى. ئۇنىڭ تىجارىتى ئەمدى يۈرۈشۈشكە 1-دۇنيا ئۇرۇشى پارتلاپ، بانكىسىنى سېتىۋېتىشكە مەجبۇر بولدى. 32 ياشقا كىرگەن يىلى ئۇ تېكساس ئىشتاتىغا كەلدى، ئۇيان - ئويلاپ، بۇيان ئويلاپ ئاخىرى يەنىلا بانكا ئېچىش نىيىتىگە كەلدى. بىراق ئىشلار ئانچە ئوڭۇشلۇق بولمىدى. ئۇ بازارمۇ بازار قاتراپ، بانكا باشلىقلىرى بىلەن كۆرۈشكەن بولسىمۇ، ھېچقايسىسى بانكىلىرىنى سېتىپ بېرىشكە ئۇنىمىدى. بىر قېتىملىق سەپەردە، ئۇ بىر مېھمانخانىغا چۈشتى، پاراڭ ئارىلىقىدا غوجاين ئۇنىڭغا مېھمانخانا ئېچىپ بەك جاپادا قالغىنىنى، پۇل تېپىش ئۇياقتا تۇرسۇن ئەكسىچە بىر مۇنچە زىيان تارتقانلىقى ھەققىدە دادلاپ بەردى. ئۇ تېكساس ئىشتاتىدىكى نېفىت

ئۇ بىر نامرات ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن. دادىسى مىلچىمال دۇكىنىنىڭ غوجاينى ئىدى، بالىلىق دەۋرىدە تەتىل بولسا مال بېسىلغان ھارۋىسىنى ئىنتەزگىنچە كوچمۇ كوچا يۈرۈپ مال ساتاتتى. 16 ياشقا كىرگەن يىلى، بىر قېتىملىق ئىقتىسادىي كىرىزىستا دادىسىنىڭ دۇكىنى تاقىلىپ قالدى. كىرىم مەنبەسىدىن ئايرىلغان دادىسى ئىلاجىسىز ئۆيلىرىنى تۈزەشتۈرۈپ «ئائىلە مېھمانخانىسى» ئاچتى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ ھەر كۈنى سەھەر سائەت ئۈچتە تۇرۇپ، پويىز ۋوگزالغا خېرىدار ئىزدەش ئۈچۈن چاپىدىغان بولدى. ئائىلە مېھمانخانىسىدا، ئۇ خېرىدارلارنى كۈتۈش، مېھمانلارنىڭ ئېتىغا يەم بېرىش، ھارۋىلىرىنى يۇيۇپ تازىلاش قاتارلىق ئىشلار بىلەن ئەتىدىن - كەچكىچە تىنىم تاپماي ئىشلەيتتى. ئەنە شۇنداق ئىشلار بىلەن ئون يىل ئۆتۈپ

تەۋەككۈلچىلىرىنىڭ كۆپلۈكىنى كۆرۈپ، پۇرسەتنىڭ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ 40 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى خەجلىپ ھېلىقى مېھمانخانىنى سېتىۋالدى ۋە مېھمانخانىنى زىننەتلەپ چىرايلىق بېزىدى. كېلىپ- كېتىدىغانلارنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ ئۇنىڭ كىرىمى ئېشىشقا باشلىدى. كېيىن ئۇ يەنە نىمكەش مېھمانخانىدىن بىر نەچچىنى سېتىۋېلىپ يۈرۈشتۈردى، سودىسىمۇ يىلدىن-يىلغا روناق تاپتى. كىرىمى ئۇنىڭ ھېچ ئىش قىلماي، تۇرمۇشنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈشىگە كەتتاشا يېتەتتى، لېكىن ئۇ باشقا بىر يولنى تاللىدى. 37 ياشقا كىرگەن يىلى، ئۇ يېڭى مېھمانساراي سېلىش قارارىغا كەلدى. ئۇ دالاس شەھىرىنىڭ مەركىزىدىن ئىنتايىن يۇقىرى ھەق بىلەن بىر پارچە يەرنى ئىجارىگە ئالدى، ئارقىدىن بۇ يەرنى رەنىگە قويۇپ قەرز ئالدى، بىر يىلدىن كېيىن ئۇنىڭ مېھمانسارايى تىجارەت باشلىدى. تۆت يىلدىن كېيىن ئۇنىڭ ئىلكىدىكى رېستوران سەككىزگە يەتتى. بۇ ۋاقىتتا ئۇنى بىر مەيدان بوران - چاپقۇن كۈتۈپ تۇراتتى. تارىختىن بۇيانقى ئەڭ ئېغىر ئىقتىسادىي بوھران پۈتۈن ئامېرىكىنى قاپلىدى. ۋەيران بولغان كىشىلەر ئارقا-ئارقىدىن بىنادىن سەكرەپ ئۆلۈۋېلىشتى. ئۇ گەرچە قاتمۇقات قەرزگە بوغۇلۇپ قاتتىق ھالسىرىغان بولسىمۇ، لېكىن مېھمانخانىلىرىنى ساتمىدى، ئۇ قەرز ئالغىلى بولىدىغانلىقى كىشىلەردىن سوراپ يۈرۈپ 50 مىڭ دوللار غەملىدى ۋە نېفىتكە مەبلەغ سالدى. مەغلۇپ بولسا قانداق ئاقىۋەتكە قالدۇغانلىقى ئۇنىڭ كۆڭلىگە بەش قولىدەك ئايان ئىدى. ئۇ بارلىق ئۈمىدىنى نېفىتكە باغلىدى. توختام ئىمزالانغان چاغدا ئۇنىڭ يېنىدا تىيىننىڭ سۇنۇقىمۇ قالمىغانىدى. ئەمەلىيەت ئۇنىڭ قارارىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلىدى. ئۈچ يىلدىن كېيىن ئۇ

قەرزلىرىنى پاك-پاكىز تۈگىتىپلا قالماي يەنە خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالغانىدى. شۇنداق، غەيرەت - شىجائەت ۋە ئەقىل-پاراسەت ئۇنىڭغا قانات بولدى. 58 ياشقا كىرگەن يىلى ئۇ دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ مېھمانساراي چىكاكودىكى سىنتېفېن مېھمانسارىيىنى سېتىۋالدى. تۆت يىلدىن كېيىن دۇنيادىكى ئەڭ ئېسىل مېھمانساراي دەپ نام ئالغان ۋالدورف مېھمانسارىيىنى سېتىۋالدى. ئارقىدىنلا ئۇ يەنە «دۇنيا مېھمانسارايلىرىنىڭ پادىشاھى» دەپ تەرىپلىنىدىغان ستاتېللا مېھمانسارىيىغا تەۋە ئون زەنجىرسىمان مېھمانخانىنى سېتىۋېلىپ، ئىسمى-جىسمىغا لايىق ئامېرىكا مېھمانساراي ساھەسىنىڭ شاھىغا ئايلاندى.

ئۇنىڭ «كېمىلىرى» «تېپىز ساھىل» دېگەن توختاپ قالماستىن، بەلكى دۇنيانىڭ ھەممە يېرىگە قاتنايدۇ. ھازىر دۇنيانىڭ نەرىنگىلا بارسىڭىز ئۇنىڭ نامىدىكى مېھمانسارايلىرىنى ئۇچراتقىلى بولىدۇ. ئۇ دەل ھەممىگە تونۇشلۇق بولغان خىلتون مېھمانخانا ئىمپېرىيەسىنىڭ قۇرغۇچىسى — تاندىرات خىلتون. ئۇنىڭ دادىسى ئۇنىڭغا ھەمىشە: «پاراخوت ھەيدىمەكچى بولساڭ پاراخوتۇڭنى سۇنىڭ چوڭقۇر يېرىگە ئايرىپ ھەيدە» دەيتتى. خىلتون بۇ گەپنى مەھكەم ئېسىدە ساقلىدى، ئۇ بوران - چاپقۇنلارغا دۇچ كەلگەندە كېمىسىنى بوراندىن مۇداپىئەلىنىدىغان قولىتۇقلارغا توختىتىپ قويماستىن، ئەكسىچە دولقۇن ئىنتايىن كۈچلۈك بولغان چوڭقۇر دېڭىزغا ھەيدەپ ئاپاردى، ھەتتا ئوكيانلارنى كېسىپ ئۆتتى. نەتىجىدە ئۆز كەسپىدىكى «گىگانىت ئاۋىياماتكا» — مېھمانساراي ئىمپېرىيەسىنى قۇرۇپ چىقالدى.

لېي ماۋشىڭ ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «تەپەككۈر ۋە پاراسەت» ژۇرنىلىنىڭ 2013 - يىللىق 21 - سانىدىن شەمسۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

لەيلىيەلمىسىڭىز چۆكۈپ بېقىڭ

مۇز»لارغا دۇچ كېلىپ نېمە قىلارمىزنى بىلەلمەي قالمىز. بۇ چاغدا بەزىلەر ئۇھ تارتقىنچە داۋاملىق تىرىشىشتىن ۋاز كېچىدۇ، بەزىلەر ئاقىۋىتى بىلەن ھېسابلاشماي قارىغۇلارچە تىرىكشىۋېرىدۇ. بۇ ئىككى خىل كىشىنىڭ دۇچار بولىدىغىنى ئوخشاش بىر ئاقىۋەت، يەنى ھەر ئىككىيلەن «قىرغاققا چىقالمايدۇ». ئىنچىكە ئويلاپ كۆرسەك، بىز قاتمۇقات قىيىنچىلىققا دۇچ كېلىپ، باش كۆتۈرۈش پۇرسىتىمىز پىشىپ يېتىلمىگەن بولسا پىنگۋىننىڭ چۆكۈشىنى ئۈلگە قىلىش — ئەڭ ئاقىۋەت تاللىشىمىز بولغۇسى، يەنى پىنگۋىنغا ئوخشاش، قىيىنچىلىققا دۇچ كەلگەندە، پۈتۈن كۈچىمىز ۋە دىققىتىمىزنى بىر نۇقتىغا يىغىپ، مۇۋاپىق پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ئۈستىگە قاڭقىپ چىقساق، «غەلبە قۇرۇقلۇقى»غا چىقالىشىمىزدا گەپ يوق. ئەكسىچە، قارىغۇلارچە تىرىكشىسەك ياكى تەقدىردىن ئاغرىنىپ باشقىلاردىن رەنجىسەك، تەقدىرنىڭ ئەخمەق قىلىشلىرىدىن قۇتۇلالمايلا قالماي بەلكى يەنە ئۆزىمىزنى تۈگەشتۈرۈۋالغۇمىز، خالاس.

جاڭ چيەن ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «تەپەككۈر ۋە پاراسەت» ژۇرنىلىنىڭ 2011-يىللىق 5-ئايلىق ئالدىنقى سانىدىن شەمشۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى «ھايۋاناتلار دۇنياسى» پروگراممىسىنى كۆرۈۋېتىپ مۇنداق بىر كۆرۈنۈش دىققىتىمنى تارتتى: جەنۇبىي قۇتۇپتىكى سۇ بىلەن قۇرۇقلۇقنىڭ گىرەلەشكەن قىسمىدا، بىر پىنگۋىن ئويان - بۇيان ئۈزۈپ يۈرەتتى، بەلكىم ھارغان چېغى، قىرغاققا چىقماقچى بولۇپ قىرغاققا يېقىنلاشتى. بىراق قىرغاقنىڭ ھەممىلا يېرى سىلىق ياكى ئۇچلۇق مۇز بىلەن قاپلانغاچقا، پىنگۋىن ھەرقانچە قىلىپمۇ قىرغاققا چىقالمايدى. ئەمدى قانداق قىلار دەپ ئەنسىرەپ ئولتۇرسام، مەن ئويلاپمۇ باقمىغان بىر مەنزىرە كۆز ئالدىمدا نامايان بولدى: پىنگۋىن بېشىنى تۆۋەنگە قارىتىپ سۇ ئاستىغا شىددەت بىلەن شۇڭغۇپ چۆكۈشكە باشلىدى. تەخمىنەن ئون مېتىر چوڭقۇرلۇققا چۆككەندىن كىيىن تۇيۇقسىز ئۆرۈلۈپ شىددەت بىلەن ئۈستىگە قاراپ ئېتىلدى. سۇ يۈزىگە ئاز قالغاندا ئۇ پۈتۈن كۈچىنى ئىشقا سالدى. دە، ساداقىتىن ئېتىلغان ئوق كەبى سۇدىن ئېتىلىپ چىقىپ قۇرۇقلۇققا ئوڭۇشلۇق چۈشتى.

پىنگۋىننىڭ غەلبىسىدىن ھەم خۇش بولدۇم ھەم چوڭقۇر ئويغا چۆمدۈم. كىشىلىك تۇرمۇشتا ھەممىمىز غەلبە قازىنىشنى ئويلايمىز، ھالبۇكى ئويلىمىغان يەردىن «مۇز قاتلىمى» ياكى «ئۇچلۇق

مۇۋەپپەقىيەت بىزدىن قانچىلىك يىراقتا؟

باشلاپتۇ.

يەنە بىرى تۇرمۇش ئېھتىياجى تۈپەيلى ياغاچچىلىق ھۈنرى ئۆگىنىپ تۇرمۇشنى قامدىغان بولسىمۇ، رەسىم سىزىشقا بولغان ئىشتىياقى پەسەيمەكتە يوق كۈندىن-كۈنگە كۈچىيىپتۇ. ئاخشىمى قانچىلىك كەچ قايتىپ كېلىشىدىن، قانچىلىك چارچىشىدىن قەتئىينەزەر، جىنچىراغنى

ئىككى يىگىت رەسىم سىزىشنى بەك ياخشى كۆرىدىكەن، بىرىنىڭ رەسىم سىزىشتا تالانتى بار بولۇپ، ئائىلىسىمۇ باي ئىكەن. يەنە بىرى ئانچە ياخشى سىزالمىدىكەن، ئائىلىسىمۇ نامراتراق ئىكەن. 20 نەچچە ياشلىق بۇ يىگىتلەر شۇنچە تىرىشىپمۇ نام چىقىرالماپتۇ، شۇنىڭ بىلەن تالانتى بار يىگىت تاقەتسىزلىنىشكە، تەقدىردىن ئاغرىنىشقا

تۆت يىل ۋاقىت سەرپ قىلدىم، دەيدۇ. «ئارانلا تۆت يىل؟» ھېلىقى كىشى داڭ قېتىپ قالدۇ.

«ھەئە، مەن 20 يېشىمدىن باشلاپ رەسىم سىزىشنى مەشىق قىلدىم، 35 ياشقىچە ھەر كۈنى پەقەت بىر سائەتلا مەشىق قىلدىم، ھەر كۈنى بىر سائەت، بىر يىلدا 365 سائەت، 365 سائەت دېگەن 15 كۈنگە تەڭ، ھەر يىلى 15 كۈندىن 15 يىل، جەمئىي 225 كۈن سىزدىم، 35 ياشتىن 55 ياشقىچە بولغان 20 يىلدا، ھەر كۈنى ئىككى سائەتتىن بىر يىلدا جەمئىي 730 سائەت سىزدىم، بۇ 31 كۈنگە تەڭ. 20 يىلدا 620 كۈن بولدى. 55 ياشتىن 60 ياشقىچە ھەر كۈنى ئون سائەت رەسىم سىزدىم، بىر يىلدا 3650 سائەت، بۇ 152 كۈنگە تەڭ، 5 يىلدا 760 كۈن بولدى. 20 ياشتىن 35 ياشقىچە 225 كۈن، 35 ياشتىن 55 ياشقىچە 620 كۈن، 55 ياشتىن 60 ياشقىچە 760 كۈنى قوشساق جەمئىي رەسىم سىزغان كۈنۈم 1605 كۈن بولدى، بۇنى يىلغا سۇندۇرساق تۆت يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتقا تەڭ بولدى» دەيدۇ چى بەيشى تەمكىنلىك بىلەن. ھېلىقى كىشى چوڭقۇر ئويغا چۆمدۇ: «رەسىمنى تۈزۈۋالغان سىز ئايدىغان بىرسى تۆت يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ ياغاچچىدىن داڭلىق رەسىمغا ئايلىنىپتۇ، مىڭلاپ ئەپسۇسكى، مېنىڭ ھاياتىمدا مۇشۇنداق تۆت يىلدىن ئون نەچچىسى بەھۇدە ئۆتۈپ كېتىپتۇ ئەمەسمۇ؟»

ئەمەلىيەتتە مۇۋەپپەقىيەت بىزدىن ئانچە يىراق ئەمەس، مۇۋەپپەقىيەتكە ھەم ئۇنچە كۆپ ۋاقىتمۇ كەتمەيدۇ، پەقەت تىرىشساقلا، ھاڭغۇبىق، خىيال سۈرۈپ ياكى قەھۋە ئىچىپ ئولتۇرغانچىلىك ۋاقىت سەرپ قىلساقلا كۇپايە، ئەجەبا سىز ھازىرمۇ ۋاقىت يوق دەپ ئاغرىنىۋاتامسىز؟

لياڭ كېكى ئىمزالىقىدىكى بۇ يازمىنى «تەپەككۈر ۋە پاراسەت» ژۇرنىلىنىڭ 2011-يىلى 4-ئايلىق كىيىنكى ساندىن شەمسۇر تۇرغۇن زىلتار تەرجىمىسى

ياندۇرۇپ قويۇپ بىر سائەت رەسىم سىزىشنى مەشىق قىلىدىكەن. ئۆيمۇ ئۆي يۈرۈپ ھۈنەر قىلغان ۋاقىتلىرىدىمۇ، ئەسۋاب ساندۇقىدىن موي قەلەم، قەغەز، سىياھ ۋە سىياھداننى ئايرىمايدىكەن، دەم ئالغان شۇ قىسقىغىنا ۋاقىتىمۇ بىر خالىي جايىنى تېپىپ رەسىم سىزىشنى مەشىق قىلىدىكەن.

بۇ يىگىت رەسىمنى سىزىش ئۈچۈن ئالايىتەن بىر نەچچە تال راك سېتىۋېلىپ، ھەر كۈنى سەھەردە راكلارنى كۆزىتىشنى، ئىشلەش جەريانىدا كۆڭلىدە سىزىشنى، ۋاقىت تاپسالا راك سىزىشنى ئادەتتىگە ئايلاندۇرۇپتۇ.

بۇ ۋاقىتتا ھېلىقى تالانتلىق ياش ئاللبۇرۇن رەسىم قەلىمىنى چۆرۈۋەتكەن، ئۇنىڭ بايلىقىمۇ بارا-بارا سورۇلۇپ تۈگەپ بۈگۈنگە بار، ئەتىسىگە يوق ئاران كۈن كەچۈرىدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدۇ. ئايلار ئۆتۈپ، يىللار ئۆتۈپ ئۇ ئاخىرى سەرگەردان تىلەمچىگە، ھېلىقى نامرات ياغاچچى بولسا رەسىملىق ساھەسىدىكى داڭلىق شەخسكە ئايلىنىدۇ. بۇ كىشى دەل مەملىكەت ئىچى - سىرتىغا تونۇلغان پېشىۋا چى بەيشى.

چى بەيشىنىڭ نام - ئاتىقى چىققاندا ئەينى چاغدىكى تالانتلىق يىگىت، ھازىرقى سەرگەردان تىلەمچى ھەيران قالدۇ: سىزىش تېخنىكىسى مەندىن ناچار تۇرۇپ، قانداقسىگە داڭلىق رەسىم بولۇپ قالغاندۇ؟

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئالايىتەن چى بەيشىنى ئىزدەپ باردۇ، بۇ چاغدا ھەر ئىككىيلەن 60 ياشتىن ئاشقان بوۋايغا ئايلانغان، ئوخشىمايدىغان يېرى، چى بەيشى بولسا داڭلىق رەسىم، ئۆزى بولسا ئۆي - ماكانسىز سەرگەردان ئىدى.

ئىككىيلەن قىزغىن ئەسراشسىدۇ، ھېلىقى سەرگەردان تارتقان جاپا - مۇشەققەتلىرىنى، رەسىم سىزىشنى يېرىم يولدا توختىتىپ قويغىنىدىن قاتتىق ئۆكۈنىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بېرىدۇ، بۇلارنى ئاڭلىغان چى بەيشى: بىلەمسەن؟ مەن ئاددىي بىر ياغاچچىدىن بۈگۈنكىدەك رەسىم بولۇشقا پەقەت

تىلماچ: يەكەن ناھىيەلىك 5 - ئوتتۇرا مەكتەپتىن

(ھېكايە)

بارخانلىرىمىز دەرھال كۆزلىرىمگە كۆرۈنگەندەك بولاتتى. بۈگۈن بۇ چوڭ شەھەردىكى نۇقتىلىق تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە كەلگەندىن بۇيانقى تۇنجى يازلىق تەتلىمدە ئۆيگە قايتىدىغان كۈنۈم بولغاچقا، قىلىۋاتقان ھەر بىر ئۇششاق ھەرىكەتلىرىمگىچە قول - قولۇمغا، پۇت - پۇتۇمغا تەگمەي كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. ئۆيۈمنى، ئاتا - ئانامنى، ئۇكىلىرىمنى سېغىنغانىدىم. ئەمما ئۆزۈمنىڭ ئۆيۈمنى، ئاتا - ئانامنى، ئۇكىلىرىمنى سېغىنغىنىمىلا دېسەم يالغان سۆزلىگەن بوپقالمەن. خام كېسەك تاملىق ھويلامنىڭ پاكار - پاكار ياسالغان پىششىق خىشلىق روجەك تېمى ئۈستىگە تىزىلغان تەشتەكلەردىكى گۈللەرنىڭ بەرگىدە، ئۆيۈمنىڭ ئالدىدىكى بوغۇرساق شەكىللىك ئېگىز - پەس پەلەمپەي ئېتىزىمىزنىڭ قىرىدا ئۆسكەن چىملارنىڭ ئۇچىدا كۆز مونچاققا ئوخشاش يالتىرىغان شەبەنەلەرنى سېغىنغىنىمنى يوشۇرالمىمەن. نازۇك چىملارنىڭ

ھەر سەھەردە مەكتەپنىڭ چىملىقىدىكى يۇمران چىملارنىڭ ئۇچىدىكى شەبەنەلەرنى كۆرگىنىمدە، مەھەللەمدىكى قويۇق چىم ئۆسكەن ئېتىز قىرلىرى يادىمغا كېلىدۇ. قىزغۇچ قۇياش نۇرى مەھەللىمىزنىڭ چېتىدىكى بۈككىدە قاراڭغۇلاشقان توغراقلىقنىڭ ئارقىسىدىن تال - تال بولۇپ چىچىلىپ، يۇمران مايسالارنىڭ ئۇچىدىكى سۈزۈك شەبەنەم ئۈستىگە ئاستا - ئاستا چۈشۈشكە باشلىغاندا كۈمۈشتەك يالتىراپ كۆرۈنگەن شەبەنەم دانچىلىرى كۆزلىرىمگە خۇددى گۈزەل قىزنىڭ بويىنىدىكى قىزىل يىپقا ئېسىپ قويۇلغان كۆز مونچاققەك كۆرۈنۈپ كېتەتتى.

كۆز مونچاق يادىمغا كېلىشى بىلەنلا يۇرت - مەھەللەم، ئېتىز قىرلىرىم، مەھەللە چېتىدىكى قۇم

سەھرادىكى ھېكايىلەر

ئۇچىدىكى، گۈل بەرگىدىكى شەبىنەملەرنىڭ كۆز مۇنچاققا ئوخشايدىغانلىقى دەل ئۇنىڭ كۆز مۇنچىقىنى يىتتۈرۈۋەتكەن كۈنى يىغلىغاندىكى كۆز يېشىغا ئوخشاپ كەتكەنلىكىدىن ئالغان تەسراتىم بولسا كېرەك. لىغلىدىغان سۈزۈك شەبىنەم مەڭزىدىن دومىلاپ چۈشۈشكە ئاران تۇرغان كۆز ياشقا ياكى يىپىدىن ئاجراپ چۈشۈشكە ئاران تۇرغان كۆز مۇنچاققا ئوخشاش كۆرۈنۈپ، ھېقىقەتەن سۈزۈككەن بويىدىن كۆز مۇنچاقنى نېرى قىلماي ئېسىۋالدىغان شۇ قىزنى چوڭقۇر سېغىنىش ئىچىدە ئەسلەيمەن!...

كۆز مۇنچاقنى تولا خىيال قىلىپ، توغرىسى كۆز مۇنچاق ئاسىدىغان شۇ قىزنى تولا خىيال قىلىپ جاھاندىكى جىمىكى چىرايلىق نەرسە، جىمىكى قىممەتلىك نەرسە كۆزۈمگە كۆز مۇنچاق سىياقىدا كۆرۈنسە كېرەك. شۇڭا يۇرتىمىزنىڭ تۇپرىقىغا قەدىمىم تەگكەن تۇنجى دەققە قىممەتلىك ئادىمىمگە سەپەر سوۋغىسى ئېلىش ئۈچۈن تۇنجى بولۇپ يادىمغا كەلگىنى يېڭى بازارنىڭ ئۇزۇن - توغرا كوچىلىرىنى ئايلىنىپ كۆز مۇنچاق ئىزدەش بولدى. بۇ بازاردىن ھەر خىل رەڭدىكى، ھەر خىل چوڭ - كىچىلىكتىكى كۆز مۇنچاقلارنى تاپقىلى بولاتتى. مەن شۇنچە كۆپ كۆز مۇنچاقلارنىڭ ئىچىدىن بىر تال كۆز مۇنچاقنى ئاۋايلاپ تاللىۋالدىم. بۇ تاللىغىنىم مېنىڭ بىغۇبار، سەبىي بالىلىق قەلبىمگە ئاجايىپ تاتلىق ھېس - تۇيغۇلارنى ئاتا قىلغان ئاشۇ قىممەتلىك بىر تال كۆز مۇنچاققا تولمۇ ئوخشايتتى. قارىسى قارا، ئېقى ئاق، ياللىراپ تۇرغان كۆز مۇنچاق قۇياش نۇرىدا شەبىنەم تامچىسىغا ئوخشايتتى.

قۇياش نۇرى جىمىرىلغان سۈزۈك شەبىنەمنىڭ كۆزۈمگە باشقا نەرسىنىڭ شەكلىدە كۆرۈنمەي پەقەت كۆز مۇنچاق شەكلىدەلا كۆرۈنۈشكە ھەيرانمەن. يۇمران يوپۇرماقلار ئۈستىدىن تېمىپ چۈشۈشكە ئاران تۇرغان تامچىنىڭ ئىچ - ئىچىدىن سۈزۈك نۇر چاقىتىپ كۆرۈنۈشى، يوغان ئادەم ئەكسىنىڭ شۇنچە

كىچىككەنە تامچە يۈزىدە تولۇق ئەكس ئېلىشى بەئەينى چىرايلىققىنە بىر كۆز مۇنچاققا ئوخشايتتى، ئوخشاپمۇ دەل ئاشۇ قىزنىڭ بويىغا ئېسىۋالدىغان چىرايلىق كۆز مۇنچىقىغا ئوخشايتتى.

ھەئە، ئۇ قىز كۆز مۇنچاق ئېسىشىنى ياخشى كۆرەتتى. ئەمدىلا قارىلىغاچ قاننىچىلىك ئۆسكەن قوڭۇر چاچلىرى يەلپۈنۈپ چۈشكەن يۇمران بويىدا قىزىل يىپقا ئۆتكۈزۈلگەن كۆز مۇنچاق ساڭگىلاپ تۇراتتى. قارىسى قارا، ئېقى ئاق پارقىراپ تۇرغان كۆز مۇنچاق بەئەينى قىزنىڭ نۇر چاقىپ تۇرغان قارا كۆزلىرىگەلا ئوخشايتتى. كىچىككەنە كۆز مۇنچاقنى كەڭرى تەبىئەتنىڭ ئەكسى كۆرۈنەتتى. قىزنىڭ قاپقارا كۆزلىرىدىنمۇ پۈتكۈل دۇنيانى كۆرگىلى بولاتتى. قىز بىلەن يېقىن ئولتۇرۇپ تېپىشماق ئويۇنى ئوينىغاندا ئۇنىڭ بويىدىكى كۆز مۇنچاقنى ئۆزۈمنىڭ شولىسىنى كۆرەتتىم. بۇلاقتەك تىنىق، خۇمارلىق قارايدىغان ئاھۇ كۆزلىرىدىن ئۆزۈمنىڭ ئەكسىنى كۆرەتتىم. بالىلار بىلەن «چامغۇر يۇلدى» ئوينىغاندا ئامال بار ئۇنىڭ كەينىدە تۇرۇۋالاتتىم. ئارىمىزدا يېشى ھەممىمىزدىن چوڭراقى شۇ قىز بولغاچقا بىز ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلايتتۇق. باشقىلارنى يېشى كىچىك، ئويۇنغا ئۇزاق بەرداشلىق بېرەلمەي ئويۇننى قىزىتالمايدۇ دەپ ئۇ ئۆزى تېرەكنى چىڭ قۇچاقلاپ ئەڭ باشتا تۇراتتى. ئۇنىڭ كەينىگەلا سوڭدۇشىپ مەن نۇرۇۋالاتتىم. سەۋەبى، «چامغۇر يۇلدى» ئويۇنىدا ھەممىمىز بىر - بىرىمىزنىڭ بېلىدىن چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ بىر - بىرىمىزنى تارتىشائتۇق. كىم «يۇلۇنۇپ» كەتسە ئويۇندا شۇ ئۇتتۇراتتى. مەن ئۇنىڭ كەينىدەلا تۇرۇپ ئۇنىڭ ئىنچىكە، زىلۋا بېلىنى چىڭگىدە قۇچاقلىۋالاتتىم. كەينىمدىن مېنى قۇچاقلىۋالغان بالىلار ھەرقانچە چىڭ تارتسىمۇ مەن قوللىرىمنى مەھكەم گىرەلەشتۈرۈپ قىزنىڭ بېلىنى قويۇپ بەرمەيتتىم. قىزنىڭ ھارارەتلىك تېنىدىن تارقىلىپ تۇرغان سۈت ھىدىگىمۇ، كۈنجۈت

سوغۇق كۆزلەردىن، يامان كۆزلەردىن ساقلامىش. بۇ گەپنىڭ راست ياكى يالغانلىقىغا مەنە بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، ئەمما ئۇنىڭ كۆز تەڭكۈدەك چىرايلىق، ئاق كۆڭۈل، ئوڭلۇقلۇقىغا، بىغۇبارلىقىغا بالىلىق سېزىملىرىم بىلەن مەپتۇنمەن.

ئۇ ماڭا بۇ گەپلەرنى دەپ بەرگەن كۈنى بىز قۇملۇقتا قوغلاشماق ئوينىغاندۇق. مەھەللىمىزدىكى بالىلارنىڭ ھەممىسى شەنبە - يەكشەنبە، تەتلىلەردە قويلارنى ھەيدەپ چىقىپ مەھەللىنىڭ چېتىدىكى ئازغان جاڭگالدا مال باقاتتۇق. 20 - 30 قويى بار بالىلارمۇ، بەش - ئالتە ئوغلىقى بار بالىلارمۇ ماللىرىنى ھەيدەپ مۇشۇ قۇملۇققا يىغىلىشاتتى. ئاندىن ھەممىمىز ھەيدەپ چىققان ماللىرىمىزنى بىرلەشتۈرۈپ جاڭگالنىڭ ئىچكىرىسىگە ھەيدىۋەتكەندىن كېيىن قۇملۇقنىڭ ئۈستىدە ئويۇنمىزنى باشلايتتۇق. قۇملۇقتىكى ئويۇنلىرىمىز بەكمۇ قىزىپ كېتەتتى. قۇملۇقنىڭ بىر تەرىپى تىك يار ئىدى. بىز تىك ياردىن پەسكە سىيرىلىپ، پەستىن يۇقىرىغا يامشىپ ئويناييتتۇق. پەسكە سىيرىلساق قۇم دۆۋىسى بىز بىلەن تەڭ تۆۋەنگە ئاقاتتى. تۆپىگە ياماشساق پەسكە قاراپ ئاققان قۇملار بىزنى تۆۋەنگە قاراپ يۇمىلىتاتتى. قۇملۇقنىڭ يانباغرىدا پىزەك - يىكەنلەر قويۇق ئۆسكەن بولۇپ قۇم دۆۋىسىنىڭ ئۈستىدە قوغلاشماق ئوينىساق، قۇملۇقنىڭ يانباغرىدىكى يىكەن - پىزەكلەر ئارىسىدا مۆكۈمۈكلەڭ، چامغۇر يۇلدى، مېھماندارچىلىق ئويۇنلىرىنى ئويناييتتۇق. ئويۇن تازا قىزىپ ئەۋجىگە چىققاندا ئۇ قىزنىڭ بويىدىكى كۆز مۇنچاق ئېسىلغان قىزىل يىپ ئۈزۈلۈپ كېتىپتۇ. چامغۇر يۇلدى ئويۇنىدا بىرسىنىڭ ئېھتىياتسىزلىقتىن تارتىۋەتكەنلىكى ئېنىق ئىدى. قىزنىڭ بويىدىكى كۆز مۇنچاق شۇ چاغدا يىپتىن سۇغۇرۇلۇپ قۇمغا چۈشۈپ كېتىپتۇ. قىز كۆز مۇنچىقىنىڭ يوقالغانلىقىنى سەزگەن چاغدا قۇم ئۈستى ئاللىبۇرۇن يىپتىقلىنىپ قالايمىقان ئىزلار پەيدا

سىيىلگەن ئاق نانغىمۇ، قىزىلگۈلنىڭ بەرگىدىن تارقىلىدىغان گۈل ھىدىگىمۇ ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر خىل بالىلارچە سەبىي، مەزىزلىك ھىدىنى ئامراقلىق بىلەن ھىدىلغانچە ئۇنىڭغا غەيرەت تىلەيتتىم. ئۇمۇ خۇشال كۈلكىسى بىلەن ئارقىدىكىلەرگە غەيرەت تىلگىنىچە سۈرەن سالاتتى. — يۇلالىمىدى ھەي-ھەي، يۇلالىمىدى ھەي!... ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ بەك يېقىملىق ئىدى. شۇنچە كۆپ بالىلارنىڭ ئارىسىدىن ئۇنىڭ ئاۋازى جاراڭلىق، سۈزۈك ئاڭلىناتتى. بىز ئۇنىڭ ئاۋازىغا ئەگىشىپ قىيىقاس - سۈرەن سالاتتۇق.

— سەن ئالدىغا ئۆتە ئۇكام، بەك غىدىقىم كېلىپ كېتىدىكەن!... — دېدى بىر كۈنى ئۇ تۇيۇقسىز مېنى ئالدىغا ئۆتكۈزۈپ. ئۇ مەندىن بىر - ئىككى ياش پەرق قىلغىنى ئۈچۈن مېنى ئۇكام دەپ ئاتايتتى. ئۇنىڭ مۇشۇنداق ئاتىغىنى مېنىڭ قۇلقىمغىمۇ بەك يېقىملىق ئاڭلىناتتى. مەن ئۇنىڭ بېلىدىن چىڭ قۇچاقلاپ «چامغۇر يۇلغىچە» قوللىرىم ئېھتىياتسىزلىقتىن ئۇنىڭ تېخى ئەمدىلا قۇش پوكىنى بولغان يۇمران كۆكسىگە تېگىپ كەتكەندى. ئۇ شۇنىڭدىن ئېسەنگەرەپ قالسا كېرەك، مېنى تېرەكنى قۇچاقلاپ ئالدىدا تۇرۇشقا بۇيرۇدى. شۇ چاغدا ئۇنى مېنىڭ كەينىمدىلا تۇرسىكەن دەپ تىلەپ كەتتىم. دېگەندەك ئۇ پەقەت بىر كىشىلىك ئورنىنى ئالماشتۇرۇپ مېنىڭ كەينىمدە تۇرۇپ «چامغۇر يۇلدى» ئويۇنىغا رىياسەتچىلىك قىلدى. ئۇ ئىنچىكە بارماقلىرى مەھكەم گىرەلەشكەن قوللىرى بىلەن بېلىمنى چىڭ تۇتقاندا سەبىي، بالىلىق خىياللىرىم تەسۋىرلىگۈسىز كەڭرى پايانسىزلىقتا پەرۋاز قىلىشقا باشلىغانىدى.

ئانىسىنىڭ ئۇنىڭغا كۆز تەڭمىسۇن دەپ كۆز مۇنچاق ئېسىپ قويغانلىقىنى بىز مەھەللىنىڭ چېتىدىكى قۇملۇقتا ئوينىغىچە ئۇ ماڭا دەپ بەرگەندى. ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ دېيىشىچە، چىرايلىق قىزلار كۆز مۇنچاق ئېسىۋالسا يات كۆزلەردىن،

ئۇزۇن كىيىملەر ئۇنىڭ زىلۋا، ئېگىز، ئەۋرىشىم بويغا يەنىلا خوپ يارىشاتتى. كونا، ئەمما رەتلىك كىيىلگەن كىيىملەر ئۇنى ئاجايىپ بىغۇبار، سەبىي، ئۇماق ۋە لەۋەن قىلىپ كۆرسىتەتتى.

— بىر تال كۆز مونچاققا تىللاپ كەتمەس، يىغلىمىغىنە، — دېدىم قىزغا تەسەللى بېرىپ.

— ئانام كۆز مونچاقنى يىتتۈرمە، كۆز مونچاقنى يىتتۈرۈپ قويساڭ يامان كۆز، يامان سۆز تېگىدۇ دېگەنتى!

قىزنىڭ ئۆكسۈپ تۇرۇپ سۆزلەشلىرى ئادەمنىڭ ئىچىنى ئاغرىتاتتى. سۆزلەۋېتىپ تىترىگەن ئاۋازدا ئېسەدەيتتى. بۇلاقتەك تىنىق، مۇڭلۇق ئاھۇ كۆزلىرىدىن مونچاق - مونچاق كۆز ياشلار يۇمىلاققىنە مەڭزىگە توختىماي تېمىپ تۇراتتى. يېشى بىر - بىرىدىن چوڭ - كىچىك ئوغۇل - قىزلار ئۇنى چۆرىدەپ ئىچ ئاغرىتقاندەك جىمجىتقىنا قاراپ تۇرۇشاتتى.

— ناھايىتى بىر تال كۆز مونچاققۇ؟ شۇنىڭغىمۇ شۇنچە قورقۇش كېتەمدۇ؟ — دېدى مەندىن بىر سىنىپ تۆۋەن ئوقۇيدىغان بىر ئوغۇل بالا ئۇنى زاڭلىق قىلغاندەك چىرايىنى پۇرۇشتۇرۇپ.

— ئانام كۆز مونچاقنى چىڭ ساقلاڭ، كۆز مونچاق قىز بالىنىڭ زىننىتى، قىز بالا ئۆزىنىڭ زىننىتىنى يىتتۈرۈۋەتسە بولمايدۇ، دېگەن!

ئولۇشىپ تۇرغانلار ئۇن چىقىمدى. ئەتىگەندىن بېرىكى خۇشال - خۇرام ئوينىغان ئويۇنلىرىمىز مەزىسىزلا ئاياغلاشقاندا قويللىرىمىزنى جىمجىت ئايرىشتۇق. مەن كۈندىكى ئادىتىم بويىچە ئۇنىڭ قويللىرىنى ئايرىپ بەردىم. ئۇ كۈندە بىز بىلەن بىللە قوي باقىمۇ ئۆزىنىڭ قويللىرىنى تېخى تولۇق تونۇپ بولالمايتتى. مەھەللىدىكى بالىلارنىڭ ئىچىدە مەنلا ھەممە بالىلارنىڭ قويللىرىنىڭ رەڭگىنى، ئەركەك - چىشىنى تولۇق بىلەتتىم. كەچكە ئويۇنغا بېرىلىپ، كۆز باغلانغاندا قويللىرىنى پەرق ئېتەلمەي يىغلامسىرىغان بالىلارنىڭ قويللىرىنى مەن

بولغانىدى. كىچىككىنە كۆز مونچاقنىڭ قۇم ئۈستىگە چۈشۈپ يىتمەسلىكى مۇمكىنمۇ؟ قىز مىشىلداپ يىغلاشقا باشلىغاندا ھەممىمىز بىردىنلا جىددىيلەشتۇق.

— قايسىڭلار كۆردۈڭلار؟ كۆرگەن بولساڭلار دەررۇ بېرىۋېتىڭلار!

توپتىن ھېچكىم ئۈندىمىدى. قۇمغا ئارىلىشىپ كەتكەن كۆز مونچاقنى تېپىش ئۈچۈن بۇدۇرۇق قوللار ھەرىكەتكە كەلدى. چوڭ - كىچىك ھەممىمىز يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ قۇمنى مالتىلايتتۇق. ئاللىقانلىرىمىزغا ئالغان قۇمنى بارماقلىرىمىز ئارىسىدىن ئاۋايلاپ سىرغىتىپ كۆز مونچاقنى تاپماق بولۇشائتۇق. ئاللىقاچان ئىككى مەڭزىگە قۇم چاپلىشىپ، يۈزلىرى ياش يۇقىدا مەينەت بوپكەتكەن قىز بىزنىڭ قوللىرىمىزغا زور ئۈمىد بىلەن قارىغىنچە ئېسەدەيتتى.

بىز كۆز مونچاقنى تاپالمىدۇق. كۆز مونچاق يەر يۇتقاندا يوقالغانىدى. شۇ چاغدا قىزنىڭ كۆزىدىن مونچاققەك ئىككى تامچە ياش سىرغىپ مەڭزىنى بويلاپ ئاقتى.

— ئۆيگە كىرسەم ئانام ئۇرىدىغان بولدى ئەمدى!...

قىزغا ئىچىم ئاغرىدى. ئىچىمدە كۆز مونچاقنىڭ ماڭا ئۇچراپ قېلىشىنى شۇنچە تىلەپ كەتتىم. ئەگەر كۆز مونچاق ماڭا ئۇچرىغاندا مەن ئۇنى خۇش قىلالايتتىم. ماڭا ھەر قېتىم گەپ قىلغاندا «ئۇكام» دېگەن سۆزنى تولا ئىشلەتكەنلىكى ئۈچۈنمۇ ياكى بىز دائىم ئويۇن ئوينىغاندا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئوينىغانلىقىمىز ئۈچۈنمۇ ۋە ياكى باشقا نامەلۇم سەۋەبتىنمۇ بىلمەيمەن، ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى ئەڭ يېقىن سېزەتتىم ۋە ئۇنىمۇ ماڭا ئەڭ يېقىن دەپ خىيال قىلاتتىم. قىزنىڭ يېشى مەندىن بىر قانچە ياش چوڭ ئىكەنلىكىگە قوشۇلۇپ بويىمۇ مەندىن ئىككىلىك ئېگىز ئىدى. ئانىسىنىڭ كىيىملىرىدىن ئۆزگەرتىپ تىكىپ بېرىلگىنى چېنىپلا قالغان تاغاردەك كەڭ،

ئۇنى نېمىشقا بۇنچە كۆپ ئويلاپ كېتىدىغانلىقىمنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. ئۇچىسىغا چوڭراق كېلىپ قالغان كىيىملىرى بىلەن بىزدىن چوڭ كۆرۈنىدىغان لاتاپەتلىك بويى، ئەينەك ياغلىقتىن بىلىنەر- بىلىنمەس چىقىپ تۇرغان ئەمدىلا قارلىغاچ قانتىچىلىك ئۆسكەن قوڭۇر چاچلىرى، ھە دېگەندە ھەممىمىزنى «ئۇكام- ئۇكام» دەپ ئەر كىلىتىپ تۇرۇپ سۆزلەشلىرى، يېقىن تۇرۇپ ئويۇن ئوينىغاندا ھارارەتلىك تېنىدىن تارقىلىپ تۇرىدىغان سۈت ھىدىگىمۇ، كۈنجۈت سېپىلگەن ئاق نانغىمۇ، قىزىلگۈلنىڭ بەرگىدىن تارقىلىدىغان گۈل ھىدىگىمۇ ئوخشاپراق كېتىدىغان بالىلارچە سەبىي، مەزىزلىك ھىدى ئىختىيارسىز ئامراقلىقىمنى قوزغايتتى. مەھەللىمىزدىكى باشقا بالىلارمۇ ئۇنىڭغا ئامراق ئىدى. ئەمما مەن ئۇنىڭغا شۇنچىكى ئىچەكشىپ كەتكەن ئىدىمكى، ئەگەر ئۇ بىرەر كۈن قوي باققىلى چىقماي قالسا ماڭا جاڭگالدا قوي بېقىش ئىنتايىن مەزىزسىز تۇيۇلاتتى. شۇ كۈنى كۆز باغلانغان چاغدا ئۆيۈمدىكىلەرگە ئۇقتۇرماي غىپىدە چىقىپ كەتتىم. ئىختىيارسىز قەدەملىرىم ئۇنىڭ ئۆيىگە قاراپ شىلتەندى. ئۆزۈمنىڭ نېمە دەپ ئۇنىڭ ئۆيىگە ماڭغىنىمنى ئۆزۈممۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. پەقەت ئۇنى ئانىسى ئۇردىمىكىن دېگەن بىرلا ئەندىشە، تەشۋىش كالىمغا كىرىۋالغانىدى. غەيرەت بىلەن قەدەم ئالغىنىمچە ئۆزۈممۇ بىلمەي ئۇنىڭ ئۆيى ئالدىغا كېلىپ توختىدىم.

گىرىمىسەن قاراڭغۇلۇقتا قارىيىپ كۆرۈنگەن تۆمۈر دەرۋازىنى يېنىكىنە ئۇردۇم. شۇنچە يەڭگىل، ئاۋايلاپ ئۇرساممۇ كۈنرىغان تۆمۈر دەرۋازا قۇلاقنى يارغۇدەك داراڭلاپ كەتتى. قورقۇپ ئىتتىك ئۆيۈم تەرەپكە قارىدىم. ئۆيۈم ئۇنىڭ ئۆيىدىن يەتتە ئۆيلا نېرىدا ئىدى. خۇددى ئۆيۈمدىكىلەر ئۇنىڭ تۆمۈر دەرۋازىسىنى مېنىڭ قېچىۋاتقانلىقىمنى بىلىپ قالىدىغاندەك جىددىيلىشىپ

ئايرىپ بېرەتتىم. ئۇ ئېسەدىگەن پېتى مەن ئەمدىلا بىر چەتكە ئايرىپ چىققان قويلارنى ھەيدەپ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى.

ئولتۇرسام - قوپسام كۆز ئالدىمغا ئۇنىڭ كۆز مۈنچىقىنى يوقىتىپ قويغاندا يىغلىغان بىچارە ھالىتى كىلىۋالدى. گەرچە يېشى بىزدىن چوڭراق بولسىمۇ بىزگە قېتىلىپ بالىلارچە گۆدەكلىك بىلەن سۈرەن سېلىپ ئوينىيدىغاندىكى غەمىسىز ھالىتى بىلەن كۆز مۈنچىقىنى يىتتۈرۈپ قويغاندىكى بىچارە ھالىتى، نېمە قىلارنى بىلمەي مەڭزى توپا بولغان ھالدا ئېسەدەپ يىغلىشى ئىچىمنى سىيرىلدۇرۇپ، كۈن خېلى كەچ بولغىچە ئۇنىڭدىن ئەنسىرەپلا تۇردۇم. مەھەللىمىزدە ھەممە بالىلارنىڭ ئانىسى دېيەرلىك بالىلىرىنى تاياق بىلەن قورقۇتۇپ ئەدەپلەيدۇ، ھەتتا قىزلارغىمۇ خېلى قاتتىق تەنبە بېرىدۇ. كەپسىزلىك قىلغىنى ئۈچۈن ياكى قىلغان نەسەتلەر قۇلقىدا تۇرمىغانلىقى ئۈچۈن تاياق - تەنبە يېگەن بالىلار ئەتسى چۈنقىنىڭ ئىزى قالغان پاقالچىلىرىمىزنى، قىزىرىپ قالغان قۇلاقلىرىمىزنى ئەتەي بىر - بىرىمىزدىن يوشۇرۇپ ھېچ ئىش بولمىغاندەك ھىجىيىپ يۈرۈۋېرەتتۇق، ھەتتا تېخى خاتا قىلىپ قويغان ئىشلىرىمىز ئۈچۈن ھېلىلا ئاتا - ئانىلىرىمىزدىن تاياق يەيدىغانلىقىمىزنىمۇ بىر - بىرىمىزدىن يوشۇرۇۋاتتۇق.

قىزىڭ:

— ئۆيىگە كىرسەم ئانام ئۇرىدىغان بولدى ئەمدى! ... — دەپ مىشىلداپ يىغلىغىنى كۆڭلۈمنى پاراكەندە قىلىپ، ئىختىيارسىز ئۇنىڭ ئۆيى تەرەپكە قۇلقىمنى تۇتۇپ تىڭشاپ باقتىم. «ئانىسى ئۇنى راستتىنلا ئۇرغانىدۇ؟ چۈنقى بىلەن ئۇرغانىدۇ ياكى شاپىلاق بىلەنمۇ؟...» دېگەنلەرنى ئويلاپ تىنچسىزلىناتتىم. ئۇنىڭ ئانىسىدىن تەنبە ئاڭلاۋاتقاندىكى مەسۇمە، بىچارە ھالىتىنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ بېقىشقا تىرىشاتتىم.

كەتتىم. كەچ بولغاندا ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىدا تەمسىقلاپ، دەرۋازىسىنى داراڭلىتىپ قېقىۋاتقانلىقىمنى گەپچى، چاقچاقچى دادام كۆرۈپ قالسا «ئوھۇي، بىزنىڭ ئوغلۇمىزغا كىچىككەنە تۇرۇپ خىيال كىرىپتۇ مانا!...» دېمەيدۇ دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟!...

شۇ چاغدا دەرۋازا ئېچىلىپ، ئۇنىڭ ئاچچىقى يامان ئانىسىنىڭ قاتاغغۇر چىرايى كۆرۈندى. تۇيۇقسىز تەمتىرەپ كەتتىم. خىيالدا دەرۋازىنى ئۇنى ئۆزى ئاچىدۇ دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق ئۇنىڭ ئانىسىنى كۆرۈپلا ھودۇققىنىدىن ئارقامغا ئىككى ماڭدام داچىدىم.

— ئۆيگە كىرە.

مەن يا ئۆيگە كىرىشىمنى، يا كەينىمگە يېنىشىمنى قارار قىلالماي قاققان قوزۇقتەك جايىدا تۇرۇپ قالدىم. ئۇنىڭ ئانىسى قايتا ئېغىز ئاچتى.

— ھە، بىرەر گېپىڭ بارمىتى؟

— ئاقباش قوزىمىز يوق تۇرىدۇ، شۇ...

سەلەرنىڭ مال بىلەن كىرىپ قالدىمىكىن دەپ...

جىددىي پەيتتە مۇشۇنداق ئەپچىل چارنى نەدىن ئويلاپ تاپقانلىقىمغا ئۆزۈمۈ ھەيران! ئۇنىڭ ئانىسى دەرۋازىنىڭ يەنە بىر قانتىنىمۇ ئاچقاچ ماڭا تەئەددى قىلدى.

— ھە، خوپ بوپتۇ! كۈن كەچ بولغىنىنى بىلمەي ئويناۋىرىپ ئەمدى كېچىچە قوي ئىزدەيدىغان گەپ. ھۇ ئويۇنغا توپمايدىغانلار!...

ئۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ ھويلىغا قاراپ ماڭغاچ قوشۇپ قويدى.

— ماڭە ئۆزۈڭ قارىۋال... قىزىمنىڭ كۆز ھونچىقىمۇ يىتۈپ كېتىپتۇ. خەپ، ئەتىدىن باشلاپ قوي باققىلى چىقارتمايمەن!

يۈرىكىم قارتىدە قىلىپ قالدى. ئۆيۈمدىكىلەرنىڭ ئەتەي يىتمىگەن قوزنى يىتۈپ كەتتى، دەپ يالغان ئېيتىپ ئۇنىڭ ئۆيىگە كىرگىنىمنى ئاڭلاپ قېلىشىدىن قورققىنىم ئۈچۈنمۇ

ياكى ئۇنىڭ بىلەن ئەمدى بىللە قوي بېقىشتىن مەھرۇم قالىدىغىنىم ئۈچۈنمۇ بىلمەيمەن، بىر سوغۇق مۇز مېڭەمدىن كىرىپ تاپىنىمدىن چىققانداك ئەندىكىپ ئۇنىڭ ئانىسىغا ئۇنىسىز ئەگەشتىم. ئەگەر ئۇ قوي باققىلى چىقىمسا مېھرى ئىسسىق تۇيۇلىدىغان بۇ جاڭگالنىڭ، كۆزىمىزگە چىرايلىق كۆرۈنىدىغان قۇملۇقنىڭ، قومۇش - پىيزەكلىكتىكى بىر - بىرىدىن قىزىق ئويۇنلىرىمىزنىڭ ھېچقانداق لەززىتى قالمايتتى. يەنە تۇرۇپلا ئۇنىڭ ئانىسىنى قۇرۇق ھەيۋە قىلىۋاتىدۇ، دەپمۇ ئويلايتتىم. قوينى ئۇ باقىمسا كىم باقىدۇ؟ ئاچچىقىدا شۇنداقلا بىر دەپ قويغان گەپ...

ھويلىنىڭ بۇلۇڭىدا چەللە ئاستىدىكى ئوچاقتا ئوت كۆيۈۋاتاتتى. ئۇ ئوچاقنىڭ يېنىدا بىر ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنكىن، ئوتنىڭ يورۇقىدا مېنىڭ كىرگىنىمنى كۆرۈپ پىسىڭىدە قىلىپ كۈلۈپ قويغىنىنى قىزغۇچ ئوت يورۇقىدا سۇس پەرق ئەتتىم. مەنمۇ جاۋابەن ئۇنىڭغا قاراپ ھىجىيپ قويدۇم. بىز ھويلىنىڭ چېتىدىكى قوتاننىڭ كالتە تېمىغا يېقىن كەلگەندە ئانىسى ئۇنىڭغا قاراپ:

— قولچىراغنى ئەكىلىپ بېرە قىزىم، — دەپ

بۇيرۇدى.

ئۇ قولچىراغنى ئېلىپ يېقىن كەلگەندە مەن ئۇنىڭ گىرىمىسەن قاراڭغۇدا قارىيىپ كۆرۈنگەن چىرايىغا سەپسالدىم. ياغلىقنى كۆزىڭىچە چۈشۈرۈپ سېلىۋالغىنىدىن، ماڭا قاراپ سۇس جىلمايغىنىدىن يىغلىغىنى بىلىنىپ تۇراتتى. قارىغاندا ئانىسى ئۇنىڭغا خېلى قاتتىق تەنبە بەرگەن بولسا كېرەك. ئۇ يېنىمىزدا كۆپ تۇرمايلا ئوچاق بېشىغا كەتتى. ئۇنىڭ يېنىدىن يىراقلىشى بىلەن تەڭلا دائىم ئامراقلىقىمنى كەلتۈرىدىغان تونۇش ھىدىمۇ تەڭ يىراقلىدى.

— يوقمىكەن؟ — ئۇنىڭ ئانىسى ماڭا نارازىلىق بىلەن قارىدى، — ئويۇنغا توپمىغاننىڭ دەردى مانا!...

مەن گەپ - سۆز قىلماي تالاغا ماڭدىم، دەرۋازا

مەزىزلىك ھىدىنى ئامراقلىق بىلەن يەنە بىر رەت ھىدىلۋالغان بولاتتىم...

ئاستاغنا ئالغىنىمدىكى كۆز مۇنچاققا قارىدىم. كۆز مۇنچاق ئاپتوبۇس دېرىزىسىدىن چۈشۈپ تۇرغان يورۇقلۇقتا پارقراپ تۇراتتى. بىر نەرسە تۇيۇقسىزلا خىيالىمدىن كېچىپ ئۆتتى. كۆز مۇنچاق ئالغىنىمدا ئەمەس، ئۇنىڭ بويىدا ئېسىقلىق ھالەتتە تۇرسا ئاندىن شۇنچە سۆيۈملۈك كۆرۈنىدىغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ھەئە! قىزىل يىپقا ئۆتكۈزۈلۈپ، قارىلغاق قانتىچىلىك ئۆسكەن قوڭۇر چاچلار يەلپۈنۈپ تۇرغان يۇمران بويۇنغا ئېسىلىپ تۇرغاندا ئاندىن كۆز مۇنچاق سېھىرلىك ۋە مېھرىلىك كۆرۈنسە كېرەك! شۇندىلا كۆز مۇنچاقتىن پۈتكۈل ئالەمنىڭ ئەكسى كۆرۈنسە كېرەك...

كۆز مۇنچاق يەنە ئۇنىڭ كۆزىگە ئوخشايتتى. قارىسى قارا، ئېقى ئاق، خۇددى سېغىنىش ئىلىكىدە مۇڭغا پاتقان ئاھۇ كۆزلۈك جانانىڭ كۆز قارىچۇقىدەك...

ھەئە، مەن ئوقۇشقا ماڭغان كۈنى ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقلىرى كۆز مۇنچاقتەك يالتىراپ كەتكەندى. مەھەللىدىكى قوشنا - ھەقەمسايىلار مېنىڭ چوڭ شەھەردىكى نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپكە ئوقۇشقا ماڭماقچى بولغىنىمدىن خەۋەر تېپىشىپ مەن بىلەن خوشلاشقىلى كىرگەنىكەن. شۇلارنىڭ قاتارىدا ئۇمۇ ئانىسى بىلەن بىللە كىرگەندى. ئانىسى شۇ چاغدا مېنىڭ قۇلقىمنى قاتتىق قوللىرى بىلەن قوپال سوزغىنىچە ئەركىلىتىپ چاقچاق قىلغانىدى.

— ياخشى ئوقۇپتىكەن ھە بۇ ئويۇن قىپى ئادەمنىڭ ئىچىنى كۆيدۈرۈپ!... مانا ئەمدى ئانام - دادام كۆرمىگەن چوڭ شەھەرلەردە ئوقۇپ كېلىدىغان بولدۇڭ. ساڭا ئۈلگۈرگەندەك قىزىم بولغان بولسىمۇ بېرەركەنمەن!...

شۇ چاغدا خىجىللىق ئارىلاشقان ئاجايىپ بىر ئىللىق سېزىم ئەزايى - بەدىنىمگە شۇررىدە تارىغاندەك بولۇپ، يەر تېگىدىن قاراپ ئۇنىڭ

تەرەپكە ماڭغاندا ئوچاق بېشىدىن ئۇنىڭ يېقىملىق، قاتلىققىنە ئۇنى ئاڭلاندى.

— ئۇكام ئاش ئىچىپ چىقە... مەن خوش ئېيتىپ سىرتقا چىقتىم، تۆمۈر دەرۋازا داراڭلاپ يېپىلدى.

مەھەللىمىزگە قاتنايدىغان ئاپتوبۇستا ئولتۇرۇپ ئاشۇ كۈندىن باشلاپ ئۇنىڭ بىلەن بىللە قوي بېقىشتىن مەھرۇم قالغىنىمنى ئەسلىدىم. ئۆز خىيالىمدا سەۋەبىنىڭ بىر تال كۆز مۇنچاق ئىكەنلىكىنى ئويلىسام ناھايىتى ئەپسۇسلۇق خىياللار كاللامدا ئەلەڭگىيدۇ. ئەگەر شۇ چاغدا كۆز مۇنچاقنى تېپىۋالغان بولسام ياكى ئۇنىڭغا بىر تال كۆز مۇنچاق تېپىپ بەرگەن بولسام قانداق ياخشى بولاتتى؟ ئەگەر ئۇنىڭ كۆز مۇنچىقى يىتمىگەن بولسا ئۇ يەنىلا بىز بىلەن بىللە قوي باققان بولاتتى. ئۇنىڭ كۆز مۇنچىقى يىتمىگەن بولسا بىز بىللە قۇملۇقتا قوغلىشىپ ئوينىيالىغان بولاتتۇق. قومۇش - پىزەك ئارىسىدا مۆكۈشمەك ئوينىيالىغان بولاتتۇق. «چامغۇر يۇلدى» ئوينىيالىغان بولاتتۇق. «چامغۇر يۇلدى» ئويناش مەن ئۈچۈن ئەڭ كۆڭۈللۈك ئىش ئىدى! ئۇنىڭ كۆز مۇنچىقى يىتمىگەن بولسا «چامغۇر يۇلدى» ئوينىغىچە مەن ئۇنىڭ ئەۋرىشىم بېلىدىن مەھكەم قۇچاقلۇۋالغان بولاتتىم. ئۇنىڭ تېخى ئەمدىلا قارىلغاق قانتى بولغان چاچلىرى يەلپۈنۈپ چۈشكەن يۇمران بويۇنلىرىدىكى كۆز مۇنچاقتىن دۇنيانىڭ ئەكسىنى كۆرگەن بولاتتىم. بەلكىم قوللىرىم ئۇنىڭ قۇش پوكىنى بولغان يۇمران كۆكسىگە تېگىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. ھېچبولمىسا يىلدا بىر قېتىم ئۆيگە قايتالايدىغان يىراق شەھەردىكى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە ئوقۇشقا مېڭىش ئالدىدا، ئاخىرقى قېتىم ئۇنىڭ ھارارەتلىك تېنىدىن تارقىلىپ تۇرغان سۈت ھىدىگىمۇ، كۈنجۈت سېپىلگەن ئاق نانغىمۇ، قىزىلگۈلنىڭ بەزىگىدىن تارقىلىدىغان گۈل ھىدىگىمۇ ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر خىل بالىلارچە سەبىي،

مېنىڭ ئۆيۈمنىڭ ئالدىدا توختايدۇ. شۇ چاغدا ئۇ ئۆيىنىڭ ئالدىنى سۈپۈرۈۋاتقان ھالەتتە كۆزۈمگە كۆرۈنەر ياكى ھېلىقى كەڭ كېلىپ قالسىمۇ زىلۋا بەدىنىگە ئاجايىپ يارىشىدىغان ئاددىيغىنە كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى تۈرۈپ قويۇپ ئىشىك ئالدىغا سۇ سېپىۋاتقان ھالەتتە كۆرۈنەر؟ بەلكىم مەن ئۆيۈمنىڭ ئالدىدا ئاپتوبۇستىن چۈشۈۋاتقاندا ئۇ مېنىڭ ئاپتوبۇستىن تۇيۇقسىز چۈشۈۋاتقىنىمنى كۆرۈپ ھەيران بولۇپ تۇرۇپ قالغان ھالەتتە كۆرۈنەر. يەنە بەلكىم مېنى ئاپتوبۇس ئەينىكىدىن كۆرۈپلا قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ يېقىملىق جىلمايغان ھالەتتە كۆرۈنەر... ئىشقىلىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش بەك ئۇنتۇلغۇسىز بولىدۇ. ئۇنىڭ چىرايلىق بىر جۈپ كۆزلىرى مېنىڭ ئالدىقىمىدىكى كۆز مۇنچاقىتەك يالتىراپ كېتىدۇ. مېنى كۆرۈپ ئامراقلىق بىلەن:

— ئۇكام، تەتىل قىلىپ كەلدىڭمۇ؟ — دەپ سورىشى مۇمكىن. ئۇنىڭ بىر - ئىككى ياش پەرق قىلغىنىمىزغا قارىماي مېنى «ئۇكام» دەپ چاقىرىشى ئاجايىپ سەبىي، ئاجايىپ كىرىسىز، ئاجايىپ بىغۇبار، يەنە ئاجايىپ تاتلىق!...

قوشنا مەھەللىنىڭ ئايلىنىشىدا ئاپتوبۇس كۈشۈلداپ - پىشىلداپ توختىدى. پاكىز يۇيۇلغان ئاق شاپاق دوپپا كىيىۋالغان بىر يىگىت بىلەن ياغلىقنى كۆزىگە چۈشۈرۈپ سېلىۋالغان ئېغىر ئاياغ بىر چوكان ئاپتوبۇسقا چىقتى. ئاپتوبۇس قايتا قوزغالدى. چوكان تومپىيىپ قالغان قورسىقىنى ئايغانچە كاسسىنى بوش ئورۇندۇققا قويار - قويماستىنلا شاپاق دوپپىلىق يىگىت ئۇزۇن قوللىرىنى ھاۋاغا چېنەپ چوكانغا ھەيۋە قىلىشقا باشلىدى.

— يېقىندىن ئېشەك ئالماڭ، يىراقتىن خوتۇن دېيىشەتتى، تەتۈر گەپكەن ئۇ! يېقىندىنمۇ خوتۇن ئالامدىغان؟

— ئەجەب بىر دەپ كەتتە، مۇشۇ ئالتە

قارىقاتتەك كۆزلىرىنىڭ مۇڭلىنىپ قالغانلىقىنى، كۆز قارىچۇقلىرىنىڭ كۆز مۇنچاقىتەك يالتىراپ قالغانلىقىنى سەزدىم. بەلكىم ئۇدۇل قارىيالىغان بولسام كۆز مۇنچاقىتەك كۆزلىرىدىن دۇنيانىڭ ئەكسىنى كۆرگەن بولار ئىدىم. ياق، بەلكىم ئۆزۈمنىڭ ئەكسىمنى كۆرگەن بولار ئىدىم!...

ئۆيگە يېقىنلاشقانسېرى يۈرەكلىرىم تېپىچەكلەپ كەتتى. مەھەللىگە كىرگەندە ئۇنى قايسى ھالەتتە كۆرەرمەنكىن؟ بويىدا يەنە كۆز مۇنچاق بارمىكىن؟ ئەگەر ئىلگىرى يىنتۇرۇۋەتكەن كۆز مۇنچاققا ئوخشايدىغان بۇ كۆز مۇنچاقنى ئۇنىڭغا بەرسەم ئۇ چوقۇم خۇشال بولۇپ كېتىدۇ. قىزىل يىپ بىلەن ھېقىتتەك سۈزۈك بويىغا ئېسىۋالسا، كۆز مۇنچاقىدىن دۇنيانىڭ ئەكسى كۆرۈنەنمۇ، بەلكىم مەنمۇ ئۆزۈمنىڭ ئەكسىنى كۆرەلسەم!... كۆز مۇنچاقىدىن ئۆز ئەكسىم كۆرۈنگۈدەك يېقىن ئارىلىقتا تۇرغاندا ئۇنىڭ ھارارەتلىك تېنىدىن تارقىلىپ تۇرغان سۈت ھىدىگىمۇ، كۈنجۈت سېپىلگەن ئاق نانغىمۇ، قىزىلگۈلنىڭ بەرگىدىن تارقىلىدىغان گۈل ھىدىگىمۇ ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر خىل بالىلارچە سەبىي، مەزىزلىك ھىدىنى ھىدىلىيالىسام!... ئەپسۇس، ئەمدى ئۇنداق يېقىن تۇرغىلى بولماس، مەنمۇ بۇ بىر يىلدا ئۆزۈمنى خېلىلا چوڭ بولۇپ قالغاندەك، ئۇنداق قىزىق ئويۇنلارنى ئوينىسام ئەمدى ياراشمايدىغاندەك ھېس قىلىمەن، ئۇ بولسا بويى تېخىمۇ ئۆسۈپ كەتكەندۇر؟ قارىلغاچ قانتى بولۇپ ئۆسكەن چاچلىرى ئەمدىگىچە دۈمبىسىگە چۈشكەندۇر؟ «چامغۇر يۇلدى» ئويۇنى ئوينىغاندا ئېھتىياتسىزلىقتىن... ھەي، نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىم!...

بىر يىلدىن بۇيان كۆزۈمدىن ئۇچقان سۆيۈملۈك مەھەللىم قايتا كۆز ئالدىمدا پەيدا بولۇشقا باشلىدى. يەنە بىر ئاش پىشىملاردا ئۆيۈمگە يېتىپ بارمەن. ئاپتوبۇس ئۇنىڭ دەرۋازىسىدىن يەتتە ئۆي ئاتلاپ ئۆتۈپ ئاندىن

ماڭدام ئارىلىقتا تۇرۇپمۇ 15 كۈندە بىر ئانامنى يوقلاپ بارالماتتىم ئەمدى؟...

— بارساڭمۇ نېمەش قىلىپ بېرەلەيتتىڭ ئاناڭغا؟ يۇشۇلداپ ئولتۇرۇشۇڭ ئەنە شۇ!...

— ھەر دائىم ئانامنىڭ ئۆيىگە ئازنى - شەمبى قىلىپ ماڭساملا كۆزۈمدىن بىر رەت ياش چىقىرىلا! ئۆيدە دۆشكەلگەنلىرىمۇ يېتەر، ئۆپچۆرىمىزدە كىشىلەردىن خىجىل بولسالا...

— تەڭ تۇرۇۋاتقىنىنى مانىڭ؟ بىرنى قويسام بىكار!...

يىگىت ئوتۇندەك قاتتىق قوللىرى بىلەن چوكاننىڭ چېكىسىگە قاتتىق بىرنى نوقۇۋېدى، چوكاننىڭ ئورۇندۇققا ئاران پاتقان گەۋدىسى سەنتۇرۇلۇپ كەتتى. چوكان ئالدىدىكى ئورۇندۇققا چىڭ ئېسىلىپ يىقىلىپ كېتىشتىن ئۆزىنى قوغداپ قالدى. ئەتراپتىكىلەردىن خىجىل بولۇپ چىرايىنى يوشۇرۇشقا تىرىشىۋاتقان چوكاننىڭ تاتراڭغۇ يۈزىگە يان تەرەپتىن كۆزۈم چۈشكەندە تۇيۇقسىز ۋارقىرىۋەتكىلى تاسلا قالدىم!

رەڭگى ئۆڭگەن ئېگىز پاشىلىق ئاياغ، تولا يۇيۇلغىنى بىلىنىپ تۇرغان قىزىل ئېڭىگىلىشىن كۆڭلەك، چوققىسىغا تۈرمەكلەنگەن چاچلارنى كۆتۈرۈپ تۇرغان گۈللۈك ياغلىق ئاستىدىكى داغ - سەپكۈن باسقان ئورۇق چىراي دەل ئۇ ئىدى!...

بىرسى بېشىمدىن بىر قاپاق مۇزدەك سۈنى قۇيۇۋەتكەندەك ئەندىكىپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتكىلى قىل قالدىم. ئالدىمدىكى ئورۇندا يىگىتنىڭ نېمەلەرنىدۇر دەپ يېنىدىكى ئېغىر ئاياغ چوكانغا، ياق، ئۇنىڭغا تەئەددى قىلىپ سۆزلىگىنى، ھەيۋە قىلغىنى، نوقىغىنى، چوكاننىڭ، ياق، ئۇنىڭ مىشلىدىغىنى قۇلقىمغا كىرمەي خۇددى يەر ئايلىنىشتىن توختاپ قالغاندەك، مېڭەم تورمۇزلىنىپ قالغاندەك گاراڭ ھالەتتە ئولتۇرۇپ قالدىم.

قانچىلىك ئولتۇرغىنىمنى بىلمەيمەن، ئاپتوبۇس تورمۇزلاندى. يىگىت بىلەن چوكان، ھە ياق! ئۇ

ئورنىدىن تۇرۇشتى. ئىككىيلەن ئاپتوبۇسنىڭ ئىشىكىگە قاراپ ماڭدى. ئاپتوبۇس ئىشىك ئالدىغا كېلىپ قالغانىدى. شۇ چاغدا چوكان، ھە ياق! ئۇ ئارقىغا بۇرۇلۇپ ئاپتوبۇستىكىلەرگە قىيا قاراپ قويدى. ئىتتىك بېشىمنى ئالدىمدىكى ئورۇندۇقنىڭ دالدىسىغا يوشۇردۇم. نېمەشقا ئۇنداق قىلغىنىم ئۆزۈمگە قاراڭغۇ. ئۇلار چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن ئاپتوبۇس يەنە قوزغالدى. ئاپتوبۇس قوزغىلىپ بولغاندىن كېيىن ئەينەكتىن سىرتقا ئوغرىلىقچە قارىدىم. ھەئە، ئاپتوبۇس ئەينىكىدىن ئۇنى كۆرگەندىم. ئۇنى ئىشىك ئالدىنى سۈيۈرۈۋاتقاندا ھالەتتە ئەمەس، كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى تۇرۇپ قويۇپ سۇ سېپىۋاتقاندا ھالەتتە ئەمەس ياكى ئاپتوبۇستىن چۈشۈۋاتقان بىرسىگە قول پۇلاڭلىتىپ تاتلىققىنە كۈلۈمسىرەۋاتقان ھالەتتە ئەمەس، بەلكى كونسىرغان تۆمۈر دەرۋازا ئالدىدا توختاپ قاداقلانغان ئالقانلىرى بىلەن مەڭزىدىكى ياشنى چاندۇرماي سۈرتۈۋاتقان، يېنىدىكى شاپاق دوپپىلىق يىگىتكە قاراپ مەيۈس كۈلۈمسىرىگىنىچە ئۇنىڭ ئۇچسىدىكى چاڭ - توزانلارنى قېقىشتۇرۇپ قويۇۋاتقان، ئاندىن ئېغىر ئاياغ تېنىنى ئاياپ بىر قولى بىلەن بېلىنى تۇتقىنىچە يىگىتكە يېقىن سوڭىشىپ تۆمۈر دەرۋازا تەرەپكە قەدەم ئېلىۋاتقان ھالەتتە كۆرگەندىم!...

ئاپتوبۇس ئۆيىمىزنىڭ ئالدىدا توختىدى. ئورنۇمدىن تۇرۇۋېتىپ ئىختىيارسىز ئالقىنىمغا قارىدىم. ئەتىگەندىن بېرى مەھكەم سىقىمداپ ئولتۇرغان كۆز مۇنچاق ئالقىنىمدا كۆرۈنمەيتتى. بالىلىق گۆدەك قەلبىمنى بىر مەھەل شىپىن ھېسلاغا چۈمۈلدۈرگەن، يىتىكىنى بىلەن تېپىلغىنى ئوخشاشلا ماڭا ئەڭ تاتلىق تۇيغۇلارنى ئاتا قىلغان، ئالەمنىڭ ئەكسىنى ئۆزىگە پاتۇرغان، ياق، ئالەمچە مۇھەببەتنى ئۆزىگە مۇجەسسەملىگەن ھېلىقى كۆز مۇنچاق يەنە يىتۈپ كەتكەندى!...

ئاپتور: يېڭىشەھەر ناھىيە ئەرمۇدۇن يېزىسىدا دېھقان.

كازوك

ئېقىن

(ھېكايە)

— جاھاندا ئۆزگىرىشلەر جىق ھەقاچان؟
 — شۇنداق، ئادەم ھەيران قېلىپمۇ
 ئۆلگۈرگىلى بولمايدۇ.
 — يېڭى ئۆزگىرىشلەرنىڭ جىق كۆرگەندەك
 قىلسەن، لېكىن مەھەللىگىمۇ ئانچە - مۇنچە
 يېڭىلىقلارنى ئالغاچ كەلدىڭمۇ يا، بالام؟
 ھېيتەم بىر نەرسە دەپ بولغىچە بوۋاينىڭ
 كىچىك كېلىنى شىپىرلاپ كىرىپ، ھېيتەمنىڭ
 ئالدىغىمۇ بىر پىيالە قويدى. بوۋاي ھېيتەمگە
 سوئال نەزەرىدە تىكىلگەن كۆزلىرىنى
 يۆتكىمەستىن پىيالەگە چاي قويدى. ئۇنىڭ
 قوللىرى قىلچە تىترىمەيتتى، نەزەرى ھېيتەمدە
 بولسىمۇ يەنە بىر يوشۇرۇن كۆزى باردەك،
 چەينەك دەل پىيالەگە ئۇدۇل توغرىلانغان بولۇپ،
 ئىنچىكە جوغىسىدىن ئېتىلىپ چىققان سارغۇچ
 رەڭلىك چاي پىيالغا چۈشۈپ قاينام ھاسىل
 قىلاتتى.
 ھېيتەم گېپىنى نەدىن باشلاشنى بىلەلمەي،

ھېيتەم تولمۇ ھېيتقان بىر قىياپەتتە سادىر
 بوۋاينىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەلدى.
 — ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم بوۋا.
 — ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام، كەل بالام.
 بوۋاي شۇنچە ياشقا كىرىپ قالغىنىغا قارىماي،
 چاققان بىر ھەرىكەت بىلەن ئورنىدىن تۇردى.
 تېخى يىغىلمىغان داستىخاندا گۈللۈك جانان
 چەينەك ۋە پىيالەگە لىققىدە قۇيۇلغان زەپە چاي
 تۇراتتى. ھېيتەم بوۋاينىڭ چايخۇمارلىقىنى بىلەتتى.
 ھازىرمۇ ئۇ كەچلىك تاماقتىن كېيىنكى چاي
 ھۇزۇرىنى سۈرۈۋاتقاندا قىلاتتى.
 — كەل بالام، يېنىمدا ئولتۇر، — دېدى
 بوۋاي سالام - سەھەتتىن كېيىن، ھېيتەمنى ئۆز
 يېنىغا تارتىپ ئولتۇرغۇزۇپ، — ھە، يېقىننىڭياقى
 مەھەللىدە كۆرۈنمەي قالدىڭغۇ؟
 — سىرتنى ئايلىنىپ كەلدىم، — دېدى ھېيتەم
 يۈكۈنۈپ ئولتۇرغان تىزلىرىنى سەل ئالدىغا
 سۈرۈپ، پەس ئاۋازدا.

بوۋاينىڭ ئۇچتەك ئاقارغان ئۇزۇن قاشلىرى ئاستىدىكى ئوتلۇق كۆزلىرىگە ئەيمىنىپراق قاراپ قويدى. 100 ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان بۇ بوۋاي، مەھەللىدىكى يېشى ئەڭ چوڭ مويىسىپتلارنىڭ بىرى ئىدى. ئۇنىڭ سۈزۈك تېرىلىرىدىكى قورۇقلار كۈندىن-كۈنگە ئازلاپ، تېخىمۇ ياشىرىپ كېتىۋاتقاندا كۆرۈنەتتى. چوڭلار «ئادەم 100 ياشقا كىرگەندە، يېڭىدىن چىش چىقىدىكەن» دېيىشىدىغان، بەلكىم چىش چىققانكەن، يەنە ياشلىقىمۇ قايتىپ قېلىشى ئېھتىمالغا يېقىن ئىدى. شۇنىڭغا قارىغاندا بوۋاي راستلا ياشلىقىغا قايتىۋاتقاندا قىلاتتى. شۇغىنىسى، بۇنداق ئامەت ھەممىلا ئادەمگە نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ - دە؟! ئۆمۈر دېگەننى خالىغانچە تىلەپ ئۇزارتۋالدىغان نەرسە ئەمەس.

— ھە بالام، گەپ قىلمايمەن؟
بوۋاينىڭ ئالدىرىتىشىدىن چۆچۈپ ئېسىنى يىغقان ھېيتەم، دۇدۇقلاپراق جاۋاب بەردى:
— شۇ... ئازراق ئىشقى... بار ئىدى...
بوۋاي خۇددى تاڭ سەلكىندەك يېقىملىق كۈلۈپ قويدى.

— ماڭا دېگۈڭ يوق ئوخشامدۇ؟
— ئۇنداق ئەمەس... بوۋا، — دېدى ھېيتەم تېخىمۇ جىددىيلىشىپ، — شۇ ئىشقا ئۆزلىرىدىن بىر مەسلىھەت ئالاي دەپ...
كۆرگەن - بىلگىنىنىڭ جىقلىقى، ئۇزاق يىللىق تۇرمۇش تەجرىبىسىدە ئىشلارنى ھېسسىياتقا ئەمەس، ئەقىلگە تايىنىپ بىر تەرەپ قىلىپ، ئەل ئىچىدە ئۆز دىنى ۋە ھۆرمىتىنى نامايان قىلغان سادىر بوۋاي، مۇشۇ كۈنلەردە مەھەللىدىكىلەرنىڭ چوڭ - كىچىك ئىشلاردىكى مەسلىھەتچىسىگە ئايلىنىپ قالغانىدى.

— خوش... — دېدى بوۋاي پىيالىدىكى چايدىن بىر ئوتلاپ قويۇپ.

— بۇغۇ بىرسىگە دەپ يۈرىدىغان ئىشمۇ ئەمەس، شۇنداقتمۇ ئۆزلىرىدەك يۈرت ئاتىسىنىڭ مەسلىھەتىنى ئالغۇم كەلدى.

— بىر ئىش قىلاي دەپسەن - دە، بالام؟
— تاپتىلا، — دېدى ھېيتەم ھاياجانلىنىپ، — مەھەللىگە بىر ئىش قىلىپ بەرگۈم بار ئىدى.
— بارىكالا، — دېدى بوۋاي ئىككى دولىسىنى ئىرغىتىپ تۇرۇپ، — قالتىس ياخشى ئويلاپسەن، بىراق ماڭا كۆرگەن يېڭىلىقلارنىڭ توغرىسىدا بىر نېمە دېمىدىڭغۇ، بالام؟

— يېڭىلىق... يېڭىلىق ھەقىقەتەن كۆپ. ئۇنىڭ قايسىلىرىنى دەپ تۈگىتىشىمنى بىلمەيمەن. مەھەللىگە كەلسەم، جاھان بىر ئىزدا توختاپ قالغاندەكلا بىلىندى. يېڭىلىقنى ئۆزۈمىز ياراتمىساق، خەقنىڭ ياراتقىنىمۇ ئۆزىگە، بىز پەقەت كۆرۈپ ئۆتكۈچى بولۇپ قالغۇمۇ، خالاس. بوۋاي رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

— ئەركەكتەك گەپ قىلىدىكەن، مېنى قانداق مەسلىھەت بەرسىكەن دەيسەن، بالام؟
— مەن مەھەللىگە نېمە ئىش قىلىپ بېرىش توغرىسىدا جىق ئويلىنىدىم. ھازىر كالىمغا كەلگىنى، كۆك شاخاپتىكى ئېقىنغا بىر كۆۋرۈك سالايمىكەن دەيمەن.

بوۋاي بېشىنى سىڭايان قىلىپ، بىردەمگىنە خيالغا پاتتى. شىمال تەرەپتىكى قارلىق تاغدىن كېلىدىغان نۇرغۇن ئېقىن بولۇپ، شۇلارنىڭ بىر نەچچىسى مۇشۇ مەھەللىنى كېسىپ ئۆتەتتى. چوڭ ئىككى ئېقىنغا خېلى يىللار ئىلگىرىلا كۆۋرۈك سېلىنغان بولۇپ، باشقا بىر - ئىككى ئېقىن كىچىك بولغاچقا كۆۋرۈك سېلىنمىغان. باشقا چاغلاردا جىق بىلىنىمگەن بىلەن، 7، 8 - ئايلىرىدا ئېقىن سۇغا تولۇپ، مەھەللىدىكىلەرنىڭ ئۇيان - بۇيان ئۆتۈشى تەس توختايتتى.

دۇنيالىرىنى بۆلۈشەلمەي ئاۋارە. ھەتتا قان كېچىشىپ، ئاكا - ئۇكا قېرىنداشلار ياتلىشىپ كېتىدىغان ئىشلارمۇ خېلى نۇرغۇن. پۇلغۇ ياخشى نەرسە، شۇغىنىسى جايغا خەجلەنمەي قالسا، پايدىسىدىن زىيىنى كۆپ.

سادىر بوۋاينىڭ قىزغىن قوللىشى، ھېيتەمگە بۇ ئىشنىڭ ھەقىقەتەن ئورۇنلۇق بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلدۇردى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ زېمىندا ياشىغان ھەر بىر ئىنساننىڭ ئابا - ئەجدادى يول ياساش، كۆۋرۈك سېلىشنى ئەڭ ئاقىلانە ئىش دەپ بىلىپ، ئۇنى تا بۈگۈنگىچە مېنىتەسىز داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەندى.

مەھەللىنىڭ شىمال تەرىپىدە كۆكە تاقاشقان بەھەيۋەت تۆمۈر چوققا قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى. تاغ ئۈستىدىكى ئاق قار بىر قاراشتا پەرىشتە سۈپەت ھومايلارنىڭ بېشىدىكى ئاق رومىلىغا ئوخشايتتى، يەنە بىر قاراشتا تەبىئەتنىڭ ئاق يۈرىكىگە، شۇنداقلا پۈتكۈل ھاياتلىقنىڭ ئۈمىد نىشانىغا ئوخشايتتى. ھېيتەم بۇ كىشىلىك دۇنياغا كۆز ئاچقاندىن تارتىپ، كۆرگىنى مۇشۇ قارلىق تاغ، مۇڭ تۆككىنىمۇ مۇشۇ قارلىق تاغ، ئۇنىڭغا مەغرۇرلۇقنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەنمۇ مۇشۇ قارلىق تاغ ئىدى. كىشىلەرگە پاكلىقنىڭ سىمۋولى بولغان ئاق رەڭنىڭ گۈزەللىكىنى ئەڭ چوڭقۇر ھېس قىلدۇرغىنىمۇ يەنە مۇشۇ قارلىق تاغ ئىدى. ئۇنىڭ باغرىدىكى تالاي - تالاي ئېقىن - جىرالار خۇددى ئادەملەرنىڭ ھايات قىسمەتلىرىدەك ھەر تەرەپكە چېچىلغان، يىل بويى ئۆكسىمەيدىغان سۇلىرى زېمىنغا قۇۋۋەت، ئىنسانلارغا مەدەت بولۇپ كەلمەكتە ئىدى. بۇ يەردىكى ھاياتلىق مەنبەسىمۇ دەل ئاشۇ قارلىق تاغدىن باشلىناتتى. بۇ يۇرتتا ياشىغانلار ئىچىدە ئۇنى ئۆز كەبىسىدەك كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ھۆرمەت، ئېيتىخار بىلەن نەزەر

— ئەگەر شۇنى قارار تاپقان بولساڭ، — دېدى بوۋاي كۆزلىرىدىن ئاپتاپتەك يېقىملىق نۇر تۆكۈپ، — تىلىم سەن ئۈچۈن ياخشى تىلەكتە. — رەھمەت بوۋا، — دېدى ھېيتەم ھاياجان بىلەن.

— ئەگەر ئىقتىسادنىڭ يېتىشمىگۈدەك بولسا تارتىنماي ئېيتقىن، مەھەللىدىكىلەر ھە - ھۇ دېيىشەرمىز. نېمىلا دېگەنبىلەن ئۆزىمىزنىڭ ئىشى ئەمەسمۇ.

— ئۆزۈمنىڭ پىلانى بويىچە خامچوت قىلىپ باقسام يېتىدىغاندەك، يەتمەي قالسا سىلى دېگەندەك بولا. ئەمىسە مەن چىقاي، ئاراملىرىنى بۇزۇپ قويدۇم، ئەپۇ قىلارلا بوۋا.

— نېمە دەيدىغانسەن، بالام. مېنى يوقلاپ تۇرساڭلار تېخى خۇش بولمەن، يالغۇزلۇقنى گۆردىكى ئۆلۈككە ياراتقان، يەنە بىردەم ئولتۇرغىن، چاي ئەمدى تاۋلىنىپتىكەن، خۇمارنى باسقۇدەك قىلىپ بىرنەچچە پىيالىدىن ئىچىشىمىز.

— رەھمەت، ھېلىمۇ سىلىنى كۆپ ئاۋارە قىلدىم. خوش ئەمىسە.

ھېيتەم بوۋاي بىلەن خوشلىشىپ سىرتقا چىقتى. ئۇنىڭ كۆڭلى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالغانىدى. بىر ئادەم ئاددىي ھاجەتخانا سالىسىمۇ، بار مەسلىھەت بىلەن ياخشى پىلانغا ئېلىپ سېلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ دېگەن كۆۋرۈك، مۇنداقچە ئېيتقاندا، مۇشۇ مەھەللىدىكىلەرنىڭ ئۇيان - بۇيان ئۆتۈشىنى ئاسانلاشتۇرۇش، يەنە بىر نۇقتىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئۇنىڭ مەھەللىگە قالدۇرغان تەۋەرىۈكى. بىر زامانلار كېلىپ، ئەۋلادلىرى ئۇنىڭ بۇ كىچىكىگە تۆھپىسىدىن پەخىرلىنىپ قالسا مۇشۇنىڭ ئۆزى چوڭ نەتىجە ئەمەسمۇ. تارىختا پۇل تېپىپ كاتتا ياشاپ ئۆتكەنلەر تالاي، بىراق ئۇلار ئۆلگەندىن كېيىنلا نامى ئىز - دېرەكسىز يوقالدى. ئەۋلادلىرى ئۇنىڭ دەپنە -

يىپىدىن - يىگىنىسىغىچە سۈرۈشتە قىلمىسا تۇرالمىدىغان ئادىتىنى بىلگەچكە، مەيىغدا كۈلۈپ قويدى.

— ئېقىندا قاشتېشى بولسا ئەڭ ئاۋۋال ئۆزلىرى كۆرەلا، رەجەپكا؟
رەجەپ تۆگىچى گەپنىڭ ئۆزىگە يانغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك يەنە گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

— ئەمدى دەيمەن... قۇمبېرىق دەرياسىدىن قاشتاش چىقىپتۇ دېگەن گەپ بار، ئالمادىس...
— ۋاي قويسىلا رەجەپكا، قىلغىلى ئىش تاپالمىغانلارنىڭ گېپىغۇ ئۇ. ئۆزلىرى شۇنچە يىلدىن بېرى تاغ ئارىلاپ، ئېقىنمۇ ئېقىن كېچىپ يۈرۈۋاتىلا، سىلگە ئۇچرىمىغان قاشتاش كىمگە ئۇچرايدۇ؟

— ئۇغۇ شۇ، لېكىن زېمىنغا بىر نېمە دەپ بولمايدۇ. مانا مۇشۇ تاغلارنىڭ ئۈستىدە بالىلىقىمىدىن تارتىپ مېڭىپ كېلىۋاتىمەن، ھەممىسى شاراق - شۇرۇق تاش ئىدى، ئەمدى ئاڭلاۋاتىمىز، ئون نەچچە تۈرلۈك بايلىق چىقتى دەپ. بىز كۆرمىگەننى خەق كۆرىدىغان گەپكەن.

ئۆز غېمىدە قالغان ھېيتەمنىڭ قۇلۇقىغا بۇ گەپلەر دېگەندەك ياقىمىدى. بۇ مەھەللىدە ئىش خۇشياقمايدىغان بىر نەچچە ئادەم بولۇپ، دائىم تەييار بايلىقنىڭلا چۈشىنى كۆرەتتى، غايىب غەزىنلەر توغرىسىدىكى ھېكايىلەرنى ئاساسەن شۇلار توقۇپ چىققان بولۇپ، ئەمەلىيەتتە ئۇ بايلىقنى كۆرگەن بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى. بىراق ھېيتەمنىڭ بۇنداق ئىشلارغا زېھنىنى، ۋاقتىنى ئىسراپ قىلغۇسى كەلمەيتتى.

— تاغقا ماڭغان ئوخشاماملا؟ — دېدى ھېيتەم گەپنى باشقا ياققا بۇراش مەقسىتىدە.
— ھەئە، — دېدى رەجەپ تۆگىچى، — ئۆزىڭز نېمە ئىش قىلىپ يۈرۈيسىز بۇ يەردە؟

تاشلىمايدىغان بىرمۇ ئادەم بولمىسا كېرەك. ھېيتەم ئۆزى كۆۋرۈك سالماقچى بولغان ئېقىن بېشىغا كەلدى. مەھەللىدە تېرەكلەر قۇلاق بولغان، ساي تەرەپتە تېخى يېشىللىقتىن ئەسەر يوق ئىدى. ھاۋانى سۇس تۇمان قاپلىغان، سايىنىڭ ئۇ يەر - بۇ يېرىدە ئاسمان پەلەك قۇيۇن پىرقىراپ يۈرەتتى. دېماغلارغا شور تۇپراقنىڭ ئاچچىق ھىدى ئۇرۇلاتتى.

ئېقىندىكى ئازغىنە سۇ شېغىل تاشلارنىڭ ئارىسىدىن شىرىلداپ ئېقىپ ئۆتۈۋاتاتتى. ھېيتەم ئاللىقىنى بىلەن شېغىلنى قايرىۋېتىپ، ئوچۇمغا سۇ ئالدى. سۇ بەكلا سوغۇق ئىدى، لېكىن ئادەمگە ئۆزگىچە بىر ھۇزۇر بېغىشلايتتى. دۇنيادا سۇدىنمۇ قىممەتلىك، سۇدىنمۇ ئۇلۇغ نەرسە بولمىسا كېرەك. ئۇنىڭسىز ھېچقانداق ھاياتلىقنىڭ مەۋجۇت بولمايدىغانلىقىنى ئادەملا ئەمەس، مۇشۇ تاش ئارىلىرىدا مىدىرلاپ يۈرگەن ئەڭ كىچىك ھاشارات جېنىدا بىلىشى مۇمكىن.

ھېيتەم كۆۋرۈك سېلىنغاندىن كېيىنكى مەنزىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، ئىختىيارسىز ھاياجان ئىچىدە كۈلۈپ قويدى.

— ھە ھېيتەمجان، ئېقىندىن ئۆتەلمەيۋاتقان ئوخشاماسىز؟

ھېيتەم ئىتتىك بېشىنى كۆتۈرۈپ، يېنىدا قاراپ تۇرغان رەجەپ تۆگىچىنى كۆردى. بۇ ئادەمنىڭ تاغدا ئوتلايدىغان ئەللىكتىن ئارتۇق تۈگىسى بار بولۇپ، ھەپتىدە بىر - ئىككى قېتىم چىقىپ ئۇلارنى يوقلاپ چۈشەتتى.

— ياق، ئۇنداق ئەمەس، — دېدى ھېيتەم ۋە ئوچۇمىدىكى سۇنى ئېقىنغا چىچىۋېتىپ ئورنىدىن تۇردى.

— بىر نەرسىڭىز ئېقىپ كەتتىمۇ ياكى ئېقىندا قاشتېشى بارمىكەن؟

ھېيتەم بۇ ئادەمنىڭ، باشقىلارنىڭ ئىشلىرىنى

— ۋاي ياق، لېكىن ئەل ئۈچۈن قولدىن كېلىشىچە ياخشى ئىش قىلىپ بەرگىلى تۇرۇپتۇ شۇ.

رەجەپ تۆگىچى ئۆشنىسىدىكى سەپەر بوخچىسىنى يەرگە قويدى، خۇددى ئالدىدىكى مۇنۇ ئېقىننى ئەمدى كۆرۈۋاتقانداك ئۇزاق سىنچىلاپ قاراپ كەتتى.

— مەيلى تەييار بايلىق ئۇچراپ قالسۇن، مەيلى ئىشلەپ پۇل تېپىڭ، ھەممىسى ئۆزىڭنىڭ ئىشى. ئۇنى ھېچكىم سۈرۈشتۈرۈپ يۈرمەيدۇ. ئەمدى دەيمەن... كۆۋرۈكسىزمۇ بۇ ئېقىندىن خاتىرجەم ئۆتۈپ يۈرۈۋاتمىزغۇ؟! بۇنىڭغا بىكار پۇل ئىسراپ قىلغۇچە... — رەجەپ تۆگىچى چوڭ بىر پىلاننى ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلماقچى بولغاندەك، سەل كېرىلىپ تۇرۇپ مۇرىسىنى ئىرغىتىپ قويدى، — تېخىمۇ ئورۇنلۇق يەرگە خەجلىسىڭىز ياخشى ئەمەسمۇ؟

— مەسلەن... — دېدى ھېيتەم، ئۇنىڭ چىرايىغا ئاز - تولا مەيۈسلۈك ئالامەتلىرى تېپىپ چىققان ئىدى.

— مەسلەن، ئاتىڭىز تۈگەپ كەتكىلى بىر نەچچە يىل بولغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ روھىغا ئاتاپ كاتتا نەزىر ئۆتكۈزۈپ بېرىڭ، مەھەللە ئىچىدە بۇرۇن بىر نەچچە چوڭ كۆل بولدىغان، ھازىر تىندۇرۇپ تېرىلغۇ يەر قىلىۋەتتى، ھە، ئەنە شۇنداق چوڭ كۆلدىن بىر نەچچىنى چاپتۇرسىڭىزمۇ بولىدۇ.

— ھەممە ئۆيدە پاكىز تۇرۇبا سۈيى تۇرسا، رەجەپكا، كۆل چاپتۇرۇپ نېمە قىلىمىز؟

— ئۇغۇ شۇ، لېكىن چاپتۇراي دېسىڭىز يەر تېپىلىدىغۇ. مەسلەن، ئاۋۇ سايغا. سايغا بىكار كۆل چاپتۇرغاننىڭ نېمە پايدىسى دەپ قالماڭ، ھەر خىل ئۇچار قۇش، ياۋا جانلار شۇ سۇنى ئىچسە، سىزگە چەكسىز ساۋاب، ياخشىلىقلار

ھېيتەم سەل ئىككىلىنىپراق راست گېپىنى ئېيتتى:

— مۇشۇ ئېقىنغا بىر كۆۋرۈك سالاي دەپ... — ھوي، راست گەپ قىلىۋاتامسىز؟ — سىلىگە چاقچاق قىلغىلى يا كىچىك بالا بولمىسام مەن.

— ئەمدى دەيمەن...، ھە، شاخ - شۇمبا بىلەنمۇ يا؟

— بۇ قايسى زامان رەجەپكا، بېتون بىلەن سالمامدۇ مۇنداق.

رەجەپ تۆگىچى دەسلەپتە ھەيران بولۇپ ئېغىزىنى ئېچىپلا قالدى، كېيىن چىرايى بىر قىسما بولۇپ، ھېيتەمنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قارىدى.

— ھېلىقىلارنىڭ دېگىنى راست ئوخشىمامدۇ؟ — قايسى دېگىنى؟

ھېيتەم ئۇنىڭ گەپلىرىنى تازا چۈشىنەلمەي، گاڭگىراشلىق ئىچىدە كۆزلىرىنى چىمچىقلاقتى.

— مۇغەمبەرلىك قىلماڭ... — تېپىشماق تاپتۇرۇپ ئاۋارە قىلماي، نەق گېپىڭىزنىلا ئېيتىسىڭىز چۇ ئاكا.

— تاغدىكى بايلىق...

— ئۇنداق گەپلەر بىلەن مېنىڭ خۇشۇم يوق. — بايلىق ئۇچرىمىغان بولسا، بىكاردىن بىكار

كۆۋرۈك سالمەن دەپ يۈرمەس بولغىدىڭىز؟ — ماۋۇ گەپنى قاراڭ، ئەمدى بىر ياخشى

ئىش قىلاي دېسەم...

— كۈزدىكى ھوسۇلنى دېمىسە، ئەتىيازدا ھېچكىم يەرگە بىكارغا ئۇرۇق چاچمايدۇ ئۇكام.

— مەن پەقەت باشقا يەردىكىلەردىن ئىلھام ئېلىپ، مەھەللىمىزگە بىرەر ياخشى ئىش قىلىپ بېرىشنىلا ئويلىدىم، باشقا غەيرى مەقسەتمۇ

يوق. — باشقا يەردىكىلەر كۆۋرۈك سالغىلى

تۇرۇپتىمۇ؟

بولمامدۇ؟! ئاتام رەھمەتلىك ياز كۈنلىرى سايغا بارسا، يېگەن قوغۇننىڭ شاپىقىنى مۇنداقلا تاشلىۋەتمەي، قاپاقتىكى سۇنى شاپاققا تولدۇرۇپ قويۇپ قايتىدىغان. بۇنى قىلغاننىڭ نېمە پايدىسى ئاتا دېسەم، «ھەي بالام، ساي دېگەن بىر تېمىم سۇ بىر جانغا تەڭ يەر، مۇشۇ سۇ بىلەن نەچچىلىگەن ياۋا جانلار ھاياتلىققا ئېرىشىپ قالسا ئەجەب ئەمەس» دەيدىغان. كېيىن مەنمۇ چۈشەندىم، راستلا شۇنداق ئىكەن. ھازىر ئويلايمەن، ماڭمۇ خۇددى سىزگە ئوخشاش بىكارلىق پۇلدىن ئازراق ئۇچراپ قالسا، سايغا نۇرغۇن كۆللەرنى چاپتۇرغان بولاتتىم. قارىمامسىز، ئاشۇ بىچارە تۆڭلەر غىڭ سايدا ھەپتە - ھەپتە سۇ ئىچمەي ئۆتۈپ كېتىدۇ. بۇنداق ئۇسسۇزلۇققا سىز، بىز چىدىيالايمىزمۇ؟ ياق... ياق... ئەسلا چىدىمايمىز، - رەجەپ تۆڭچى مەدداھلاردەك بىر ھازا توختىماي سۆزلىۋەتكەندىن كېيىن، ھېيتەمگە يۈزلەندى، - شۇنداق قىلىپ، بۇ ئېقىنغا كۆۋرۈك سالمەن دەڭ؟

— سېلىچە... كۆۋرۈك سېلىشىم توغرا ئەمەس ئىكەن - دە؟
— توغرا ئەمەس دېگىنىم يوق، ئابا - ئەجدادىمىزمۇ يول ياساپ كۆۋرۈك سېلىشنى چوڭ ساۋابلىق ئىش دەپ قاراپ كەلگەن. لېكىن ئەمدى دەيمەن... مۇشۇ ئېقىندا سۇغا كېچىپ مېڭىپ ئۆگىنىپ قالغان ئادەملەر، سىز كۆۋرۈك سالغاندىن كېيىنمۇ كۆۋرۈكتە ماڭماي، سۇغا كېچىپ مېڭىۋەرسە... قاراپ تۇرۇپ ئىسراپچىلىق - دە.

— شۇنداقمۇ بۇلارمۇ، رەجەپكا؟
— بىر نېمە دەپ بولمايدۇ، قاراڭ ئەنە، ھۆكۈمەت بىر بەلەن خىش ئۆي سېلىشقا ياردەم بېرىۋاتسا، بەزىلەر ئاتا - بوۋامدىن قالغان دەپ،

قايسى زاماندىكى ئەبجەق چالما ئۆيلەرنى چىقىشقا ئۈنمىيۋاتمامدۇ؟ بەزىلەر تېخى ھويلىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا خىش ئۆيىنى سېلىپ قويۇپ، ئۆزلىرى يەنە بىر بۇلۇڭدىكى كونا چالما ئۆيدىن چىقماي ئولتۇرىدۇ.

— ھەممە نەرسىنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق مېھىر - مۇھەببىتى بولىدۇ ئەمەسمۇ.

— قويۇڭ شۇنداق مېھىر - مۇھەببەتنى.
— ئۆزلىرىمۇ زاماندىن قالغان بىر توپ تۆڭلەرنى بېقىپ يۈرمەمدىلا، ھازىر يا تۆڭە كارۋىنى قاتنايدىغان زامان بولمىسا.

رەجەپ تۆڭچى دەسلەپتە گېپىنى تاپالماي سەل دۇدۇقلىدى، كېيىن كۈمۈتتا قوغلىغاندەك قوللىرىنى باش ئۈستىدە پۇلاڭلاتتى.

— تۆڭە باققىنىم ھەرگىزمۇ كۈنلىققا ئېسىلىۋالغىنىم ئەمەس، ئۇلار مېھرى ئىسسىق جانىۋار، ئىنسانلارغا قوشقان تۆھپىسى بەك زور، سايدا تۆڭە بولمىسا بولمايدۇ.

— مەنمۇ باقماڭ دېمىدىمغۇ.
رەجەپ تۆڭچى ھېيتەمنىڭ كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇپ كېتىپ بېشىنى چايقىدى.

— مېنىڭ دېگەنلىرىمگە قىلچە قىزىقىدىڭىز؟
— ئويلىشىپ باقارمەن.

— ئەمدى دەيمەن... بوپتۇلا، كۆۋرۈك سالغۇڭىز بولسا سېلىۋېرىڭ، بەربىر بىكارلىق پۇل بولغاندىكىن.

ھېيتەم بىر نېمە دېمەكچى بولۇپ، لەۋلىرىنى ئۆمەللەپراق تۇرۇپ قالدى. رەجەپ تۆڭچى بوخچىسىنى قايتىدىن ئۆشنىسىگە ئارتىپ، سايغا قاراپ يول ئالدى. قىلماقچى بولغان ياخشى ئىشنىڭ ھېلىتىنلا سۇغا چىلاشقىلى تاس قالغانلىقىدىن كۆڭلى يېرىم بولغان ھېيتەم، شىرىلداپ ئېقىۋاتقان سۇغا نەزەر تاشلىغىنىچە، خېلى ئۇزاق خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ كەتتى.

ئېقىن سۈيى گەرچە ئاز بولسىمۇ، چوڭ - كىچىك تاشلارنىڭ ئارىلىرىدىن قىستىلىپ ئۆتۈپ، ئالغا قاراپ توختاۋسىز ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى.

ئەتىسىدىن باشلاپ ھېيتەم كۆۋرۈك سېلىشقا لازىملىق ماتېرىيال ۋە قۇرۇلۇشچى ئۈستام تېپىش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كەتتى. ھېيتەمنىڭ «كۆك ئېقىن»غا بېتون كۆۋرۈك سالماقچى بولغانلىقىنى مەھەللىدە ھەممە ئادەم دېگۈدەك ئاڭلاپ كەتكەچكە، ئۇنىڭ ئالدىراشلىقىغا ئەگىشىپ، گەپ - سۆزلەرمۇ كۆپىيىشكە باشلىغانىدى. ئارىدىن نەچچە كۈن ئۆتۈپ، ھېيتەمنىڭ چوڭ ئوغلى قاپاقلىرى ساڭگىلىغان، خاپا چېراي ھالدا دادىسىنىڭ ئالدىغا كەلدى.

— كۆۋرۈك سالىدىغان ئىش سۇغا چىلىشىدىغان ئوخشايدۇ، — دېدى ئۇ تومتاقلا.

— قانداقچە سۇغا چىلاشقۇدەك؟ — دېدى ھېچ ئىشتىن خەۋىرى يوق ھېيتەم ھەيران بولۇپ ۋە نېرىدا كۆۋرۈك ھۇلى ئۈچۈن يەر قېزىۋاتقان ماشىنىغا بىئاراملىق ئىچىدە قاراپ قويدى.

— مەھەللىدىكىلەر... مەھەللىدىكىلەر سىزنى «كۆك ئېقىن»غا كۆۋرۈك سېلىپ، پۇل تاپقۇدەك دېيىشىۋاتىدۇ.

— قانداق گەپ بۇ؟ كۆۋرۈك سېلىپمۇ پۇل تاپقىلى بولامدەكەن؟

— مەن نەدىن بىلەي، ئۇلار سىزنى كۆۋرۈكتىن ئۆتكەن ئادەمدىن پۇل ئالىدىكەن دەيدۇ شۇ.

— توۋا مەن قاچان كۆۋرۈكتىن ئۆتكەن ئادەمدىن پۇل ئالىمەن دېگەن گەپنى قىلدىم؟ بۇ بىر خالىس ئىش تۇرسا.

— ئىشقىلىپ ھەممىسى شۇنداق گەپ، ئۇلار «ھېيتەم جىم تۇرغان ئېقىنغا كۆۋرۈك سېلىپ، بىزدىن پۇل ئالسا قانداق بولىدۇ؟ يا بىز كۆۋرۈك سېلىپ بەر دەپ تەلەپ قىلمىساق»

دېيىشىپ، يېزىغا ئەرز قىلماقچى بولۇۋاتىدۇ. — يا...

— سىزمۇ بىر قىلغىلى ئىش تاپالمىغاندەك، كۆۋرۈك سالمەن دەپ... پۇلىمىز بەك جىق بولسا، ئاۋۇ زەيدىن بورانىنىڭ ئوغلىغا ئوخشاش ماڭمۇ ئېلىپكىتىرونلۇق ئويۇنچۇقخانىدىن بىرنى ئېچىپ بەرسىڭىز بولمامدۇ.

پىتنە - پاساتلارنى ئاڭلاپ ئاچچىقىدىن ئۆزىنى بېسىۋالماي تۇرغان ھېيتەمگە، ئوغلىنىڭ سۆزلىرى تېخىمۇ ھار كەلدى، ئۇ قورساق كۆپىكىنى بىراقلا ئوغلىدىن چىقاردى.

— سەن بولساڭمۇ بىر ئىشنىڭ ياخشىسىنى ئويلىساڭ بولمامدۇ؟ نېمە ئۇ ئېلىپكىتىرونلۇق ئويۇنچۇقخانا دېگەن، ھەممىسى شەكلى ئۆزگەرگەن قىمار، ئادەم ئالدايدىغان قىزىل كۆزلەرنىڭ ئويۇنى.

— سىز ئۇنداق دېگەن بىلەن، ھازىر بالىلار بىكار بولسا شۇ يەرگە كىرىدۇ، گاھىدا ئوينايدىغان ماشىنا يېتىشمەي قالىدۇ تېخى.

— سەنمۇ كىرەمسەن؟

— پەقەت... گاھىدا...

دادىسىنىڭ ئەلپازىدىن قورققان پەرھات، بىردىنلا دۇدۇقلاپ تىلىنى چايناشقا باشلىدى.

ھېيتەم قولىدىكى گۈرچەكنى تاشلاپ، يېنىدىكى دۆۋىلەكلىك شېغىلىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇردى. ئۇنىڭ پىكرى قالايىمىقانلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ياخشى ئىشنىڭ نەتىجىسى ياخشى بولماي، ئەكسىچە باشقىلارنىڭ پىتنە - پاساتلىرىغا ئۇچراش ئادەمنى راستلا بەك جىلە قىلىۋېتەتتى. يەنە كېلىپ ماۋۇ ئوغلىنىڭ ئابا - ئەجدادلار يامان كۆرۈپ، چەكلەپ كەلگەن بىر ئىشنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشى قىزىق. ئادەملەرنىڭ كۆزىگە يامان ئىش چېرايلىق كۆرۈنىدىغان بولۇپ كېتىۋاتامدۇ نېمە؟!

ئۈچۈن قىلىنغان ياخشى ئىشنىڭ قىممىتى ھەرگىز يوقالمايدۇ.

ئۇ كۆڭلىنى توق تۇتۇپ ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇرۇۋەردى. ئارىدا بىر قىسىم قىزىققۇچىلار ئالايىتەن «كۆك ئېقىن» بويىغا كېلىپ، ھېيتەمنىڭ كۆۋرۈك سېلىشلىرىنى تاماشا قىلىپ كەتتى. كۆۋرۈك پۈتۈش ئالدىدا تۇراتتى. جاھان ۋەقەلىرىگە ئاجايىپ قىزىقىدىغان، تېلەم رېشىت بېقىنىدىلا بولۇۋاتقان ئىشلاردىن خەۋەرسىز قالغاندەك، ھەممىدىن كېيىن ئېقىن بويىغا كەلدى. ئۇ قولتۇقىغا بىر يۆگەم گېزىت قىستۇرۇۋالغانىدى.

— ۋاھ ھېيتەمجان، ئالامەت چوڭ ئىشقا تۇتۇش قىلىپسىز جۇمۇ، — دېدى ئۇ كۆۋرۈكنىڭ چېرايلىق ئەگمىسىگە قىزىقىنىپ قاراپ.
— چوڭ دېگىلىمۇ بولماس، — دېدى ھېيتەم كەمتەرلىك بىلەن.

— لېكىن زە... —

ئەمدى بىر خاتىرجەم ئىشنى قىلىۋاتقان ھېيتەم، ئۇنىڭ يېرىم-يارتا گەپلىرىنى ئاڭلاپ، كۆڭلى يەنە بىر قىسىملا بولۇپ قالدى.
— بىرەر ئىش بولمىغاندۇ؟ — دېدى ئۇ شۈبھىلىنىپ.

— بىر ئىشقا بولمىدى، بىراق...

— يېڭى گەپ ئاڭلىغان ئوخشاشمىسىز؟

تېلەم ئالدىرىماي قەدەم تاشلاپ، قۇرۇلۇشچىلار تىكلىگەن چېدىر ئۆيىنىڭ يان تەرىپىگە ئۆتتى. ھېيتەم بىرەر مۇھىم گېپى بار ئوخشايدۇ دەپ ئويلىغانىدى، لېكىن ئۇنىڭ سايە ئىزدەپ بارغانلىقىنى كۆرۈپ، ئىچىدە كۈلگۈسى كەلدى. توۋا، بەزى ئادەملەر ئۆزىنى ئاسراشقا بەك ئۇستا جۇمۇ، تېخى ماي ئايلىرىنىڭ ئاپتىپىنى كۆرمەيلا، ئاپتاپتىن قاقچىلى تۇرسا... ئۇنىڭ قەيىرى دېھقانغا ئوخشىسۇن؟!

— بولدى، سەن ئۆيگە قايتىپ تۇر، — دېدى ھېيتەم تېخىچە بېشىدا ئۆزىگە دۆدەك قاراپ تۇرغان ئوغلىغا چوڭقۇر ئۇھسىنىپ قويۇپ. پەرھات خۇددى خەۋەر يەتكۈزۈش ۋەزىپىسىنى تولۇق تاماملاپ بولغاندەك، بىپەرۋا بىر قىياپەتتە ئارقىسىغا بۇرۇلدى.

— توختاپ تۇرغىنە، — ھېيتەم ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى، — ئىسمىڭنى نېمىشقا پەرھات قويغىنىمنى بىلمەسەن، بالام؟
پەرھات دادىسىنىڭ كۆزلىرىگە تېڭىرقاش ئىچىدە تىكىلدى.

— بىل... بىلمەيمەن.

— پەرھات دېگەن تولىمۇ ئېسىل بىر يىگىتنىڭ ئىسمى، ئۇ ئەل ئۈچۈن ئۇيۇل تاغلارنى تېشىپ سۇ باشلاپ، يۇرتنى گۈللەندۈرگەن. مەن سېنى ئاشۇ پەرھاتتەك قەيسەر، ۋىجدانلىق، باتۇر يىگىت بولسۇن دەپ بۇ ئىسمىنى قويغان. ھېچ بولمىسا، بۇ دۇنيادا نېمە ئۈچۈن ياشايدىغىنىڭنى بىلىۋالساڭ ياخشى بولاتتى.

پەرھات دادىسىنىڭ گەپلىرىدىن بىر نەرسىنى چۈشەندىمۇ - چۈشەندىمۇ بىلگىلى بولمايتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدە تولىمۇ سۇس بىر نۇر قېتىپ قالغان، كاللىسى قۇرۇق ئىدى. خىيالى تەڭتۇش ئاغىنىلىرىنىڭ ئارقىسىدىن چېپىپ كەتكەنىدى. ھېيتەم ئوغلىنىڭ كۆزلىرىگە قاراپ ئۈمىدسىزلەندى بولغاي، چوڭقۇر ئۇھسىنىغىچە ئۇنى كېتىشكە ئىشارەت قىلدى.

ھېيتەم دەسلەپتە سەل دېلىغۇل بولدى، لېكىن ئۇنىڭ بۇ ئىشنى بىر نەچچە ئادەمنىڭ پىتنە - پاساتلىرىنى ئاڭلاپلا توختىتىپ قويغۇسى يوق ئىدى. بوۋىلىرىمىز «كشى نېمىلەرنى دېمەيدۇ، ئىت نېمىنى يېمەيدۇ» دەپ ناھايتى توغرا ئېيتقان. ۋاقىت تولىمۇ ئادىل باھالىغۇچى، كېيىن ھەممە ئىش ئايدىڭلىشىدۇ. ئەلنىڭ مەنپەئىتى

ھېيتەم ئەمدىلا ئارقىسىغا يانماقچى بولۇپ تۇرۇشقا، تىلەم خۇددى چىۋىن قورغاندەك كېلەڭسىز بىر ھەرىكەت بىلەن ئۇنى يېنىغا كېلىشكە شەرەتلىدى.

— قىزغىنلىقىڭىزغا سوغۇق سۇ سەپمەكچى ئەمەسمەن، — دېدى ئۇ قولتۇقىدىكى گېزىتنى ئېلىپ بىر - ئىككى پۇلاڭشىتىپ قويغاندىن كېيىن، — لېكىن... ياخشى ئىشنىڭ ئارقىسىدا يەنە بىر مۇنچە باش ئاغرىقىنىڭ بولىدىغانلىقىنى ئويلىدىڭىزمىكىن؟

— قانداق باش ئاغرىقى؟ — دېدى ھېيتەم ھەيران بولۇپ.

— ناۋادا كۆۋرۈكتىن بىرەرسى يىقىلىپ كەتسە...

ئۇنىڭ گەپلىرى ھېيتەمگە تولمۇ بىمەنە تۇيۇلدى. بىراۋنىڭ يىقىلىپ كېتىشىنىڭ كۆۋرۈك بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى؟ بەزىلەر يولدا، بەزىلەر ئۆيىدە، يەنە بەزىلەر مۇنۇ كۆۋرۈك ئۈستىدە يىقىلسۇنمۇ دەيلى، بۇ بەربىر شۇ كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ ئىشى. بۇنىڭغا ئالدىن بىر نېمە دېگىلى بولمايدۇ.

تېلەم گېپىنىڭ ۋەزىنى دەڭسەۋاتقاندا، ھېيتەمنىڭ كۆزىگە مەنلىك قاراپ قويدى.

— سىز... سىز زادى نېمە دېمەكچى؟ — بۇ مۇنداق گەپ، — دېدى تېلەم ئۆزىگە ئازراق جىددىي تۈس بېرىپ، — مۇشۇ كۆۋرۈكتە بىرەر ئادەم ياكى ئات - ئۇلاغ مۇدۇرۇپ تارتىپ كەتسە، بۇنىڭ مەسئۇلىيىتى سىزنىڭ ئۈستىڭىزگە يۈكلىنىدۇ، ئۇنىڭغا تۆلەم تۆلەيسىز.

ئۆزىنى خېلى جاھان كۆردۈم، ئىشنىڭ يولىنى ئوبدان بىلىمەن، دەپ يۈرگەن ھېيتەم، بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاندا بېشى قىيپىلا كەتتى. تۇرۇپلا تېلەم ئۇنى كولدۇرلىتىۋاتقاندا ياكى ئىشلىرىنى قەستەن ئاقساتماقچى بولغاندەكمۇ تۇيۇلدى.

— نەدىن تېپىپ كەلدىڭىز بۇ گەپلەرنى؟ — دېدى ئۇ ئاچچىقىنى ئاران - ئاران بېسىپ.

— تېپىپ كەلمىدىم، ھەممىسى گېزىتتە سۆزلىنىدىغان ئىشلار، — ئۇ شۇنداق دەپ گېزىتنى ئاچتى، — مانا، مەلۇم سودا سارىيىنىڭ پەلەمپىيدە بىر ئادەم يىقىلىپ، پۇتى زەخمىلەنگەنىكەن، ساراي ئىگىلىرى ئۇنىڭ داۋالىنىش راسخوتى ئۈچۈن 40 مىڭ يۈەن تۆلەم تۆلىگەن گەپ. يەنە ماۋۇ خەۋەردە...

ھېيتەمنىڭ قۇلقىغا كېيىنكى گەپلەر پەقەتلا كىرمىدى. ئۇ كىشىلەرنىڭ ئېقىندىن خاتىرجەم ئۆتۈشى ئۈچۈن ئۆز يېنىدىن پۇل چىقىرىپ كۆۋرۈك سېلىشتىن ئىبارەت بۇ ئاددىي ئىشنىڭ، ئاخىرىغا بېرىپ بۇنچىلىك مۇرەككەپلىشىپ كېتىشىنى ئەسلا ئويلىمىغانىدى.

— سىز مېنى نېمە قىلسۇن دەيسىز؟ — دېدى ئۇ تېلەمنىڭ گېپىنى بۆلۈپ.

— بىر نېمە قىلىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق، — دېدى تېلەم گېزىتتىن كۆزىنى ئۈزمەي، — پەقەت ئىدىيە جەھەتتە تەييارلىقىڭىز بولسا بولىدۇ.

— نېمىگە تەييارلىقىم بولىدۇ؟ تەپسىلىيەك دېمەمسىز گېپىڭىزنى، مەن گاڭگىراپلا قالدىمغۇ؟

— شۇ، ھېلىقىدەك ئىشلار يۈز بېرىپ قالسا... ھازىر ھەتتا سىزنىڭ بوسۇغىڭىزغا بىرسى پۇتلىشىپ يىقىلسۇمۇ تۆلەم تۆلەيسىز. ئاممىۋى يولغا كۆۋرۈك سېلىش ئۇنىڭدىنمۇ مەسئۇلىيىتى ئېغىر ئىش دەڭە.

— يولدىكى قايسىبىر كۆۋرۈكتە بىرەرسىگە تۆلەم تۆلىگىنى كۆردىڭىز؟

— كۆرمىدىم، لېكىن سىز بۇ كۆۋرۈكنى سېلىشتا بىرەر مەقسەتنى ئويلىغانسىز؟

— مەقسەت قىلمايدىغان ئىش بولامدۇ، ئەلۋەتتە كىشىلەرنىڭ ئۆتۈشىنى مەقسەت قىلمەن - دە.

— خەق، قايسى كۆۋرۈك دېسە، ھېيتەم

كېتىۋاتاتتى. كېيىن ئىشىك ئالدىدا جىق ئۇتتۇرۇۋەتكەنلەر چىدىماي جېدەل چىقىرىشقا باشلىدى، ياشلار چۈجە-خورازدەك چىرىشىپ، بىردەمدىلا بىر-بىرىنىڭ باش كۆزىنى قانغا بويلاشتى. بىراق ھېچكىم زەيدىن بوراندىن ئاغرىنىدى ياكى ئۇنى تەنقىدلىمىدى، بالىلار يەنىلا شۇ ئويۇنچۇقخانغا كىرىپ كېتىۋاتاتتى.

ھېيتەم چوڭقۇر ئۇھ تارتىپ قويدى.
— غوجايىن، كۆۋرۈكنىڭ بالچۇقلىرىغا قېلىپ قويۇپ بولغاندۇق، لېكىن پولات چىۋىق يەتمەي قالدى. ھازىرنىڭ ئۆزىدە پولات چىۋىق تېپىپ بەرمىسىڭىز بولمايدۇ.

ھېيتەم ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئىش بېشىنى كۆردى. قۇرۇلۇشچىلار ھېچ ئىشتىن خەۋەرسىز ئىدى، ئۇلار كۆۋرۈكنى ئۆلچەملىك پۈتتۈرۈپ، توختاملاشقان ئىش ھەققىنى ئېلىشنىلا ئويلايتتى.

— بولىدۇ، — دېدى ئۇ قەددىنى رۇسلاپ، — ھازىرلا ئەكەلدۈرەي.

ھېيتەم ئۇنىڭدىن بەزى مەسىلىلەرنى سوراپ بېقىشنى خىيالغا كەلتۈردى. يۇ، تۇرۇپلا يەنە يالتىيىپ قالدى. بۇلۇنغان ئىشلار خۇددى تۇيۇقسىز پەيدا بولغان قۇيۇن ئەتراپىنى ھالمان قىلىۋېتىپ يەنە جىمىپ قالغانغا ئوخشايتتى. ئۇ كۆڭلىنىڭ ئاستا-ئاستا تىنجىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى، شۇنداقلا بايقى بەھۇدە ئاچچىقلىنىش ئۈچۈن پۇشايمان قىلىشقا باشلىدى.

«تېلىم سەن ئۈچۈن ياخشى تىلەكتە!»

بۇ سادىر بوۋاينىڭ خىتابى ئىدى، ئۇنىڭ كۆڭلى پاللىدە يورۇپ كەتتى. بېشىنى كۆتۈرۈپ، چېپىش ئالدىدا تۇرغان شاش ئارغىماقنىڭ بېلىدەك تولىمۇ قاملاشقان كۆۋرۈك ئەگمىسىگە ئىپتىخارلىق ئىچىدە قاراپ قويدى.

2015-يىلى 7-ئاي

سالغان كۆۋرۈك دەيدىغاندۇ؟

— بۇ مۇھىم ئەمەس، مەن نام چىقىرىشنى مەقسەت قىلمىدىم.

— نېمىلا بولسۇن كۆۋرۈك سىزنىڭ نامىڭىزدا ياسالغانىكەن، ئۇنىڭ مەسئۇلىيىتىمۇ سىزنىڭ ئۈستىڭىزدە دېگەن گەپ.

— بولدى! — دېدى سەبرى قاقچىسى توشقان ھېيتەم بىردىنلا ۋارقىراپ، — ئۆيۈڭگە بېرىپ، ئايالىڭنىڭ ئوچىقىغا ئوت قالاپ بەرسەڭ بولمايدۇ؟ قىلىدىغان باشقا ئىشنىڭ يوقمۇ؟ نېمە دەپ بۇ يەردە مېنىڭ بېشىمنى ئاغرىتسىن؟

تېلەم بۇ تۇيۇقسىز ئۆزگىرىشتىن سەلگىنە مەڭدەپ قالدى، ئاندىن گېزىتنى قاتلاپ قولىقىغا قىسىپ، ئورنىدىن تۇردى.

— نېمە ۋارقىرايسىز، شۇ سىزگە ياخشى بولسۇن دەپ بىلىگەنلىرىمنى چۈشەندۈرۈپ قويدۇم. بىكار ئادەم تىللاپ...

— ماڭا چۈشەندۈرۈمەن دەپ ئاۋارە بولما، پەقەت كۆزۈمدىن نېرىراق تۇرساڭ شۇنىڭدىن تولىمۇ خۇشالمەن، قېنى، مەھەللە ئاۋۇ تەرەپتە.

تېلەم نېمىلەرنىدۇر دەپ غۇدۇرىغىنچە يولغا راۋان بولدى.

لېكىن ھېيتەمنىڭ كۆز ئالدىدا ھەممە نەرسە غۇۋالاشماقتا ئىدى، ئەسلىدىكى ئۇلۇغۋار غايىلىرى خۇددى كىچىك بالىلار چالما ئېتىپ يوپۇرمىقى قالمىغان نىمجان دەرەختەك، ئاشۇ تۇمان ئىچىدە دۈگدۈيۈپ تۇراتتى. پۈتەي دەپ قالغان كۆۋرۈكمۇ بىر تەرەپكە قىڭغىيىپ، ھازىرلا ئۆرۈلۈپ چۈشىدىغاندەك كۆرۈنمەكتە ئىدى. ئۇ سادىر بوۋاينى ئەسلىدى، ئۇنىڭ ئارامبەخش سۆزلىرى ئىچىدىكى ئۆزىگە ئىلھام، مەدەت بەرگەن خىتابلارنى يادلىدى. ئارقىدىن ئوغلى پەرھاتنى ئەسلىدى، ئۇ بىر توپ ئاداشلىرى بىلەن ئېلىپكېتىرون ئويۇنچۇقخانغا قىستىلىشىپ كىرىپ

مىللىي ئۇلۇبتا ناخشا ئېيتىش ۋە ئۇنى ياۋروپا ئۇلۇبى

بىلەن ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈش ھەققىدە

ئۇيغۇر خەلقى ناخشا - مۇزىكا بىلەن يۇغۇرۇلغان رېئال تۇرمۇشنى مەنىگە ئىگە قىلغان. كۈچلۈك پەلسەپىۋىلىككە، روشەن خاسلىققا ئىگە ناخشا - كۈيلىرىمىز روھىمىزغا شادلىق ئاتا قىلىپ كەلگەن. ئەجدادلىرىمىز بۇ جەھەتتە بىزگە پۈتمەس - تۈگمەس ناخشا - مۇزىكا بايلىقلىرىنى قالدۇرۇپ كەتكەن. بەزىلەرنىڭ مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلى يوقىلىپ كەتكىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا نۇرغۇنلىرى تا بۈگۈنگە قەدەر ساقلىنىپ راۋاجلىنىپ كەلمەكتە. دۇنياغا مەشھۇر «ئون ئىككى مۇقام» ھىمىز، نەچچە مىڭلىغان خەلق ناخشىلىرىمىز بۇنىڭغا تىپىك مىسال بولالايدۇ.

بىزنىڭ ناخشا - مۇزىكىلىرىمىز گۈزەل مېلودىيە ۋە خىلمۇخىل رىتم ئالاھىدىلىكىگە ئىگە بولۇپ، خېلى بۇرۇنلا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ناخشا - مۇزىكىلىرىغا باي خەلق ئىكەنلىكىنى دۇنياغا نامايان قىلغان. ھازىر پۈتۈن دۇنيا مىقياسىدا پەن - تېخنىكا ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلىپ يېڭى - يېڭى مۆجىزىلەر بارلىققا كەلمەكتە. دەۋرنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ كىشىلەرنىڭ

ناخشا - مۇزىكا ئىنسانلار روھىغا ئېستېتىك زوق ئاتا قىلىدىغان مەنئى ئوزۇق. نۇرغۇن يىللاردىن بۇيان كەڭ خەلق ئاممىسى بېشىدىن كەچۈرگەن ئازاب - ئوقۇبەتلىرى، مېھىر - مۇھەببىتى ۋە كەلگۈسىگە بولغان ئارزۇ - ئۈمىدلىرىنى بەدىئىي ماھارەتلىرى ئارقىلىق تېخىمۇ يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈپ سەنئەت ما ئارىپى ئارقىلىق نامايان قىلىپ كەلمەكتە.

ناخشا - مۇزىكا قەدىمدىن ھازىرغىچە ئىنسانلارغا گۈزەللىك تۇيغۇسى بېرىش، مەنئى تۇرمۇشنى بېيىتىش، كىشىلەرنى تەربىيەلەش، پىسخىكىسىنى ساغلاملاشتۇرۇش جەھەتتە ئىنتايىن مۇھىم رول ئويناپ كەلگەن.

يىللارنى يىللارغا ئۇلاپ داۋاملىشىپ كەلگەن بۈگۈنكى تارىخىمىز ناخشىدىن ئايرىلغان ئەمەس. بولۇپمۇ تەبىئىي تۇپرىقى، كەچمىشى ئۆزگىچە بولغان

سەنئەت تەتقىقاتى

ناخشىلىرىمىزنىڭ كىشىلەرگە بېرىدىغان ئېستېتىك زوقىنى ئاشۇرۇشىمىز لازىم. شۇنداق بولغانىكەن «ياۋروپاچە ئۇسلۇبلار»دىكى ئارتۇقچىلىقلارنى ئۆگىنىشنى سىستېمىلاشتۇرۇشىمىز لازىم.

مەيلى مىللىي ئۇسلۇبتىكى ناخشىچى، مەيلى ئاممىباب ئۇسلۇبتىكى ناخشىچى بولسۇن، كەسىپ جەھەتتە يۈكسىلىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. ناخشىچى كىشىلەر قەلبىنى لەرزىگە سالالايدىغان، ئۆز ئاۋازىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى ئىپادىلەيدىغان ناخشىلارغا موھتاج. شۇڭا ئاۋاز چىقىرىش قانۇنىيىتىنى ياخشى ئىگىلەپ، ناخشىنىڭ ھېسسىياتىنى، بەدىئىيلىكىنى ئىپادىلەشكە تولۇق كاپالەتلىك قىلىش لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن يۇقىرى بەدىئىي ماھارەت يېتىلدۈرۈش كېرەك.

ناخشىچىنىڭ بەدىئىي ماھارىتى دېگىنىمىز، ئىلمىي ئۇسۇلدا ناخشا ئېيتىش قانۇنىيىتى بويىچە ئۆلچەملىك ناخشا ئورۇنلاش، بولۇپمۇ ئۆزىگە خاس ناخشا ئىجرا قىلىش ئۇسلۇبى ئارقىلىق ئاۋازى بىلەن ناخشىنىڭ ھېسسىياتىنى بىرلەشتۈرۈپ، ناخشىنىڭ تەسىرچانلىقىنى ئاشۇرۇشتۇر. بەدىئىي ماھارەت يېتىلدۈرۈش ئۈچۈن ئالدى بىلەن ناخشىنىڭ ئىجتىمائىي رولىنى، ئېستېتىك ماھىيىتىنى ياخشى چۈشىنىش كېرەك. شۇنىمۇ تەكىتلەش كېرەككى، ناخشىچى ئۈچۈن گۈزەل ئاۋاز بولۇپ، قايناق ھېسسىيات بولمىسا، يەنە بولمايدۇ. ناخشىدىكى ئاۋاز بىلەن ھېسسىياتنى ئورگانىك ھالدا بىر - بىرىگە زىچ بىرلەشتۈرۈش كېرەك. چۈنكى ناخشىدىكى ئىستېتىك ھېسسىيات تۇرمۇش گۈزەللىكىگە بولغان تۇيغۇ، تەسەۋۋۇر، تەپەككۈر، غايە، ئىرادە... قاتارلىقلاردىن پەيدا بولىدۇ ۋە ئاۋاز بىلەن زىچ بىرلەشكىندە ناخشىنى جانلاندۇرۇپ، تەسىرلەندۈرۈش كۈچىنى ئاشۇرۇپ، ناخشىنى ھاياتىي كۈچكە ئىگە قىلالايدۇ. مۇشۇ مەسىلىلەر مۇۋەپپەقىيەتلىك ھەل بولغاندىن كېيىن مىللىي ئۇسلۇب بىلەن ياۋروپا ئۇسلۇبىنى بىرلەشتۈرۈپ ناخشا ئېيتىشنىڭ مۇھىم تۈگۈنلىرى يېشىلگەن بولىدۇ.

(ئاخىرى 4 - بەتتە)

دۇنيا قارىشى ۋە پىسخىك خاراكتېرىدە مەلۇم ئۆزگىرىشلەر پەيدا بولۇشقا باشلىدى. مۇقەررەر ھالدا ئۇلارنىڭ گۈزەللىككە ئىنتىلىشى ۋە ھۇزۇرلىنىش ئېستېتىك تەلپىمۇ ئىجتىمائىي تەرەققىياتقا ئەگىشىپ پەيدىنپەي يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. مىللىي ناخشىلىرىمىزنىڭ ئۆزگىچە ئورۇنلاش ئۇسلۇبى ئىستىخىيلىك ھالدا ئەسىرلەردىن ھالقىپ ئۆتۈپ بۈگۈنكى كۈندە خەلقىمىزنىڭ ئېستېتىك تەلپىنى قاندۇرۇپ كېتەلمەيۋاتقانلىقىنىمۇ ئېتىراپ قىلماي تۇرالمايمىز. بىز دەۋر تەرەققىياتىغا يېتىشىش ئۈچۈن مىللىي ناخشىلىرىمىزنى تېخىمۇ تەرەققىي قىلدۇرۇش ۋە ئۇنى يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈش ئۈچۈن يەنىمۇ ئىلگىرىلىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ.

بىز يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكەن مىللىي ناخشىلارنى ئېيتىش تەجرىبىلىرىمىز بىلەنلا پەخىرلەنسەك، يۇقىرىقى مەنزىلگە يېتەلمەي قاليمىز. چۈنكى مىللىي ئۇسلۇبتا ناخشا ئېيتقىنىمىزدا نەپەسنى توغرا ئىشلەتمەي ئاۋاز ئورنى تۆۋەنلەپ كېتىپ، گالغىلا كۈچەش ئەھۋالى كېلىپ چىقىدۇ. يۇقىرى ئاۋازلارغا دۇچ كەلگەندە تومۇرلار كۆپۈشۈپ ئاۋاز پەردىسىنىڭ بېسىمى ئېشىپ كېتىدۇ. ئۇ ئارقىلىق گال ئىنتايىن ئاسان چارچايدۇ. شۇڭلاشقا بىز ئۆزىمىزنىڭ سەنئەت ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇشىمىزدا ئۇنى چوقۇم يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈشىمىز ئىسلاھ قىلىشقا تېگىشلىك جايلارنى ئىسلاھ قىلىشىمىز، دۇنيادىكى ئاۋاز ئىلمى ئېقىملىرىنى تىرىشىپ ئۆگىنىپ ئۆزىمىزگە كېرەكلىك بولغان تەرەپلەرنى قوبۇل قىلىپ ئۆزىمىزنىڭ مىللىي ئۇسلۇبىغا ماسلاشتۇرۇپ ئاۋاز ئىلمىنى راۋاجلاندۇرۇشتا تېگىشلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇشىمىز كېرەك. باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى قوبۇل قىلىش ۋە ئۆگىنىش ھەرگىزمۇ قارىغۇلارچە دورىغانلىق ئەمەس. بۇ يەردىكى مەسىلە ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ۋە يېڭى ئۇسلۇبىنى قانداق قىلىپ ئۆزىمىزنىڭ ئەمەلىيىتىگە تەتبىقلاشتا. بۇنىڭ ئۈچۈن مىللىي ئۇسلۇب بىلەن ياۋروپاچە ناخشا ئېيتىشنى ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈپ

شىنجاڭ دېھقانلار رەسمىي ئالاشىدىلىكى توغرىسىدا

تارىخى باسقۇچتىكى مىللەتلەرنىڭ كولىپكىتىپ ئېڭىغا، ھېسسىياتىغا، پىسخىك ساپاسىغا ۋەكىللىك قىلىدۇ. ئۇ تارىخى تەرەققىياتنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچى بولۇش سۈپىتى بىلەن ھەر قايسى تارىخى دەۋردىكى مەدەنىيەت - سەنئەتنىڭ تەرەققىياتىغا تۈرتكە بولىدۇ.

خەلق گۈزەل سەنئىتى جۇڭخۇا مىللەتلىرى ئەنئەنىۋى مەدەنىيىتىنىڭ مۇنەۋۋەر تەركىبىي قىسمى. خەلق گۈزەل سەنئىتى ئەنئەنىۋى پەلسەپىۋى قاراش بىلەن ئېستېتىك قاراشنى تولۇق گەۋدىلەندۈرگەن. ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرى سەنئىتىنىڭ يىلتىزى ۋە مەنبەسى. مىللەتلەر مەدەنىيىتىنىڭ «ئانا سەنئىتى». ئۇ سەنئەتنىڭ مەزمۇنى بېيىتىپ داۋاملىق تەرەققىي قىلىدۇ.

خەلق گۈزەل سەنئىتى مىللەتلەرنىڭ يىلتىزىدىن تارقىلىپ كەلگەن. ئۇ خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ، خەلق ئارىسىدا تەرەققىي قىلىدۇ. سۆز ۋە

ئىنسانلار تەرەققىياتى جەريانىدا ئىپتىدائىي ئادەملەر ياشاش ئۈچۈن داۋاملىق ئەمگەك بىلەن شۇغۇللانغان ھەم تۈرلۈك قوراللار بىلەن ھەر خىل تۈرمۈش بۇيۇملىرىنى ئىجاد قىلغان. تېخىمۇ ياخشى ياشاش، خۇشال - خۇرام تۈرمۈش كەچۈرۈش ئۈچۈن ئېستېتىك گۈزەللىككە ئىنتىلگەن ھەم سەنئەتنى ياراتقان. شۇڭا سەنئەتنىڭ پەيدا بولۇشى ۋە ئۇنىڭ تەرەققىياتى ئىنسانلارنىڭ ھاياتلىق پائالىيىتى بىلەن ھەمبەھەس بولۇپ كەتكەن. سەنئەت فۇنكسىيەسىنى يوقاتسا، گۈزەللىكتىن ئايرىلىپ قالسا ئىنسانلارنىڭ ھاياتلىق پائالىيىتى بىلەن تۈرمۈشنىڭ قىممىتى بولمايدۇ. ئىنسانلار سەنئىتىنىڭ تەرەققىياتى ئەمگەكچىلەرنىڭ داۋاملىق ئەمگەك پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىش جەريانىدا شەكىللەنگەن خەلق سەنئىتى ئاساسىدا تەرەققىي قىلىدۇ ۋە داۋاملىشىدۇ. شۇنداقلا ھەر خىل سەنئەت شەكىللىرى ۋۇجۇدقا كېلىدۇ. خەلق سەنئىتى ئۇلۇغ

ئۆزگەرتىش، ئادەملەشتۈرۈش، نەرسىلەشتۈرۈش ۋە ئوخشىتىش قاتارلىق ھەر خىل ئۇسۇللارنى قوللىنىپلا قالماي، ئۇلاردىكى بەدىئىي تۈزۈلۈش، رەڭ ۋە ئوبرازنى دېھقانلارنىڭ ئېستېتىك گۈزەللىكىگە بولغان قىزىقىشى، بەدىئىي ئۇسلۇبى شۇنداقلا ھازىرقى دېھقانلارنىڭ ھېسسىياتى، قىزىقىشى بىلەن يۇغۇرۇۋىتىدۇ. رەسساملىقتىكى گۈزەللىك تەبىئەتنى سىزىشتلا گەۋدىلىنىپ قالماي بەلكى رەسىم سىزىش ئۇسلۇبى، شەكىل ۋە قۇرۇلمىسىنى قايتا ئىجاد قىلىشتىمۇ گەۋدىلىنىدۇ. رەڭ بىلەن شەكىل قۇرۇلمىسى ئوبيېكت قىياپىتىنىڭ مۇستەقىل گۈزەللىكىنى ئىپادىلەيدۇ.

دېھقانلار رەسىمىنىڭ ئېستېتىك ئالاھىدىلىكى

1. ئېستېتىك ئوبرازنى قوغلاشقاندا چىن ھېسسىياتقا تايىنىدۇ. ئوبرازنىڭ «راست»لىقىغا ئەھمىيەت بەرمەيدۇ.

2. جىسىم ئوبرازىدىكى «روھىيەت ئەينەنلىكى» نى قوغلىشىپ «شەكىل ئەينەنلىكى» نى قوغلاشمايدۇ.

3. ئۆز مەيلىچە ئوبراز يارىتىشنى قوغلىشىش ئالاھىدىلىكى: دائىم ئىلھامغا تايىنىدۇ، ئەھۋالغا قاراپ ئىش كۆرىدۇ، يارىتىلغان ئېستېتىك ئوبرازدا ئۆز مەيلىچە بولۇش، كۆپ خىل بولۇش، خام بولۇش ئالاھىدىلىكى گەۋدىلىنىدۇ.

4. ئوي - پىكىر ۋە ھېسسىيات قوغلىشىدۇ: ئۇششاق تەپسىلاتلارنىڭ بىر تەرەپ قىلىنىشىغا ئەھمىيەت بېرىلمەي، زېھنىي قۇۋۋەت باش تېمىنى يارىتىدىغان ئوي - پىكىر، ھېسسىيات، ئاددىي ئىدىيە ۋە ئەقىل ئىدراكقا مەركەزلەشتۈرۈلىدۇ.

5. ئەركىنلىك بىلەن ئىختىيارلىقنى قوغلىشىدۇ: دېھقان رەسساملارنىڭ تۇرمۇش بىلەن ئوبيېكتىپ شەيئىلەرگە بولغان سۇبېيكتىپ پوزىتسىيەسى ئەكس ئەتتۈرۈلىدۇ. دېھقانلار رەسىمدە يارىتىلغان ئوبرازلار بىلەن ئۇنىڭ مەزمۇنى چىن كۆڭلىدىن چىقىدىغان بولۇپ، چىن مۇھەببەت، چىن ھېسسىياتقا

ھەرىكەتلىك تەربىيەلەش شەكلى بىلەن تارقىلىدۇ ۋە تەرەققىي قىلىدۇ. خەلق گۈزەل سەنئىتى ئىجادچىلىرى ئامما ياقىتۇرىدىغان تۇرمۇش كارتىنىسى بىلەن فولكلور (خەلقنىڭ ئۆرپ - ئادىتى) نى ئۆزىنىڭ سۇبېيكتىپ ئېڭى ۋە ئۆزىگە بولغان كۈچلۈك ئىشەنچىسى بىلەن ئىپادىلەپ بېرىدۇ. ئۇلار ئوبيېكتىپ دۇنياغا بولغان تونۇشنى بىۋاسىتە كۆزىتىش، ئوي - خىيال، تەسەۋۋۇر بىلەن ئىپادىلەيدۇ. خەلق گۈزەل سەنئىتى ئىجادچىلىرى ئۆز ئىجادىيىتىدە قەلبىدىكى گۈزەل ئارزۇ - تىلەكلەرنى قايتا نامايان قىلىدۇ ھەم ئۇنى تېخىمۇ غايىۋىلەشتۈرۈۋېتىدۇ.

دېھقانلار رەسىمى

دېھقانلار رەسساملقى دۆلىتىمىزنىڭ ئالاھىدە تارىخىي شارائىتىدا شەكىللەنگەن بىر خىل رەسىم سىزىش سەنئىتى شەكىلدۇر. ئۇ 20 - ئەسىرنىڭ 50 - يىللىرىنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىدە مەيدانغا كەلگەن. دېھقانلار رەسىمىدە دېھقانلارنىڭ يېڭى تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيۈش ۋە ئۇنى قوغلىشىش ئىستىكى نامايان قىلىنىپلا قالماي، دېھقانلارنىڭ كۈنسېرى يېڭىلىنىۋاتقان گۈزەل يۇرتلىرى مەدھىيەلىنىدۇ. ئۇنىڭدا يەنە دېھقانلارنىڭ ئاقكۆڭۈللۈكى بىلەن سەمىمىي ھېسسىياتى ئۇرغۇپ تۇرىدۇ. دېھقانلار رەسىمى ئەنئەنىۋى خەلق سەنئىتىنىڭ ھەر خىل شەكىللىرىنى، مول مەزمۇنىنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپلا قالماي، ئەنئەنىۋى خەلق سەنئىتىنىڭ روھى قېزىلىدۇ. دېھقانلار رەسىمىدىكى ئېستېتىك قاراش ھەرقايسى مىللەت ئاممىسىنىڭ ئەنئەنىۋى سەنئىتى بىلەن قان بىلەن گۆشتەك بىرلىشىپ كەتكەن. ئۇلار قەلبىگە ئۇزاق يىل يوشۇرۇنغان بەدىئىي ئوبرازنى قايتىدىن قىزغىن نامايان قىلىدۇ. بۇ ئۇلارنىڭ ئەنئەنىۋى ئېستېتىك گۈزەللىكتىن بەھرىلىنىش ئىستىكىگە ئۇيغۇن كېلىدۇ.

دېھقان رەسساملار زىننەتلەش، مەۋھۇملاشتۇرۇش، مۇبالغە قىلىش، شەكىل

دېھقانلار رەسمى سەنئىتىنىڭ ئوبراز يارىتىش ئالاھىدىلىكى

دېھقان رەسساملار شەيئىلەرنىڭ ئوبرازىنى ياراتقاندا ئەركىن، تەبىئەتتىن، زامان ۋە ماكاندىن ھالقىغان تەسەۋۋۇرغا تايىنىپ ئوبراز يارىتىدۇ. دېھقان رەسساملار دائىم ۋاقىت، پەسىل، جۇغراپىيە، مۇھىت ۋە تېما سەۋەبىدىن ئوخشاشمايدىغان ئوبراز يارىتىش ئۇسۇلىنى قوللىنىدۇ. دېھقانلار رەسىمنىڭ ئۆزگىچە بەدىئىي ئوبراز يارىتىش سىستېمىسى بولىدۇ.

دېھقان رەسساملار چىنلىقنى قوغلاشمايدۇ. يالغاننى توقۇپ چىقمايدۇ. ئابستراكت، مۇبالغە، ئادەملەشتۈرۈش، نەرسىلەشتۈرۈش قاتارلىق سەرخىل ماھارەتلەر بىلەن شەيئىلەرنىڭ ئاددىي ئوبرازىنى نامايان قىلىدۇ.

دېھقان رەسساملارنىڭ ئوبراز يارىتىشتىكى ئۆزىگە خاس ئېستېتىك ئېڭى، ھېسسىياتى ۋە تۇرمۇش قوغلىشىشى ئۇلارنى ئوبراز ياراتقاندا مەلۇم شەيئىنى تەبىئىي ئۆز پېتىچە ئىپادىلەش بىلەن غايىۋىلاشقان قاراش بىلەن ئىپادىلەيدىغان ئالاھىدىلىككە ئىگە قىلغان. ئۇلار ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى، تىلەكلىرىنى، قاراشلىرىنى ئۆز ئىجادىيىتىدە يوشۇرۇن ئىشارە قىلىدۇ.

دېھقان رەسساملارنىڭ ئىجادىيەتلىرىدىكى ئوبرازلارنىڭ ھەممىسى رېئال تۇرمۇشتىن كېلىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىدىيەسىدە شەكىل ئۆزگەرتىش بىلەن شەكىل ئۆزگەرتەسلىك مەسىلىسى مەۋجۇت بولمايدۇ. ئۇلار ئۆزىنىڭ تەسەۋۋۇرى بويىچە ئۆز ھېسسىياتىنى تولۇق ئىپادىلەشكە تىرىشىدۇ، بۇ سەنئەتكارنىڭ غايىسىدىكى ئوبرازنىڭ ئۆز كۆڭلىدىكىدەك يارىتىلىشىدۇر.

تولغان بولىدۇ. دېھقان رەسساملار كۆڭلىدىكى ئېستېتىك تەسىرات ۋە ئېستېتىك غايىسىنى ھېچقانداق چەكلىمىگە ئۇچرىماي ئەركىن - ئازادە سىزىپ چىقىدۇ. ئۇلار تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيىدۇ. تۇرمۇشتىكى كىيىم - كېچەك، يېمەك - ئىچمەك، تۇرالغۇ، سەپەر قاتارلىقلاردىن گۈزەللىك ئىزدەيدۇ ۋە ئۇنى بايقايدۇ. لېكىن ئۇلار كۆڭلىدە ھېس قىلغىنىنى چىن ئويىپ كېتىپ مەۋجۇدىيەت ھېسابلىمايدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆز ئىجادىيىتىدە ئىپادىلەيدىغىنى ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكى نەرسىلەردۇر.

6. ئۆزىنى يارىتىش ئېڭى: ئۆز ئېڭىنى ئىپادىلەش ئۇسۇلى ئاكتىپ تەشەببۇسكار بولىدۇ. بۇنداق سۇبېكتىپ ئاڭ خەلقىنىڭ كۆڭلىدە تەلەپ قىلىدىغىنى بىلەن ئېستېتىك تەسىراتقا ئۇيغۇن كېلىدۇ.

7. شەيئىلەرنى قوغلاشقاندا مۇكەممەللىكى تەشەببۇس قىلىدۇ: دېھقان رەسساملارنىڭ ئىجادىيىتىدە پۈتۈن ھېسسىياتتىكى ھېسسىي بىلىش بىلەن ئەقلىي بىلىش ئويىپ كېتىپ ئۇنىڭ ئىپادىسى گەۋدىلىنىدۇ. ئۇلار تۇرمۇشنى ئۇزاق يىل كۆزىتىش، بېشىدىن كەچۈرۈش جەريانىدا شەكىللەنگەن چىن، ئاددىي ھېسسىياتنى ئۆز ئىجادىيىتىدە نامايان قىلىدۇ. ئۇلار ھېسسىياتنىڭ تولۇق ئىپادىلىنىشىنى، شەيئىلەرنىڭ مۇكەممەل بولۇشىنى، ئارزۇسىنىڭ تولۇق ئەمەلگە ئېشىشىنى تەشەببۇس قىلىدۇ.

8. ئوبراز يارىتىش ۋە بەدىئىي تۈزۈلۈش جەھەتتە چىن تۇرمۇش ھادىسىلىرىگە ئېسىلۋالمايدۇ: ئەمەلگە ئاشمايدىغان ئوي - خىيال سىڭگەن، غايىسى تولۇق ئەكس ئەتكەن رەسىملەرنى سىزىپ چىقىدۇ. بۇنداق ئاددىي ئىدىيەۋى ھېسسىيات بىلەن ئېستېتىك ئېھتىياج دېھقانلار رەسىمنىڭ ئۆزىگە غايىۋى تەلەپلەرنى قويىدىغان ئالاھىدىلىككە ئىگە قىلغان.

ئاپتور: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت يۇرتىدا

راۋابنىڭ ئۇيغۇر چالغۇلىرى ئىچىدىكى ئورنى

قىلىش ئارقىسىدا مانا بۈگۈنكى راۋاب بارلىققا كەلدى. سەنئەت پېشقوالىدى يالغۇز ئۇنىڭ قۇرۇلمىسى ئۈستىدىلا ئەمەس، يەنە چېلىش ماھارىتى جەھەتتىمۇ ئىزدىنىپ مەخسۇس راۋاب ئۈچۈن چېلىنىدىغان ئاھاڭلارنى ئىجاد قىلدى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق سەنئەت ئىنستىتۇتىدىكى قابىل ئوقۇتقۇچىلار مەشىق ماتېرىياللارنىڭ نوتا نۇسخىسىنى تولۇقلاپ ئۇنى يالغۇز مىللىي مۇزىكا بولۇپلا قالماستىن، بەلكى دۇنياۋى بىر چالغۇ ئەسۋاب قاتارىغا كىرگۈزۈش ئۈچۈن كۈچ چىقىرىش بىلەن بىللە، كەلگۈسىدىكى سەنئەت ۋارىسلىرىنىڭ يېتىشىپ چىقىشى ئۈچۈن يۈرەك قېنىنى سەرپ قىلدى ۋە مەشىق ماتېرىياللىرىنى تولۇقلىدى، راۋاب ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدىغان بولۇپ باس راۋاب، ئۆلچەملىك راۋابتىن تەركىب تاپقان. ئۆلچەملىك راۋاب مۇقامنىڭ مەرغۇل داستانلىرىدا ئاساسلىق ئورۇندا تۇرىدۇ. ئۆلچەملىك راۋاب بىلەن باس راۋاب ئادەتتە كۆپ ئىشلىتىلىدۇ. ئەل ئىچى نەغمىچىلىرى

راۋاب قەدىمىي ئۇيغۇر چالغۇسى بولۇش بىلەن بىللە، مۇقام ۋە خەلق ناخشىلىرىنى ئورۇنلاشتا ئاساسلىق چالغۇلارنىڭ بىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئاۋاز تۈسى مۇقام، خەلق ناخشىلىرى ئەلنەغمە دېگەندەك مۇھىم مۇزىكا سەھنىسىدە ئاساسلىق رول ئويناش بىلەن ھازىرغا كەلگەن بولۇپ، باشقا چالغۇلار بىلەن بىرلەشتۈرۈپ چالسىمۇ ياكى يەككە چالسىمۇ يەنە كىشىلەرگە ئېستېتىك زوق بېغىشلايدۇ. راۋاب ئۇزاق تارىخقا ئىگە بولۇش بىلەن خەلقىمىزنىڭ مۇزىكىلىق ھېسسىياتىنى ئىپادىلەش جەھەتتە ناھايىتى مۇھىم ئورۇندا تۇرۇپ كەلگەن. راۋاب ئەل ئىچى سەنئەتكارلىرى ئىجاد قىلغان ساز بولۇپ ئەل ئىچىدىن كەسپىي ئۆمەكلەرگە سىڭىپ كىرىپ يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن كەسپىي ئۆمەكلەرنىڭمۇ ئاساسلىق سازغا ئايلانغان. ھەر بىر دەۋردە مەشھۇر راۋاب چالغۇچىلىرى يېتىشىپ چىقىپ ئۇنىڭ قۇرۇلمىسى ۋە ئاۋاز تۈسىنى قانداق قىلغاندا تېخىمۇ يېقىشلىق ۋە ياغراق چىقارغىلى بولىدۇ، دېگەن مەسىلىلەرنى تەتقىق

پېشىۋالرىدىن بولغان تاشۋاي، ئوبۇل گاس، روزەك باشى قاتارلىقلار ئۇستازلار تارىختىن بىرى چېلىنىپ كېلىۋاتقان راۋاب چېلىش ماھارىتىنى ئىزچىلىق يېڭىلاپ زەخمەك ۋە پەدە بېسىش جەھەتتە ئوخشىمىغان دەرىجىدە يۈكسەك بىر پەللىگە كۆتۈرۈش جەھەتتە چوڭقۇر تەسىرگە ئىگە. دۆلىتىمىزدە شۇنداقلا چەت ئەللەردە ئۆتكۈزۈلگەن تۈرلۈك كېچىلىكلەردە يالغۇز كىشىلىك مۇزىكا ئورۇنلاپ خەلقىمىزنىڭ شۇنداقلا دۇنيا ئەھلىنىڭ راۋابقا بولغان تونۇشىنى يۇقىرى كۆتۈردى. راۋاب مەيلى مىللىي قۇرۇلما ئالاھىدىلىكى جەھەتتە بولسۇن مەيلى ئاۋاز تۈسى جەھەتتە بولسۇن، يەككە ياكى باشقا سازلار بىلەن مۇزىكا ئورۇنلاش جەھەتتە ئۆزىگە خاس مۇستەقىل قۇرۇلما ۋە ئاۋاز شەكلىگە ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇيغۇر چالغۇلىرىنىڭ ئانا چالغۇسى قاتارىدىن ئورۇن ئېلىشقا تېگىشلىك ۋە ئورۇن ئېلىپ كېلىۋاتىدۇ. مەن بۇنىڭدىن كېيىنكى ئەۋلادلارنىڭ بۇ ھەقتىكى تەتقىقاتلارنى يەنىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرۇپ چېلىش ياكى قۇرۇلما جەھەتتە بولسۇن تېخىمۇ مۇكەممەللىككە قاراپ يۈزلەندۈرۈشنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئاپتور: پىچان ناھىيەلىك ناخشا-ئۇسسۇل ئۆمىكىنىڭ چالغۇچىسى

ئارىسىدىمۇ ئۆلچەملىك راۋاب چالدىغانلارنى كۆپلەپ ئۇچرىتىش مۇمكىن. باس راۋاب پەقەت كەسپىي ئۆمەكلەردە ئىشلىتىلىدىغان بولۇپ ئادەتتە خەلق سەنئەتكارلىرى ئارىسىدا كۆپ ئىشلىتىلمەيدۇ. راۋابنىڭ ئاۋازى مۇڭلۇق ۋە تەسىرلىك بولۇپ ئۇنىڭ ھەر بىر ساداسى ئادەمنىڭ يۈرەك بېغىشىنى تىترىتىپ ئۆتىدۇ. راۋاب ئاستا پەدىلەرگەمۇ ئىنتىك ئۇسسۇللۇق پەدىلەرگەمۇ ماس كېلىدۇ، چېلىش قانۇنىيىتى، سىم قۇرۇلمىسى ۋە شەكىل قۇرۇلمىسى ئۆز ئالدىغا چېلىش قانۇنىيىتى بولۇپ ئاۋاز تۈسىمۇ يەنە ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىككە ئىگە.

راۋابنىڭ ماسلىشىشچانلىقى يۇقىرى بولۇپ مىللىي مۇزىكىلار بىلەن ئورۇنلىغاندا ئۆزىنىڭ مىسكىن ۋە ياڭراق ئاۋازى بىلەن ئاڭلىغۇچىلاردا بىر خىل ھاياجانلىق كەيپىيات پەيدا قىلىدۇ. ئېلېكترونلۇق چالغۇلار بىلەن بىللە چالغاندا بىر خىل مىللىي خاسلىقنى نامايان قىلىدۇ. ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ تۈسى باشقا ھېچقانداق چالغۇ بىلەن ئوخشىمىغاچقا ئوخشىمىغان مەيداندا ئوخشىمىغان تۈس ۋە تۇيغۇ بىلەن كۆز ئالدىمىزدا نامايان بولىدۇ. ئاڭلىغۇچىلار ئۇنىڭ ئاۋازىنى باشقا سازلارنىڭ ئاۋازىدىن ئاسانلا پەرقلەندۈرۈۋالالايدۇ. يېقىنقى زامان تارىخىدىكى مەشھۇر راۋاب

جىددىي بىلدۈرگۈ

تەھرىراتىمىز ئۈرۈمچى شەھىرى شىنخۇا جەنۇبىي يولى 11-نومۇر ۋەنگو سارىيى 10-قەۋەتكە يۆتكەلدى. ئەسەر ئەۋەتكۈچىلەرنىڭ مۇشۇ ئادرېس بويىچە ئالاقىلىشىشنى ئۈمىد قىلىمىز. ئەسەر ئەۋەتكەندە ئادرېسنى خەنزۇچە مۇنداق يېزىڭ:

新疆乌鲁木齐市新华南路 11 号万国大厦 10 楼“新疆文化”杂志编辑部 邮编: 830000

ئەسەرنىڭ ئېلېكترون نۇسخىسىنى 1329451404@qq.com غا ئەۋەتىڭ.

كامالىي ئېھتىرام بىلەن:

«شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلى تەھرىراتى

«قومۇل ئون ئىككى مۇقامى» نىڭ تېكىستلىرى ۋە

ئېلى ئىسمائىل

مەن بۇ كىشىنى بۇرۇنلا بىلەتتىم، ئۇنىڭ ئوغلى، مېنىڭ ساۋاقدىشىم مۇھەممەد ئېلى بىلەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدا دىداكتىك تەربىيەۋى نەسەت ۋە ئىلمىي مۇتائىلە سۆھبەتلىرىگە مۇشەرەپ بولغانىدىم. ئۇنىڭ ھارماي ئۆگىنىش ۋە ئىشلەش روھى ئىستۇدېنتلىق قەلبىگە چوڭقۇر ئورناشقاندى. ئۇ ماڭا تۇرمۇش ۋە خىزمەتتە ئۈلگە بولالايدىغان كىشى بولۇپ مۇشۇنداق رەھبەرنىڭ قول ئاستىدا خىزمەت قىلىش نەقەدەر كۆڭۈللۈك ۋە مەنىلىك. ھە!

«قومۇل نەزمىلىرى» ئاخىرى روياپقا چىقتى، بۇ جەرياندا ئېلى ئىسمائىل دادا نۇرغۇنلىغان ئۆچمەس ئىزلارنى قالدۇردى. نەچچە مىڭ يىللىق «مەنئى بايلىق» بار بۇ زېمىندا ئىز قوغلاپ ئىز تېپىش، قەھرىماندەك قىدرىپ قېزىش ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ قولىدىن كېلىۋېرىدىغان ئىش ئەمەس، ئۆزىگە خاس توپلاش ماھارىتىگە ئىگە

بۇنىڭدىن 27 يىل بۇرۇن مەن شىنجاڭ نېفىت مائارىپ ئىنستىتۇتىدىكى ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتىم بىلەن خوشلىشىپ، قومۇل ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلىرى، تىل-يېزىق خىزمىتى ئىشخانىسىغا يۆتكىلىپ كەلدىم. بۇ دەل قومۇل خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ۋە «قومۇل ئون ئىككى مۇقامى» نىڭ تېكىستلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قامۇسى — «قومۇل نەزمىلىرى» قىزىق توپلىنىۋاتقان، رەتلىنىۋاتقان، تەھرىرلىنىۋاتقان ۋە نەشرگە بېرىشكە تەييارلىنىۋاتقان مەزگىل ئىكەن. مويىسىپت زات، كەسپىي ئۇستازىم ۋە مېنىڭ بۇ ئىشخانىغا يۆتكىلىپ كېلىشىمگە كۆپتىن-كۆپ كۈچ چىقارغان ئېلى ئىسمائىل دادا بىلەن ئەنە شۇنداق خىزمەتداشلىق مۇناسىۋىتىگە ئىگە بولۇپ قالدىم.

مەدەنىيەت مەشئەلچىلىرى

ھېلىمۇ مەندىن سورايدۇ. تەپسىلىي جاۋاب بېرىشكە قەلەم ھېلىمۇ ئاجىزلىق قىلىدۇ، كەلگۈسىدە قەلەمنى قۇۋۋەتلەندۈرۈپ قالارمەن.

خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى مۇتەخەسسىسى

بىر كىشىنىڭ قەدىر-قىممىتى ئېرىشكىنى بىلەن ئەمەس، بەلكى بەخش ئەتكىنى بىلەن ئۆلچىنىشى كېرەك. ئېلى ئىسمائىلنىڭ قىممىتى شۇ يەردىكى، ئۇنىڭ قومۇل خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ۋە «قومۇل ئون ئىككى مۇقامى» نى توپلاش، رەتلەش، تەتقىق قىلىش ۋە نەشر قىلىش جەريانىدا قولغا كەلتۈرگەن مۇۋەپپەقىيەتلىرى ۋە خەلققە تەقدىم قىلغان ئۇلۇغ ئەمگەكلىرى ئۇيغۇر مىللىتىنىڭلا ئەمەس، بەلكى پۈتكۈل جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ مەدەنىيەت گۈللىنىشىگە سۈنۈلگەن جۇلالىق گۈلدەستە، ئىشلىتىش، ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئەۋلادلىرىمىز ئۇنىڭ قىممىتىنى ۋە تارىخى ئەھمىيىتىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلىشقا باشلايدۇ.

ئېلى ئىسمائىل 1937-يىلى قومۇل شەھەر ئىچى يېزا ئازنا بازار مەھەللىسىدە داغلىق سۇنۇقچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، بالىلىق دەۋرىدە دادىسىنىڭ يېتەكلىشىدە ساۋادىنى چىقارغان. 1953-يىلىدىن 1956-يىلىغىچە قومۇلدا باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان. 1959-يىلى سابىق ئۈرۈمچى دارىلمۇئەللىمىنى پۈتكۈزگەندىن كېيىن قومۇل ۋىلايەتلىك 1-ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى بولغان. 1975-يىلى قومۇل ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت مائارىپ باشقارمىسىغا يۆتكىلىپ، ئاممىۋى مەدەنىيەت خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانغان. 1985-يىلى قومۇل ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە قارمىقىدىكى مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلەر ۋە تىل-يېزىق خىزمىتى ئىشخانىسىنىڭ مەسئۇلى بولۇپ ئىشلىگەن، 1999-يىلى پېنسىيەگە چىققان.

ئېلى ئىسمائىل دادىدەك ئەس-يادىنى مۇشۇ ئىش ئۈچۈن بېغىشلىۋەتكەن كىشىلەرلا مول ئۈنۈمنىڭ ئىگىسى بولالايدۇ. ئۈچ يىللىق ئەگىشىش، ئۆگىنىش ۋە قول سېلىپ ئىشلەش ئۆگىنىش سۈرئىتىنى، ئىلگىرىلەش سۈرئىتىنى بىراقلا ئۆزگەرتىۋەتتى. مانا ھازىر مەنمۇ ئولتۇرسام ئارام تاپماس، تۇرسام ئارام تاپماس، ماڭسام ئارام تاپماس بىر ئادەم بولۇپ قالدىم، ھەتتا يولدا ماڭساممۇ ئالدىراش ماڭغانلىقىمدىن باشقىلاردىن بىر نەچچە قەدەم ئالغا ئىلگىرىلەپ كېتىدىغان بولۇپ قالدىم. بۇ «ئارام تاپماس زات» بىلەن ئۈچ يىل ئارام تاپماستىن ئىشلەش داۋامىدىكى تەسىراتلىرىم ئاساسدا بۇنىڭدىن ئون نەچچە يىل بۇرۇن «ئىزدەنگۈچىنىڭ ئىزى»، «يول ئاچقۇچىنىڭ ئىزى» قاتارلىق تېمىلاردا ئەسەر يېزىپ ئېلى ئىسمائىل دادىنىڭ ئىش ئىزلىرىنى «شىنجاڭ گېزىتى»، «ئاسىيا كىنىدىكى»، «شىنجاڭ خەلق رادىيو ئىستانسىسى»، «قومۇل گېزىتى» ۋە ئۆزۈم يوقلۇقتىن بارلىققا كەلتۈرگەن «تەقدىرداش» ژۇرنىلى قاتارلىقلاردا تەشۋىق قىلدىم. ھەر بىر رەھبەر، ھەر بىر خىزمەتچى، ھەر بىر ئىنساننى ئەنە شۇنداق ئىشلەشكە، ئەنە شۇنداق ياشاشقا، ئەنە شۇنداق ئىز قالدۇرۇشقا دەۋەت قىلغانىدىم، ھالا بۈگۈنكى كۈندىمۇ ئېلى ئىسمائىلنىڭ توختىماي ئىزدىنىۋاتقانلىقىنى، تېخىمۇ زور نەتىجىلەرنى يارىتىۋاتقانلىقىنى بايقىدىم ۋە بايقاۋاتمەن. ئۇ ئىۋىرغول ئاسمىدىكى چوڭ-كىچىك ساناقسىز يۇلتۇزلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ يورۇق چاقناۋاتقان يۇلتۇزلارنىڭ بىرى ئىدى. مۇنەججىملەر ئەڭ گەۋدىلىك چاقنىغان يۇلتۇزلارغا ئىسىم قويۇپتەكەن. مەنمۇ ئىۋىرغولنىڭ، يەنى قەدىمىي قومۇلنىڭ مەنىۋى دۇنياسىنى يورۇتۇپ بېرىشكە ئالاھىدە چاقنىغان بۇ يۇلتۇزغا «ئىۋىرغول يۇلتۇزى» دەپ ئىسىم قويدۇم. يۇلتۇز قانداق چاقنىدى؟ بۇ سوئالنى كىشىلەر

ئېلى ئىسمائىل كىچىكىدىن باشلاپلا خەلق ئېغىز ئەدەبىيات-سەنئىتىگە چوڭقۇر ئىشتىياق باغلىغان ئىدى. خەلق سەنئەتكارلىرىنى ئىنتايىن ھۆرمەتلەيتتى. ھەرقانداق كىشىدىن ئاڭلىغان، ھېكايە، چۆچەك، بېيىت-قوشاق، ماقال-تەمسىللەرنى گۆدەك قەلبىگە خاتىرىلەپ ماڭغاندىن باشقا، ئۆزىنىڭ مەخسۇس خاتىرىسى، ھەتتا دەرسلىك كىتاب-دەپتەرلىرىگە خاتىرىلەپ ماڭاتتى. ئۇ ئىشلار گەرچە پارچە-پۇرات، تەرتىپسىز ئېلىپ بېرىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئاخىرىدا ئۇنىڭ بىر ئۆمۈرلۈك ئەمگەك مېۋىسىنىڭ ئەڭ دەسلەپكى ئاساسى ۋە ئۈندۈرمىسى بولۇپ قالغانىدى.

ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىغا يۈكسەك ئىشتىياق باغلاپ، كۆڭلىگە نۇرغۇن ئارمانلارنى پۈككەن بۇ كىشىنىڭ ئىزگۈ-ئىستەكلىرى تولمۇ جاپالىق ئەينى يىللارنىڭ توپا-چاڭلىرى ئارىسىغا كۆمۈلۈپ كەتتى، ئارزۇ-ئارمانلار كۆپۈككە ئايلاندى. قىران چاغلار كەلمەسكە كەتتى. بىراق 1975-يىلى خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن سابىق قومۇل ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت مائارىپ باشقارمىسىغا يۆتكىلىش مۇناسىۋىتى بىلەن ئۇنىڭ ھاياتىدا يېڭى بۇرۇلۇش بولدى. بۇ جەرياندا ئۇ ئۆزىنىڭ خىزمەتكە بولغان ئوتتەك قىزغىنلىقى ۋە ئالاھىدە تەشكىللەش، مۇناسىۋەت باغلاش ئىقتىدارىغا تايىنىپ قومۇل تەۋەسىدە ئاممىۋى مەدەنىيەت خىزمىتىنىڭ جانلىنىش ۋە جۈش ئۇرۇپ راۋاجلىنىشىغا تۈرتكە بولدى. قومۇلدىكى ھەرقانداق بىر يېزا-كەنتلەردە ئاممىۋى مەدەنىيەت يۇرتلىرى بەرپا قىلىنىپ، بىر تەرەپتىن يېزىلاردا 3-ئومۇمىي يىغىندىن بۇيانقى پارتىيەنىڭ پارلاق سىياسەتلىرى تەشۋىق قىلىنىپ، يېزا پەن-تېخنىكىسى ئومۇملاشتۇرۇلغاندىن باشقا خەلق ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمۇ قايتىدىن باش كۆتۈرۈش

پۇرسىتىگە ئېرىشتى. يۇقىرىدا مەركەزدىن، تۆۋەندە يەرلىكنىڭ ھەرقايسى تارماقلىرىغىچە خەلق ئەدەبىيات-سەنئەت مىراسلىرى، مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلىرىنى توپلاش، رەتلەش ئىشىنى باشلىۋەتتى. شۇ مەزگىللەردە يىتتۈرۈپ قويغان ئەڭگۈشتەرنى قايتا تېپىۋالغان كىشىدەك ئەڭ ھاياجانلانغان ۋە خۇشاللىققا چۆمگەن كىشىلەرنىڭ بىرى دەل ئېلى ئىسمائىل بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى ئۇ، بىر نەچچە يىللىق ئاممىۋى مەدەنىيەت خىزمىتىنى ئىشلەش جەريانىدا قومۇل خەلق ئېغىز ئەدەبىيات-سەنئەت مىراسلىرىنىڭ مىللىي مەدەنىيەت خەزىنىمىزدىكى كۆز چاقنىتىدىغان بىباھا گۆھەر، پۈتمەس-تۈگمەس بايلىق ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلىپ يەتكەنىدى، شۇنداقلا دەل مۇشۇ مەزگىللەردىن باشلاپ ئۇ، قومۇل ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى بارلىق ئەلنەغمە سەنئەتكارلىرى، بېيىت-قوشاقچى، داستانچى، مۇقامچى ئۇستازلار بىلەن تونۇشقان ۋە ئۇلار بىلەن چوڭقۇر دوستلۇق ئورناتقاندى. شۇڭلاشقا قومۇل دىيارىدا نۇرغۇن كىشىلەر ئېلى ئىسمائىلنى تونۇيدۇ ياكى بىلىدۇ، ھۆرمەت قىلىدۇ، مانا بۇ ئاممىۋى ئاساس. خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى سەنئىتىنى توپلاشتا مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىش ئۈچۈن پەقەت مۇشۇنداق ئاممىۋى ئاساسقا تايىنىشقا توغرا كېلىدۇ.

شۇنداق قىلىپ ئۆزىگە ۋە ئۆزى ئىشلەۋاتقان خىزمەتنىڭ ئۇلۇغۋار ئەھمىيىتىگە چەكسىز ئىشەنگەن ئېلى ئىسمائىل قومۇل خەلق ئېغىز ئەدەبىيات-سەنئەت مىراسلىرىنىڭ موللۇقى، رەڭگارەڭلىقى ۋە گۈزەللىكىنى پۈتۈن ئەلگە نامايىش قىلىش ئۈچۈن ھارماي-تالماي ئىزدىنىشكە كىرىشىپ كەتتى. بولۇپمۇ 1985-يىلى قومۇل ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە قارمىقىدىكى مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلىرى، تىل-يېزىق خىزمىتى ئىشخانىسىغا يۆتكىلىپ كەلگەندىن كېيىن

بىر قېتىم شاللاش ۋە تاللاش نەتىجىسىدە 1991-يىلى 4-ئايدا «قۇمۇل نەزمىلىرى» دەك ئون قىسىم، تەخمىنەن 20 مىڭ مىسرا بېيت-قوشاقتىن تەشكىل تاپقان مۇشۇنداق چوڭ ھەجىملىك، كۆپ قاتلاملىق، مۇكەممەل سىستېمىغا ئىگە خەلق ئېغىزى ئەدەبىياتىنىڭ قامۇسى خاراكتېرلىك ئەسەرنى ۋۇجۇدقا چىقاردى. «قۇمۇل نەزمىلىرى» نىڭ دۇنياغا كېلىشى بىلەن قۇمۇل خەلق ئېغىزى ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش ۋە تەتقىق قىلىش ساھەسىدىكى بىر بوشلۇق تولدى. ئېلى ئىسمائىل ئۆزىنىڭ ئۇزاق يىللىق جاپالىق ئەجرىنىڭ مېۋىسىدىن شادلانغىنىدەك قۇمۇل خەلقى ئەجدادلىرىنىڭ ئەسىرلەر ماھىيىتىدە ياراتقان پۈتمەس-تۈگمەس مەنئىي بايلىقلىرىنى ئەڭ مۇكەممەل توپلام ھالىتىدە كۆرۈپ چەكسىز ئىپتىخارلاندى. «قۇمۇل نەزمىلىرى» نىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك نەشر قىلىنىشى يالغۇز ئېلى ئىسمائىلنىڭ جاپالىق ئىزدىنىش روھىنىڭ مەھسۇلى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە ئۇنىڭ خىزمەتداشلىرى، خەلق سەنئەتكارلىرى، كەڭ خەلق ئاممىسى ۋە رەھبەرلىكنىڭ يېقىندىن ھەمكارلاشقانلىقى ۋە قوللاپ-قۇۋۋەتلىگەنلىكىنىڭمۇ نەتىجىسى، ئەلۋەتتە.

ئېلى ئىسمائىل ئۇزاق يىللىق خىزمەت ئەمەلىيىتى جەريانىدا خىزمەتداشلىرى بىلەن زىچ ھەمكارلاشتى، خەلق سادىق بولدى، خەلق سەنئىتىنىڭ تەرەققىيات قانۇنىيىتىگە سادىق بولدى، ئۆزگەرتىمىدى، قوشۇپ قويمىدى، بەلكى ئەڭ زور ئىمكانىيەت ئىچىدە چۈشۈرۈپ قويماسلىققا تىرىشتى. خەلقنى ئالدى، ئاخىرىدا خەلققا قايتۇردى. مانا مۇشۇنداق رەت قىلىپ بولمايدىغان ئاساسلار تۈرتكىسىدە «قۇمۇل نەزمىلىرى» دىن ئىبارەت بۇ يىرىك ئەسەر 1992-يىلى 11-ئايدا شېنجاڭدا ئۆتكۈزۈلگەن

بىر قەدەر ئەۋزەل شارائىت، خىزمەتداشلىرىنىڭ قوللىشى ۋە ھەمكارلىشىشى ئارقىسىدا تېخىمۇ يۈكسەك مەسئۇلىيەت ۋە بۇرچ تۇيغۇسى بىلەن خەلق ئېغىزى ئەدەبىياتىنىڭ ھەر خىل ژانىردىكى ئەسەرلىرى، مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلىرى ۋە «قۇمۇل ئون ئىككى مۇقامى» نى توپلاش، رەتلەش، تەتقىق قىلىش خىزمىتىنى باشلىۋەتتى. بۇ جەرياندا ئۇ خەلقنىڭ ئىچىگە چوڭقۇر چۆكۈپ، خەلق سەنئەتكارلىرىنىڭ يۈكسەك ئىشەنچىسىگە ئېرىشىپ، ھېرىپ-چارچىغىنى، ئاچ-توق قالغىنى بىلەن ھېسابلاشماي 1980-يىلىدىن 1990-يىلىغىچە بولغان ئون يىل جەريانىدا 15 مىڭ كىلوپېتىردىن ئارتۇق يول بېسىپ، قۇمۇل شەھىرىگە قاراشلىق 38 يېزا، بىڭتۇەنگە قاراشلىق يالاڭ كارىز، ساقا، توغۇچى قاتارلىق ئۈچ دېھقانچىلىق مەيدانى، تارانچى كان رايونى، ھەربىي ئات فېرمىسى قاتارلىق 43 نۇقتىنى ئالا قويماي قېزىپ، تەكشۈرۈپ 55 كۆلپىكتىپ، 1000 دىن ئارتۇق شەخسنى زىيارەت قىلىپ، 10 مىڭ كۆپلىتىن ئارتۇق ھەر خىل تېمىدىكى بېيت-قوشاق، 65 پارچە مەسەل، چۆچەك، 2600 ماقال-تەمسىل، 110 پارچە ئەپسانە، رىۋايەت، 200 دىن ئارتۇق جەمەت لەقەملىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى، 100 نەچچە ئەلنەغمىچى، مۇقامچىنىڭ تەرجىمىھالى، 147 پارچە قەدىمكى كىتابلارنى توپلاپ چىقتى. نەچچە ئونلىغان يازما خاتىرە، 260 دانە ئۇنئالغۇ لېنتىسى ۋە ئەلنەغمە، مەشرەپ، سەنئەتكارلارنىڭ سۈرىتى، ئۆرپ-ئادەت تېمىسىدىكى 300 نەچچە پارچە خاتىرە سۈرئەت قالدۇردى. بۇنىڭ ئىچىدىن 6000 كۆپلىتىن ئارتۇق قوشاقنى كارتىغا ئالدى. ئەڭ ئاخىرىدا مەملىكەتلىك ئۈچ چوڭ توپلام خىزمىتى كومىتېتىنىڭ «ئىلمىيلىك، ئومۇميۈزلۈك ۋە ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە بولۇش» دېگەن پىرىنسىپى بويىچە تەكرارلانغان قوشاقلارنى يەنە

ئەسئەت مۇختار(دۆلەت دەرىجىلىك مۇقام ۋارىسى) قاتارلىق 26 نەپەر ئاتاقلىق مۇقامچى ۋە پېشۋا سەنئەتكارلارنىڭ ھاياتى ۋە تۆھپىلىرى تونۇشتۇرۇلغان تەرجىمىھال ماقالىسى «مۇقام پېشۋالىرى» ناملىق مەجمۇئەگە كىرگۈزۈلدى، «قومۇل خەلقىنىڭ توي ئادەتلىرى» قاتارلىق ئۈچ پارچە ئىلمىي ماقالىسى ئېلان قىلىندى.

ئېلى ئىسمائىل يەنە 1993-يىلى 8-ئايدا قومۇلدا ئۆتكۈزۈلگەن «قومۇل مۇقاملىرى مۇھاكىمە يىغىنى»غا ئالاھىدە قاتناشتى. 1995-يىلى ئاپتونوم رايونلۇق تىل-يېزىق كومىتېتى ئۇيۇشتۇرغان «ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىنىڭ قومۇل شېۋىسى» ناملىق كىتابنى تۈزۈش خىزمىتىگە پائال قاتنىشىپ، ئۆزىنىڭ قېزىش، توپلاش جەھەتتىكى ئارتۇقچىلىقى ۋە ئالاھىدە رولىنى يەنە بىر قېتىم جارى قىلدۇردى. 1998-يىلى بېيجىڭدا ئۆتكۈزۈلگەن «مەملىكەتلىك تۇنجى نۆۋەتلىك ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخى تەتقىقات يىغىنى»غا قاتناشتى. يىغىنغا سۇنغان ماقالىسى مۇتەخەسسس، ئالىملارنىڭ دىققەت-ئېتىبارىنى قوزغىدى. ئېلى ئىسمائىل دەم ئېلىشقا چىققان بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا زېھنىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، ۋاقتىنى چىڭ تۇتۇپ ئىلگىرى توپلىغان بىرىنچى قول ماتېرىياللىرىنى داۋاملىق رەتلەپ، تەتقىق قىلىپ نەشر قىلىشقا تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ.

ئاتاقلىق خەتتات

ئېلى ئىسمائىل بىرگە ماھىر، كۆپكە قادىر ئىسمى-جىسمىغا لايى يىتۈك سەنئەتكار، ئۇ، قومۇلنىڭ قېزىپ تۈگەتكۈسىز خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى مىراسلىرىغا ئىگە قەدىمكى مەدەنىيەت بۆشۈكى ئىكەنلىكىنى ئەڭ بۇرۇن ھېس قىلىپ ۋە باشلامچىلىق بىلەن قول سېلىپ ئىشلەپلا قالماي، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆزىنىڭ ئۇزاق يىللار مابەينىدە جاپالىق ئىزدىنىش ۋە مەشىق قىلىش

مەملىكەتلىك كىتاب باھالاش پائالىيىتىدە مەملىكەتلىك 6-نۆۋەتلىك «جۇڭگو كىتابلىرى مۇكاپاتى»غا ئېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن «قومۇل نەزمىلىرى» ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە كلاسسىك ئەسەر «قۇتادغۇبىلىك»تىن كېيىن مۇشۇ شەرەپكە ئېرىشكەن ئىككىنچى كىتاب بولۇپ قالدى.

يولداش ئېلى ئىسمائىلمۇ خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەشتىن ئىبارەت ئۇزاق مۇددەتلىك جاپالىق ئەمگىكىگە يارىشا دۆلەتلىك مىللەتلەر ئىشلىرى كومىتېتى، مەدەنىيەت مىنىستىرلىقى، جۇڭگو خەلق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر جەمئىيىتى ۋە مەملىكەتلىك سەنئەت ئىلىم-پەن لايىھەلەش گۇرۇپپىسى تەرىپىدىن دۆلەتلىك نۇقتىلىق پەن تەتقىقات تۈرى، مەملىكەتلىك خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى توپلاملىرى خىزمىتى بويىچە «خاتىرە مۇكاپاتى»غا ۋە ئاپتونوم رايون بويىچە «ئىلغار توپلىغۇچى» مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. 1992-يىلى بېيجىڭدا ئۆتكۈزۈلگەن «جۇڭگو ئۇيغۇر مۇقامى پائالىيىتى»نىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىدا مەملىكەت بويىچە تاللاپ چىقىلغان ئون نەپەر تۆھپىكار ئالىم، مۇتەخەسسس قاتارىدا «مۇقام سەنئەتكارى» دېگەن شەرەپكە ئېرىشتى. بۇ جەرياندا ئېلى ئىسمائىلنىڭ شانلىق مۇۋەپپەقىيەتلىرى ۋە ئۆچمەس ئىش ئىزلىرى مەملىكەت، ئاپتونوم رايون ۋە قومۇل ۋىلايەتلىك تەشۋىقات ۋاسىتىلىرىدە بەس-بەس بىلەن تەشۋىق قىلىندى.

ئۇنىڭدىن باشقا ئېلى ئىسمائىل يەنە ئۇزاق يىللىق ئىزدىنىش جەريانىدا قولغا كەلتۈرگەن ماتېرىياللىرىنى داۋاملىق رەتلەپ، نەشر قىلدۇردى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە «سىلىقلىقىدىن ئىللىقلىقى ياخشى» قاتارلىق بەش پارچە چۆچەك ھەمدە ئاقپاشا، ئاخۇنبەك، ھەسەن كەكلىك، قۇربان كەكلىك، سەيدۇلئۇستا، ئەمەت ئىسمائىل،

جەريانىدا يېتىلدۈرگەن خەتتاتلىق ماھارىتىنى ئىشقا سېلىپ، خەتتاتلىقنىڭ ھەرقايسى تۈرلىرىدە ئۆز ماھارىتىنى نامايان قىلدى، شۇنداقلا شوخ، ئەركىن، مەردانە ھەمدە نەپىس ئۇسلۇبى بىلەن ھازىرقى زامان ئۇيغۇر خەتتاتلىق سەنئىتىنىڭ جەزىبىدارلىقىنى كۆككە كۆتۈرۈپ، مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدا زور شان-شەرەپلەرگە ئېرىشتى. ئېلى ئىسمائىلنىڭ ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ مەيلى لاتىن يېزىقى ئاساسىدىكى ئۇيغۇر يېزىقى (يېڭى يېزىق) دا بولسۇن، مەيلى ئەرەب يېزىقى ئاساسىدىكى ئۇيغۇر يېزىقى (كونا يېزىق) دا بولسۇن، ھەرقاندىدا قولغا ھۆسنخەت قەلىمىنى ئالسلا ئاق قەغەز يۈزىدە خەت بىلەن گۈل چىقىرىۋېتەلەيدۇ. چوڭ پىلاكات، لوزۇنكا، ئېلان تاختىلىرىنىڭ ھۆسنخەتلىرىنى يازغىنىدا ئۇنىڭدىكى تولۇق، مەردانە، نەپىس ئۇسلۇبىنى كۆرگەن كىشى ھاياجانلانماي قالمايدۇ. ئۇنىڭ ئىجادىيەت ئەسەرلىرىدىكى ئوبرازچانلىق، جانلىقلىق ۋە ئىجادكارلىق ھەرقانداق سەنئەتكارنى قايىل قىلماي قالمايدۇ. شۇڭا مەشھۇر يىغىپ ساقلىغۇچى مۇتەخەسسسى، ئاتاقلىق خەتتات جاك شۆلياڭ ئەپەندىنىڭ ئۇنىڭغا ئالاھىدە خەت يېزىپ: «...ئەپەندىم، سىزنىڭ خەتتاتلىق سەنئىتىدىكى ئۇسلۇبىڭىز جۇڭگو خەتتاتلىق سەنئىتى سەھىپىسىدىن ئورۇن ئېلىپ، جۇڭگو ۋە چەت ئەللەردە تەسىر پەيدا قىلغۇسى... بولۇپمۇ يېقىنقى يىللاردىن بۇيان جاپا-مۇشەققەتكە پىسەنت قىلماي مىللەتلەر قەدىمكى ئەسەرلىرىنى توپلاپ ۋەتىنىمىز ئۈچۈن زور تۆھپە قوشتىڭىز» دەپ باھا بېرىشى، يەنە بىر يىغىپ-ساقلاش مۇتەخەسسسىنىڭ خەت يېزىپ: «ئەپەندىم، سىزنىڭ بۈيۈك ئەسەرلىرىڭىز مەندە ئاجايىپ بىر خىل تەسىرات، بىر خىل گۈزەل تۇيغۇ پەيدا قىلدى. مەن بۇلارنىڭ قالتىس سەنئەت ئىكەنلىكىنى، ۋەتىنىمىز چوڭ ئائىلىسىدىكى

نادىر ئەسەر، مەدەنىيەت-سەنئەت ساھەسىدىكى ئۆزگىچە نۇر چىچىپ تۇرىدىغان ئاجايىپ ئەسەر ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم» دېيىشى ھەرگىزمۇ تاسادىپىي ئەمەس.

ئېلى ئىسمائىل دادا خەتتاتلىق ساھەسىگە قەدەم قويغان 40 نەچچە يىل مابەينىدە ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىدىن پايدىلىنىپ، قومۇل ۋىلايىتىدىكى ھەرقايسى ئىدارە-ئورگان، جەمئىيەت-تەشكىلاتلارنىڭ ۋىۋىسكا، لوزۇنكا، پىلاكاتلىرى، گېزىت-ژۇرنال، مۇقاۋا، تىتۇللىرىنىڭ ھۆسنخەتلىرىنى يېزىپ بېرىشتىن سىرت، «شىنجاڭ گېزىتى»، «شىنجاڭ مائارىپى»، «ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى»، «قومۇل ئەدەبىياتى»، «قومۇل گېزىتى» قاتارلىق گېزىت-ژۇرناللاردا ۋە «شىنجاڭدىكى پېشقەدەم خەتتاتلارنىڭ ھۆسنخەت ئەسەرلىرى»، «ھۆسنخەت ئەسەرلىرىدىن تاللانمىلار» قاتارلىق توپلاملاردا ئىلگىرى ئاخىرى بولۇپ 100 پارچىغا يېقىن ھەر خىل نۇسخىدىكى ھۆسنخەت ئەسەرلىرىنى ئېلان قىلدى. بۇلاردىن تاشقىرى 50 پارچە ھۆسنخەت ئەسىرى ۋىلايەت، ئاپتونوم رايونلۇق، مەملىكەتلىك ۋە خەلقئارالىق رەسىم-ھۆسنخەت كۆرگەزمىلەرگە قاتناشتۇرۇلۇپ زور تەسىر قوزغىدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە 1986-يىلى 9-ئايدا ئۆتكۈزۈلگەن «چىگرا رايوندىكى بەش ئۆلكىنىڭ مەملىكەتلىك 2-قېتىملىق ھۆسنخەت-رەسىم كۆرگەزمىسى»گە ۋە يۈننەندە ئۆتكۈزۈلگەن «چىگرا رايوندىكى بەش ئۆلكىنىڭ مەملىكەتلىك 3-نۆۋەتلىك ھۆسنخەت رەسىم كۆرگەزمىسى»گە قاتناشتۇرۇلغان ئەسەرلىرى يۇقىرى باھاغا ئېرىشتى. 1987-يىلى 8-ئايدا ئىككى پارچە ئەسىرى بېيجىڭدا ئېچىلغان خەلقئارا يىپەك يولى ھۆسنخەت كۆرگەزمىسىگە قاتناشتۇرۇلۇپ، مۇنەۋۋەر ئەسەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. 1989-يىلى ئۇنىڭ يەنە بىر پارچە

تونۇشتۇرۇلغان ۋە مەزكۇر گۈزەل سەنئەت توپلىمىنىڭ مەسلىھەتچى مۇھەررىرلىكىنى ئۈستىگە ئالغان. 1998-يىلى 6-ئايدا «جۇڭگو تارىخىدىكى خەتتاتلار بۈيۈك قامۇسى» دا ئەسەرلىرى ۋە تەرجىمىھالى بىلەن تونۇشتۇرۇلغان 1998-يىلى 11-ئايدا شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان «جۇڭگو مۇتەخەسسسلەر قامۇسى» نىڭ شىنجاڭ توپلىمىدا تەرجىمىھال ۋە ئىش ئىزلىرى تونۇشتۇرۇلغان. 1999-يىلى 10-ئايدا جۇڭگو مۇھاجىرلار نەشرىياتى نەشر قىلغان «خەلقئارالىق ئەربابلار قامۇسى» دا ئالاھىدە تونۇشتۇرۇلغىنىدىن باشقا مەزكۇر كىتابنىڭ مەسلىھەتچىلىكىنى ئۈستىگە ئالغان. 2003-يىلى 9-ئايدا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تەشۋىقات بۆلۈمى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى تەرىپىدىن شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تۇنجى نۆۋەتلىك يېڭى ئەسەر ھۆسنىخەت-رەسىم كۆرگەزمىسىدە مىس مېدالغا ئېرىشكەن، 2003-يىلى قومۇل رايونى بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن خەلق ھۈنەر-سەنئەت بۇيۇملىرى مۇسابىقىسىدە «كۈمۈش قالقان مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن.

شىپالىق قول سۇنۇقچى

ئېلى ئىسمائىل غەيرىي ماددىي مەدەنىيەت مىراسلىرى مۇتەخەسسسى ھەمدە داڭلىق خەتتات بولۇپلا قالماي، قومۇل دىيارىدا كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتى ۋە ئىشەنچىسىگە ئېرىشكەن مۇئەييەن تەسىرگە ئىگە شىپالىق قول سۇنۇقچى. قارىماققا ئۇنىڭ ماھىر قوللىرى ھەممىگىلا قادىردەك كۆرۈنىدۇ. ئۇنىڭسىزمۇ ئۇ ھەقىقەتەنمۇ ياغاچچىلىق، نەققاشلىق، رەسساملققا ئوخشاش ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلالايدۇ. ئېلى ئىسمائىل دادىسى مەشھۇر تېۋىپ، ئۇستا سۇنۇقچى كېلەر ئىسمائىلنىڭ تەسىرىدە سۇنۇقچىلىقنى ئۆگىنىپ، دادىسى ھايات

ئەسىرى «دۆلىتىمىز قۇرۇلغانلىقىنىڭ 40 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن مەملىكەتلىك خەتتاتلىق، ئويمانچىلىق كۆرگەزمىسى» دە نادر ئەسەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ئۇنىڭ نامى، ئىش ئىزلىرى ۋە ئەسەرلىرى 1990-يىلى 9-ئايدا جېجياڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان «جۇڭگو ھازىرقى زامان مەشھۇر خەتتاتلىرى قامۇسى» غا ۋە 1991-يىلى تىيەنجىن ياڭليۇچىنخۇا نەشرىياتى نەشر قىلغان «ھۆسنىخەت جەۋھەرلىرى» ناملىق كىتابقا كىرگۈزۈلدى. 1991-يىلى 5-ئايدا شەرقىي جىن سۇلالىسى دەۋرىدە ئۆتكەن مەشھۇر خەتتات ۋاڭ شىجىن تۇغۇلغانلىقىنىڭ 1690 يىللىقىنى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن جۇڭگو جۇخەي ئالاھىدە رايونىدا ئۆتكۈزۈلگەن «خەلقئارا ئالتۇن غاز مۇكاپاتى ھۆسنىخەت مۇسابىقىسى» گە قاتناشتى ۋە مۇسابىقە كومىتېتى تەرىپىدىن مۇشۇ قېتىملىق مۇسابىقىنىڭ ئالاھىدە نوپۇزلۇق مەسلىھەتچىلىكىگە تەكلىپ قىلىندى. 1994-يىلى بېيجىڭدا، 1995-يىلى 12-ئايدا ياپونىيەدە ئۆتكۈزۈلگەن «جۇڭگو-ياپونىيە خەتتاتلىق مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش خەلقئارالىق كۆرگەزمىسى» دە ئىككى پارچە ئەسىرى نادر ئەسەر مۇكاپاتىغا، بىر پارچە ئەسىرى خەلقئارالىق 3-دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى ۋە ياپونىيە خەلقئارا كۆرگەزمە زالىدا خۇسۇسىي كۆرگەزمە ئېچىشقا تەكلىپ قىلىندى. ئۇنىڭ تەرجىمىھالى 1994-يىلى 6-ئايدا مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى نەشر قىلغان «جۇڭگو ھازىرقى زامان خەلق سەنئىتى ساھەسىدىكى مەشھۇر كىشىلەر مەجمۇئەسى» گە كىرگۈزۈلگەن. 1997-يىلى شىنجاڭ خەتتاتلىق سەنئىتى بويىچە تۆھپىكار مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن، 1998-يىلى 8-ئايدا شىياڭگاڭ گۈزەل سەنئەت نەشرىياتى بىلەن بېيجىڭ چىنخۇا نەشرىياتى بىرلىكتە نەشر قىلغان «خەلقئارا سەنئەتكارلار تەزكىرىسى» دە

چاغلار دەكلا تېتىك ھەم ئىجادكار، ئۇ بوش ۋاقىت چىقسىلا خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى سەنئەت ئەسەرلىرىنى توپلايدۇ، تەتقىق قىلىدۇ، ھۆسنخەت مەشىق قىلىدۇ، لايىھەلەيدۇ ۋە ئىجاد قىلىدۇ. ۋاقىتتىن پايدىلىنىشقا بۇنداق ماھىر كىشى ئاز تېپىلىدۇ. ھازىر ئۇ ئوغلى بىلەن بىرلىشىپ ئاتا-بالا خەتتاتلىق، ھۆسنخەت كۆرگەزمىسى ئېچىشقا تەييارلىق كۆرۈۋاتىدۇ.

ئېلى ئىسمائىل جۇڭگو خەتتاتلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەتتاتلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئاممىۋى مەدەنىيەتنى قېزىش، تەكشۈرۈش جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق پېشقەدەم خەتتاتلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق مۇقام تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى 3-، 4-، 5- قېتىملىق قۇرۇلتايلارنىڭ ۋەكىلى، قومۇل ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ ئەزاسى.

ۋاقىتلىرىدىلا خېلى مۇرەككەپ سۇنۇق، چىققانلىرىنى مۇستەقىل ھەم توغرا بىر تەرەپ قىلالايدىغان بولغان، ئۇنىڭ دىياگنوزى دوختۇر، مۇتەخەسسسلەرنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈشىگە ئېرىشىپ كەلدى. ھازىرغا قەدەر ئۇ، ھەر خىل سۇنۇق، چىققانلىرىدىن تەخمىنەن 1000 ئادەم (قېتىم) دىن ئوشۇق مۇۋەپپەقىيەتلىك داۋالاپ كىشىلەرنىڭ روھى ۋە جىسمانىي جەھەتتىكى ئازابىنى تۈگىتىپلا قالماي، بەلكى يەنە ئىقتىسادىي سېلىقىنىمۇ يېنىكلىتىپ كەلدى. ھېچكىمدىن بىرەر قېتىم ھەق تەلەپ قىلمىدى، ھەتتا ئۆزى ماتېرىيال چىقىرىپ كېسەل داۋالىدى. يۆتكەش بىلەن كېسەللەرنى ئۆيىدە ياتقۇزۇپ كۈتتى. ياخشىلىق يەردە قالمايدۇ، ئېلى ئىسمائىلنىڭ ئالىجاناب پەزىلىتىگە خەلق ئۆزىنىڭ چەكسىز ھۆرمىتى ئارقىلىق جاۋاب قايتۇردى. ھازىر ئېلى ئىسمائىل ئۆزىنىڭ ئاتا كەسىپ سۇنۇقچىلىق ھۈنرىنى ۋە خەتتاتلىق ماھارىتىنى ئوغلىغا تولۇق ئىگىلەتتى.

ھازىر ئېلى ئىسمائىل خۇددى ياش

تەپەككۈر مېۋىلىرى

تەپەككۈر تېز سىزمىلىرى

▲ تۇرمۇشنى ئىدىيە پىلانلايدۇ.

▲ ئەرلەر مۇۋەپپەقىيەت ئۈچۈن، ئاياللار مېھىر - مۇھەببەت ئۈچۈن ياشايدۇ.

▲ ئەرلەرگە جاسارەت، ئاياللارغا لاتاپەت يارىشىدۇ.

▲ پەزىلەتلىك ئاياللار ئائىلىنىڭ يۈرىكى، مىللەتنىڭ بايلىقى.

▲ نەپسىمۇ بىر جەڭگاھ، بۇ جەڭگاھتا ئەقىدىسىز ئادەملەر ھامان مەغلۇپ بولىدۇ.

▲ يالغانچى ئىشەنچسىز، ئەخلاقسىز ئىززەتسىز.

▲ ئىزتىراپسىز مۇھەببەت بولمايدۇ.

▲ جاپا - ئىرادىلىك ئادەملەر ئۈچۈن ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچ.

▲ شام ئۆزى ئۈچۈن كۆيمەيدۇ.

▲ سالاپەت قەلبىتىن، پاساھەت تىلدىن نىشان.

▲ مۇھەببەت - غېربانە كۈلبىگىمۇ نۇر بېغىشلايدۇ.

▲ ئەخلاقسىزلىق - ئىنسانلىق ئىززەتنى يەرگە

ئۇرىدۇ.

▲ كۆيۈنۈش - مۇھەببەت قەسرىنى ئاچىدىغان ئالتۇن ئاچقۇچ.

▲ ھايات قانۇنىيەتكە، ئادەم قائىدىگە موھتاج.

▲ غاپىل كاللىسىنى ئۆزى كۆتۈرگەن بىلەن، ئۇنى باشقىلار باشقۇرىدۇ.

▲ ھايۋان يېيىش ئۈچۈن ياشىشى مۇمكىن، ئەمما ئىنسان ياشاش ئۈچۈن يەيدۇ.

▲ ئەخلاقسىزلىقلار ئادەمنىڭ ھەق - ناھەق تۇيغۇسىنى تۆۋەنلىتىدۇ.

▲ شەخسىيەتچى ئادەملەر ئەقىللىقتىن چەتنەپ ھېسسىيلىققا مايىل كېلىدۇ.

▲ ئىسلاھاتچىلاردا مەنىۋى ساپا ۋە پاراسەت يېتەرلىك بولىدۇ.

▲ قىممەت قاراش يول، ئەقىل رول.

▲ ئادىللىق شوئارغا ئايلانغاندا، ساختىلىق بازار تاپقان بولىدۇ.

▲ مەنمەنلىكنى كەچۈرگىلى بولغان بىلەن، مەنسىتمەسلىكنى كەچۈرگىلى بولمايدۇ.

▲ تەدبىرى يوقنىڭ تەقدىرىنى باشقىلار بەلگىلەيدۇ.

▲ نىشان بولمىسا ئارمان بولمايدۇ.

▲ ساددا ئادەمنىڭ دېگەنلىرىدە زىيان سېلىش

نىيىتى يوق، ئەمما دېگەنلىرى بويىچە ئىش كۆرسەك زىيان تارتىشىمىز مۇمكىن.

▲ نادان ئادەملەر نەتىجىدىن بەكرەك باھاغا

تەپەككۈر كۆزى

- ▲ مەستانە بولىدۇ.
- ▲ توغرا يولدا تاپقان پۇل - مال ئادەمنىڭ قەددىنى تىك قىلىدۇ، ئەمما ناتوغرا يول بىلەن تاپقان پۇل - مال ئادەمنى يەرگە ئۇرماي قالمىدۇ.
- ▲ قەلب تىۋىشىغا قۇلاق سالىدىغان ئادەملەر خىلۋەتنى ئىستەپ.
- ▲ تەسەۋۋۇر خىيال باسقۇچىدا توختاپ قالغاندا مۇۋەپپەقىيەت تېخى يىراقتا قالغان بولىدۇ.
- ▲ يىقىلىش خەتەرلىك ئەمەس، ئورنىدىن تۇرماسلىق خەتەرلىك.
- ▲ مۇھەببەت — چۈشىنىش، نىكاھ — بېغىشلاش، بېغىشلاش — ئېرىشىش.
- ▲ ئىدىيە قەدەمگە يېتەكچىلىك قىلىدۇ، قەدەم مەنزىلگە.
- ▲ ئەيىب بىلەن كەمتۈك، كەيپ بىلەن ئاجىز.
- ▲ ئىرادە روھى بايلىق، ھەرىكەت — ماددىي بايلىق.
- ▲ ئىرادە ئادەمنى تاۋلايدۇ، چۈشكۈنلۈك ئادەمنى «ساۋايدۇ».
- ▲ ئىززەت — نۇسرەت.
- ▲ يول بىر، تەدبىر مېڭىپ.
- ▲ ئىرادە ئارمانلارنى يارىتىدۇ، ئىزچىللىق بايلىقنى.
- ▲ ئارمانلىق بول، ئەمما پىلانلىق بولۇشنى ئۇنتۇما.
- ▲ ئۈنۈمگە ئەھمىيەت بەرمەيدىغان تىرىشچانلىق پەقەت ئاۋارىچىلىكتىن باشقا نەرسە ئەمەس.
- ▲ پىلان — ئۆزىڭىزدە بار ئەۋزەللىككە ماس كەلگەندىلا ئۈنۈمى بولىدۇ.
- ▲ ھۇرۇنلۇققا پىلان كەتمەيدۇ، ئەمما پىلانسىزلىق ھۇرۇنلۇقنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.
- ▲ تۇرمۇشتا لايىھە بولسۇن، ئەمما لايىھە ھاياتىڭىزنى بەلگىلىمەسۇن!
- ▲ كىم بىلەن دوسلاشقىنىمىز مۇھىم ئەمەس، قانداق ئادەم بىلەن دوسلاشقىنىمىز مۇھىم.
- ▲ بايلىق يېڭىلىق ياراتقۇچىلارنىڭ قولىدا بولىدۇ.
- ▲ روھى بايلىق ماددىي بايلىققا يول.
- ▲ ئەمەلىيەتچانلىق — تۇرمۇشنى چۈشىنىشتىكى يول.
- ▲ يېڭىلىق يارىتىش - تالانت، ھەمكارلىشىش سەنئەت.
- ▲ تۇرمۇش تەلەپىگە باقىدىغان قىمار مەيدانى ئەمەس.
- ▲ ئويلىغىنىنى قىلالايدىغانغا جۈرئىتى بارلارنىڭ مۇۋەپپەقىيەت پۇرسىتىمۇ بولىدۇ.
- ▲ تۇغۇلۇش پۇرسەت، ياشاش قىممەت.
- ▲ ھەرقانداق ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئىقتىدارى بولىدۇ، مۇھىمى ئۇنى بايقاش.
- ▲ دانا ئادەم ھاياتنى ھەرىكەت بىلەن ئۆلچەيدۇ.
- ▲ ئۆزى ئۆزگەرگەننىڭ ھاياتى ئۆزگىرىدۇ.
- ▲ مەسئۇلىيەتتىن قېچىش ئىشەنچنى يەرگە ئۇرىدۇ.
- ▲ مەيدانغا كەلگەن نەتىجىلەر تۈنۈگۈنگە تەۋە، كېلىۋاتقان نەتىجىلەر بۈگۈنگە مەنسۇپ، كەلمەكچى بولغان نەتىجىلەر ئەتىگە مەنسۇپ.
- ▲ ساختا بىلىم سۈنئىي نەرسىدەك ئۇزاققا پايلىمايدۇ.
- ▲ ئەيىب يۈزۈڭنى تۆكىدۇ، كەيپ ئۆزۈڭنى تۈگەشتۈرىدۇ.
- ▲ ئادەم ئۆزى ئارزۇ قىلغان ۋە قولىدىن كېلىدىغان ئىشنى قىلغاندىلا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايدۇ.
- ▲ خىزمەتتىكى ئۇششاق ئىشلار، دەپ سەل قارىغىنىڭىز دەل سىزنىڭ ئاجىزلىقىڭىز.
- ▲ مەسئۇلىيەت ئادەمنى مۇكەممەللىككە يېتەكلەيدۇ.
- ▲ جەريانغا دىققەت قىلساق نەتىجىدىن ئەنسىرىمەسكەمۇ بولىدۇ.
- ▲ ئەستايىدىللىق نەتىجىگە (مۇۋەپپەقىيەتكە) يېتەكلەيدۇ.
- ▲ تۇرمۇش ئادەمدىن ئەمەلىي بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ.
- ▲ نەتىجە پىلاننى يول، ھەرىكەتنى قىبلىنەما، ئىزچىللىقنى شەرت قىلىدۇ.
- ▲ غاپىل ئادەمنىڭ ئۆيى بولغان بىلەن ئائىلىسى بولمايدۇ.
- ▲ يېڭى كەسپ — يېڭى تەجرىبە.
- ▲ ۋاقىتلىق قىزىقىش — ۋاقىتنى ئىسراپ قىلىشتۇر.
- ئابلەت روزى
- ئاپتور: پەيزاۋات ناھىيە «بابۇر» كومپيۇتېر خانىسىدىن

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭدىكى ئەزالىرىنىڭ باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر سۆھبەت يىغىنىدا قىلغان مۇھىم سۆزىنى ئۆگىنىش، ئىزچىلاشتۇرۇش كۇرسى ئۈرۈمچىدە ئېچىلدى

جەمئىيىتى ھەيئەت رىياسىتىنىڭ ئەزاسى، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ پەخرىي رەئىسى ئازاد سۇلتان، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي مۇئاۋىن رەئىسى، «غەربى دىيار» ژۇرنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى شېن ۋېي ۋە شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتى 8-نۆۋەتلىك ھەيئەت رىياسىتىنىڭ ئەزالىرى ئېچىلىش مۇراسىمىغا قاتناشتى.

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى بەي گېڭشىڭ باشلىنىش سۆزى قىلدى ھەمدە «جۇڭگو مەدەنىيىتىگە بولغان ئىشەنچىمىزنى ئۇرغۇتۇپ، ئورتاق روھىي ئائىلە قۇرۇپ چىقايلى» دېگەن تېمىدا دەرس سۆزلىدى. ئۇ مۇنداق دېدى: «شىنجاڭ ئەزەلدىن شەرق ۋە غەرب مەدەنىيىتى ئۇچرىشىدىغان، جۇغلىنىدىغان رايون بولۇپ كەلگەن. ھەرقايسى مىللەتلەر ئەدەبىياتى ئۆزئارا بەھرىلىنىش، ئورتاق گۈللىنىش ۋە تەرەققىي قىلىش - شىنجاڭ ئەدەبىياتىنىڭ ئاساسىي ئالاھىدىلىكى، شۇنداقلا شىنجاڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتىنىڭ ئەۋزەللىكى. شىنجاڭلىق ھەرمىللەت يازغۇچىلىرى باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيەسىنى يەنىمۇ چوڭقۇر ئۆگىنىپ ۋە ھېس قىلىپ، مەدەنىيەت ئىشەنچىسى ۋە جۇڭخۇا مەدەنىيىتىگە بولغان تونۇشىنى مۇستەھكەملىشى، خەلقنى، تۇرمۇشتىن ئۆگىنىپ، ئىزدىنىشكە، يېڭىلىق يارىتىشقا جۈرئەت قىلىشى، شىنجاڭ مەدەنىيىتىنىڭ جەۋھەرلىرىنى قېزىپ، شىنجاڭچە

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭدىكى ئەزالىرىنىڭ باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر سۆھبەت يىغىنىدا قىلغان مۇھىم سۆزىنى ئۆگىنىش، ئىزچىلاشتۇرۇش كۇرسى 2017-يىلى 7-ئاينىڭ 9-كۈنىدىن 12-كۈنىگىچە ئۈرۈمچىدە ئېچىلدى. تەڭرىتاغنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالدىن كەلگەن 140 نەچچە نەپەر، 20 نەچچە مىللەتتىن تەركىب تاپقان جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزالىرى ۋە ئىجادىيەت تايانچ كۈچلىرى بۇ قېتىملىق كۇرسقا قاتناشتى. بۇ قېتىملىق كۇرس مەركىزىي تەشۋىقات بۆلۈمى ۋە جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ بىر تۇتاش ئورۇنلاشتۇرۇشى ۋە تەلپىگە ئاساسەن ئورۇنلاشتۇرۇلغان بولۇپ، ئاپتونوم رايون ۋە بىڭتۇەنگە قاراشلىق ئەزالار بىرلىكتە قاتناشتى.

ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى تىيەن ۋېن، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى بەي گېڭشىڭ، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى پارتكوم رۇپىسىنىڭ شۇجىسى جاك شىنشىڭ، ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى، يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى غەيرەت ئاسىم، جۇڭگو يازغۇچىلار

مەدەنىيەت - سەنئەت خەۋەرلىرى

ئالاھىدىلىكىگە ئىگە، ياخشىلىق ۋە گۈزەللىك، ئاكتىپ ئېنېرگىيە تارقىتىدىغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىپ، شىنجاڭ ئەدەبىياتىنىڭ «ئېگىزلىك» تىن «چوققا» غا ھالقىشىغا تۈرتكە بولۇشى كېرەك.»

ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى تىيەن ۋېن مۇھىم سۆز قىلدى. ئۇ يازغۇچىلاردىن بۇ قېتىملىق پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ مۇھىم سۆزىنىڭ روھىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، داڭلىق ئەسەرلەرنى ئوقۇپ، ئەسلىي ئەسەرلەرنى ئۆگىنىپ، ھەقىقەتلەرنى بايقىشىنى ئۈمىد قىلدى. ئۇ مۇنۇلارنى تەكىتلىدى: «باش شۇجىنىڭ مۇھىم سۆزىنى ئۆگىنىشى مەركەزنىڭ شىنجاڭنى ئىدارە قىلىش فاڭجىن - ئىستراتېگىيەسىنى ئىزچىلاشتۇرۇش، شىنجاڭ خىزمىتىنىڭ باش نىشانى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ تەدبىر - ئورۇنلاشتۇرۇشى، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەت ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىيات ئالاھىدىلىكى بىلەن بىرلەشتۈرۈش كېرەك. ئۆگىنىش ئارقىلىق، خىزمەت يۆنىلىشىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ، ئىجادىيەت ئىقتىدارىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش مۇقەددەس بۇرچىنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك. بىرىنچىدىن، باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ مۇھىم سۆزىنىڭ ماھىيىتىنى تونۇپ، «يەتتىن ئىگىلەش» كە كاپالەتلىك قىلىش كېرەك: «جۇڭخۇا مىللەتلەرنىڭ ئۇلۇغ گۈللىنىشى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا جۇڭخۇا مەدەنىيىتىنىڭ گۈللىنىشىگە ئېھتىياجلىق» ئىكەنلىكىنى توغرا ئىگىلەش، «خەلقنى مەركەز قىلغان ئىجادىيەت يۆنىلىشىدە چىڭ تۇرۇش» نى توغرا ئىگىلەش، «جۇڭگو روھى - سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ جېنى» ئىكەنلىكىنى توغرا ئىگىلەش، «مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىش ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمىتىنىڭ مەركىزى ھالقىسى ئىكەنلىكىدە چىڭ تۇرۇش» نى توغرا ئىگىلەش، «يېڭىلىق يارىتىش - ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ جېنى» ئىكەنلىكىنى توغرا ئىگىلەش، «ئىجتىمائىي ئۈنۈمنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇش» نى توغرا ئىگىلەش، «پارتىيەنىڭ رەھبەرلىكى

سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرى تەرەققىياتىنىڭ تۈپ كاپالىتى» ئىكەنلىكىنى توغرا ئىگىلەش لازىم. ئىككىنچىدىن، نۆۋەتتىكى ئەدەبىي ئىجادىيەتتە ساقلانغان مەسىلىلەرگە جىددىي قاراش كېرەك، شىنجاڭ كۆپ مىللەت يازغۇچىلىرى ئىدىئولوگىيە ساھەسىدىكى بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىدە نىشاندىن قەتئىي ئادا ھاماسلىق، باش نىشاننى چۆرىدەش، باش نىشانغا دىققەتنى مەركەزلەشتۈرۈش، باش نىشاننى ئىزچىلاشتۇرۇشتا قەتئىي خاتالىق ئۆتكۈزمەسلىكى كېرەك. ئۈچىنچىدىن، ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمەتلىرىنىڭ توغرا يۆنىلىشىدە چىڭ تۇرۇپ، باش نىشاننى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى روھىي ئېنېرگىيە بىلەن تەمىنلەش، ئىجادىيەت مەيدانىنى مۇستەھكەملەپ، توغرا تارىخ قارىشى تۇرغۇزۇپ، ئەخلاق - پەزىلەتنى ئۆزىگە ھەمراھ قىلىشتا چىڭ تۇرۇپ، جەمئىيەتنى يېتەكلەيدىغان نادىر ئەسەرلەرنى كۆپ ئىجاد قىلىش كېرەك.»

كۇرس جەريانىدا چۈشتىن بۇرۇن مۇتەخەسسسلەر دەرس سۆزلىدى، چۈشتىن كېيىن گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈپ مۇزاكىرە قىلىندى. جۇڭگو ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيەسى ئەدەبىيات تەتقىقات يۇرتىنىڭ تەتقىقاتچىسى، جۇڭگو بۈگۈنكى زامان ئەدەبىيات تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى بەي يى، شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيەسىنىڭ سابىق مۇئاۋىن باشلىقى تىيەن ۋېنجاڭ، شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيەسى ئوتتۇرا ئاسىيا تەتقىقات يۇرتىنىڭ تەتقىقاتچىسى ما پىنيەن ئايرىم - ئايرىم ھالدا «ئەدەبىياتنىڭ يېڭى قىلمىشى ۋە يېڭى فورماتسىيەسى»، «شىنجاڭ تارىخى ۋە مىللەتلەرنىڭ تەرەققىيات تارىخى»، «شىنجاڭدىكى دىنلارنىڭ ئۆزگىرىش تارىخى» قاتارلىق تېمىلاردا دەرس سۆزلىدى. گۇرۇپپىلار مۇزاكىرىسىدە كۆپچىلىك ئاكتىپلىق بىلەن سۆز قىلىپ، چوڭقۇر پىكىر ئالماشتۇردى.

خۇلاسە يىغىنىدا، ئەدەبىي تەرجىمان، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى دىلمۇرات تەلەت، «يېشىل شامال» ژۇرنىلىنىڭ ئىجرائىيە

يېزىشقا، شىنجاڭ ھېكايىسىنى ياخشى سۆزلەشكە، شىنجاڭنىڭ يېڭى ئوبرازىنى نامايان قىلىشقا، شىنجاڭ كۆپ مىللەت ئەدەبىياتىنىڭ چوڭ تەرەققىياتىنى، چوڭ گۈللىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، جۇڭخۇا مىللەتلەرنىڭ ئۇلۇغ گۈللىنىشىنىڭ شىنجاڭ سەھىپىسىنى يېزىپ چىقىشقا چاقىرىق قىلدى.

خەۋەر ۋە سۈرەتلەرنى شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتى

تەمىنلىگەن

مۇھەررىرى پېڭ جىڭيۇ، شائىر، «مىللىي يازغۇچىلار» ژۇرنىلىنىڭ مۇھەررىرى ئاينۇر مەۋلۇتلار ھەرقايسى گۇرۇپپىلارغا ۋاكالىتەن سۆز قىلدى. ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى، يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى غەيرەت ئاسىم خۇلاسى سۆزى قىلدى. ئۇ ھەرقايسى مىللەت يازغۇچىلىرىنى باش شۇجى شى جىنپىڭنىڭ مۇھىم سۆزىنىڭ روھىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، ئىجادىيەتتە ساقلانغان مەسىلىلەرگە جىددىي قاراپ، باش نىشاننى چۆرىدەپ، شىنجاڭ زېمىنىنى ياخشى

ژۇرنىلىمىزنىڭ پېشقەدەم مۇھەررىرى ساتتار توختى ۋاپات بولدى

پېشقەدەم شائىر، يازغۇچى، تۆھپىكار ژۇرنالىست، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ۋە ئاممىۋى مەدەنىيەت تەتقىقاتچىسى ساتتار توختى 2017-يىلى 6-ئاينىڭ 18-كۈنى كېسەل سەۋەبى بىلەن 80 يېشىدا ئۈرۈمچىدە ۋاپات بولدى. ساتتار توختى 1937-يىلى كۇچا ناھىيەسىدە تۇغۇلغان. 1956-يىلىدىن 1957-يىلىغىچە ئاقسۇ ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ سەنئەت ئۆمىكىدە مەخسۇس سەھنە ئەسىرى يازغۇچىسى ھەم ئۆمەك باشلىقى بولغان. 1957-يىلىدىن 1960-يىلىغىچە ئاقسۇ ۋىلايەتلىك پارتىيە مەكتىپىدە ئىشلىگەن. 1960-يىلى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتىگە يۆتكىلىپ كېلىپ، «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىنىڭ ئاساسى بولغان «سەھنە ماتېرىياللىرى»، «ئاممىۋى كۈلۈپ»، «ئاممىۋى مەدەنىيەت» قاتارلىقلاردا تەھرىر بۆلۈم مۇدىرى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىگەن.

يولداش ساتتار توختى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ، خەتتاتلار ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ئىدى. ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتى بېيجىڭدا نەشر قىلىنغان «مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەت زىيالىيلىرى» قامۇسىدا تونۇشتۇرۇلغان. شېئىر، نەسر، داستان، دراما، ناخشا تېكىستى، ئوچېرك، ئىلمىي ماقالە، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىغا دائىر 300 پارچىدىن ئارتۇق ئەسىرى ئېلان قىلىنغان. «ئىتتىپاقلىق كۈيى» ناملىق ناخشا تېكىستى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق رادىيو - تېلېۋىزىيە نازارىتى، جۇڭگو مۇزىكانتار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭ شۆبىسى تەرىپىدىن «مۇنەۋۋەر تېكىست» مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. 1985-يىلى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە تەرىپىدىن تۈزۈلگەن «سۆيگۈ» ناملىق بىرلەشمە شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىنغان. 1987-يىلى شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن «باغۋەن ناخشىسى» ناملىق شېئىر ۋە ناخشا تېكىستلىرى توپلىمى نەشر قىلىنغان. ئۇنىڭ تېكىستىگە ئاساسەن ئىشلەنگەن نۇرغۇن ناخشىلار ئەينى چاغدا ئەل ئىچىدە كەڭ تارقالغان. ئۇنىڭ «ياخشى كېلىن»، «ئانىنىڭ قايىللىقى»، «بايرام خۇشاللىقى» قاتارلىق دىراممىلىرى ئاساسىي قاتلام مەدەنىيەت يۇرتلىرى، سەنئەت ئۆمەكلىرى تەرىپىدىن سەھنىلەشتۈرۈلۈپ، ئاممىنىڭ ئالقىشىغا مۇيەسسەر بولغان.

مەرھۇم ساتتار توختى يەنە «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» (ئىككى قىسىم)، «بالىلار چۆچەكلىرى»، «ئالتۇن ئالما» قاتارلىق كىتابلارنىڭ تەھرىرلىكىنى ئىشلەپ شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلدۇرغان. «ئۇيغۇر خەلق ماقالى - تەمسىللىرى»، «ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى»، «بېيىتلەر»، «بالىلار تېپىشماقلىرى» نى توپلاپ ھەرقايسى مەتبۇئاتلاردا ئېلان قىلدۇرغان. «ئاممىۋى مەدەنىيەت خىزمىتى توغرىسىدا ئومۇمىي بايان» ناملىق كىتابنى خەنزۇچىدىن ئۇيغۇرچىغا تەرجىمىگە ئۇيۇشتۇرۇش، تەھرىرلەش خىزمىتىنى تاماملىغان.

مەرھۇم 36 يىل ژۇرنال مۇھەررىرلىكى بىلەن شۇغۇللىنىش جەريانىدا، مۇھەررىردە بولۇشقا تېگىشلىك يۈكسەك مەسئۇلىيەتچانلىقى بىلەن بىزگە ئۈنۈملۈك ئۆلگە قالدۇرۇپ كەتتى، مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر قايغۇمىزنى بىلدۈرۈمىز، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايمىز.

«شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلى تەھرىراتى

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىشىپ بىر ئائىلە كىشىلىرىدەك ياشاش -
«مەن تۇغقۇنۇم بىلەن ئەمگەك قىلمەن» تېمىسىدىكى 3- قېتىملىق پائالىيەتتىن كۆرۈنۈشلەر

سەھىمىي غەدخورلۇق — بارلىقىمىز بالىلار ئۈچۈن

《新疆文化》(维吾尔文)

综合性文学双月刊

主管单位: 新疆维吾尔自治区文化厅

主办单位: 新疆维吾尔自治区艺术研究所

编辑出版: 《新疆文化》杂志编辑部

国际标准刊号: ISSN1008-6498

国内统一刊号: CN65-1073/1

海外发行: 中国图书进出口(集团)总公司出口部

代理者地址: 中国北京朝阳区工体东路16号

P.O.BOX 88, 16 Gongti East Road, Beijing 100020, China

海外发行代号: 6498BM

发行范围: 国内外发行

地址: 新疆乌鲁木齐市新华南路11号万国大厦10楼

邮编: 830000 电话: (0991) 2856942

印刷: 《新疆日报》印务中心

发行: 乌鲁木齐市邮局

订 阅: 全国各地邮局

邮发代号: 58-22 定价: 8.50元

«شەنجاڭ مەدەنىيىتى» 2017 - يىلى 3 - سان (ئومۇمىي 345 - سان)

(قوش ئايلىق ئونئۆپر سال ئەدەبىي ژورنال)

باشقۇرغۇچى: ش ئۇ ئار مەدەنىيەت نازارتى

چىقارغۇچى: ش ئۇ ئار سەنئەت تەتقىقات ئورنى

تۈزۈپ نەشر قىلغۇچى: «شەنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى

خەلقئارالىق نومۇرى: ISSN1008-6498

مەملىكەتلىك نومۇرى: CN65-1073/1

چەت ئەللەرگە تارقىتىش ئورنى: جۇڭگو كىتاب

ئىمپورت - ئېكسپورت (گۇرۇھى)

باش شىركىتى ئېكسپورت بۆلۈمى

چەت ئەللەرگە قارىتا ۋاكالىت نومۇرى: 6498BM

مەملىكەت ئىچى ۋە چەت ئەللەرگە تارقىتىلىدۇ

ئادرېس: ئۈرۈمچى شەھىرى شىنخۇا جەنۇبى يولى 11 - نومۇر ۋەنگو سارىيى 10 - قەۋەت

پوچتا نومۇرى: 830000 تېلېفون نومۇرى: (0991)2856942

باشقۇچى: «شەنجاڭ گېزىتى» باسما مەركىزى

ئۈرۈمچى شەھەرلىك پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلىدۇ

مەملىكەتنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى پوچتخانىلار مۇشتەرى قوبۇل قىلىدۇ

پوچتا ۋاكالىت نومۇرى: 58 - 22 باھاسى: 8.50 يۈەن

81-402